

PDG 371 0021

รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

คณะผู้วิจัย

ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสริยา รัตนกุล หัวหน้าโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์

ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท

มหาวิทยาลัยมหิดล

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2538 - 2542

เอกสารหมายเลข 1

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปรตีนเซียน

ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมิตรา รัตนกุล

คำนำ

รายงานผลการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” ซึ่งศาสตราจารย์ ดร. คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นหัวหน้าโครงการวิจัย มีผู้ร่วมวิจัยได้แก่ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิราภรณ์ วรรณดี อาจารย์และนักวิจัยประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ได้ให้ทุนสนับสนุนการวิจัยครั้งนี้

รายงานวิจัยเรื่องนี้แบ่งเป็นสี่เล่ม เล่มแรก เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน ซึ่งศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยคำนำเสนอเชิงวิเคราะห์ กล่าวถึงความหมายของคำว่าชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ และชาวเขา ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย วัตถุประสงค์ ขอบเขต แนวความคิด ประโยชน์ และวิธีดำเนินการวิจัย บทวิเคราะห์ขององค์ความรู้ของชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน บทสรุป บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

เล่มที่สอง เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ซึ่งรองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทย ปัญหาเรื่องชื่อของภาษาและกลุ่มชน ผลงานการศึกษาของกลุ่มชนที่พูดภาษาออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บทสรุป บรรณานุกรม และภาคผนวก ในภาคผนวกนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยตามตระกูลภาษาที่ได้เรียงลำดับไว้

เล่มที่สาม เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ซึ่ง ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วยบทสรุป บทวิเคราะห์ บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

เล่มที่สี่ เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลไท ซึ่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี เป็นผู้วิจัย ประกอบด้วย ภาพรวมองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลไทในประเทศไทย บทวิเคราะห์ บทสรุป บรรณานุกรม และบรรณานุกรม

คณะผู้วิจัยคาดว่ารายงานผลการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยนี้ จะเป็นประโยชน์แก่การวิชาการด้านชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยเป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยที่ได้มีการศึกษาวิจัยหรือบันทึกไว้ให้มาอยู่ในที่เดียวกัน

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 คำนำเสนอเชิงวิเคราะห์	1
1.0 เกริ่นนำ	1
1.1 คำว่าชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ และคำว่าชาวเขา	2
1.2 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย	17
1.3 ภาพรวมของการวิจัยที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย	27
1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	38
1.5 ขอบเขตของงานวิจัย	43
1.6 แนวความคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย	46
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	51
1.8 วิธีดำเนินการวิจัย	52
1.9 ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ	61
1.10 นโยบายเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย	63
1.11 กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โพลีเนเซียน (รหัส MP)	64
บรรณานิตย	78
- AAA (รวมทุกกลุ่มชาติพันธุ์)	78
- MP (Malayo-Polynesian)	91
บรรณานุกรม	161

คำแนะนำเชิงวิเคราะห์

บทที่ 1

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

คำนำเสนอเชิงวิเคราะห์ (analytical overview)

1.0 เกริ่นนำ

การเขียนบทนำของการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยไม่ใช่สิ่งที่กระทำโดยง่ายและไม่ใช่ว่าสิ่งที่จะกระทำได้โดยปราศจากการโต้แย้ง ทั้งนี้เป็นเพราะเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์นี้เป็นเรื่องที่สลับซับซ้อนมาก เอเชียอาคเนย์นับว่าเป็นบริเวณที่น่าศึกษาในทางวิชาชาติพันธุ์วิทยา และวิชาภาษาศาสตร์ ศาสตราจารย์ George Condominas ซึ่งเป็นนักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของประเทศฝรั่งเศสและของโลกได้กล่าวถึงอาณาบริเวณเอเชียอาคเนย์ไว้ว่า “L'Asie du Sud-Est continentale est indéniablement la région du monde la plus riche et la plus complexe sur les plans ethnographique et linguistique” ซึ่งแปลเอาความได้ว่า “บริเวณเอเชียอาคเนย์ส่วนที่เป็นภาคพื้นดิน (คือไม่ไต่บนเกาะทางตอนใต้ของทวีป) เป็นบริเวณที่เราจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นที่มีมนุษย์ต่างชาติพันธุ์และต่างภาษารวมกันอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดและปะปนกันอย่างซับซ้อนที่สุด” (George Condominas-Richard Pottier 1982: 17 อ้างถึงใน สุธียา รัตนกุล 2531:1)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ตรงใจกลางของอาณาบริเวณเอเชียอาคเนย์ ดังนั้นประเทศไทยจึงมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อยู่ในประเทศเป็นจำนวนมาก ที่การวิจัยครั้งนี้ค้นพบมีชื่อเรียกต่างๆ กันถึง 104 กลุ่ม และเมื่อนับที่มีชื่อเรียกต่างกันแต่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ซ้ำกันแล้วก็ยังมีถึงประมาณ 60 กลุ่ม และเป็นไปได้ที่อาจจะยังมีเพิ่มอีก เพราะการเคลื่อนไหวของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านที่เล็ดลอดเดินทางข้ามภูเขาหรือบุป่าผาดงเข้ามาในประเทศไทยก็ยังมีอยู่เสมอๆ กรณีป่าดงหรือที่เรียกกันอย่างสามัญว่ากะเหรี่ยงคอยาว (สมทรง บุรุษพัฒน์ 2532) เป็นกรณีที่เราเห็นได้ชัดว่าเพิงอพยพเข้ามาในประเทศไทยเมื่อประมาณสิบปีมานี้เอง สาเหตุที่เข้ามา ก็เพราะนายทุนไปพามาเพื่อไว้ให้นักท่องเที่ยวดู เมื่อศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไปทีละกลุ่มจะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เขาอพยพเข้ามาในประเทศไทยมีอยู่หลากหลาย ข้อที่สำคัญที่สุดก็คือความปรารถนาของเขาที่จะเข้ามาอยู่ในดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และมีความสงบ ปราศจากการรบราฆ่าฟันกัน ดังที่ผู้บอกภาษาชาวอีเก้อบอกกับผู้เขียนว่า “ตัวเขาเองเกิดที่ประเทศพม่า บิดามารดาพาอพยพมาประเทศไทยเพราะเกิดโจรผู้ร้ายชุกชุมในประเทศพม่า जबคนมีทรัพย์สินเอาเงินเรียกค่าไถ่ ผู้บอกภาษาเล่าว่าโจรผู้ร้ายในประเทศพม่าชุกชุมมากขนาดเขากำลังกินข้าวอยู่ก็ต้องวิ่งหนีผู้ร้ายเข้าไปในป่า บรรดาครอบครัวญาติพี่น้องของเขาจึงตัดสินใจอพยพเข้ามาในประเทศไทย” (สุธียา รัตนกุล 2531: 290)

การศึกษาเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยเป็นการศึกษาเรื่องของคน ไม่ใช่เรื่องของวัตถุสิ่งของที่เราจะจับวางไว้ที่ใดก็อยู่คงที่ จะเห็นได้ว่าเมื่อชนกลุ่มน้อยอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วก็ไม่จำเป็นต้องอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคเหนือ เช่นแม่ฮ่องสอน เชียงราย และน่าน ซึ่งเขาเข้ามาตั้งรกรากในชั้นแรกเขาอาจโยกย้ายไปอยู่ในจังหวัดอื่นๆ ก็ได้ถ้าเขาไปพบดินแดนที่ยังไม่มีใครไปหักร้างทางพงไว้ บางครั้งการอพยพของเขาก็

เป็นไปทีละเล็กละน้อยโดยอพยพคนไม่กี่ครอบครัว ตามที่ผู้เขียนรู้อย่างแน่นอนก็เช่นกรณีของคนกะเหรี่ยงที่เปลี่ยนชื่อและนามสกุลเป็นชื่อไทยแล้วทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ หรือเช่นกรณีของคนลัวะ (มัล) ที่จังหวัดน่าน ซึ่งพากันมารับจ้างทำสวนอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี หรือมาทำงานก่อสร้างอยู่ในกรุงเทพฯ นี่เอง สาวโรงงานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล เช่นที่รังสิตและสมุทรปราการก็มีที่เป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

รายงานการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยนี้เป็นการนำเสนอภาพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยซึ่งมีชื่อเรียกต่างๆ กันราว 104 ชื่อ จัดที่ซ้ำกันแล้วพบว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ประมาณ 60 กลุ่ม ในระยะต่อไปอาจจะมีการมีชนกลุ่มอื่นเข้ามาเพิ่มในประเทศไทยอีก อีกสาเหตุหนึ่งก็อาจจะทำให้มีชื่อของชนกลุ่มน้อยต่างๆ มาเพิ่มในประเทศไทยอีกก็อาจเป็นเพราะการค้นพบชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มอีกครั้ง หลังจากที่เชื่อกันว่าหายสาบสูญไปแล้ว เรื่องเช่นนี้อาจจะเป็นไปได้ในกรณีของกลุ่มชนที่พูดภาษามอส (Mos) ซึ่งเชบีสตา (Schebesta 1929) ได้รายงานไว้ว่ามีอยู่ที่ดินแดนต่อเนื่องระหว่างจังหวัดพัทลุงกับจังหวัดตรัง แม้ในปัจจุบันนี้ดินแดนตรังก็ยังคงเป็นป่าที่บอบอยู่ และยังคงมีอันตรายจากโจรกลุ่มต่างๆ จึงทำให้ไม่มีนักชาติพันธุ์วิทยา นักมานุษยวิทยา หรือนักภาษาศาสตร์เดินทางไปสำรวจ แต่ถ้าสถานการณ์เปลี่ยนไปและเกิดมีนักวิชาการด้านต่างๆ เดินทางไปศึกษาในบริเวณที่จังหวัดพัทลุงต่อกับจังหวัดตรังก็มีความเป็นไปได้ที่จะได้พบกับกลุ่มชนที่พูดภาษามอส และเมื่อนั้นจำนวนชนกลุ่มน้อยที่มีในประเทศไทยก็อาจจะเพิ่มขึ้นอีก 1 กลุ่ม เรื่องอย่างนี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้และเคยเกิดขึ้นมาแล้ว เช่นที่เคยเกิดกับผู้ที่พูดภาษามปีเมื่อสามสิบกว่าปีมานี้ นายริชาร์ด เดวิส (Mr. Richard Davis) ชาวอเมริกันซึ่งทำงานเป็นหน่วยสันติภาพที่อำเภอสา จังหวัดน่าน ได้เดินทางไปพบผู้ที่พูดภาษามปีที่บ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ใน ค.ศ. 1967 ทำให้วงการภาษาศาสตร์ได้ทราบว่ามีผู้ที่พูดภาษามปีหลังจากที่คนทั่วไปเข้าใจเรื่องนี้ผิดมานาน โดยคิดว่าพวกมปีเป็นอีกชื่อแล้วเรียกว่าก้อเมืองแพร่

อย่างไรก็ตามการเพิ่มจำนวนชนกลุ่มน้อยไม่ว่าจะเป็นเพราะมีการอพยพเข้ามาเพิ่มเติม หรือเป็นเพราะการค้นพบใหม่ที่ดี จะมีเพิ่มเติมก็เป็นส่วนน้อย คงจะไม่ทำให้ภาพรวมของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเปลี่ยนไปจากที่คณะผู้วิจัยครั้งนี้ค้นพบ ซึ่งจะได้แสดงบรรยายในตอนต่อจากนี้ไป แต่ก่อนที่จะไปถึงจุดนั้นขอให้เราทำความเข้าใจกับคำศัพท์ต่างๆ ที่ใช้เรียกชนกลุ่มน้อยเสียก่อน

1.1 คำว่าชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ และคำว่าชาวเขา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่พรรณนาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่คณะผู้วิจัย 4 คนได้กระทำทั้งหมด พบว่าผู้ที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่เกือบ 90% ใช้คำว่าชนกลุ่มน้อยอย่างเสรี กล่าวคือหยิบคำนี้มาใช้โดยไม่อธิบาย ถือเอาว่าคนทั่วไปก็ต้องเข้าใจอยู่แล้วว่า “ชนกลุ่มน้อย” นั้น หมายความว่าไม่ใช่ชนกลุ่มใหญ่ มีจำนวนน้อยกว่าคนเชื้อชาติไทยสัญชาติไทย พูดภาษาไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ นักเขียนเหล่านี้ใช้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” กับกลุ่มชนที่มีจำนวนไม่ถึง 100 คน เช่นพวกมราบริ และก็ใช้คำนี้ด้วยกับกลุ่มชนที่มีจำนวนกว่า 1 ล้านคน เช่นกลุ่มชนที่พูดภาษาเขมรเหนือในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้ว เพราะถือว่าอย่างไรเสียก็มีจำนวนน้อยกว่าคนเชื้อชาติไทยพูดภาษาไทยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

หนังสือที่อธิบายคำว่าชนกลุ่มน้อยไว้อย่างชัดเจนก็มีเช่นเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (ลิขิต ธีรเวคิน 2521: 2-5) ซึ่งกล่าวว่าชนกลุ่มน้อยมีลักษณะแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อยด้วยกันในเรื่องใหญ่ 6 เรื่อง คือ 1. ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ (race) 2. ความแตกต่างในเรื่องเผ่าพันธุ์ (ethnicity) 3. ความแตกต่างในเรื่องศาสนา 4. ความแตกต่างในเรื่องภาษา 5. ความแตกต่างในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี 6. ความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง

บทความที่อธิบายคำว่า "ชนกลุ่มน้อย" ไว้ชัดเจนอีกบทความหนึ่งคือ บทความเรื่อง "ปัญหาบูรณาการในสังคมไทย" (อมรา พงศาพิชญ์ 2530: 2-5) โดยอธิบายคำว่า "ชนกลุ่มน้อย" จาก 3 แง่มุมด้วยกัน คือขั้นตอนแรกพิจารณาจากแ่งมุมของอำนาจ แบ่งออกได้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจและกลุ่มที่อยู่ใต้อำนาจการปกครองหรือกลุ่มได้ปกครอง (dominant/subordinate) ขั้นตอนที่สองพิจารณาจากแ่งมุมของจำนวนกลุ่มที่มีจำนวนน้อยและมีอำนาจในประเทศคือกลุ่มชนชั้นนำ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่มีอำนาจคือมวลชน (elite/mass) ขั้นตอนที่สามพิจารณาจากแ่งมุมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจและมีจำนวนมาก คือชนกลุ่มใหญ่ (majority group) และกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจและมีจำนวนน้อย คือชนกลุ่มน้อย (minority group)

การมองคำว่าชนกลุ่มน้อยที่กล่าวมาแล้วทั้งของ ลิขิต ธีรเวคิน และของอมรา พงศาพิชญ์ เป็นการมองจากแ่งมุมของนักรัฐศาสตร์ ส่วนที่มองจากแ่งมุมของนักภาษาศาสตร์และนักวัฒนธรรมก็มีอยู่บ้างเช่นในงานของผู้เขียนเอง (สุริยา รัตนกุล 2531: 85-6) ซึ่งกล่าวว่า 1) ชนกลุ่มน้อยมักมีจำนวนมากพอสมควร (ไม่ใช่มีแต่เพียง 2-3 ครอบครัว) และแยกตนเป็นเอกเทศอยู่จากชนกลุ่มใหญ่ ระยะเวลาที่อยู่ห่างกันเป็นเอกเทศนั้นนานพอที่จะช่วยให้ชนกลุ่มน้อยรักษาเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของชนกลุ่มน้อยไว้ได้ 2) ชนกลุ่มน้อยไม่ได้เข้าร่วมในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ตามจันทานุมัติของชนกลุ่มใหญ่ การเข้ามาในประเทศของชนกลุ่มน้อยเป็นการเข้ามาเองจะลักลอบหรือไม่ก็ตาม 3) แนวความคิดที่สามเนื่องมาจากแนวความคิดที่หนึ่ง เนื่องจากชนกลุ่มน้อยต้องการอยู่เป็นเอกเทศไม่เข้าร่วมในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ หรือไม่สามารรถเข้าร่วมในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ จึงมักอยู่ในที่ห่างไกลจากทางคมนาคม ชุมชนตามป่าเขา ลักษณะนี้เป็นลักษณะที่พบมากในชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (สำหรับคำนี้โปรดดูต่อไปที่เล่ม 2) 4) ชนกลุ่มน้อยจะแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ในข้อที่สำคัญเช่นเรื่องเชื้อชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนา ภาษา และวิถีการหาเลี้ยงชีพ ข้อคิด 4 ประการนี้พอจะตอบคำถามที่ว่า "เมื่อไรชนกลุ่มใหญ่จะเกิดความรู้สึกว่ามีชนกลุ่มน้อย" ส่วนคำถามที่ว่า "เมื่อไรชนกลุ่มน้อยจึงจะเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย" นั้นในขณะนี้คงจะหาคำตอบในประเทศไทยได้ยาก เพราะในประเทศไทยไม่มีใครมีหนังสือหรือบทความที่เขียนโดยชนกลุ่มน้อย จะมีอยู่บ้างก็เช่นในเพลงที่แต่งขึ้นใหม่ เช่นในเพลงกะเหรี่ยง และเพลงม้ง แต่ในขณะนี้เรายังมีการศึกษาเรื่องเพลงน้อยมาก การศึกษาเรื่องเพลงที่มีอยู่เป็นการศึกษาเรื่องเครื่องดนตรี และทำนองเพลง แต่ไม่ใช้การรวบรวมแปลและวิเคราะห์เนื้อเพลง ส่วนคำตอบที่ให้ไว้ในที่อื่นเช่นในสารานุกรม บริตตานิกา (Encyclopaedia Britannica เล่มที่ 15, 1964) ได้กล่าวถึงเรื่อง Minorities ไว้ว่า Minorities หรือชนกลุ่มน้อยคือกลุ่มชนที่จับกลุ่มรวมกันเพราะสืบสายตระกูลมาจากแหล่งเดียวกันมีภาษาและศาสนาเดียวกัน และมีความรู้สึกที่ตนเองผิดแผกในเรื่องเหล่านี้ไปจากชนส่วนใหญ่ของประเทศ ด้วยความรู้สึกที่ตนเองผิดแผกนี้ชนกลุ่มน้อยจึงอาจเรียกร้องทางการเมือง ซึ่งการเรียกร้องนี้มีได้หลายรูปแบบ เช่นขอสิทธิ

ให้เท่ากับชนกลุ่มใหญ่ หรือเพื่อให้ได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษในเรื่องที่เขาแตกต่างกับชนกลุ่มใหญ่ หรือขอสิทธิการปกครองตนเอง และในกรณีที่รุนแรงที่สุดก็คือการขอแยกตัวไปอยู่ต่างหากหรือตั้งประเทศขึ้นใหม่ แบบที่ชนกลุ่มน้อยมอญ ชนกลุ่มน้อยกะเหรี่ยง และชนกลุ่มน้อยไทใหญ่ในประเทศเมียนมาร์กำลังมีความคิดอยู่ ถ้ามองในแง่หลังนี้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ก็อาจมีความหมายนัยประหวัด (connotative meaning) ไปในทางที่ไม่น่ายินดีสำหรับชนกลุ่มใหญ่ จึงมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ใช้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” แต่ใช้คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic group) แทน เพราะมีความหมายเป็นกลางๆ มากกว่า

หนังสือ Encyclopaedia Britannica ชุดที่ใหม่กว่าคือชุดที่พิมพ์ใน ค.ศ. 1998 นี้เองในเล่มที่ 8 ได้กล่าวถึงคำว่าชนกลุ่มน้อย (minority) ไว้ว่าเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์ต่างกับชนกลุ่มใหญ่ และรวมอยู่ภายใต้ในสังคมของชนกลุ่มใหญ่ คำว่าชนกลุ่มน้อยในการมองของนักวิชาการตะวันตกมักมีความหมายทางการเมืองและความหมายทางสังคมรวมอยู่ด้วย คือไม่ใช่มองแต่เรื่องทางภาษาและวัฒนธรรมประเพณี นักการเมืองและนักสังคมศาสตร์ตะวันตกในปัจจุบันนี้มักมองเรื่องของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยว่าเป็นเรื่องของกลุ่มมีอำนาจเหนือ (dominate) กับกลุ่มด้อยอำนาจ (subordinate) มากกว่าที่จะดูจำนวนประชากร เช่นในประเทศอัฟริกาใต้ประชากรผิวดำมีจำนวนมากกว่าประชากรผิวขาวหลายเท่าตัว แต่เนื่องจากประชากรผิวขาวเป็นกลุ่มมีอำนาจเหนือ ดังนั้นประชากรผิวดำในประเทศอัฟริกาใต้จึงถูกจัดว่าเป็นชนกลุ่มน้อย

ส่วนนักสังคมศาสตร์มักมองว่าชนกลุ่มน้อยคือกลุ่มชนที่มีลักษณะผิดจากชนกลุ่มใหญ่จนเป็นที่สังเกตได้ ลักษณะที่ผิดแผกนี้อาจจะเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ ศาสนาที่นับถือหรือเครื่องแต่งกายที่ผิดแผกไปก็เป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นชนกลุ่มน้อยได้ โดยทั่วไปแล้วชนกลุ่มน้อยมักด้อยโอกาสในทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ การเข้าทำงานและการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงในสังคม ชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมปิดเช่นในสังคมที่แบ่งวรรณะตายตัวอย่างประเทศอินเดียย่อมไม่มีโอกาสเลยหรือถ้ามีก็น้อยกว่าชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมเปิดเช่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษหรือในประเทศไทยนี้เอง

โดยทั่วไปแล้วปัจจัยที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยถูกมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยมักมีหลายอย่างประกอบกัน ศาสนาเพียงอย่างเดียวมักไม่ทำให้ชนกลุ่มหนึ่งถูกมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในปัจจุบันนี้ ซึ่งผิดกับในสมัยโบราณเช่นในประเทศฝรั่งเศสในศตวรรษที่สิบเจ็ดซึ่งคนส่วนใหญ่ที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกพากันมองเพื่อนร่วมชาติที่เป็นคนฝรั่งเศสด้วยกัน แต่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนท์ว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่จะต้องรบราฆ่าฟันและไล่ไปให้พ้นประเทศ และตั้งชื่อเรียกพวกชนกลุ่มน้อยนี้เฉพาะว่าพวกฮิวเกอโนต์ (Huguenot)

สำหรับในประเทศไทยซึ่งสืบมาเป็นโบราณราชประเพณีว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภ์ทุกศาสนา ดังเช่นที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาทรงให้ความสำคัญสนับสนุนพระราชทานที่ดินให้บาทหลวงคาทอลิกสร้างโบสถ์ และไม่ทรงห้ามที่คนไทยจะไปเข้าวัดถือศาสนาคริสต์ ส่วนพระองค์เองนั้นทรงปฏิเสธที่จะเปลี่ยนศาสนา ชาวกรุงศรีอยุธยาที่ถือพุทธในเวลานั้นก็ไม่ได้มองคนที่ถือคริสต์ว่าเป็นชนกลุ่มน้อย เพราะคนเหล่านั้นเป็นคนเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย พูดภาษาไทย ส่วนการไหว้พระที่โบสถ์ไหนถือเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน การกระหอบกระหังกันระหว่างกลุ่มของพระเพทราชาและหลวงสรศักดิ์กับชาวคริสต์ที่เกิดขึ้นในปลายรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้นไม่ใช่เรื่องกระหอบกระหังเรื่องศาสนา

ระหว่างชน กลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ แต่เป็นเรื่องทางการเมืองที่เจ้าพระยาวิชเยนทร์ (เชื้อชาติกรีก) พยายามที่จะไปเอากำลังกองทหารฝรั่งเศสเข้ามาสร้างอิทธิพลให้ตนเองในระหว่างการปลัดแผ่นดินใหม่(พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเล่มสอง หน้า 103-115)

ถ้าพิจารณาตามเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์และพิจารณาเรื่องที่กำลังเป็นอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน น่าจะวิเคราะห์หาคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก คนที่ไม่ได้เรียนถึงชั้นมหาวิทยาลัยมักจะไม่รู้จักหรือรู้จักแต่ไม่ใช้คำนี้ ซึ่งก็น่าอนุมานว่าในเมื่อไม่ใช้คำนี้ก็คงไม่มีความรู้สึกเรื่องกลุ่มที่มีอำนาจกับกลุ่มได้ปกครอง (dominant/subordinate) มากนัก ประสบการณ์ของผู้เขียนในการศึกษาชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวเขาเผ่าต่างๆ เป็นเวลาสามสิบปี ผู้เขียนไม่เคยพบเลยสักครั้งที่เขาเรียกตนเองหรือกล่าวถึงเผ่าพันธุ์ของตนเองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยเขากล่าวแต่ว่าเขาเป็นคนม้ง คนเย้า คนกะเหรี่ยง ฯลฯ ซึ่งแสดงว่าเขาตระหนักว่าเขามาจากกลุ่มชาติพันธุ์และมีภาษาต่างกับคนไทย และเขาก็เรียกคณะผู้วิจัยและคนพื้นราบทั้งหลายว่าเป็นคนไทย ไม่เคยเรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ ในกรณีที่เขามีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ไทยและคนไทยในพื้นที่ก็มักเป็นเรื่องที่มีสาเหตุมาจากการขัดแย้งทางเศรษฐกิจและขนบธรรมเนียม แต่ไม่ใช่เรื่องชนกลุ่มน้อยต้องรบสู้กับชนกลุ่มใหญ่

เรื่องความสำนึกตนเองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยนี้มีในประเทศไทยเฉพาะในชนบางกลุ่มเท่านั้น ที่สำคัญคือมีในกลุ่มชนที่มีเชื้อชาติมลายู พุทธภาษามลายูเป็นภาษาแม่ (mother tongue) และนับถือศาสนาอิสลามชนพวกนี้มองประเทศเพื่อนบ้านคือประเทศมาเลเซียและประเทศในโลกอหรับทั้งปวงเช่น ชาวอุโอราเบียวว่าเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของเขา ที่มาทางประวัติศาสตร์ที่มีร่วมกันก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็น ในกรณีที่มาทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องขัดแย้งกัน เช่นฝ่ายไทยรบชนะแล้วกวาดต้อนพวกเขามาเป็นเชลยเพื่อมาเพิ่มประชากรของประเทศไทย เช่นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกใน พ.ศ. 2323 กับ พ.ศ. 2334 และในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2374 และ พ.ศ. 2381 คนที่นับถือศาสนาอิสลามจากปัตตานีและไทรบุรีก็ถูกกวาดต้อนมาไว้ที่นครศรีธรรมราชกรุงเทพ และบริเวณใกล้เคียงเช่นหนองจอก มีนบุรี ในกรณีเช่นนี้ปัจจัยที่แตกต่างกันหลายปัจจัย คือแตกต่างกันทั้งเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่มาทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรวมแล้วแตกต่างกันถึง 6 ปัจจัยเป็นอย่างน้อย เรียกได้ว่าแตกต่างกันอย่างซ้ำซ้อน แตกต่างกันแล้วแตกต่างกันอีก สิ่งนี้มีผลให้คนที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนหนึ่งมีความคิดว่าเขาเป็นชนกลุ่มน้อย การดำเนินนโยบายของทางราชการซึ่งน่าจะวิเคราะห์ได้ว่าผิดพลาด เช่นในกรณีของหะยีสุหลงก็มีส่วนทำให้คนสัญชาติไทยเชื้อสายมลายูคิดว่าตนเองเป็นชนกลุ่มน้อย และมีที่คิดแยกตัว หรือคิดแบ่งแยกดินแดน

ตรงกันข้ามกับผู้ที่พูดภาษาตระกูลมลายู-พอลินีเซียน ผู้ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร (หรือที่เรียกเป็นศัพท์วิชาการว่าภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก) ที่อยู่ในประเทศไทยขณะนี้ยังไม่มีขบวนการเคลื่อนไหวตามความสำนึกว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย และส่วนมากแล้วชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยก็มองผ่านเลยไปไม่ได้ใส่ใจคิดว่าเขาเป็นชนส่วนน้อย ผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกในประเทศไทยว่าโดยภาพรวมแล้วจะแบ่งได้เป็น 3 พวกใหญ่ๆ คือ 1) มอญ 2) เขมรเหนือ 3) ผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกลุ่มเล็กน้อยที่ส่วน

มากแล้วอยู่ติดที่ดินในประเทศไทยมาแต่เดิม ไม่ใช่เพิ่งอพยพเข้ามา คนพวกนี้ได้แก่ พวกกะว้า พวกญ้อกูร พวกเกนชีว เป็นต้น

ผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกทั้งสามพวกนี้ไม่มีความเคลื่อนไหวในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อยด้วยเหตุผลต่าง ๆ กัน ผู้พูดภาษามอญในประเทศไทยซึ่งอาจจะมีส่วนสืบเชื้อสายมาจากชุมชนโบราณที่อยู่ในดินแดนที่ในปัจจุบันนี้กลายเป็นดินแดนประเทศไทยเช่นสืบเชื้อสายมาจากพวกมอญสมัยพระนางจามเทวี บัดนี้ได้ประสมกลมกลืนกับคนไทยกลายเป็นคนไทยไปหมด คนมอญที่พอจะสืบเชื้อสายตนเองว่าเป็นเชื้อมอญได้คงจะต้องเป็นคนมอญที่อพยพมาจากประเทศพม่า เพราะเป็นผลมาจากสงครามระหว่างไทยกับพม่า การอพยพลักษณะเป็นการพาครอบครัวมอญเข้ามาบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรกในครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพาครอบครัวมอญซึ่งมีพระยาเกียรติกับพระยารามเป็นหัวหน้าเข้ามา ในสมัยรัตนโกสินทร์ก็มีพระยาแจ้งซึ่งเป็นต้นตระกูล คชเสนีได้พาไพร่พลชาวมอญเข้ามารับราชการในประเทศไทยเป็นจำนวนมากดังที่เป็นที่ทราบกันดี (สุจริตถำ 2526: 2526; สุวรรณ์ โอเจริญ 2519) แต่การที่ชาวมอญอพยพเข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยเป็นจำนวนมากนี้ต้องถือว่าเข้ามาอย่างมีฐานะพิเศษ คือเป็น "คนต่างชาติต่างภาษาที่ได้รับฉันทานุมัติให้เข้ามาอยู่ในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ ถึงแม้จะอยู่กันอย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อนก็ไม่จำเป็นต้องถือว่าเป็นชนกลุ่มน้อยต่อไป .....คนชั้นหัวหน้าของชาวมอญได้รับยศศักดิ์เป็นข้าราชการไทย ที่ตั้งให้มียศสูงมากมาย เสมอจตุสดมภ์ก็มี มอญเป็นชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาในประเทศตามฉันทานุมัติของชนกลุ่มใหญ่ (คือไทย) ฉันทะ (หรือความรัก) อันนี้คือ ความรักในข้อที่ทั้งมอญและไทยต่างก็มีศัตรูร่วมกันคือพม่า ดังนั้นเมื่อมอญมาอยู่ในสังคมไทยก็ไม่อยู่ในฐานะเป็นชนกลุ่มน้อย (สุริยา รัตนกุล 2531 : 86) ปัจจุบันนี้ในกรุงเทพฯ ยังมีชื่อสถานที่ที่แสดงว่าเคยเป็นที่อยู่ของคนมอญในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ เช่นสะพานมอญซึ่งอยู่ใกล้สี่แยกพระยาครี ถนนเจริญกรุง และคลองมอญที่อยู่ฝั่งธนบุรี แต่ไม่พบผู้พูดภาษามอญได้ ณ สถานที่เหล่านี้อีกแล้ว เนื่องจากประสมกลมกลืนกับคนไทยไปหมด จึงไม่มีภาวะความเป็นชนกลุ่มน้อยเหลืออีกต่อไป

สำหรับพวกเขมรประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่าได้เดินทางเข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นหลายระลอกครั้งแรกที่นับว่าเข้ามาเป็นจำนวนมาก ที่ราชทูตชาวมองโกลประจำประเทศเขมรบันทึกไว้ใน ค.ศ. 1296 (พ.ศ. 1839) มีอยู่ว่า "Dans la récente guerre avec les Siamois, tout le peuple khmèr a été obligé de combattre et le pays a été entièrement dévasté (G. Coedès "Les Peuples de la Péninsule Indochinoise" 1962 : 126) ซึ่งแปลเอาความได้ว่า "ในสงครามที่เกิดขึ้นกับชาวสยาม พลเมืองเขมรจำเป็นต้องออกรบทุกคน และประเทศ (เขมร) ก็ถูกทำลายอย่างยับเยิน" ซึ่งนั้นก็หมายความว่าตามธรรมเนียมของการรบทัพจับศึกในสมัยโบราณพลเมืองเขมรจะต้องถูกกวาดต้อนเข้ามาเป็นกำลังของไทยเป็นจำนวนมาก สงครามระหว่างไทยกับเขมรเกิดขึ้นบ่อยๆ ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ครั้งใหญ่ที่จำกันได้มากคือในรัชกาลเจ้าสามพระยาและในรัชกาลสมเด็จพระนเรศวรมหาราชซึ่งทรงจับนักพระสัตถาทำพิธีปฐมกรรมเสีย ชาวเขมรที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทยแต่ละครั้งคงมีจำนวนไม่น้อย แต่ไม่ปรากฏหลักฐานร่องรอยในประวัติศาสตร์ว่ากลุ่มชนนี้ลุกขึ้นอ้างสิทธิอะไรในฐานะชนกลุ่มน้อยที่ต้องต่อสู้กับชนกลุ่มใหญ่

ในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนแรกเริ่มสามรัชกาลก็คงได้มีการกวาดต้อนชาวเขมรเข้ามาไว้ในประเทศในแต่ละครั้งที่ไปรบชนะประเทศเขมร มีปรากฏในประวัติศาสตร์ในปลายรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีว่า "ครั้น ณ วันศุกร์ แรมแปดค่ำ เดือนสาม กลางคืนเพลาสองยามเสือเข้ามากินเขมรซึ่งเฝ้าสวนหลังวัดบางยี่เรือ จึงมีพระราชดำรัสให้พระเจ้าลูกเธอกรมขุนอินทรพิทักษ์ และเจ้าพระยาจักรี พระยายมราช ข้าหลวงทั้งปวงออกไปล้อมจับเสือ" (พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ภาคจบ : 413-414) ในคราวที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกเป็นแม่ทัพกับเจ้าพระยาสุรสีห์ไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต(ล้านช้าง) ปรากฏว่า "เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกจึงให้เจ้าพระยาสุรสีห์ผู้น้องแยกทัพลงไป ณ กรุงกัมพูชาให้เกณฑ์พลเมืองเขมรหมื่นหนึ่งต่อเรือรบไล่ให้จงมาก" (เรื่องเดิม : 420) ครั้นถึงรัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-2393) มีศึกสงครามทางด้านตะวันออกบ่อยครั้ง เพราะมีปัญหาทั้งลาว เขมร และญวน ชาวลาว ชาวเขมร และชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ทางใต้ของประเทศลาวบริเวณเมืองจำปาศักดิ์ก็ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทยในรัชกาลนี้เป็นจำนวนมากมีกล่าวไว้ในประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนว่าไทยต้องการกำลังคนจากเขมรเอาไว้เป็นกำลังของพระนคร คือเมื่อนักองค์จันทรักษัตริย์เขมรองค์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเคยทะนุบำรุงเกิดสวรรคตเสียตั้งแต่ยังหนุ่ม พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีพระราชดำริว่า "เมืองเขมรคราวนี้จะเป็นหายนะ องค์จันทรักขยังหนุ่มอยู่ มาตายเสียในระหว่างทัพศึกดังนี้ เป็นที่หนักหนา ให้เจ้าพระยาบดินทรเดชาคิดเอาเมืองเขมรคืนมาขึ้นกับกรุงให้ได้เหมือนอย่างแต่ก่อน ถ้าไม่ได้ดังนั้นก็ให้กระทำเมืองเขมรเป็นป่าเขาผู้คนมาใส่บ้านเมืองเสียให้ได้ (พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่สาม ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ 2477 : 152)

ชาวเขมรที่กวาดต้อนมาแต่ละครั้งก็ได้จัดการให้แยกกันไปอยู่ ณ ที่ต่างๆ น่าสังเกตว่าบางพวกก็ได้อยู่ใกล้พระนครมาก เช่นให้ไปเฝ้าสวนที่หลังวัดบางยี่เรือในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีดังที่กล่าวไว้ในพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาที่ยกมาอ้างแล้ว ชาวเขมรที่กวาดต้อนเข้ามามีจำนวนมาก ในปัจจุบันนี้ชื่อสถานที่ที่บ่งชี้ว่าพวกเขมรเคยไปตั้งรกรากอยู่ก็ยังมีอยู่ เช่นบ้านเขมรในกรุงเทพฯนี้เองและบ้านหนองเขมรในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นต้น แต่จะเห็นได้ว่าบรรดาเชื้อสายชาวเขมรที่อาจจะยังคงเหลืออยู่ในสถานที่ที่กล่าวมาแล้วไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดที่ยังคงพูดภาษาเขมรได้หรือไม่ปรากฏว่าผู้ใดยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมอย่างเขมรอยู่ การที่คนที่นี่จะเป็นชนกลุ่มน้อยได้ประสมกลมกลืนไปกับชนกลุ่มใหญ่อย่างสนิทจนแยกไม่ออกนี้เป็นเรื่องที่น่าสังเกต

กรณีของเขมรเป็นกรณีที่ต่างกับชาวมลายู ได้กล่าวแล้วว่ากรณีชาวมลายูมีปัจจัยที่แตกต่างกับชาวไทยอยู่หลายปัจจัย อันกล่าวได้ว่าเป็นการแตกต่างที่ซับซ้อน คือต่างทั้งในเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่มาทางประวัติศาสตร์ แต่กรณีของเขมรเป็นเรื่องที่แตกต่างกันน้อยกว่า นั้น ภาษาเป็นเรื่องที่แตกต่างเห็นได้ชัด ภาษาเขมรกับภาษาไทยเป็นภาษาที่มาจากคนละตระกูลภาษาแต่ความแตกต่างในเรื่องนี้ก็ไม่ใช่เรื่องที่ทำให้ชาวเขมรคิดว่าตนอ่อนด้อย ทั้งนี้เพราะตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนมาถึงสมัยรัชกาลที่สี่แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นิยมใช้ตัวหนังสือขอม (ซึ่งก็คือตัวหนังสือของเขมนั่นเอง) จารลงใบลานแล้วยัดไว้อ่าน เรียกกันว่าหนังสือใบลาน 1 ผูก 2 ผูก ฯลฯ ชายไทยที่จัดว่ามีความรู้สูงในสมัยนั้นต้องอ่านเขียนอักษร

ขอได้ทุกคน จึงคงไม่ห่างจากความจริงมากนักที่จะอนุมานว่าชาวเขมรที่มาอยู่ในประเทศไทยคงจะได้อยู่อย่างมีฐานะในสังคมอย่างไม่ลำบากนัก คนที่เข้าบวชเป็นพระภิกษุก็คงได้เป็นผู้สอนตัวหนังสือขอมอยู่ตามสำนักศึกษาในวัดต่างๆ ซึ่งจัดว่าอยู่อย่างมีหน้ามีตาพอสมควร การที่ชาวเขมรและชาวไทยนับถือศาสนาพุทธด้วยกันเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เขมรกับไทยละลายเข้าหากันได้ง่าย คนที่ถือศาสนาเดียวกันย่อมแต่งงานกันได้ง่าย คนที่อ่านประวัติศาสตร์จะพบว่า มีทั้งกรณีที่ชายไทยรับหญิงเขมรมาเป็นภรรยา และกรณีที่ชายเขมรรับหญิงไทยเป็นภรรยา

ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่คณะผู้วิจัยเห็นว่าสำคัญมากที่อาจจะเป็นเครื่องผลักดันให้ชนกลุ่มน้อยมีการเคลื่อนไหวหรือไม่ ก็คือเรื่องการเมืองที่ห้วงนอกประเทศหรือไม่ เราได้ทราบแล้วว่าชนเชื้อสายมลายูที่นับถือศาสนาอิสลามมุ่งสายตาสู่โลกมุสลิม เห็นว่าการศึกษาชั้นสูงควรไปศึกษา ณ ประเทศมาเลเซีย อียิปต์ ซาอุดีอาระเบีย ฯลฯ อุดมคติและรสนิยมแม้กระทั่งอาหารการกินเป็นไปอย่างคนที่อยู่ในประเทศเหล่านั้น ส่วนเขมรนั้นมองกลับหลังไปยังประเทศกัมพูชาทั้งในอดีตและปัจจุบันก็ไม่มีอะไรจะหวังได้ เรื่องนี้คงเป็นเรื่องหนึ่งที่ทำให้ไม่มีขบวนการชนกลุ่มน้อยชาวเขมร ความจริงในขณะนี้มีคนที่พูดภาษาเขมรเหนืออยู่ในประเทศไทยมากกว่า 1 ล้านคนที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้ว ดังนั้นเราขาดรายงานการวิจัยว่าคนที่พูดภาษาเขมรเหนือใน 4 จังหวัดนี้เดินทางเข้าประเทศไทยมาตั้งแต่ครั้งใด ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้วออกลูกออกหลานกันต่อๆมา? หรือนายทหารเอกของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวคือเจ้าพระยาบดินทรเดชาไปพามา? หรือว่าคนเหล่านี้เป็นพวกที่อยู่ติดที่ดินบริเวณอีสานตอนใต้มาตั้งแต่โบราณกาล? คำถามเหล่านี้คงจะต้องตอบด้วยขบวนการทางประวัติศาสตร์ ลำพังหนังสือพระราชพงศาวดารเล่มต่างๆ ไม่ลงลึกถึงปัญหาข้อนี้ นักประวัติศาสตร์คงจะต้องค้นไปถึงใบบอกทั้งหมดและบรรดาหนังสือโบราณเท่าที่จะหาได้ในประเทศนี้ หากหาไม่ได้คงจะต้องค้นไปถึงจดหมายเหตุของฝรั่งชาติต่างๆ และจีน ส่วนนักภาษาศาสตร์สามารถกล่าวได้ว่าภาษาเขมรของชนในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้วเป็นภาษาที่แตกต่างกับภาษาเขมรสำเนียงมาตรฐาน คือสำเนียงท้องถิ่นพนมเปญเป็นอย่างมาก ผิดกันถึงขนาดที่ว่าใน ค.ศ. 1951 เมื่อคณะมิชชันนารีมาเริ่มศึกษาภาษาเขมรเหนือ นั้นได้ส่งมิชชันนารีที่รู้ภาษาเขมรมาตรฐานมาเป็นคนดำเนินการ แต่ก็จำเป็นต้องปรับสำเนียงของตนใหม่ (William A. Smalley "Phonemes and Orthography : Language Planning in Ten Minority Languages in Thailand" 1976 : 45) การที่ภาษาเขมรเหนือต่างกับภาษามาตรฐานเป็นอย่างมากยิ่งจะนำมาสนับสนุนข้อสมมุติฐานที่ว่าคนเขมรในประเทศไทยในจังหวัดทั้งสี่นี้มีบรรพบุรุษซึ่งได้มาจากประเทศเขมรมาแล้ว แต่นักภาษาศาสตร์ก็ไม่สามารถกล่าวเรื่องนี้อย่างเต็มปากโดยไม่ต้องสงสัยทันที ทั้งนี้เพราะในปัจจุบันนี้เห็นได้ว่าภาษาเขมรมาตรฐานที่กรุงพนมเปญกำลังเป็นภาษาที่มีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว เช่นคำหลายพยางค์จำนวนมากกร่อนมาเหลือเป็นคำพยางค์เดียว และมีวิวัฒนาการของเสียงสูง (คล้ายเสียงวรรณยุกต์จัตวาของไทย แต่เราไม่สามารถเรียกว่าเสียงวรรณยุกต์ได้เพราะภาษาเขมรเป็นภาษาที่ไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์) เกิดขึ้น การที่ภาษาเขมรมาตรฐานที่กรุงพนมเปญมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วย่อมชี้ว่าเป็นไปได้ที่ภาษาเขมรเหนือที่ 4 จังหวัดชายแดนของประเทศไทยก็อาจได้เคยมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางเสียงอย่างรวดเร็วมาแล้วเช่นกัน ซึ่งถ้าหากเป็นเช่นนั้นคนที่พูดภาษาเขมรเหนือในปัจจุบันอาจจะมีบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศเขมรไม่นานนัก อย่างไรก็ตามทั้งหมดยังคงเกี่ยวกับคนที่พูดภาษาเขมรเหนือที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้วเป็นแต่ข้อสันนิษฐาน การค้นคว้าวิจัยใน

อนาคตอาจช่วยบ่งชี้ได้ว่าความจริงเป็นเช่นไร แต่ถึงจะพิจารณาข้อสมมุติฐานอื่นใดก็ดี ข้อสมมุติฐานข้อหนึ่งซึ่งไม่ควรมองข้าม คือข้อสมมุติฐานที่ว่าพวกที่พูดภาษาเขมรเหนือเคยอยู่ติดที่ดินบริเวณอีสานใต้มาแต่โบราณกาลหรือไม่? ข้อสันนิษฐานนี้หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริงก็คงจะสอดคล้องกับลักษณะท่าทีของพวกเขาในปัจจุบันที่อยู่อาศัยอย่างสบายในประเทศไทย โดยไม่มีท่าทีเคลื่อนไหวเป็นขบวนการของชนกลุ่มน้อย

นอกจากมอญและเขมรที่กล่าวแล้วผู้ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติกกลุ่มเล็กๆ ที่อยู่ติดที่ดินมาแต่ดั้งเดิมในดินแดนที่ปัจจุบันนี้จัดตั้งเป็นประเทศไทย เช่นพวกละว้า พวกญัฮกุร พวกเกนชิว ฯลฯ ก็ไม่ได้แสดงท่าทีว่ามีความสำนึกในความเป็นชนกลุ่มน้อย สิ่งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีผู้นำที่จะชักพาหมู่พวกให้มีอุดมคติไปในทางที่จะแยกตัวไปจากชนกลุ่มใหญ่ หรืออาจเป็นเพราะพวกเขามัวติดธุระในการทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงท้องจึงไม่มีเวลาที่จะคิดถึงเรื่องที่เป็นนามธรรมอย่างเรื่องชนกลุ่มน้อย V.S. ชนกลุ่มใหญ่ หรืออาจเป็นเพราะไม่มีรัฐของละว้า รัฐของญัฮกุร รัฐของเกนชิว ฯลฯ อยู่นอกประเทศไทยที่เขาจะยึดถือเอาเป็นอุดมคติที่จะดลบันดาลใจให้เขาไปเข้าร่วมด้วย ความรู้สึกเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยจึงมีน้อยมากในบรรดาชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ถ้าจะมีเรื่องความรู้สึกแปลกแยกอยู่บ้าง สิ่งนี้ก็ไม่ได้มาในรูปของความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อย แต่กลับเป็นความรู้สึกถ่อมตนว่าอ่อนด้อยไม่เจริญดังเช่นที่คนกลุ่มที่คนไทยเรียกว่าผีตองเหลืองเรียกตนเองว่า “มลาบรี” ซึ่งแปลว่าคนป่า เพราะคำว่า “บรี” เป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายกับคำว่า “ไพร” ซึ่งแปลว่า “ป่า” ส่วนคนกลุ่มที่หนังสือเก่าๆ ของไทยเรียกว่า “ชาวบน” นั้น ปัจจุบันนี้เรียกตนเองว่า “ญัฮกุร” ซึ่งแปลตามตัวอักษรได้ว่า “คนภูเขา” เพราะ “ญัฮ” แปลว่า “คน” และ “กุร” แปลว่า “ที่สูง, ภูเขา” ในการค้นคว้าวิจัยครั้งนี้ไม่พบชนกลุ่มใดที่เรียกกลุ่มของตนเองว่า คนเล็ก คนน้อย หรือชนส่วนน้อย หรือชนกลุ่มน้อย

ส่วนคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” นั้นเป็นคำศัพท์วิชาการ แปลมาจากคำว่า ethnic group ใช้กันในแวดวงนักวิชาการเมื่อประมาณไม่ถึงยี่สิบปีมานี้ อมรา พงศาพิชญ์ (2530 : 2) กล่าวถึงคำว่าชาติพันธุ์ไว้ว่า “คำกล่าวกลุ่มชาติพันธุ์นี้ บางครั้งคนไทยใช้คำว่าเชื้อชาติในภาษาพูดทั่วไปคือ กลุ่มชนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันและภาษาเดียวกันตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน ตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มคนจีน กลุ่มคนไทย กลุ่มคนลาว กลุ่มคนเขมร กลุ่มคนกะเหรี่ยง กลุ่มคนอินเดีย กลุ่มคนม้ง ปัจจัยสำคัญในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด ปัจจัยทางด้านภาษาอย่างเดียวไม่สามารถกำหนดชาติพันธุ์ได้ ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญกว่า” และอีกที่หนึ่ง (อ้างแล้ว : 3-4) ได้ให้นิยามคำว่ากลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) ไว้ว่า “คือกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกะเหรี่ยง คนจีน คนลาว เป็นต้น” จากคำนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” เป็นคำที่มีความหมายเป็นกลางน่าจะนำมาใช้เป็นชื่อของรายงานการวิจัยนี้ แต่ที่คณะผู้วิจัยไม่ได้เลือกใช้คำนี้ก็ด้วยสาเหตุ 2 ประการ ประการแรกคำว่ากลุ่มชาติพันธุ์จะเกี่ยวข้องกับ “ความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน” และขึ้นกับ “ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด” การศึกษาเรื่อง “ความสำนึก” ของคนแต่ละกลุ่มไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย เพราะเป็นเรื่องที่แสดงถึงอารมณ์และทัศนคติส่วนตัว จึงไม่ใคร่ปรากฏรายงานการวิจัยเรื่อง “ความสำนึก” เช่นนี้ ประการที่สองคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก ชนทุกชาติทุกภาษาย่อมมี

ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนกลุ่มใหญ่ ไทยก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ จีนก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเลก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ คำที่มีความหมายกว้างเช่นนี้ไม่สื่อความหมายที่ผู้วิจัยต้องการแสดง จึงไม่ใช่คำนี้เป็นชื่อหัวเรื่องของการวิจัย แต่ได้นำมาใช้บ้างในเวลาที่ทำบรรณนิทัศน์เรื่องของกลุ่มต่างๆ ตามที่ผู้เขียนคนเดิมใช้และก็ใช้อีกด้วยในกรณีที่ไม่มีการย้ำเน้นเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อย ความจริงความคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์ (Ethnicity) และกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) เป็นสิ่งที่มีมานานแล้วในเกือบทุกสังคม เพราะสิ่งนี้เป็นมรดกสายตรงของการปกครองแบบจักรวรรดิที่รวบรวมเข้าสู่ศูนย์กลาง โดยนำเอาชนพวกอื่นที่แตกต่างกัน กันทั้งเชื้อชาติ ภาษา ที่มาทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ มารวมไว้ด้วยกันเพื่อเป็นกำลังในด้านต่างๆ และเพื่อความเป็นปึกแผ่นของหมู่เหล่า ชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ก็มีปฏิสัมพันธ์กันเกิดเป็นชาติพันธุ์สัมพันธ์ (Ethnic Relation) ซึ่งไปได้มีการแต่งงานกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ถ้าศาสนาหรือระบบวรรณะ (ซึ่งก็มีแต่ที่อินเดีย ไม่ได้มีในประเทศไทย) ไม่เป็นสิ่งขวางกั้น คนชั่วคนต่อๆมาก็จะไม่มีความรู้สึกในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ตรงแท้อย่างที่คนรุ่นปู่รุ่นพ่อรู้สึก Edmund Leach (1964) ได้เคยเสนอว่าความเป็นชาติพันธุ์เป็นเรื่องของความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ลื่นไหลและมีความเคลื่อนไหว ดังที่เขาได้ศึกษาในกรณีของกลุ่มกะฉิ่นซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอยู่ร่วมกับกลุ่มไทใหญ่หรือ Shan ในบริเวณพื้นที่สูงในประเทศเมียนมาร์ ซึ่งความเป็นกะฉิ่นหรือไทใหญ่นี้ปรับเปลี่ยนเลื่อนไหลได้ กรณีของชนกลุ่มน้อยที่เขาไปทำงานในเมืองใหญ่แล้วแต่งงานกับคนนอกกลุ่มของตนก็เป็นเรื่องน่าศึกษาต่อไปในครอบครัวของเขา ยึดถืออะไรเป็นแกนในเรื่องความรู้สึกทางชาติพันธุ์ของตน และในคนรุ่นลูกของเขา ยึดถืออะไร งานวิจัยลักษณะนี้ไม่มีอยู่ จึงน่าจะเป็นงานที่ค้นคว้ากันต่อไป ตัวอย่างเช่นกะเหรี่ยงที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพแล้วแต่งงานกับสาวอีสาน ภาษาและวัฒนธรรมประเพณีที่ใช้กันในบ้านของเขาเป็นอย่างไร? ชาวละโว้ที่ไปทำงานที่สวนผลไม้ที่จังหวัดจันทบุรีแล้วไปแต่งงานกับสาวเขมร ภาษาและวัฒนธรรมประเพณีที่ใช้กันในบ้านของเขาเป็นอย่างไร? กรณีหลังนี้ผู้วิจัยมีคำตอบที่ได้จากการพิจารณาตัวอย่างจริงที่เกิดขึ้นให้ดูที่ใกล้ๆบ้านพักของผู้วิจัยที่จังหวัดจันทบุรี ปรากฏว่าภาษาและวัฒนธรรมประเพณีที่เขายึดถือกันในบ้านของเขากลายเป็นภาษาและวัฒนธรรมประเพณีจากโทรทัศน์ ลูกๆ พูดภาษาไทยภาคกลางอย่างในโทรทัศน์และก็ได้ไม่นับถือประเพณีอะไรทั้งของละโว้ของเขมร และให้ว่าบูชาพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ยกมานี้เป็นแต่เพียงตัวอย่างที่เห็นมา ยังมีได้ทำวิจัยอะไรมาก แต่เป็นตัวอย่างว่าเรื่องชาติพันธุ์สัมพันธ์คงเป็นเรื่องที่จะต้องศึกษาวิจัยกันต่อไป เพราะยังมีงานวิจัยในแนวนี้น้อยมาก และเป็นเรื่องที่น่าจะทำให้เราเข้าใจว่าสิ่งที่เราเป็นห่วงใน (care) ของวัฒนธรรมนั้นเมื่ออยู่จริงหรือไม่ หรือสามารถปรับเปลี่ยนได้หมด ขอบเขตของความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnic Boundary) เป็นสิ่งที่อยู่จริงหรือไม่

ส่วนคำว่า "ชาวเขา" เป็นคำที่ใช้กันมานานแล้ว ในความหมายว่าเป็นผู้ที่ตั้งถิ่นฐาน และทำมาหากินอยู่บนภูเขา เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยไม่มีที่นิยมทำมาหากินแบบนั้น เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยไม่ว่ากลุ่มใดก็นิยมทำนาแบบปักดำในพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา หรือบนที่ราบกว้างทั่วไป (Lebar and others, 1964 : 187) ดังนั้นเมื่อใช้คำว่า "ชาวเขา" จึงไม่บ่งบอกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทย แต่มักหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เย้า ซึ่งมักตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูงประมาณ 3,500 ฟุต จากระดับน้ำทะเลหรือกว่านั้นขึ้นไป หรือมักหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่าได้แก่ อีเกอ มูเซอ และลีซอซึ่งนิยมก่อตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงมากเช่นกัน

สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก เช่น ละว้า (ละเวือะ) และลัวะ (มัล) นั้นก็ตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงเช่นกัน แม้ไม่สูงจากระดับน้ำทะเลเท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เย้า ดังนั้นจึงเรียกว่าชาวเขาด้วย ในงานเขียนรุ่นเก่าอย่างหนังสือเรื่อง “30 ชาติในเชียงราย” (บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ 2493) ใช้คำว่าชาวเขากับกลุ่มชาติพันธุ์มั่ว (หน้า 383) ข่าปู้ (หน้า 413) ข่าฮก (หน้า 461) ก้อหรืออาภา (หน้า 485) มูซอแดง (หน้า 679) เห็นได้ว่าไม่ได้ใช้คำว่าชาวเขาอย่างเป็นระบบ

ต่อมาคำว่า “ชาวเขา” เข้าไปอยู่ในภาษาราชการ กล่าวคือ ในพ.ศ. 2502 รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการสงเคราะห์ชาวเขาขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและแนวการดำเนินพัฒนาชาวเขา และได้มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย (ตามการแบ่งส่วนราชการในขณะนั้น ปัจจุบันนี้กรมประชาสงเคราะห์อยู่ในกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม) เป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินงานเกี่ยวกับชาวเขา

พ.ศ. 2503 กรมประชาสงเคราะห์ได้ดำเนินการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาขึ้น 4 แห่งด้วยกันคือ

1. นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาดอยมูซอ จังหวัดตาก
2. นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาดอยเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
3. นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาดอยแม่จัน จังหวัดเชียงราย
4. นิคมสร้างตนเองสงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดเพชรบูรณ์ พิษณุโลก และเลย

เมื่อทางราชการรับเรื่องการดูแลชาวเขาไว้เป็นงานของกระทรวงมหาดไทย เรื่องของชาวเขาก็เป็นที่รู้จักมากขึ้นเมื่อมีการตั้งศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาขึ้นในจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือและภาคตะวันตกถึง 11 แห่ง คือที่จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง เชียงราย แม่ฮ่องสอน ตาก ลำพูน น่าน กาญจนบุรี กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และพะเยา เรื่องของชาวเขาก็เป็นที่รู้จักแพร่หลาย ยิ่งเมื่อมีการจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาขึ้นที่จังหวัดเชียงใหม่ (ปัจจุบันยกฐานะเป็นสถาบันวิจัยชาวเขา) ทำหน้าที่วิจัยและพรรณนารวมทั้งเก็บรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ เรื่องราวเกี่ยวกับชาวเขาจึงเป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น เป็นที่รับรู้กันทั่วไปว่ามีชาวเขาเผ่าต่างๆ อยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย เมื่อคำว่า “ชาวเขา” แพร่หลายก็มีชาวไทยบางกลุ่มที่ชื่นชอบเล่นกับคำพูดนำความหมายของคำว่าชาวเขาไปดัดแปลงให้ผิดเพี้ยนไปจากที่หมายถึงชาวภูเขา กลายเป็นให้หมายถึงคำบุรุษสรรพนามบุรุษที่สามว่า “เขา” ซึ่งหมายความว่า “ไม่ใช่เรา” การพูดเล่นว่า ชาวเขา/ชาวเราเป็นทำนองให้เกิดความตลกขบขัน ทำให้นักวิชาการส่วนหนึ่งไม่ชอบคำว่าชาวเขา อีกประการหนึ่งคำว่าชาวเขานั้นถ้าแปลเป็นภาษาอังกฤษจะได้คำว่า Hill tribes คำว่า tribe (เผ่า) เป็นคำที่มีปัญหาต้องอธิบาย ว่ามนุษย์ชาติอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในลักษณะอย่างไร จึงจะเรียกว่าเป็นเผ่า (tribe) คำอธิบายของนักวิชาการหลายคนก็ไม่ตรงกัน เพราะคำว่าเผ่านี้มีประวัติมายาวนานมากตั้งแต่สมัยเริ่มก่อตั้งนครรัฐเอเธนส์ในอารยธรรมกรีกเมื่อราวปี 632 B.C. ก็ปรากฏว่ากรุงเอเธนส์มีคน 4 เผ่า (Robert W. Winks, 1996 : 29) ซึ่งเรื่องของชน 4 เผ่าในสมัยกรีกโบราณนี้เป็นเผ่าในทางการเมือง ไม่ใช่เผ่าในทางชาติพันธุ์หรือประเพณีวัฒนธรรม จึงนับว่าไม่ตรงกับเรื่องของชาวเขาในประเทศไทย ส่วนตัวอย่างการใช้คำว่า tribes ที่ปรากฏในงานของนักวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวกับชนอเมริกันอินเดียนเผ่าต่างๆ ที่เกี่ยวกับกลุ่มชนในอัฟริกาเผ่าต่างๆ และที่ใกล้ตัวเราเข้ามาก็คือเรื่องเผ่าต่างๆ ในประเทศฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย เรื่องของเผ่าในที่

ต่างๆ เหล่านี้ไม่คล้ายคลึงกับเรื่องของชาวเขาในประเทศไทย เช่นเรื่องราวของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงก็เป็นเรื่องที่ต้องได้ถามกันว่ากะเหรี่ยงในประเทศไทยมีอยู่เผ่าเดียวหรือหลายเผ่า เพราะมีกะเหรี่ยงอยู่ 4 พวก อันได้แก่กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป กะเหรี่ยงแบร และกะเหรี่ยงตองตูหรือปาโอ (สุริยา รัตนกุล, 2529 : XXI - XXVII) แต่ถ้าเราจะกล่าวว่ามีกะเหรี่ยง 4 เผ่า ก็อาจจำเป็นต้องพิจารณาเรื่องของพวกตองตูซึ่งกะเหรี่ยงไม่ว่าสะกอหรือโปไม่ยอมรับว่าเป็นกะเหรี่ยง และพวกตองตูเองก็ยอมรับเรื่องที่กะเหรี่ยงอื่นไม่ยอมรับว่าเขาเป็นกะเหรี่ยงนี้ (อ้างแล้ว : XXVI - XXVII)

วนิช พุกกะษะศรี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยชาวเขากรมประชาสงเคราะห์ได้กล่าวไว้ในวันที่ 11 มีนาคม 2528 ในเรื่อง "ชาวเขาในดินแดนล้านนา" ว่า "คำว่าชาวเขานั้น เป็นคำที่ทางราชการยังไม่ได้ให้คำนิยามที่แน่นอนไว้ แต่น่าจะเทียบได้กับคำว่า Tribal people หรือ Tribesmen ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึงกลุ่มชนที่รวมตัวเองกันเป็นชาติพันธุ์หรือเผ่า (Tribe) ที่ภาษาพูด การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตทั่วไปแตกต่างและล้ำหลังกว่าชนส่วนใหญ่ในประเทศ" และวนิช พุกกะษะศรีได้อธิบายไว้ด้วยว่า คำว่า Tribe หมายถึงชาวเขานั้นนักมานุษยวิทยาบางคน เช่น Peter Kunstadter : 1967 ไม่เห็นด้วย แต่ชอบคำว่า Upland people (ประชาชนบนพื้นที่สูง) และ Hill peasants (ชาวไร่ชาวนาบนภูเขา) มากกว่า" แต่ Peter Kunstadter นี้เองก็ได้เขียนหนังสือใน ค.ศ. 1967 ชื่อเรื่อง Southeast Asian Tribes, Minority and Nations ซึ่งใช้ทั้งคำว่า Tribes และคำว่า Minority เป็นชื่อหัวเรื่องหนังสือของเขา

คำอื่นๆ ที่มีใช้กันแทนคำว่าชาวเขาก็มีเช่นคำว่า Upland Peoples (Roland Mischung 1986) และ Highlanders (Anthony R. Walker 1979-80 และ John McKinnon and Wanat Bhruksasri 1983) ซึ่งคำหลังนี้น่าจะเป็นที่มาของคำว่า "ชุมชนบนพื้นที่สูง" ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ใช้สลับกับคำว่า "ชาวเขา" และไม่ได้อธิบายความแตกต่างของสองคำนี้ จึงน่าจะเข้าใจว่าใช้แทนที่กันได้ โดยหนังสือสัมมนาประชากรชาวเขา เมื่อ พ.ศ. 2536 สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการการอำนวยการแก้ไขปัญหาคความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับชาวเขา และการปลูกพืชเสพติด (สล. อชส) เรียกชื่อว่า "ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2536" ครั้นถึง พ.ศ. 2537 งานประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลของสถาบันวิจัยชาวเขา เรียกชื่อหนังสือแบบเดียวกันว่า "ข้อมูลประชากรชาวเขาในประเทศไทย เล่ม 1 และเล่ม 2" ครั้นถึง พ.ศ. 2538 กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ก็เรียกหนังสือประเภทเดียวกันว่า "ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538" จึงน่าจะเข้าใจได้ว่าคำว่า "ชาวเขา" กับ "ชนบนพื้นที่สูง" ใช้แทนกันได้ แต่ในทางปฏิบัติ ทางราชการมักจะรับรองความเป็นชาวเขาเพียง 9 เผ่า ซึ่งบางครั้งจะนับรวมเอากลุ่มมลาบรีเข้าไปด้วย แต่เมื่อใดก็ตามที่ใช้ว่า "ชนบนพื้นที่สูง" มิได้มีความหมายจำกัดอยู่เพียงชาวเขา แต่จะนับรวมถึงคนไทยและกลุ่มชนอื่นๆ ที่อาศัยบนพื้นที่สูงเข้าไปด้วย ดังการให้ความหมายตาม "ระเบียบของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาชุมชน สิ่งแวดล้อม และการควบคุมพืชเสพติดบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2540" ดังนี้ "ประชากรบนพื้นที่สูง หมายถึง ประชากรที่อยู่อาศัยบนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นชาวเขา คนไทย และกลุ่มชนอื่นๆ ซึ่งรัฐบาลไม่ได้มีนโยบาย หรือมาตรการนโยบายดูแลดำเนินการเป็นการเฉพาะ" ด้วยเหตุนี้ คำว่าชาวเขา และชนบนพื้นที่สูง จึงมิได้มีความหมายเหมือนกันทั้งหมด อย่างไรก็ตาม คำว่า "ชาวเขา" กับ "ชนบนพื้นที่สูง" ใช้เป็นไวยากรณ์ (synonym) กับคำว่า "ชนกลุ่มน้อย" ไม่ได้ คำว่าชนกลุ่มน้อยอาจ

หมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์จีน กลุ่มชาติพันธุ์มอญ กลุ่มชาติพันธุ์เขมร กลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ ฯลฯ คนเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนภูเขาแต่ก็เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย กล่าวได้ว่าคำว่าชนกลุ่มน้อยมีความหมายกว้างกว่าคำว่าชาวเขา ชาวเขาทุกหมู่เหล่าเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ชนกลุ่มน้อยไม่จำเป็นต้องเป็นชาวเขา

อนึ่งการอธิบายเรื่องคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง กลุ่มชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยและชาวเขาก็ดีเราไม่อาจหลีกเลี่ยงมิติของเวลาซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

งานชิ้นแรกที่สำคัญมากสำหรับการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยได้แก่ หนังสือเรื่อง “ว่าด้วยภาษาต่างๆ ในสยามประเทศ” ซึ่งพระยาประจักษ์กรจักร (แช่ม บุนนาค) เป็นผู้แต่ง พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2462 คือเมื่อ 80 ปีมาแล้ว ในคำนำหนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้เขียนให้เห็นเป็นภาพรวมว่ากลุ่มชนจำนวนมากที่มีอยู่ในประเทศสยามในเวลานั้นคือ เมื่อดูในภาพรวมแล้วจะเห็นว่าจับกลุ่มกันเป็น 4 ภาษาใหญ่ คือ อย่างภาษาไทยหมู่หนึ่ง อย่างภาษารามัญและเขมรหมู่หนึ่ง อย่างภาษาพม่าและกะเหรี่ยงหมู่หนึ่ง อย่างภาษาแขกชวามลายูหมู่หนึ่ง เมื่อนำหนังสือของพระยาประจักษ์กรจักรมาเปรียบเทียบกับการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในปัจจุบันนี้จะเห็นว่าผู้ที่พูดภาษารามัญและเขมร เช่นภาษาส่วยซำง ภาษาชา่วยเหิน ภาษาชาบิเวณ ภาษาซำสุ ภาษาซำตะอ้อย ภาษาซำเจ็ง ภาษาซำสอก ภาษาซำสะปวน ภาษาซำระแวง ภาษาซำปะเลา ภาษาซำทำพวน ภาษาซำอ่าล็ก ภาษาซำกระแสง และภาษาซำสะกลาง ปัจจุบันนี้ไม่มีอยู่ในประเทศไทยแล้วภายหลังที่ประเทศไทยเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงในกรณีพิพาทกับฝรั่งเศสเมื่อ ร.ศ. 112 เป็นต้นมา และทั้งซำระแวงกับซำรายซึ่งพระยาประจักษ์กรจักรกล่าวว่าพูดภาษาอย่างแขกชวามลายูก็ไม่มีในประเทศอีกแล้วด้วย ในทางตรงกันข้ามภาษาที่พระยาประจักษ์กรจักรเรียกว่าอย่างภาษาพม่าและกะเหรี่ยงกลับมีในประเทศไทยมากขึ้น ภาษาที่จัดว่าอยู่ในตระกูลทิเบต-พม่าภาษาเดียวที่รายงานไว้ในหนังสือของพระยาประจักษ์กรจักรคือภาษามูเซอ แต่ในปัจจุบันนี้เราพบทั้งภาษาลีซอ ภาษาอีก้อ ภาษามปี ภาษาบิซู และภาษาอุก่อง โดยสามภาษาแรกคือมูเซอ ลีซอ และอีก้อ นั้นมีผู้พูดจำนวนมากนับได้เป็นเรือนหมื่น โดยคนที่พูดภาษามูเซอมีอยู่ 82,158 คน ที่พูดภาษาลีซอมีอยู่ 31,463 คน และที่พูดภาษาอีก้อมีอยู่ 49,903 คน (ตัวเลขจากทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 กองสงเคราะห์ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์) ส่วนผู้ที่พูดภาษามปี ภาษาบิซู และภาษาอุก่องมีอยู่เป็นเรือนพัน

ผู้ที่ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเป็นเวลานานจะตระหนักดีว่าเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็นชนกลุ่มน้อยนี้มีพลวัตรของการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความสามารถของชนกลุ่มน้อยเองที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ดังเช่นที่ Roland Mischung (2529) รายงานเรื่องการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมของชาวกะเหรี่ยงและชาวม้ง

ศาสนาก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตคนเมืองเร็วขึ้น J. Edwin Hudspeth (2512) ได้เขียนวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต กล่าวถึงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยอันได้แก่ อีก้อ ม้ง ขมุ มูเซอ ละว้า ลีซอ ลัวะ เย้า กะเหรี่ยงสะกอ และกะเหรี่ยงโปว์ โดยกล่าวถึงกะเหรี่ยงมากเพราะเป็นกลุ่มที่นิยมรับนับถือศาสนาคริสต์ เมื่อชนกลุ่มน้อยรับนับถือศาสนาคริสต์ วิถีชีวิตของเขาจะเปลี่ยนไปอย่างมาก นอกจากเขาจะได้คบหาสมาคมกับคนไทยที่นับถือศาสนาคริสต์แล้ว เขายังได้พบ

กับชาวต่างประเทศเช่นชาวอังกฤษ อเมริกันและเขาจะได้มีโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น และมีโอกาสเดินทางไปนอกประเทศเช่นคณะผู้ขับร้องเพลงสวดชาวกะเหรี่ยงสะกอที่เดินทางไปประเทศฟิลิปปินส์ เป็นต้น (สุริยา รัตนกุล, 2524 : 73) การแต่งงานกับชาวไทยในพื้นที่ราบและการเปลี่ยนวิถีชีวิตมาสู่สังคมเมือง รวมทั้งการเปลี่ยนชื่อจากชื่อแบบโบราณของเผ่ามาเป็นชื่อไทย นามสกุลไทย ทำให้เราไม่สามารถแยกออกว่ามีชนกลุ่มน้อยอยู่ปะปนในสังคมของชนกลุ่มใหญ่ เท่าที่ทราบชาวเขาแทบทุกเผ่ามีรับจ้างทำงานก่อสร้าง ตลอดจนเป็นแรงงานทั่วไปเช่นรับจ้างติดรถส่งของ พวกเด็กที่ทำงานในสถานบริการน้ำมันที่เรียกว่า "เด็กปั้ม" ในจังหวัดภาคเหนือก็มีที่เป็นเด็กชาวเขาเป็นจำนวนมาก ส่วนเด็กผู้หญิงชาวเขาก็ทำงานรับจ้างตามบ้าน หรือทำงานตามร้านอาหารและร้านขายของทั่วไป และที่ถูกปล่อยทิ้งให้ไปทำอาชีพที่ไม่ดีก็มีไม่น้อย

เมื่อก้าวถึงเรื่องศาสนาพุทธคงเป็นไปได้ที่จะละเลยไม่กล่าวถึงความพยายามของคณะพระธรรมจาริกที่ให้การศึกษากับเด็กชาวเขา และพาเด็กชาวเขาชายมาบรรพชาเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ (วนิช พฤกษะศรี และคนอื่นๆ 2528) พระภิกษุและสามเณรชาวเขาอยู่จำพรรษาที่วัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก และที่อยู่วัดอื่นก็มีอยู่มากที่กรุงเทพฯ วัดเบญจมบพิตรได้จัดบรรพชาและอุปสมบทชาวเขาทุกปี ปีละหลายร้อยรูป พระเถรชาวเขาเหล่านี้มีที่บวชอยู่หลายพรรษาและได้รับการศึกษาและรับถ่ายทอดทัศนคติค่านิยมแห่งความเป็นไทยไปก็มีไม่น้อย

การศึกษาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็นชนกลุ่มน้อยอีกต่อไป ในระยะแรกเริ่มเกือбыี่สิบปีทางราชการไทยได้อาศัยตำรวจตระเวนชายแดนช่วยสอนชาวเขา ตั้งแต่แรกเริ่มเมื่อราว พ.ศ. 2499 โดยเริ่มในคณะกรรมการสงเคราะห์ประชาชนไกลคมนาคมซึ่งจัดตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2499 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในราว พ.ศ. 2527-8 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงปัญหาที่บุตรหลานของชนกลุ่มน้อยซึ่งมีภาษาที่หนึ่ง (หรือที่เรียกว่าภาษาแม่ mother tongue) ไม่ใช่ภาษาไทย ทำให้ใช้แบบเรียนสำหรับหัดอ่านหัดเขียนภาษาไทยฉบับมาตรฐานไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร จึงขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สร้างแบบเรียนเป็นชุดๆ ให้ชาวเขาที่มีปัญหาทางภาษาล้ำก้นกันได้ใช้ด้วยกันเป็นกลุ่มๆ เช่นแบบเรียนภาษาไทยของชาวเขาเผ่าอีก้อ-มุเซอ-ลีซอนหนึ่งชุด และแบบเรียนภาษาไทยของชาวเขาเผ่าขมุ-ละว้า-ถิ่นอีกหนึ่งชุด แบบเรียนเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยให้เด็กชาวเขาเรียนภาษาไทยได้เร็วขึ้น นอกจากการศึกษาในห้องเรียนแล้ว สื่อที่ไม่เป็นทางการทั้งหลายได้แก่ วิหุญ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ได้มีส่วนลดช่องว่างระหว่างชาวเขากับชาวไทยบนพื้นราบ ในปัจจุบันนี้มีเด็กชาวเขาจำนวนมากที่เรียนจบชั้นมัธยมปีที่สามหรือสูงกว่านั้น และแทบทุกคนในหมู่บ้านสามารถพูดภาษาไทยได้คล่อง จะมีที่เหลือพูดภาษาไทยไม่ได้ก็แต่เฉพาะคนแก่เพศหญิงบางคนเท่านั้น การที่พวกชนกลุ่มน้อยและชาวเขาทั้งหลายพูดภาษาไทยได้ และได้มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและสังคมใกล้ชิดกับคนไทยมีส่วนทำให้ความรู้สึกเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อย/ความเป็นชนกลุ่มใหญ่จางลงบ้าง ดังนั้นเมื่อเวลาเราใช้คำว่าชาวเขาหรือคำว่าชนกลุ่มน้อย เราจำเป็นต้องระลึกถึงมิติของเวลาด้วย เพราะคำว่าชนกลุ่มน้อยก็ไม่ได้คงความหมายความเป็นชนกลุ่มน้อยร้อยเปอร์เซ็นต์อยู่ตลอดเวลา และเป็นไปได้ที่ลูกหลานของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ จะมีความสำนึกว่าตนเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ คือคิดว่าตนเป็นไทยไปแล้ว ในทำนองเดียวกันก็มีความเป็นไปได้ที่ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มยังมีความสำนึกในความเป็นชนกลุ่ม

น้อยของตนอยู่เสมอ แม้เมื่อมีการศึกษาสูงและมีฐานะเศรษฐกิจและสังคมดี การศึกษาเรื่องกระบวนการรวมพวก แหล่งที่ได้รับการศึกษา ฯลฯ และความสำนึกส่วนตนจึงเป็นเรื่องต้องนำมาพิจารณาด้วยเมื่อเราจะศึกษาเรื่องของชนกลุ่มน้อย ซึ่งการศึกษาเรื่องของจิตสำนึกนี้ยังไม่มีอยู่ จึงน่าจะเป็นหัวข้อสำหรับการวิจัยในอนาคตได้หัวข้อหนึ่ง

ที่กล่าวมาแล้วเป็นกรณีที่ชนกลุ่มน้อยไม่มีปัญหากับชนกลุ่มใหญ่ หรือหากมีปัญหาบ้างก็เป็นส่วนน้อย เพราะไม่มีความสัมพันธ์ใดที่เราอาจจะกล่าวได้ว่าปราศจากปัญหาในทุกๆ ด้านอย่างสิ้นเชิง ในระหว่างชนกลุ่มใหญ่คือคนไทยที่เรียกว่าเป็นเจ้าของประเทศกับคนไทยด้วยกันเองก็มีปัญหาเกิดขึ้นได้หากมีความขัดแย้งกันทางเรื่องเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา ประเพณีนิยม ฯลฯ แต่ที่จะกล่าวต่อไปเป็นเรื่องกรณีที่ชนกลุ่มน้อยอาจมีปัญหากับชนกลุ่มใหญ่และเคยเป็นกรณีที่เป็นปัญหากันมาแล้ว ปัญหาที่น่าจะนับเป็นปัญหาที่รุนแรงเพราะเป็นการแย่งวัตถุดิบของที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัด นั่นคือการแย่งที่ดินซึ่งเป็นที่ทำกิน ซึ่งเรื่องนี้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอๆ บางครั้งก็สืบสาวเอาความจริงไม่ได้ว่าใครเป็นคนแย่งที่ใคร ชนกลุ่มน้อยอพยพมาจากภายนอกประเทศโดยเดินทางตามเส้นเขาซึ่งติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่นประเทศเมียนมาร์ได้แล้วเข้ามาแย่งที่ทำกินของคนไทย หรือว่าคนไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศขาดแคลนที่ทำกินเนื่องจากประชากรเพิ่มขึ้นแล้วหักล้างทางพงเข้าไปแย่งที่ดินทำกินที่ชนกลุ่มน้อยเคยได้อาศัยมาก่อน ปัญหาที่ดูจะรุนแรงมากคือกรณีชนกลุ่มน้อยเข้ามาทำกินในที่ดินที่กฎหมายไม่อนุญาต บางครั้งกฎหมายที่ออกมาบังคับใช้เช่นพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติฉบับต่างๆ เป็นการบังคับใช้ภายหลังการตั้งถิ่นฐานของชนกลุ่มน้อยกลุ่มนั้นๆ จึงเป็นประเด็นให้พิจารณาได้ว่ากฎหมายนั้นเป็นธรรมหรือไม่ กรณีที่ชนกลุ่มน้อยถูกบังคับให้อพยพออกจากถิ่นที่อยู่ของตนบางครั้งเป็นกรณีที่เกิดขึ้นช้าแล้วช้าเล่าจึงไม่ใช่สิ่งที่น่าจะเป็นธรรม อย่างไรก็ตามก็มิใช่ว่าสิ่งนี้จะไม่เกิดขึ้นกับคนไทยซึ่งนับว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศ เวลาที่มีการออกพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ และเวลาที่มีการสร้างเขื่อนย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้นเลยที่ไม่ว่าคนไทยหรือชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสถานที่เดิมมาก่อนจะต้องถูกบังคับให้ย้ายถิ่น ในกรณีของคนไทยอาจได้ค่าชดเชยบ้าง (แต่ก็ไม่เสมอไป) และอาจมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคอยเป็นปากเป็นเสียงให้ แต่ในกรณีของชนกลุ่มน้อยนั้นย่อมเป็นเรื่องที่สิ้นไร้จริง ๆ ส่วนมากที่สุดแล้วเมื่อถูกบังคับให้ทิ้งที่ดินที่เคยทำกิน ก็มีทางเลือกทางเดียวคือต้องเข้ามาขายแรงงานในเมืองในอาชีพกรรมกร เด็กปั๊ม ขายเป็นบริการ ฯลฯ ที่มีทุนทรัพย์พอเพียงจะประกอบอาชีพการค้าไม่ใคร่พบเห็นนัก พบเห็นอยู่บ้างก็ในกลุ่มชนมั่งและเย้าเป็นส่วนใหญ่

เมื่อมองจากแง่มุมของอำนาจ ซึ่งแบ่งออกได้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจการปกครอง และกลุ่มที่อยู่ใต้อำนาจการปกครองหรือกลุ่มใต้ปกครอง (dominant/subordinate) ตามที่อมรา พงศาพิชญ์ (2530 อ้างแล้ว) แบ่งไว้ ชนกลุ่มที่มีอำนาจการปกครองก็คือคนไทยอย่างแน่นอน เพราะเรากำลังกล่าวเรื่องของรับไทย และชนกลุ่มที่อยู่ใต้อำนาจการปกครองก็คือชนกลุ่มน้อย ไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดได้ชื่อว่าเป็นผู้แทนของชนกลุ่มน้อย ถึงแม้ว่าบางครั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดที่มีชนกลุ่มน้อยอยู่มากอาจจะพูดถึงประโยชน์ของชนกลุ่มน้อยด้วย เมื่อชนกลุ่มน้อยเป็นกลุ่มใต้ปกครอง (subordinate) และรู้ตัวว่าเป็นกลุ่มใต้ปกครอง จึงบางครั้งหาทางเข้าพึ่งพิงอำนาจของผู้มีอิทธิพลเท่ากับเป็นการหาเกราะใส่ตนเอง แต่บางครั้งผู้มีอิทธิพล (ไม่ว่าจะเป็นคนไทยเอง หรือไทใหญ่ หรือจีนฮ่อ ฯลฯ) ก็ทำผิดกฎหมายซึ่งมีผลทำให้ชนกลุ่มน้อยซึ่งกลายเป็นมือตีนแขนขาของผู้มีอิทธิพลต้องทำผิดกฎหมายไปด้วย ซึ่งบางครั้งเป็นเหตุให้มีผู้นำไปลงหนังสือพิมพ์เป็นข่าวครึกโครมว่าชนกลุ่ม

น้อยทำผิดกฎหมายไทย เช่นในกรณีที่อยู่ย่านแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้ามมีการชักลากไม้ออกจากป่า เพื่อแก้ปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าหรือตัดไม้สวมตอ ซึ่งทำให้บันทึกการลักลอบตัดไม้ไม่ได้บ้าง แต่นายทุนผู้มีอิทธิพลก็แก้ปัญหาของเขาด้วยวิธีการที่แยบยล กล่าวคือยืมให้ชาวเขาบุกรุกแผ้วถางป่าลึกเข้าไปเรื่อยๆ ป่าไม้ถูกแผ้วถาง ต้นไม้ใหญ่ถูก “กาน” ต้นจนยืนแห้งตาย เพื่อทำไร่เลื่อนลอยและนายทุนก็จะสนับสนุนด้วยเงินทองและพันธุ์พืชไร่ ชนกลุ่มน้อยอันได้แก่ชาวเขาทำไร่ แต่ “นายทุน” ตัดไม้แล้วแปรรูปเป็นเฟอร์นิเจอร์ เอาของออกจากป่าพร้อมกับใบเบิกทางเรียบร้อย ทั้งที่เจ้าหน้าที่หน่วยปราบปรามเห็นอยู่ว่าเป็นไม้ที่ตัดใหม่ๆ แต่นายทุนสามารถพลิกแพลงกลายเป็นเฟอร์นิเจอร์ที่ทำจากไม้สักเก่าของเมียนมาร์ มีหลักฐาน(ที่เชื่อถือมา)อย่างถูกต้อง เจ้าหน้าที่ก็ไม่สามารถเอาผิดกับขบวนการค้าอิทธิพลเช่นนี้ได้ คนที่เกลียดชังชนกลุ่มน้อยว่าตัดไม้ทำลายป่าจึงอาจเกลียดชังผิดที่ เพราะชนกลุ่มน้อยซึ่งในกรณีนี้คือชาวเขาไม่มีอิทธิพลอะไร เป็นแต่เพียงเครื่องมือให้ผู้มีอิทธิพลเท่านั้นเอง ผู้ออกทุนในการตัดไม้ทำลายป่าก็คือผู้มีอิทธิพล ผู้ที่ออกทุนให้แปรรูปไม้จนกลายเป็นเฟอร์นิเจอร์สวยงามแบบ “หลุยส์” ต่างๆ นั่นก็คือผู้มีอิทธิพล และผู้ที่ออกใบสั่งจ้างให้จัดหาเฟอร์นิเจอร์เหล่านั้นมาประดับคฤหาสน์ของตนนั้นก็คือผู้มีอิทธิพล ปัญหาเมื่ออยู่ว่าหากชนกลุ่มน้อยไม่ยอมทำการตามที่ถูกสั่งจ้างและนำความไปแจ้งความ ชีวิตเขาจะเป็นอย่างไร เขาจะสามารถรักษาป่าไม้ไว้ได้หรือไม่ ในเมื่อลูกปืนมีราคาเพียงนิดเดียว ลูกปืนที่ใช้แก้ปัญหาได้แทบทุกอย่าง รวมทั้งปัญหาชนกลุ่มน้อยที่หัวแข็งด้วย ภาพที่กล่าวมาคือภาพของผู้ที่อยู่ได้อำนาจอย่างแท้จริง ไม่มีเสรีภาพในการเลือก แม้แต่เลือกทำความดีก็ไม่สามารถเลือกได้ ยิ่งในกรณีที่เห็นชาวเขาที่เพิ่งอพยพเข้ามาไม่มีบัตรประชาชนไทยด้วยแล้ว ก็นับว่าสิ้นไว้ในทุกเรื่อง เป็นลูกไก่อยู่ในกำมือของนายทุนอย่างแท้จริง

ปัญหาที่เพิ่งกล่าวจบนี้เคราะห์ดีที่เกิดไม่บ่อยนัก ไม่ได้เกิดอยู่ตลอดเวลา ถ้าเกิดอยู่ตลอดเวลา ป่าไม้ต้นน้ำลำธารของประเทศไทยก็คงถูกทำลายไปหมดสิ้นแล้ว ที่เกิดนานๆ ครั้งก็เพราะจะหาผู้มีอิทธิพลมากจนกระทั่งเจ้าหน้าที่เกรงกลัวนั้นก็ไม่ค่อยบ่อยนัก ถ้าใช้สำนวนหนังสือพิมพ์ว่าถ้าไม่มีอิทธิพลระดับ “บิ๊ก” ของประเทศจริงๆ ก็ทำเช่นนั้นไม่ได้ ดังนั้นเรื่องชาวเขาที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของผู้มีอิทธิพลจึงไม่ใช่เรื่องปัญหาส่วนใหญ่ของประเทศ ปัญหาที่แท้จริงและพบบ่อยมากคือปัญหา “ป่าดง” และปัญหา “ดินจืด” ซึ่งเป็นปัญหากระทบกระเทือนชาวเขาทุกเผ่า และถ้าเราเห็นว่าชาวเขาเป็นชนกลุ่มสำคัญที่ประกอบขึ้นเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศ ก็เห็นว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาที่หนักหนาสาหัสทีเดียว และเป็นเหตุการณ์ที่อาจเป็นผลให้ชาวเขากับคนไทยกระทบกระทั่งกันได้ง่าย

ปัญหา “ป่าดง” คือไม่เหลือสิ่งสารพัดอยู่ในป่าพอที่จะให้ชาวเขาเอามาทำกับข้าวกินได้ตามการดำรงชีวิตอยู่แบบดั้งเดิม ครั้งหนึ่งในเดือนสิงหาคม 2527 ผู้เขียนอยู่ในหมู่บ้านมูเซอแดงที่จังหวัดเชียงใหม่ เวลาสี่โมงเย็นจะพาเด็กหนุ่มลูกชายเจ้าของบ้านอายุ 14 ปี คว้างามไม้หนึ่งสติกจะไปหาสัตว์มาให้แม่ทำกับข้าว จะพากลับมามีมือเปล่า เหตุการณ์เป็นอย่างนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนถึงวันที่ผู้เขียนกลับออกจากหมู่บ้านมูเซอ จะพาหาอะไรมาทำกินไม่ได้เลย และพวกเขาก็ต้องอาศัยซื้อกินปลาหูเค็มที่พ่อค้าเอาใส่หลังล้อขึ้นมาขายจากในเมือง ป่าซึ่งเคยเป็นตลาดให้เขาเลือกหาอาหารได้แทบทุกชนิดเปลี่ยนแปลงไปแล้ว จากเข้าป่าแล้วอิ่ม ก็กลายเป็นเข้าป่าแล้วอด ชาวเขาถูกกดดันจากที่เคยอยู่แบบไม่ต้องใช้เงิน ก็กลายเป็นว่าต้องหาเงินมาซื้อสิ่งของต่างๆ แทบทุกอย่าง รวมทั้งอาหารซึ่งในสมัยก่อนเป็นของ “ได้เปล่า” สำหรับพวกเขา ใน พ.ศ. 2538-2540 เป็นเวลาสามปีเต็มๆ ที่ผู้เขียนกับ

ผู้ร่วมงานเข้าๆ ออกๆ อยู่ที่หมู่บ้านสะกาดกลาง อำเภอปัว จังหวัดน่าน ก็ได้พบภาพเดิมอีก พอตกเย็นนายเล่ง เด็กหนุ่มอายุสิบเจ็ดปีลูกชายของบ้านที่ผู้เขียนไปเช่าอาศัยอยู่ก็หยิบหนังสือที่จะไปหากับข้าวมาให้แม่ทำกิน นายเล่งก็กลับมามือเปล่าเหมือนนายจะพาขามูเซอที่กล่าวมาแล้ว ป่ารอบหมู่บ้านล้วยก็หมดสิ้นอาหารไม่มีอะไรจะให้จับกินเหมือนป่ารอบหมู่บ้านมูเซอเหมือนกัน สิ่งเดียวที่นายเล่งจับมาได้ตลอดเวลากว่าสองเดือนรวมกันที่ผู้เขียนไปพำนักรออยู่ในหมู่บ้านล้วยก็คือนกฮูกตัวเล็กๆ ซึ่งพอจับมาแล้วสมาชิกในบ้านก็ลงความเห็นกันว่ามันเล็กเกินกว่าจะเอามาทำกับข้าว จึงตกลงเลี้ยงมันไว้ในกรง

ภาพ “ป่าอด” ที่กล่าวมาแล้วนี้เป็นเรื่องจริง ที่เกิดกับป่าทุกหนทุกแห่งที่ชนกลุ่มน้อยอยู่ และไม่เฉพาะป่าที่ชนกลุ่มน้อยอยู่ ป่าที่คนไทยอาศัยอยู่ตามชายขอบป่าก็มีสภาพเสื่อมโทรมลง ไม่มีอะไรจะให้จับกินแล้ว แม้แต่เห็ดซึ่งเคยเป็นของได้เปล่าออกดอกพราวอยู่ทุกฤดูฝนก็บางตาล จะเป็นเพราะเหตุความชื้นในป่าลดลงหรือเพราะเหตุใดผู้วิจัยก็ไม่ทราบ แต่มันก็ทำให้เกิดภาวะป่าอด แล้วพอพวกเขาบ้าน (ทั้งชนกลุ่มน้อยและคนไทย) จะพยายามพลิกฟื้นดินเพื่อที่จะปลูกอะไรไปขายหาเงินมาซื้อกับข้าวกินบ้าง ก็กลับพบภาวะดินจืดเสียอีกจึงเป็นเรื่องที่ชาวป่าทั้งหลาย ไม่ว่าชนกลุ่มน้อยหรือคนไทยก็ต้องอพยพไปขายแรงงานในเมือง ในการไปก็ไปแต่พวกเขา ฉกรรจ์และหญิงฉกรรจ์ ในหมู่บ้านทั้งตีนดอยและบนดอยจึงมีแต่คนชราและเด็กเหลืออยู่ดังที่ทราบกันดี

1.2 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

บรรพบุรุษของไทยทราบเรื่องการมีชนต่างชาติต่างภาษาอยู่ในพระราชอาณาจักรไทยมาเป็นเวลานานแล้ว เพราะในสมัยโบราณนโยบายของรัฐทั้งหลายที่อยู่ในดินแดนเอเชียอาคเนย์นี้มีอยู่ว่า ประชาชนเป็นกำลังของแผ่นดิน การทำศึกสงครามแต่ละครั้งเป็นการ “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ดังเห็นได้จากการที่กองทัพพม่ากวาดต้อนคนไทยไปประเทศพม่าเป็นจำนวนมากจนกรุงศรีอยุธยาแทบจะเป็นเมืองร้างเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองใน พ.ศ. 2310 และเห็นได้จากการที่เมื่อกองทัพไทยเป็นฝ่ายชนะเช่นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกและในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ให้ชนย้ายชาวลาวและชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในประเทศลาวเวลานั้นมาไว้ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก หนังสือพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์บันทึกไว้ว่าใน พ.ศ. 2372 “ฝ่ายเจ้าพระยาราชสุภาวดีนายทัพนายกองเสร็จราชการแล้วก็พากันลงมาเฝ้า.....ครั้นเมืองเวียงจันทร์ครั้งนั้นโปรดให้อยู่เมืองลพบุรีบ้าง เมืองสระบุรีบ้าง เมืองสุพรรณบุรีบ้าง เมืองนครไชยศรีบ้าง พวกเมืองนครพนมพระอินทราชาขึ้นไปเกลี้ยกล่อมก็เอามาไว้ที่เมืองพนัสนิคม กับด้วยลาวอาสาปากน้ำซึ่งไปตั้งอยู่ก่อนแล้ว” (เจ้าพระยาทิพากร-วงศ์, 2477 : 94) และในรัชกาลเดียวกันนั้นเองได้ส่งข้าหลวงออกไปทำบัญชีเขมรป่าดง 31 เมือง “ทรงพระราชดำริถึงลาวฝ่ายตะวันตกเขมรป่าดง ยังไม่ได้จำนวนบัญชีชายฉกรรจ์เป็นแน่ว่ามากน้อยเท่าใด จึงโปรดให้เจ้าพระยาบดินทรเดชาออกไปทำบัญชีเขมรป่าดง เมืองขุขันธ์ เมืองสุรินทร์ เมืองสังขะ เมืองศีร์ษะเกษ เมืองเดชอุดม เมืองนครจำปาศักดิ์ เมืองอุบล เมืองสุวรรณภูมิ เมืองยโสธร เมืองศรีทันดอน เมืองเชียงแตง เมืองแสนปาง เมืองอัตปือรวม 13 เมือง” (เรื่องเดิม : 169) ในรัชกาลที่สามเมืองเหล่านี้ผนวกอยู่ในราชอาณาจักรไทยทั้งสิ้น บัญชีเขมรป่าดงที่

โปรดเกล้าให้จัดทำขึ้นนั้นก็คือบัญชีชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ซึ่งต่อมาปรากฏในหนังสือชื่อ “ว่าด้วยภาษาต่างๆ ในสยามประเทศ” ซึ่งพระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค) แต่งและพิมพ์เผยแพร่ใน พ.ศ. 2462 (อ้างแล้ว)

น่าสังเกตว่าพวกเมืองเวียงจันทร์ซึ่งเป็นพวกอยู่เมืองหลวงมีความเจริญพอสมควร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็โปรดเกล้าฯ ให้มาอยู่ในที่ใกล้ๆ เช่นลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี นครชัยศรี (นครปฐม) และพนัสนิคม(ชลบุรี) ในเวลาไม่ช้านักคนลาวเหล่านี้ก็ประสมกลมกลืนกับคนไทยจนแบ่งแยกไม่ออกสาเหตุที่การประสมกลมกลืนเป็นไปได้เร็วก็เพราะคนลาวและคนไทยมีขนบธรรมเนียมประเพณีคล้ายกัน นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน และต่างก็พูดภาษาตระกูลไท (Tai language family) ด้วยกัน สามารถสื่อสารกันได้คล่องโดยไม่ต้องมีล่าม แม้เมื่อยามแรกเริ่มเข้ามาอยู่ในพระราชอาณาจักไทย การที่เจ้าหญิงเชื้อสายลาวได้เข้ารับราชการเป็นเจ้าจอมก็เป็นการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่นเจ้าจอมมารดาดวงคำในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชธิดา 2 พระองค์ดำรงพระยศเป็นพระองค์เจ้า คือ พระองค์เจ้านารีรัตนา และพระองค์เจ้าประดิษฐาสารี พระองค์เจ้าประดิษฐาสารีทรงมีพระชนม์ยืนยาวกว่าเก้าสิบพรรษาและได้เป็นผู้ทูลเกล้าฯ ถวายกุญแจทองเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเสด็จขึ้นเฉลิมพระราชมณเฑียรหลังพระราชพิธีราชาภิเษก ซึ่งหน้าที่นี้เป็นหน้าที่ที่ทรงเกียรติยิ่ง

ด้วยเหตุที่สังคมไทยเป็นสังคมแบบเปิด ความเคลื่อนไหวขึ้นสู่ที่สูงของสมาชิกในสังคมเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสิ่งนี้อาจจะเป็นเพราะอิทธิพลของพุทธศาสนาด้วย เพราะการถืออาวโสในระหว่างพระสงฆ์ใน พระพุทธศาสนาถือตามเวลาที่บวช ไม่ถือความยากดีมีจนหรือกำเนิดจากตระกูลใดหรือการมีเชื้อชาติอะไรเป็นสำคัญ เห็นได้ว่าบรรดาเด็กชายลูกคนยากจนทั้งหลาย เมื่อมาบวชในพุทธศาสนาหากเป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและเฉลียวฉลาดก็อาจได้ดำรงสมณศักดิ์สูงๆ และหากสักการับราชการก็อาจได้ดำรงตำแหน่งที่สูงด้วย คตินิยมที่ได้จากพระพุทธศาสนาเมื่อนำมาประสมกับคตินิยมของคนไทยโบราณที่ถือว่า “เป็นธรรมเนียมไทยแท้แต่โบราณใครมาถึงเรือนชานต้องต้อนรับ” ก็คงเป็นคตินิยมที่ดึงดูดเอาคนต่างชาติต่างภาษาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ดังเช่นที่จารึกหลักที่ 2 ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 58 เล่าว่า พระมหาเถรศรีศรัทธาพาชาวต่างประเทศคือชาวสิงหลห้าหมื่นบ้านมาอยู่กรุงสุโขทัย ซึ่งชาวสิงหลห้าหมื่นบ้านนี้ก็คงประสมกลมกลืนกลายเป็นไทยไปในเวลาไม่ช้านัก เพราะไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าชาวสิงหลห้าหมื่นบ้านนี้ได้เคลื่อนไหวอะไรในขบวนการของชนกลุ่มน้อย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็มีคนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนาเข้ามาอยู่เป็นอันมากที่ประวัติศาสตร์บันทึกไว้ก็มีเช่นการตัดถนนขึ้นเขาพระพุทธรูปที่จังหวัดสระบุรีในรัชกาลพระเจ้าทรงธรรม ได้ใช้ฝรั่ง (ไม่ระบุว่าสัญชาติใด) เป็นผู้ส่องกล้อง (พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2 พิมพ์ พ.ศ. 2505 หน้า 3) เมื่อสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจะแย่งราชสมบัติจากพระศรีสุธรรมราชา บรรดาขุนนางที่มาประชุมกันเป็นฝ่ายสมเด็จพระนารายณ์มหาราชที่มีชื่อและตำแหน่งแสดงว่าเป็นคนชาติและภาษาอื่นต่างๆ กัน “พระยานันทกยอสุ พระยานันทกยอถ่างมาราบถวายบังคม จึงตรัสให้พระยานันทกยอสุ พระยานันทกยอถ่าง พระราชมนตรี หลวงโยธาทิพ หลวงอมรวงศา หลวงพิชิตเดชะ ขุนรักษ์ ขุนทราพานิช ขุนสนิทวาทิ มียาผัน เม้าลา มักเมะตาต คุมไพร่พลให้ไปอยู่ ณ ด้านศาลาลูกขุน ให้ราษฎรลีลาคมศรีทวน และแขกชาวแขกจามอยู่หน้า ด้าน

หน้าพระที่นั่งสรรเพชญปราสาท .....และญี่ปุ่นคุกกันเข้ามาอาสา" (เรื่องเดิม : 27) สองชื่อแรกมีคำว่า "กยอ" อยู่ในชื่อ คำนี้เป็นชื่อที่มีทั้งภาษาพม่าและภาษากะเหรี่ยง แต่น่าจะคิดว่าคงไม่ใช่พม่า เพราะทางสัมพันธไมตรีระหว่างไทยกับพม่าเวลานั้นไม่ราบรื่นเลย จึงน่าจะคิดว่าเป็นเชื้อสายกะเหรี่ยงมากกว่า และเมื่อมีศักดิ์เป็นถึงพระยาก็คงไม่มีแต่เฉพาะตัวคนเดียวเท่านั้น แต่คงจะมีสมัครพรรคพวกที่เป็นเชื้อสายเดียวกันมาเป็นกำลังด้วย สำหรับชื่อมรยาผัน เม้าลา และมกเมะตาดั้นเดาไม่ได้ว่าเป็นคนเชื้อชาติอะไร ส่วนราชาสิลาคมศรีตวนนั้น อนุมานได้ไม่ยากว่าคงเป็นชาวมลายู กองทัพของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชประกอบขึ้นด้วยคนหลายเชื้อชาติมีทั้งอาสาชาว อาสาจาม และอาสาญี่ปุ่น ถ้าบรรยายโดยใช้สำนวนโบราณของสมัยนั้นก็เรียกได้ว่า "มีครบทั้งสิบสองภาษา" จึงเห็นได้ว่าคนไทยคุ้นเคยกับการที่มีคนต่างชาติต่างภาษามาอยู่ใกล้ชิด ร่วมรับราชการ ความคิดเรื่อง "เข้าร่วมเจ้า บารวมนาย" มีน้ำหนักมากกว่าที่จะคิดว่าใครเป็นเชื้อชาติอะไร สัญชาติอะไรถ้ามีความรู้ความสามารถ เหมาะกับการทำงานนั้นๆ บุคคลก็ย่อมก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งที่สูงได้ดังกรณีของเจ้าพระยาวิชเยนทร์ ซึ่งเดิมชื่อ คอนสแตนติน ฟอลคอน เชื้อชาติกรีกซึ่งเป็นที่ราบกันดีอยู่แล้ว ความนิยมมีฝรั่งชาติต่างๆ รับราชการนี้สืบต่อมาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีก็ยังมีฝรั่งเป็นมหาดเล็ก (เรื่องเดิม : 325) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ไม่มีการอพยพเคลื่อนย้ายของคนต่างชาติต่างภาษาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยมากนัก ยกเว้นในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 3 ฝรั่งชาติต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจ้างไว้รับราชการก็มาอยู่ในตำแหน่งที่ปรึกษากระทรวงต่างๆ ไม่มีธรรมเนียมจ้างฝรั่งเป็นมหาดเล็กอีกต่อไป และการจ้างฝรั่งไม่ว่าจะเป็นชาวอังกฤษ อเมริกัน เดนมาร์ก หรือเยอรมันก็เป็นการจ้างอย่างเฉพาะตัว ไม่มีการยกครัวเข้ามาเป็นร้อยเป็นพันเหมือนดังที่ชาวมอญ และชาวลาวอพยพเข้ามา ชาวต่างประเทศเหล่านี้เมื่อหมดสัญญาจ้างแล้วก็กลับไปประเทศตน แต่ก็มีไม่น้อยเหมือนกันที่ลงหลักปักฐานในประเทศไทย และได้รับพระราชทานนามสกุลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทำให้ลูกหลานกลายเป็นคนไทยไปในที่สุด การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวต่างประเทศในประเทศไทยครั้งล่าสุดที่พอจะหยิบยกขึ้นมากล่าวได้เพราะมาเป็นจำนวนไม่น้อย ก็คือทหารอเมริกันที่เข้ามาในระหว่างสงคราม สหรัฐอเมริกากับเวียดนาม มีหลายกรณีที่ทหารอเมริกันมาแต่งงานกับสตรีไทยที่ อุตะนา จังหวัดชลบุรี และที่ ตาคลี จังหวัดนครสวรรค์แล้วตั้งรกรากในประเทศไทย เชื้อสายของบุคคลเหล่านี้ทั้งชายและหญิงมีไม่น้อยที่ทำงานในวงการบันเทิงในปัจจุบันนี้ เพราะคนไทยชอบดูโคม์ลูกครึ่ง บรรดาตาราและนางแบบนายแบบพิธีกรและผู้ประกาศวิทยุและโทรทัศน์มีจำนวนมากทีเดียวที่มีชื่อและนามสกุลอย่างฝรั่ง หน้าตาเป็นฝรั่ง

ที่ประมวลมากล่าวตั้งแต่ต้นคือตั้งแต่ในสมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันโดยหยิบยกขึ้นมาเฉพาะที่สำคัญจะทำให้เห็นได้แล้วว่าสังคมไทยเป็นสังคมเปิด พร้อมทั้งจะต้อนรับคนชาติใดภาษาใดก็ได้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะรับใช้ประเทศไทย ในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลแรกๆ คนต่างชาติต่างภาษาที่เข้ามาเป็นจำนวนมากที่สุดคงได้แก่คนมอญ เพราะคนมอญมีคุณสมบัติเหมาะสมมากที่จะเป็นหน่วยสอดแนมที่หน้าด่านระหว่างประเทศไทยกับพม่า เนื่องจากชำนาญภูมิประเทศและพูดภาษาทั้งพม่าและมอญได้ ที่ยกเข้ามาคราวใหญ่ก็เช่นในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมิงนายอำเภอชาวมอญ 11 คน ควบคุมพลมอญประมาณ 5,000 ยกเข้ามาเผาเมืองมะตะมะ แล้วกลัวความผิดจึงหนีเข้ามาในแผ่นดินไทย โปรตเกล้าให้ไปอยู่ตำบลสามโคก (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดปทุมธานี) และที่คลองคูมามและที่ใกล้วัดทองนพู่ง (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดอยุธยา)

(พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2505 หน้า 56) ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีชายฉกรรจ์ มอญจำนวน 3,000 คน หนีพม่าเข้ามาในแผ่นดิน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตั้งบ้านเรือนอยู่แขวงเมืองนนทบุรี เมืองสามโคกบ้าง โปรดให้หลวงบำเรอภักดีครั้งกรุงเก่าเป็นเชื้อรามัญให้เป็นพระยารามัญวงศ์เรียกว่าจักรีมอญ ควบคุมกองมอญใหม่ทั้งสิ้น และโปรดให้พระราชทานตราภูมิคุ้มห้ามสรรพากรขนอนตลาดทั้งปวงให้ค้าขายท่ามา หากินเป็นสุข แล้วให้เกณฑ์พระยารามัญวงศ์คุมกองมอญยกหนุออกไปต่อรบพม่าอีกที่หนึ่ง (เรื่องเดิม หน้า 366) ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระเจ้าตองกุงกษัตริย์พม่ายกกองทัพเข้ามา ประเทศไทยแก้ทัพ เพื่อทำสงครามกับไทยเป็นสงครามเบ็ดเสร็จ กะว่าจะไม่ให้ต้องรบกับไทยอีกต่อไป ฝ่ายไทย ก็ได้กองมอญอาสาออกไปตระเวนด่านปราบทูลเรื่องกองทัพพม่าที่ยกมา (เรื่องเดิม หน้า 469) และทรงมีพระ ดำรัสให้พระยามหาโยธาคุมกองมอญ 3,000 ยกออกไปตั้งค่ายขัดทัพอยู่ ณ ด่านกรมช้าง (เรื่องเดิม หน้า 471)

จะเห็นได้ว่าแม่ทัพนายกองและทหารชาวมอญได้รับเลี้ยงบำเคียงไหล่กับไทยมาตลอดระยะเวลาที่ไทยมีงานพระราชสงครามกับพม่า นับว่าไทยกับมอญเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังนั้นมอญจึงไม่เคยอยู่ในฐานะของชนกลุ่มน้อย มอญนับว่าโชคดีกว่าชนกลุ่มอื่นรวมทั้งราษฎรไทยเสียด้วยซ้ำ ในข้อที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีอากร ในปัจจุบันนี้คนเชื้อสายมอญที่มีอยู่ในประเทศนับได้จำนวนแสนเศษ (สุจิตลักษณ์ ตีพิมพ์และคนอื่น ๆ "รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทในด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมืองของชนกลุ่มน้อยในกรุงรัตนโกสินทร์ ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี : มอญ" พ.ศ. 2526 หน้า 23) และปรากฏว่ามีคนเชื้อสายมอญอยู่ถึง 16 จังหวัด คือเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุทัยธานี ตาก สระบุรี อยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพฯ (ซึ่งรวมถึงธนบุรีด้วย) สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี และนครปฐม ในบรรดาชนเชื้อสายมอญเหล่านี้มีมากทีเดียวที่พูดภาษามอญไม่ได้แล้ว และที่ยังประพฤติปฏิบัติตามประเพณีมอญอย่างเต็มรูปแบบก็มีเฉพาะบางที่เท่านั้น เช่นประเพณีสงกรานต์ที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แม้แต่ประเพณีรำผีซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวมอญ ในปัจจุบันนี้ก็หาผู้ที่ทำได้ครบทุกกระบวนการทำได้น้อยตัวคน .

ถ้าชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นอย่างชาวมอญเสียทั้งหมด เราก็คงไม่มีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยที่จะต้องนำมาอภิปรายกัน ความจริงชาวมอญเป็นผู้ต่างเชื้อชาติและต่างภาษากับไทย ภาษา มอญกับภาษาไทยนั้นไม่ได้มีอะไรเหมือนกันเลยเพราะเป็นภาษาคนละตระกูล เชื้อชาติและที่มาทางประวัติศาสตร์ ก็ต่างกับไทย สิ่งสำคัญที่เชื่อมโยงให้คนสองกลุ่มนี้อยู่ด้วยกันได้อย่างราบรื่นก็คงเป็นเพราะทั้งสองฝ่ายมีคัมภีร์ร่วมกันดังได้กล่าวแล้ว การที่ทั้งสองฝ่ายต่างถือพุทธศาสนานิกายหินยานด้วยกันก็คงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประสม กลมกลืนกันได้อย่างสนิท ในอดีตพระสงฆ์ชาวมอญหลายรูปได้เป็นที่เคารพบูชาของศาสนิกชนทั้งมอญและไทย ตั้งแต่สมัยที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งธรรมยุติกนิกาย ก็ได้อาศัยแบบอย่างจากพระรามัญวงศ์มาทดลองตั้งขึ้นที่วัดราชาธิวาส

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยและชาวมอญอยู่ร่วมกันได้อย่างสนิทโดยไม่มีข้อขัดแย้งอาจเป็นเพราะทั้งสองฝ่ายมีระดับอารยธรรมที่สูงเสมอกัน ท่ามาหาเลี้ยงชีพด้วยวิถีคล้ายกัน ถ้าแตกต่างกัน บ้าง ก็เป็นการแตกต่างที่สอดคล้องประสานกันทำให้ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ จึงต่างไม่รังเกียจกัน ที่กล่าวว่ามีระดับอารยธรรมที่สูงเสมอกันนั้นเห็นได้จากการที่ทั้งไทยและมอญต่างเจริญมานับด้วยพันปี เป็นความเจริญที่ขึ้นสูงถึง

ระดับมีกษัตริย์ ไม่ใช่ระดับเผ่าชนหรือเป็นคนป่าเร่ร่อนบรรดาสืบต่าง ๆ ที่เป็นขุนนางมอญนั้นเคยกับการเข้าเจ้าเข้านายเมื่อมารับราชการไทยก็ประพฤติปฏิบัติได้ตามที่ถูกควร ฝ่ายราชสำนักไทยจึงไม่รู้ลี้กขัดเงินว่ามีคนป่าเข้ามาอยู่ในราชสำนัก เรื่องการหาเลี้ยงชีพนั้นทั้งไทยและมอญคุ้นเคยกับการทำนาแบบปักดำ ใช้แรงควายในการไถนา จึงไม่มีข้อผิดพลาดที่จะทำให้รังเกียจกัน ไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าคนมอญขึ้นไปทำนาบนภูเขาหรือตัดไม้ทำลายป่า หรือปลูกพืชเสพติด เช่น ฝิ่น กัญชา หรือลำโพง สิ่งที่น่าจะเป็นข้อขัดแย้งระหว่างชาวไทยกับมอญในสมัยโบราณก็คือเรื่องที่ดินสำหรับทำกินในเมื่อทั้งสองฝ่ายทำนาแบบปักดำจึงน่าจะมีความขัดแย้งกันตามลุ่มแม่น้ำที่มีดินดี แต่สมัยโบราณเป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามกับสมัยปัจจุบัน สมัยโบราณมีที่ดินสำหรับทำกินแต่ขาดคนที่จะมาเป็นแรงงานพลิกฟื้นที่ดินนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองที่พม่ากวาดต้อนผู้คนหนีไม่ทันไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อมีชาวมอญสวามิภักดิ์พาชายฉกรรจ์เข้ามาที่ละเป็นพันคนจึงเป็นเรื่องที่น่ายินดีสำหรับฝ่ายไทย นอกจากจะรบเก่งและเชี่ยวชาญภูมิประเทศระหว่างประเทศพม่ากับประเทศไทยแล้วทางราชการไทยได้ใช้ชาวมอญเป็นล่ามในวาระที่จำเป็นจะต้องติดต่อกับพม่า ข้อชำนาญพิเศษของชาวมอญอีกข้อหนึ่งที่ได้เป็นประโยชน์กับราชการไทยมากก็คือชาวมอญเก่งเรื่องทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องปั้นดินเผาที่ว่านี้ไม่ใช่ถ้วยชามและเครื่องกระเบื้องที่สวยงามที่ไทยต้องซื้อจากจีน แต่เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตประจำวันเช่น โอ่ง อ่าง กระถาง คนโท หม้อดินรูปร่างต่างๆ ฯลฯ และที่สำคัญก็คืออิฐที่ชาวมอญมีฝีมือประสมดินแล้วปั้นและเผาอย่างดีจนเป็นอิฐที่แข็งแรงทนทานเหมาะที่จะใช้ในการก่อสร้าง น่าที่จะคิดว่าพระราชวังและวัดใหญ่โตที่สร้างขึ้นพร้อมกับการแรกสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ได้อาศัยอิฐมอญเป็นอันมาก หลักการสำคัญคือการที่ต่างฝ่ายต่างเอื้อประโยชน์แก่กันนี้ทำให้ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยในระหว่างชาวไทยกับชาวมอญไม่เกิดขึ้น ตัวอย่างเรื่องมอญจึงเป็นตัวอย่างอันดีที่น่าจะเก็บไว้ศึกษาว่าในกรณีที่ไม่เกิดปัญหานั้นเป็นเพราะเหตุไร

แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าจะมีคำถามว่าถ้าหากในปัจจุบันนี้มีชาวมอญอพยพเข้ามาเป็นพันคน จะเกิดปัญหาหรือไม่? คำตอบคงเป็นว่าน่าจะเกิดปัญหา เพราะในปัจจุบันนี้ที่ดินทุกตารางนิ้วในประเทศไทยได้มีเจ้าของหมดแล้ว ที่ไม่ได้ออกโฉนดมีเจ้าของก็เป็นที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ย่อมไม่อาจให้ผู้ใดเข้าไปจับจองได้ ถึงหากคนมอญจะไม่เข้าไปจับจองที่ดินทำกิน แต่ขอเป็นกรรมกรใช้แรงงานอยู่ตามเมืองใหญ่ๆ เท่านั้น ปัญหาที่น่าจะมีอยู่นั่นเองในเรื่องที่ตัดราคาค่าแรงทำให้กรรมกรไทยไม่ได้งาน และหากชาวมอญนั้นเข้ามาทำการเคลื่อนไหวเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลเมียนมาร์ รัฐบาลไทยในสมัยนี้ก็คงเพิกเฉยไม่ได้เพราะประเทศไทยกับประเทศเมียนมาร์เป็นพันธมิตรต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนเอกอัครราชทูตไปประจำในประเทศของอีกฝ่ายหนึ่ง ข้อคิดที่เราจะได้ตรงจุดนี้ก็คือเรื่องปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่เคลื่อนไหวไม่ตายตัว เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคน คงไม่มีเรื่องของชนกลุ่มใดกับชนกลุ่มใดที่เป็นมิตรหรือเป็นศัตรูกันตราบนานชั่วกาลปาวสาน ความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยในประเทศก็เช่นกัน ก็เปลี่ยนแปลงไปแล้วแต่ว่าชนกลุ่มน้อยกลุ่มนั้นเป็นใคร กำลังทำอะไร เอื้อประโยชน์ต่อชนกลุ่มใหญ่ในประเทศหรือไม่ จะคงอยู่ในฐานะชนกลุ่มน้อยไม่มีการแปรเปลี่ยนภายในระยะเวลาที่พอคาดหมายได้ข้างหน้า หรือจะเปลี่ยนไปกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่อย่างรวดเร็วจนสามารถกุมเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างชาวจีนดังเป็นที่ทราบกันอยู่

เรื่องของชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่น่าสนใจเพราะเป็นเรื่องที่ไม่ตายตัว จะศึกษาให้จบสิ้นแล้วกล่าวว่ามีเรื่องอะไรให้ศึกษาต่ออีกแล้วคงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เรื่องของชนกลุ่มน้อยผิวดำในสหรัฐอเมริกาในสมัย Martin Luther King Jr. (1929-1968) ก็ต่างกับสมัยนี้ ต่อไปในอนาคตใครจะทราบว่าชนกลุ่มน้อยผิวดำนี้จะกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสหรัฐอเมริกาหรือไม่ ในทางกลับกันคนอังกฤษในทวีปออสเตรเลียซึ่งในศตวรรษที่สิบแปดและสิบเก้ามีจำนวนน้อย ในปัจจุบันนี้กลับกลายเป็นชนกลุ่มใหญ่เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายกีดกันชนที่ไม่ใช่ผิวขาวอย่างต่อเนื่อง คนผิวดำที่เป็นเจ้าของประเทศกลายเป็นชนกลุ่มน้อย กรณีหลังนี้ปัจจัยที่เป็นตัวแปรที่สำคัญมีไม่ใช่แค่เรื่องสีผิวแต่ระดับความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยีมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้คนผิวขาวกลายเป็นชาวออสเตรเลียในปัจจุบัน และทำให้คนพื้นเมืองเดิมกลายเป็นชนล้าหลัง (Aborigines) ครั้นพินิจดูทวีปอเมริกาใต้ในหลายประเทศที่เดียวเรากล่าวได้ยากกว่าชนกลุ่มใหญ่ในประเทศเป็นชนไรแน่ เพราะชนกลุ่มใหญ่ในประเทศทั้งหลายในทวีปอเมริกาใต้เป็นผลมาจากการประสมกลมกลืนแต่งงานกันระหว่างชายซึ่งเป็นผู้พิชิตชาวสเปนกับหญิงชาวอินเดียนแดงเผ่าต่างๆ ระยะเวลาห้าร้อยปีที่ได้ประสมกลมกลืนกันทำให้เกิดลูกผสมระหว่างชาวยุโรปและชาวอินเดียนแดงซึ่งไม่มีที่ไหนเหมือน จะเรียกว่าเป็นฝรั่งหรือเป็นอินเดียนแดงก็บอกไม่ได้ บางทีก็คล้ายนิกรด้วยภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาใต้ได้รับผู้ลี้ภัยการเมืองชาวเยอรมันและญี่ปุ่นอีกด้วย ทำให้โฉมหน้าของประชากรของทวีปอเมริกาใต้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ถ้าจะถามว่าใครคือชนกลุ่มน้อยในประเทศเหล่านี้ คำตอบก็คงเป็นเช่นเดียวกับในทวีปออสเตรเลีย นั่นคือความด้อยความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยีทำให้ชาวอินเดียนแดงเผ่าต่างๆ ที่รักษาเอกลักษณ์ของตนไม่ยอมประสมปนกับชาติอื่นต้องกลายเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดนที่เดิมเป็นของตนเอง และต้องอพยพพลอยร่นเข้าป่าที่ขึ้นไปตามต้นแม่น้ำดินแดนป่าทึบเช่นนั้นเต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ไม่เหมาะที่คนจะเข้าไปดำรงชีพ คนอินเดียนแดงซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอยู่แล้วยิ่งลดน้อยถอยจำนวนลงจนบางเผ่ามีแนวโน้มว่าจะสูญพันธุ์ ทำให้นักภาษาศาสตร์เช่นสำนัก SIL (Summer Institute of Linguistics) ต้องเข้าไปจดบันทึกภาษา นิทานปรัมปรา ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ไว้ แล้วที่สำคัญก็คือได้นำศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์เข้าไปสอนกลุ่มชนอินเดียนแดงด้วย บรรดาอินเดียนแดงที่ได้รับศาสนาใหม่ ได้รับการศึกษา อาจออกจากป่ามาอยู่ในเมืองท่าอาชีพเหมือนคนส่วนใหญ่ของประเทศ พันความเป็นชนกลุ่มน้อยไปในขณะนี้ แต่ก็น่าคิดว่าในอนาคตถ้าหากความเกลียดชังกันระหว่างศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์เกิดขึ้นอีกเหมือนเช่นที่เคยเกิดในทวีปยุโรป คนอินเดียนแดงที่นับถือโปรเตสแตนต์ก็อาจจะต้องมีปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มใหญ่ของประเทศในทวีปอเมริกาใต้ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกันทั้งนั้น

จากตัวอย่างที่ได้อภิปรายมาแล้วคงจะประมวลความได้ว่าเรื่องชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่สลับซับซ้อน เพราะมีปัจจัยที่ต้องพิจารณาเป็นจำนวนมาก และปัจจัยเหล่านี้ก็ไม่ได้มีความสำคัญเท่ากันในแต่ละกลุ่มชนในแต่ละที่และในแต่ละกาลเวลา การศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวให้ผู้ศึกษาท่องเหมือนสูตรคูณว่า “เธออยู่ปบนภูเขา เพราะฉะนั้นเธอเป็นชนกลุ่มน้อย” หรือ “เธอพูดภาษาไทยไม่ชัด เพราะฉะนั้นเธอเป็นชนกลุ่มน้อย” ฯลฯ การจะพิจารณาว่าชนกลุ่มใดควรจัดเข้าข่ายว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่ จึงควรพิจารณาปัจจัยต่างๆ ทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่นั้น อันจะนำมาสรุปเป็นข้อๆ เพื่อให้ดูง่าย 6 ข้อแรกเป็นปัจจัยที่กล่าวถึงไว้ในงาน

เรื่อง ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (ลิขิต ชีวเวคิน 2521 : 2-5 ดังที่อ้างแล้ว) ส่วนปัจจัยข้อ 7-17 เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบเมื่ออ่านงานที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยในการทำวิจัยครั้งนี้

1. ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ (race)
2. ความแตกต่างในเรื่องเผ่าพันธุ์ (ethnicity)
3. ความแตกต่างในเรื่องศาสนา
4. ความแตกต่างในเรื่องภาษา
5. ความแตกต่างในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี
6. ความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง
7. ความแตกต่างในเรื่องจำนวน
8. ความแตกต่างในเรื่องการตั้งถิ่นฐาน
9. ความแตกต่างในเรื่องที่มาทางประวัติศาสตร์
10. ความแตกต่างในลักษณะการของการเข้ามาในประเทศ
11. ความแตกต่างในเรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพ
12. ความแตกต่างในเรื่องระดับความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยี
13. ความแตกต่างในเรื่องการศึกษา
14. ความแตกต่างในเรื่องโอกาส เช่นโอกาสเข้าสู่ตำแหน่งสูงในสังคม
15. ความแตกต่างในเรื่องการมองศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรม ซึ่งบางครั้งชนกลุ่มน้อยอาจจะมองไปนอกประเทศ
16. บทบาทของผู้นำชนกลุ่มน้อย
17. ความสำนึกตนเองของชนกลุ่มน้อยว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย

นักประวัติศาสตร์ นักรัฐศาสตร์ นักสังคมศาสตร์และผู้ที่ได้ศึกษาอารยธรรมของชนกลุ่มต่างๆ ย่อมตระหนักดีว่าปัจจัยทั้ง 17 ข้อนี้ไม่จำเป็นต้องให้ผลพร้อมกันทั้งหมด จึงจะเกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย และเป็นการยากที่จะกล่าวว่าปัจจัยข้อใดสำคัญกว่าข้อใด ปัจจัยบางข้ออาจมีความสำคัญต่อกลุ่มชนหนึ่งในสถานที่หนึ่งและในเวลาหนึ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไปอาจให้ผลลดลงก็ได้ ตัวอย่างเช่นเรื่องมอญซึ่งเราได้อภิปรายกันมาแล้วอย่างค่อนข้างยาว ปัจจัยหลักที่ทำให้คนไทยกับคนมอญในสมัยโบราณเข้ากันได้ดีก็คือเรื่องการมีศัตรูร่วมกัน ซึ่งเป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์ ปัจจุบันนี้เรื่องนี้ลดความสำคัญลง ถ้าสมมุติว่าคนมอญจำนวนหลายพันพากันยกเข้ามาในประเทศไทยในขณะนี้ก็อาจจะเกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยเพราะปัจจัยข้อ 6, 10, 11 คงจะมีความสำคัญแก่คนไทยในระยะนี้มากกว่าความคิดเรื่องมีศัตรูร่วมกันในอดีต ซึ่งขณะนี้ฝ่ายมอญยังคงถืออยู่ แต่ฝ่ายไทยเลิกสนใจเรื่องนี้แล้ว

ปัจจัยข้อ 1-6 มีความสำคัญอยู่ในตัวเองอย่างไม่ต้องอธิบาย เพราะถ้าคนไม่แตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และอุดมการณ์ทางการเมืองแล้ว นั่นก็ย่อมเป็นคนกลุ่มเดียวกันอันไม่จำเป็นต้องแบ่งแยกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย แต่ปัจจัยข้ออื่นก็มีความ

สำคัญเท่าเทียมกัน เช่นปัจจัยข้อ 8 ความแตกต่างในเรื่องการตั้งถิ่นฐานเมื่อมารวมกับข้อ 11 ความแตกต่างในเรื่องการทำมาหาเลี้ยงชีพ ก็ทำให้เกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยชาวเขาตั้งเป็นที่ทราบกันดีอยู่ คือปัญหาเรื่องการเผาป่าเอาที่ทำไร่บนภูเขา ทำให้ดินเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว เป็นการตัดไม้ทำลายป่าต้นแม่น้ำลำธารอันเป็นการทำลายระบบนิเวศวิทยา และเกิดปัญหาเรื่องการปลูกพืชต้องห้ามคือฝิ่น เป็นต้น ปัจจัยข้อ 15 เรื่องความแตกต่างในการมองศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรม มองเผินๆ แล้วไม่น่ามีปัญหาแต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเรื่องนี้ไม่เป็นเพียงรสนิยมส่วนตัวเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของอุดมคติและการมองตนเองว่าเป็นชนกลุ่มใด เข้าข้างฝ่ายใด

ดังที่กล่าวแล้วว่าปัจจัยที่อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยมีความสำคัญทุกปัจจัย การที่ปัจจัยใดจะมีความสำคัญมากหรือมีความสำคัญน้อยขึ้นอยู่กับกลุ่มบุคคลนั้นๆ สถานที่และเวลา และปัจจัยที่ควรพิจารณาอาจไม่มีเพียง 17 ปัจจัยดังที่ผู้วิจัยค้นพบก็เป็นได้ การค้นคว้าวิจัยในอนาคตอาจพบปัจจัยอื่นๆ ที่อาจจะมีมีความสำคัญในยุคมัยข้างหน้า เช่นถ้าสมมติว่าในเวลาต่อไปมีการชุดค้นพบสายแร่ทองคำที่กาญจนบุรี หรือถ้าสมมติว่ามีการชุดคอคอดกระ ปัจจัยที่เข้ามาพัวพันกับเรื่องปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยก็อาจเพิ่มขึ้นอีก นักวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในอนาคตคงไม่หมดสิ้นภาระกิจโดยง่าย เพราะการวิจัยเรื่องที่สำคัญและละเอียดอ่อนเช่นนี้ถ้ากระทำโดยไม่ใช้วิจารณ์ญาณให้ถ่องแท้ ผลร้ายอาจจะเกิดได้ทั้งกับชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งนั้นก็หมายความว่าเกิดความเสียหายกับประเทศชาตินั่นเอง

อีกประการหนึ่งที่เป็นเรื่องสำคัญในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็คือ เราไม่ควรมีรูปแบบ (proto type) ไว้แล้วในใจก่อนที่จะได้ไปพบพวกเขา รูปแบบคือการประมวลลักษณะต่างๆ ทั้งทางกายภาพและนิสัยใจคอตลอดจนระดับจริยธรรมของชนกลุ่มนั้นๆ ที่เราได้จากการค้นคว้าวิจัยเอกสาร หรือที่ได้ฟังจากคำบอกเล่าของบุคคลต่างๆ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ควรค้นคว้าหาความรู้เท่าที่จะหาได้ไปก่อน แต่หมายความว่าตัวเราซึ่งเป็นนักวิจัย ทำงานด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ (scientific method) ควรทำให้หนักแน่นเป็นกลางๆ ไว้ เมื่อไปออกภาคสนามพบกับข้อมูลจริง จะได้สามารถเข้าใจเรื่องจริงที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าการที่เราแอบหิวเอาข้อมูลที่เป็นอคติและที่เราเฝ้าฝันขึ้นเอง ว่าชนกลุ่มนั้นๆ ควรมีรูปแบบอย่างไร เรื่องรูปแบบนี้ถ้าเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพมักไม่มีใครมีความสำคัญเท่าไร และมักไม่ใช่เรื่องที่เป็นปัญหา เช่นถ้านึกถึงชายเชื้อสายมลายูว่ามักนุ่งโสร่ง สวมหมวกแขก หรือนึกถึงหญิงสาวเผ่ากะเหรี่ยงสะกอว่าสวมเสื้อกะโปรงติดกันเป็นทรงกระสอบสีขาว รูปแบบในทางกายภาพเช่นนี้ก็ตรงกับความเป็นจริง และไม่ก่อปัญหา แต่ถ้าเป็นรูปแบบเกี่ยวกับนิสัยใจคอ หรือเรื่องระดับของจริยธรรมแล้ว สิ่งนี้อาจก่อให้เกิดความรู้สึกที่เป็นอคติก่อนที่จะเดินทางเข้าหมู่บ้านเสียด้วยซ้ำ เมื่อเกิดอคติเสียแล้วจะไปทำวิจัยหรือไปช่วยแก้ปัญหาของชนกลุ่มน้อยได้อย่างไร คำพูดที่ว่าเผ่านี้สกปรก เผ่านั้นสะอาด เผ่าโน้นมีเล่ห์เหลี่ยมเชื่อไม่ได้ ฯลฯ เป็นการพูดตามรูปแบบที่คิดกันเอาเอง เพราะคนไทยทุกคนก็ไม่ได้สกปรก คนไทยทุกคนก็ไม่ได้สะอาด และคนไทยทุกคนก็ไม่ได้มีเล่ห์เหลี่ยมเชื่อไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วชนกลุ่มน้อยหมดทั้งกลุ่มจะพากันมีนิสัยไปในทางหนึ่งทางใดไปทั้งหมดได้อย่างไร มีกรณีของอาสาสมัครสันติภาพชาวอเมริกันที่มาปฏิบัติการในประเทศไทยในสมัยของประธานาธิบดีเคนเนดี คนผู้นี้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับไทยมาพอสมควร อ่านและเขียนภาษาไทยได้คล่อง อาสาสมัครผู้นี้มองคนไทยตามรูปแบบที่เขาคิด

เอาเองหลังจากการอ่านเรื่องศรีธนชัย ว่าคนไทยทั้งหลายมีนิสัยอย่างศรีธนชัย เขาให้เหตุผลที่มองเช่นนั้นว่า เพราะคนไทยมีแต่ได้ไม่มีเสีย สามารถเอาตัวรอดจากมหาอำนาจนักล่าอาณานิคมทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส แถมยังไม่ต้องรับผิดชอบอะไรในการเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่สองอยู่ข้างญี่ปุ่นด้วย ถ้าเราไม่เห็นด้วยกับรูปแบบที่อาสาสมัครชาวอเมริกันคนนั้นสร้างขึ้น เพราะยอมเป็นไปไม่ได้ที่คนไทยทั้งหลายจะพากันเป็นศรีธนชัยไปทั้งชาติ เราก็ไม่ควรวาดรูปแบบใส่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ เพราะการทำเช่นนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไรแก่ใครมีแต่จะทำให้เกิดความเข้าใจผิด ซึ่งจะนำมาสู่ความยุ่งยากนานาประการ

อันที่จริงผู้นำที่น่ายกย่องในเรื่องการศึกษาวิจัยและแก้ปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็มีอยู่อย่างเด่นชัด แต่ทว่าเราทั้งหลายไม่มีใครประจักษ์เพราะมัวแต่มองลวดความสำคัญของพระองค์ท่านไป เนื่องจากพระองค์ท่านอยู่สูง เวลาที่เราพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเรามักจะมุ่งความสนใจไปยังหน่วยราชการนั้น หน่วยราชการนี้ องค์การ NGO ทั้งหลาย แต่ลืมไปว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษในเรื่องนี้อย่างแท้จริง ทรงริเริ่มงานเรื่องนี้ด้วยความที่ทรงเห็นความสำคัญของปัญหาท่อนผู้ใด และทรงรับเป็นพระราชภาระงานเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ อย่างครบวงจรนับเป็นเวลามากกว่าสี่สิบปี จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังคงดำเนินงานด้านนี้อยู่ เป็นที่ทราบกันดีว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดความรู้และความจริง ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี ข้าราชการบริพารตลอดจนนักเรียนนักศึกษาที่ทรงมีพระราชอุปการะช่วยกันศึกษาหาความรู้เรื่องชนกลุ่มน้อยและการแก้ปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย นักเรียนของมูลนิธิอาณันทมหิดลที่เรียนมาเรื่องน้ำและเรื่องดินก็ไปรับราชการสนองพระราโชบายตามที่ต่างๆ ที่เรียนมาเรื่องภาษาก็โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดทำพจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ โดยที่พระราชทานทั้งพาหนะและพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เป็นทุนก้อนแรกในการศึกษา ฯลฯ พระราชนิยมนั้นเมื่อทรงศึกษาเรื่องใดก็ศึกษาลงลึกที่สุดถึงก้นถังของเรื่องนั้น ถ้าเป็นเรื่องที่ต้องจับทำด้วยมือ ก็ทรงลงพระราชหัตถ์เอง ทรงทราบที่มาของเหตุผลของเรื่องต่างๆ ว่าเป็นอะไร เมื่อมีพระราชวินิจฉัยออกมาครั้งใดจึงเป็นเรื่องที่มีเหตุผลและเป็นเรื่องที่สามารถนำไปแก้ปัญหาได้จริง จากการที่ฟังและอ่านพระราชดำรัสและจากการที่ได้ตามเสด็จถวายงาน เห็นได้ชัดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เคยมีพระราชดำริเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในเรื่องของรูปแบบไว้ในเวลาที่เสด็จไปทรงเยี่ยมพวกเขา พระองค์ทอดพระเนตรหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ลำธารแต่ละสายปัญหาเรื่องพืชผลในแต่ละแห่งและความทุกข์ของชนกลุ่มน้อยในแต่ละหมู่บ้านตามความเป็นจริงที่ปรากฏ ทรงรอบรู้ปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหัพภาค ความเอาพระทัยใส่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยคงเป็นเครื่องบ่งชี้อย่างแน่ชัดว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญระดับใด สมควรเป็นอย่างยิ่งที่บรรดานักวิจัย ข้าราชการ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะเจริญตามรอยพระยุคลบาทในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย เพราะความรู้ที่แท้จริงถึงรากและแก่นของปัญหาจึงจะสามารถส่องทางให้คิดวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้

อนึ่งสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่เข้าไปศึกษาวิจัยเรื่องของชนกลุ่มน้อยควรจะมี อันจะเป็นการโดยเสด็จตามรอยพระยุคลบาท นั่นคือควรจะมีเมตตา เพราะการมีเมตตาต่อกันจะเป็นการขจัดข้อขัดแย้งที่ยังไม่ได้เกิดไม่ให้เกิดขึ้น และถ้ามีข้อขัดแย้งอยู่แล้วการมองและวินิจฉัยปัญหาด้วยความเมตตาจะช่วยลดระดับของปัญหาไปได้มาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไปในสารทศใดเพื่อทรงแก้ปัญหาของชนกลุ่มใดก็ไม่เคยเลยที่พระองค์จะทรงสร้างปัญหาแม้แต่เล็กน้อย ทั้งนี้เพราะทรงมีพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา ไม่ทรงคิดแบ่งแยก ไม่เคยทรงค้างถึงเรื่องความสูงความต่ำหรือเรื่องชาติชั้น เมื่อเสด็จเยี่ยมหมู่บ้านของชาวเขาเผ่าม้ง ทรงดื่มสุราที่เขาใส่ถ้วยแก้วสีขุนคัลมาถวายโดยไม่ทรงอิดเอื้อน ทรงพระเมตตาต่อเจตนาดีของผู้ถวายมากกว่าสิ่งของ แม้แต่เรื่องบางเรื่องซึ่งถ้าช่างคิดแบบขุนนางไทยโบราณก็อาจเกิดเป็นเรื่องได้มาก แต่ด้วยความที่ทรงพระเมตตา ทรงพิจารณาแต่เรื่องเจตนาดีของบุคคล ปัญหาที่อาจจะเกิดก็ไม่เกิดขึ้น ดังคราวที่นายพลลีผู้นำของชาวจีนฮ่อเมื่อรบชนะคอมมิวนิสต์ก็ได้เอาก่อนดินก้อนใหญ่ใส่พานน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายแด่พระองค์ ทรงพระเมตตาเห็นเจตนาดีและความจงรักภักดีของนายพลลีและทรงรับดินก้อนนั้นโดยดุษณี ไม่ทรงตีความทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่แบบขุนนางโบราณที่ช่างคิดแสนฉลาดแต่ไม่เฉลียว ผู้อาจจะตั้งคำถามว่าเอาก่อนดินที่ขุดจากแผ่นดินไทยมาถวายพระมหากษัตริย์ไทยทำไม? เมื่อ "เป็นประชารัฐของไทยทุกคน" แล้วจะเคยเป็นของคนอื่นได้อย่างไร? ไม่ต้องนำมาถวายก็เป็นก่อนดินที่ขุดขึ้นมาจากราชอาณาจักรไทยอยู่แล้ว ด้วยความที่ทรงมีพระเมตตาอย่างใหญ่หลวงแก่ชนต่างชาติต่างภาษาที่ไม่คุ้นเคยกับธรรมเนียมไทย และด้วยความที่ทรงพระปรีชาญาณอย่างลึกซึ้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดี นับไม่ถ้วนครั้ง และทรงช่วยขจัดปิดเป่าปัญหาทั้งหลายที่น่าจะบานปลายให้กลายเป็นเรื่องที่เล็กน้อยและผลสุดท้ายกลายเป็นสิ่งที่ไม่เป็นปัญหาเลย บทบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการและเอกชนที่ตามรอยพระยุคลบาทในการแก้ปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยจึงเป็นเรื่องที่น่านำมาศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะได้ทราบแนวพระราชดำริ ขบวนการและวิธีการตลอดจนกรอบความคิดที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในสมัยประมาณสี่สิบปีมานี้จนถึงสมัยปัจจุบัน สิ่งนี้เป็นสิ่งที่มียูบงแล้ว แต่มักอยู่ในรูปของบทความในหนังสือพิมพ์และนิตยสารเป็นการกล่าวว่ใครทำอะไรที่ไหน แต่ไม่มีบทวิเคราะห์โดยละเอียด บทความที่ผู้วิจัยได้พบจนจินตนาจนเกือบเรียกได้ว่าเป็นสูตรสำเร็จ คือภาพถ่ายดอกไม้บนบานในไร่ ฝั่มักูเขาเป็นฉากหลัง ภาพชาวเขาแต่งตัวเต็มที่ไม่งานพิธีเช่นพิธีขึ้นปีใหม่ และมีการกล่าวถึงปัญหาต่างๆเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมทั้งดินและน้ำที่เกิดขึ้นจากการทำไร่เลื่อนลอยและการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกฝั่ม และปัญหาความมั่นคงของชาติ ถ้าจะมีบทวิเคราะห์บ้างก็มีเพียงผิวเผิน ไม่เพียงพอที่จะเป็นเชื้อให้คิดต่อไปได้

อันที่จริงเรื่องที่สำคัญอย่างเรื่องชนกลุ่มน้อยนี้ต้องการการพิจารณาจากหลายๆฝ่ายที่มีความชำนาญเฉพาะในแต่ละด้านของตน ปัญหาจึงจะได้รับการพิจารณาจากทุกมุมมองอันจะเป็นผลให้แก้ไขปัญหานั้นได้ โดยไม่มีการกระทบกระเทือนผู้หนึ่งผู้ใดมาก ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ใช้ความคิดน้อยเกินไปก็ไม่ได้ ใช้ความคิดมากเกินไปก็ไม่ได้ การคิดให้

พอเหมาะพอดีนี้เป็นเรื่องที่ยากที่สุดเพราะจะทำได้ก็ต่อเมื่อทราบสถานการณ์โดยต้องแท้ และสามารถมองจากมุมมองหลายมุมมอง จึงจะเข้าถึงความสำคัญของปัญหาอย่างแท้จริง

1.3 ภาพรวมของการวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

โครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” เป็นโครงการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์จะรวบรวมผลงานที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเข้าไว้ในที่เดียวกัน

ผลงานเหล่านี้มีทั้งที่เป็นบทความปรากฏในหนังสือพิมพ์และวารสาร และที่ปรากฏในหนังสือรวมบทความ (anthology) หนังสือที่กล่าวเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็มีสำคัญหลายเล่ม มีตั้งแต่หนังสือโบราณเช่น พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ และหนังสือ “ว่าด้วยภาษาต่างๆในสยามประเทศ” ซึ่งพระยาประจักษ์กรจักร (แหม่ม บุนนาค) แต่งเมื่อราว พ.ศ. 2430 กว่าๆ และได้ตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2462 เป็นต้น หนังสือที่แต่งในสมัยใหม่และสมัยปัจจุบันก็มีเริ่มต้นด้วยงานของ บุญช่วย ศรีสวัสดิ์ ซึ่งเป็นผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงรายและเขียนหนังสือชื่อ “๓๐ ชาติในเชียงราย” ซึ่งบรรจุเรื่องของชนชาติต่างๆ มากกว่า ๓๐ เผ่า ได้รับชมเชยจากหนังสือพิมพ์ในสมัย พ.ศ. ที่พิมพ์นั้น (พ.ศ. 2493) หลายฉบับว่า “เป็นหนังสือสารคดีที่สมบูรณ์หาอ่านได้ยากยิ่ง ผู้เขียนบรรยายไว้ทุกแง่ เป็นหนังสือหมายเลขหนึ่งในตลาด” “๓๐ ชาติในเชียงราย” จึงนับว่าเป็นหนังสือสารคดีที่ขายดีแพร่หลายมากในตลาดหนังสือสมัยนั้น สาเหตุที่ขายดีนั้นนอกจากผู้แต่งจะเขียนหนังสือได้น่าอ่านแล้ว ก็อาจจะเป็นเพราะในระบอบทศวรรษหลังสงครามโลกครั้งที่สองคือใน พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) ยังไม่มีหนังสือให้อ่านเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย จะมีอยู่บ้างก็เฉพาะแต่งานของนักวิชาการชาวต่างประเทศซึ่งส่วนมากเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมันก็มีบ้าง ส่วนมากตีพิมพ์ในวารสารของสยามสมาคมและวารสารวิชาการในต่างประเทศ เช่นวารสาร *Anthropos* ในประเทศออสเตรเลีย วารสาร *Bulletin de l' Ecole Française d' Extrême-Orient* ในประเทศฝรั่งเศส วารสาร *Journal of the American Oriental Society* ในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น วารสารเหล่านี้ทั้งหาได้ยาก (ต้องบอกรับโดยตรงจากต่างประเทศ) มีราคาแพง และเขียนด้วยภาษาต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น รัสเซีย ฯลฯ จึงไม่เป็นที่แพร่หลาย มีผู้อ่านเฉพาะในวงที่เจ้านายทรงรักความรู้เช่น วงของกรมหมื่นพยุภยาภุชเชษฐา (พระองค์เจ้าธานีนิวัต) ซึ่งทรงเป็นนายกของสยามสมาคมหลายสมัย และตามบ้านของคหบดีผู้รักความรู้เช่น คุณไกรศรี นิมนานเหมินทร์ เป็นต้น

งานของนักวิชาการไทยในระบอบทศวรรษที่ห้าสิบ (ค.ศ. 1950-1960) มีอยู่น้อย นักวิชาการซึ่งต่อมากจะเป็นนักวิชาการคนสำคัญในหลายสาขาวิชา เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มานุษยวิทยา ชาติพันธุ์วิทยา ภาษาศาสตร์ ฯลฯ ยังไม่สำเร็จการศึกษา และยังไม่ได้เขียนวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในแง่มุมมองต่างๆ ระยะนี้และต่อมาถึงทศวรรษที่หกสิบเป็นระยะเวลาที่นักวิชาการคนสำคัญของประเทศต่างๆ กำลังค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีอันเป็นเครื่องส่องทางให้การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีการรอบความคิดและคำอธิบายที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่นในประเทศฝรั่งเศส ศาสตราจารย์ Georges Condominas (ค.ศ. 1921-ปัจจุบัน) ได้กำหนดแนวความคิดเรื่อง “ระยะทางทางสังคม” (*L' espace social*) อันเป็นแนวความคิดที่สำคัญ

มากในวิชามานุษยวิทยา ต่อมาแนวความคิดนี้ได้รับพิมพ์เป็นเล่ม (Condominas 1980) ศาสตราจารย์ André G. Haudricourt (ค.ศ. 1911-1997) ได้เสนอคำอธิบายเรื่องการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์เป็นทวิภาคและไตรภาค (Haudricourt 1960) ซึ่งแนวความคิดนี้ในปัจจุบันถือเป็นแนวความคิดมาตรฐานสำหรับอธิบายปรากฏการณ์เกิดเสียงวรรณยุกต์ในเอเชียอาคเนย์จนศาสตราจารย์ที่มีชื่อเสียงคนอื่นๆ ได้นำไปสานต่อ (เช่น Matisoff 1973, Placzek 1985 etc.) ในประเทศอังกฤษ ศาสตราจารย์ Eugenie J.A. Henderson (ค.ศ. 1914-19) ได้เสนอเรื่อง “ลักษณะน้ำเสียง (registers)” ในภาษาตระกูลมอญ-เขมร (Henderson 1952) ซึ่งสามารถใช้อธิบายเรื่องเสียงสระในภาษาตระกูลมอญ-เขมร (ออสโตรเอเชียติก) ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ดังนั้นเป็นต้นบรรดาศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงเหล่านี้ต่อมาได้เป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ของนักวิชาการชาวไทย และนักวิชาการชาวไทยได้นำทฤษฎีและกรอบความคิดของศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงเหล่านี้มาศึกษาวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในระยะต่อมา

ผลงานเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีจำนวนไม่น้อยเป็นผลงานของหมอสอนศาสนา (missionaries) ทั้งคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ ผลงานเหล่านี้ถ้าเขียนเป็นบทความและแจกกันเฉพาะในหมู่วงการคริสตจักรก็ไม่แพร่หลายและไม่สามารถประเมินได้ว่ามีเท่าไร ถ้าต้องการความรู้ในเรื่องนี้จริงๆ ก็คงทำได้โดยเจาะเป้าหมายการวิจัยเฉพาะตามห้องสมุดโบสถ์ต่างๆ และที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญและมหาวิทยาลัยพายัพ และสัมภาษณ์บาทหลวงและสาธุคุณที่สนใจงานเรื่องนี้ ผลงานที่ดีเป็นจำนวนมากเป็นผลงานของบุคคลากรกลุ่มนี้ที่มีชื่อเสียงรู้จักกันแพร่หลายที่สุดได้แก่ผลงานเรื่อง “The hill tribes of northern Thailand” ของ O. Gordon Young (1962) ซึ่งกล่าวถึงสถานที่อยู่ ขนบธรรมเนียมและจำนวนของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ในสมัยที่จัดพิมพ์ ได้แก่ เผ่าม้ง เย้า อี๋ก้อ ลีซอ จินฮ้อ มูเซอ ลัวะ(หนังสือนี้เรียกว่าถิ่น) ขมุ ละว้า และผิตองเหลียง หนังสือเล่มนี้แพร่หลายมาก ได้ตีพิมพ์หลายครั้งและแม้จนบัดนี้ก็มีผู้อ้างถึงหนังสือเล่มนี้อยู่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า O. Gordon Young ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นผู้มีความรู้เพราะได้คลุกคลีใกล้ชิดกับชนกลุ่มน้อยอย่างแท้จริงเพราะ O. Gordon Young เกิดมาในหมู่ชนชนชาวเขา บิดาของเขาเป็นหมอสอนศาสนาที่ทำงานในภาคเหนือของประเทศไทยหลายสิบปี ตัวเขานับเป็นมิชชันนารีชั่วคนที่สองที่ทำงานสอนศาสนาแก่ชาวเขา สำนักที่พิมพ์หนังสือนี้คือสยามสมาคม (The Siam Society) ก็เป็นสมาคมวิชาการที่ไม่หวังผลกำไร มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวต่างประเทศมาตั้งแต่ ค.ศ. 1901 หนังสือที่สยามสมาคมเป็นผู้พิมพ์ก็เหมือนได้รับคำรับรองว่าเชื่อถือได้แน่ ประการที่สามที่ทำให้หนังสือนี้เป็นที่รู้จักกันดีก็เป็นเพราะว่าในระยะ ค.ศ. 1962 ที่หนังสือนี้ได้ออกมาสู่ตลาดนั้นไม่มีหนังสือเล่มอื่นเป็นคู่แข่งกัน หนังสืออื่นที่ออกมาก่อนหน้านั้นเป็นหนังสือที่เฉพาะทางจนเกินไปเช่นกล่าวถึงเฉพาะกลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียวหรือสองกลุ่ม หรือเขียนเป็นภาษาอื่นที่ไม่ใช่อังกฤษ ทำให้มีผู้อ่านได้เป็นจำนวนน้อยเช่นเรื่อง “Akha und Meau : Problem der angewandten voelkerkunde in Hinterindien” ของ Hugo Adof Bernatzik (1947) และบทความเกี่ยวกับเรื่องละว้าของหม่อมเจ้าสนิทประยูรศักดิ์ รังสิต (Sanidh Rangsit 1942-5) ที่เขียนเป็นภาษาเยอรมัน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ ไม่ว่าจะเป็นผลงานของบาทหลวงคาทอลิกหรือผลงานของสาธุคุณโปรเตสแตนต์ที่มีความน่าเชื่อถือได้มากกว่าผลงานของพ่อค้าหรือนักปกครองที่เดินทางผ่านเข้าไปในหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อย เพราะบุคคลเหล่านี้เดินทางผ่านมาแล้วก็ผ่านไป โดยมากไม่ลงหลักปักฐานอยู่ในหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อย แต่บาทหลวงและสาธุคุณท่านต่าง ๆ นั้นมีความสนใจในชนกลุ่มน้อยอย่างแท้จริง ได้ศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา และศาสนาของชนกลุ่มน้อยอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์ในการสอนศาสนาคริสต์แก่พวกเขา การสอนศาสนาจะกระทำไม่ได้ผลถ้าผู้สอนไม่รู้จักผู้ที่ตนสอนอย่างแท้จริง ดังนั้นข้อเขียนของบาทหลวงและสาธุคุณต่างๆ ที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยจึงน่าเชื่อถือได้มากในข้อที่มักให้ข้อมูลดิบที่แท้จริง แต่ส่วนบทวิเคราะห์หรือการรอบความคิดทางทฤษฎีนั้นอาจจะดีหรือด้อยก็แล้วแต่ว่าผู้เขียนแต่ละคนมีความเอาใจใส่ในเนื้อหาสาระทางวิชาการเพียงไร และเป็นผู้ที่มี/ไม่มีอคติต่อชนกลุ่มน้อยที่ตนศึกษาเพียงไรด้วย

ที่แลมาแล้วผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยมักออกมาในสองลักษณะ อย่างแรกมักเป็นรายงานการเดินทาง อธิบายข้อมูลทางขนบธรรมเนียมประเพณีพร้อมทั้งถิ่นที่อยู่และจำนวนของชนกลุ่มน้อยในสถานที่หนึ่งๆ ผลงานเช่นนี้มีอยู่มากในประเทศจีนชั้นงานที่เขียนก่อนผู้อื่นและแพร่หลายให้มีชื่อนาริสมัยต่อมาถือเป็นตัวอย่างคือผลงานเรื่อง "Among the tribes in Southwest China" ของสาธุคุณ Samuel R. Clarke (1911) หลังจาก Clarke เสนอผลงานเพียง 12 ปี สาธุคุณ William Clifton Dodd ก็ได้เสนอผลงานเรื่อง "The Tai Race - The Elder Brother of the Chinese" ในค.ศ. 1923 แล้วหลวงนิเพทย์นิตติสรรค์ได้ดัดดัดตอนแปลลงพิมพ์ในวารสารวิทยารักษ์ ในพ.ศ. 2482 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่มขึ้น ต่อมาได้ตีพิมพ์อีกหลายครั้งเป็นที่นิยมชมชื่นอย่างยิ่งในบรรดานักวิชาการที่นิยมไทในสมัยรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรีได้พิมพ์แจกไปในหน่วยราชการและสถานศึกษาต่างๆ เสน่ห์ของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ภูมิหลังของผู้แต่ง และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคนไทย สาธุคุณดอดด์ได้เข้ามาทำหน้าที่เผยแพรศาสนาคริสต์อยู่ในประเทศไทยที่จังหวัดเชียงรายเป็นเวลาถึง 33 ปี ในระหว่างนั้นก็ได้เดินทางไปยังภาคต่างๆ ของประเทศไทยเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ จึงเป็นผู้ที่รู้จักคนไทยและภาษาไทยดี โดยเฉพาะภาษาไทยในภาคเหนือ นั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นภาษาที่สองของท่าน ท่านเป็นผู้ที่รักคนไทยและประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง ดูชื่อหนังสือของท่านก็เห็นได้ว่าท่านมองคนไทยในลักษณะใด หนังสือของสาธุคุณดอดด์ไม่ได้เขียนเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยโดยตรง เพราะท่านมีความมุ่งหวังที่จะบรรยายเรื่องคนไทกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในมณฑลยูนนาน กวางสี และไกวเจา และที่อยู่ในประเทศเวียดนาม แต่เราไม่อาจละเลยหนังสือเล่มนี้ของท่านได้ เพราะได้ให้ข้อมูลหลายอย่างเกี่ยวกับชาวไทยซึ่งบัดนี้เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่นไทยดำ ไทยฉาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับชาวเขาในประเทศจีนซึ่งในปัจจุบันนี้เดินทางเข้ามาเป็นชน กลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่นพวกม้ง พวกลีซอ ซึ่งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2461 สาธุคุณดอดด์ได้พบที่จังหวัดยูนนานฟู และได้เห็นพวกลีซอ 108 คนกำลังทำพิธีเข้ารีตศาสนาคริสต์ในโรงสวด พวกลีซอถือคริสต์เหล่านี้ต่อมาก็มีไม่น้อยที่เดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

ผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยอย่างที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษา พจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆนั้นในระยะแรกเป็นผลงานของมิชชันนารีเป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตาม พจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยเลย แม้แต่พจนานุกรมภาษาไทยกรุงเทพเล่มแรกก็เป็นผลงานของบาทหลวง นิกายเยซูอิตซึ่งได้รวบรวมทำพจนานุกรมสี่ภาษาคือ ภาษาไทย-ละติน-ฝรั่งเศส และอังกฤษ (Jean Baptiste Pallegoix : ค.ศ. 1854, 897 หน้า) พจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยที่เดินทางเข้ามาจากประเทศลาว เช่นภาษา ม้งมีบาทหลวงคาทอลิกเป็นผู้รวบรวม เช่นพจนานุกรมภาษา Hmong-Français โดยบาทหลวง Bertrais-Charrier (ค.ศ. 1964) ซึ่งเป็นการรวบรวมคำภาษาม้งชาวที่พูดในประเทศลาว แต่เราจะละเลยพจนานุกรมเล่มนี้ไม่ได้เพราะชาวม้งชาวที่อยู่ในประเทศไทยก็ใช้ระบบการเขียนตามพจนานุกรมเล่มนี้ และคำศัพท์ก็เหมือนกับในพจนานุกรมเล่มนี้เป็นส่วนมาก เราคงจะละเลยไม่กล่าวถึงบาทหลวงชาวฝรั่งเศสอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้รวบรวมคำในภาษาของชนกลุ่มน้อยทำพจนานุกรมเสียมิได้ บาทหลวงผู้นี้เป็นที่รู้จักดีในวงวิชาการต่างประเทศ แต่ในประเทศไทยแทบไม่มีผู้พูดถึงเลย ท่านผู้นี้คือบาทหลวง François M. Savina ซึ่งได้ทำพจนานุกรมภาษาไทย-เวียดนาม-ฝรั่งเศส ตั้งแต่ ค.ศ. 1910 พจนานุกรมภาษาม้ง-ฝรั่งเศส (ค.ศ. 1916) พจนานุกรมนิรุกติศาสตร์ภาษาฝรั่งเศส-ไทหุง-จีน (ค.ศ. 1924) พจนานุกรมภาษาฝรั่งเศส-เย้า (ค.ศ. 1926) ฯลฯ ภาษาของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้แม้จะอยู่ในประเทศเวียดนามและทางตอนใต้ของประเทศจีน แต่เราก็ไม่อาจละเลยได้เพราะเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยที่เกี่ยวข้องกับภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

ในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองบรรดาสาธารณูปโภคแดนที่มีบทบาทในการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยมากกว่าบาทหลวงคาทอลิก และบรรดานักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศก็ได้ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ในขั้นต้นผลงานของบุคคลเหล่านี้อยู่ในรูปของวิทยานิพนธ์ทั้งวิทยานิพนธ์ระดับปริญญา มหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต เมื่อได้รับปริญญาแล้วบางคนก็ได้ศึกษาต่อไม่เลิกว่า ทำให้ได้ผลงานชิ้นใหญ่และสำคัญไว้สำหรับอ้างอิงต่อไป ส่วนใหญ่นักวิชาการกลุ่มนี้เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างๆที่ทำงานตามกระทรวงก็มีบ้าง เช่นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ฯลฯ มีนักวิจัยชาวต่างประเทศบางคนตั้งบริษัทเป็นอิสระรับทำงานวิจัยและให้คำปรึกษาเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่ทำงานกับองค์กรในองค์การสหประชาชาติและทำงานกับบริษัทเอกชนก็มีบ้าง

ส่วนมากนักวิจัยที่ได้ทำงานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยโดยตรงเป็นเวลาที่ยาวนานไม่ต้องเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นมักจะอยู่ในแวดวงของ 3 สาขาวิชา คือ

ก) วิชาปรัชญาและศาสนาและเทววิทยา ผู้ที่ทำงานด้านนี้ก็คือบาทหลวงและสาธุคุณที่ถูกส่งไปประจำเผ่าชนกลุ่มน้อยเผ่าใดเผ่าหนึ่ง บางครั้งอาจทำหน้าที่อยู่ตลอดชีวิต ในปัจจุบันนี้ก็มีกรณีตัวอย่างที่ชนกลุ่มน้อยเผ่าหนึ่งเองได้รับการศึกษาและบวชเป็นบาทหลวงและสาธุคุณที่สั่งสอนประจำเผ่าตนเอง เช่นขณะนี้มิสซาคณะที่เรียงมากหลายต่อหลายคน ในกรณีเช่นนี้ถือได้ว่าบุคคลเหล่านี้มีความรู้เกี่ยวกับเผ่าชนของตนเองมาก และบางท่านอาจมีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับทราบทั้งด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ข) วิชาภาษาศาสตร์ ผู้ที่ทำงานด้านนี้คือผู้ที่ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับภาษาใดภาษาหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ ด้วยเหตุที่สถานการณ์ในประเทศต่างๆ ไม่ใคร่เอื้ออำนวยต่อการออกภาคสนามทำวิจัยในระหว่าง 1960 และแม้จนถึงปัจจุบัน นักศึกษาปริญญาเอกในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย และฝรั่งเศสจึงนิยมมาทำวิทยานิพนธ์ในประเทศไทย เพราะค่อนข้างสะดวกในการขออนุญาตและความปลอดภัยก็มีสูง วิทยานิพนธ์เล่มดีที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีไม่น้อยที่เป็นผลงานของนักวิจัยกลุ่มนี้ ซึ่งจะเห็นได้จากบรรณนิทัศน์ของชิ้นงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่ม ผลงานของนักวิจัยไทยก็มีมากเพราะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1970 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา มีการสอนระเบียบวิธีวิจัยภาคสนามในหลักสูตรปริญญาภาษาศาสตร์มหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ทำให้มีนักศึกษาไทยเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยหลายต่อหลายเล่ม ที่เกี่ยวกับระบบเสียงมีมากที่สุด ระบบไวยากรณ์ก็มีบ้าง นอกนั้นเป็นเรื่องอื่นๆ เช่น ภาษาศาสตร์เชิงสังคมและภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น ฯลฯ ผู้ที่จบปริญญาตรีบัณฑิตทางภาษาศาสตร์ทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยส่วนมากกว่า 90% เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย บางคนมีโอกาสทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง งานของบุคคลเหล่านี้ให้เป็นที่อ้างอิงนับว่าเป็นเอตทัคคะในเรื่องภาษานั้นๆ อนึ่งน่าตั้งข้อสังเกตว่า วิทยานิพนธ์ที่ดีเกี่ยวกับภาษาของชนกลุ่มน้อยมักจะปรากฏออกมาในระยะ ค.ศ. 1970-1980 ทั้งนี้เป็นเพราะรัฐบาลไทยและบรรดาทุนต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาให้ทุนนักศึกษาไทยที่มีผลการเรียนดีเดินทางไปศึกษาต่อต่างประเทศในระยเวลาดังกล่าว เมื่อพิจารณาอย่างใกล้ชิดแล้วจะเห็นว่านักวิจัยที่เป็นตัวงานหลักในกลุ่มนี้ในปัจจุบันนี้มีอายุอยู่ในวัยห้าสิบหรือกว่านั้น บางคนเป็นศาสตราจารย์ และส่วนมากเป็นรองศาสตราจารย์ อีกประมาณสิบปีต่อจากนี้ไปนักวิจัยกลุ่มนี้อาจหมดบทบาทลงจำเป็นที่ผู้วางแผนกำลังคนภาครัฐจะต้องคิดสร้างนักวิชาการรุ่นใหม่ให้รับงานโดยต่อเนื่อง จริงอยู่นักวิจัยรุ่นอายุสี่สิบกว่าๆ และน้อยกว่านั้นก็ก็มีที่ผลงานดีเด่น แต่ถ้าว่าโดยจำนวนแล้วจำนวนนักวิจัยวิชาภาษาศาสตร์รุ่นหลังมีไม่มากนัก ที่แยกไปทำงานศึกษาภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาไทยท้องถิ่นต่างๆ ก็มีจำนวนหนึ่ง จึงเหลือที่กำลังศึกษาวิจัยภาษาของชนกลุ่มน้อยอยู่พอประมาณเท่านั้น อันที่จริงเรื่องนี้ไม่ใช่เป็นเพราะว่าอาจารย์และนักวิจัยรุ่นหลังไม่สนใจภาษาศาสตร์ แต่เป็นเพราะว่าผู้ให้ทุนโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้ทุนรายใหญ่คือสหรัฐอเมริกาเริ่มลดความสนใจในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์นี้ลงภายหลังสงครามกับประเทศเวียดนามสิ้นสุดลงในปี ค.ศ. 1975 โดยฝ่ายสหรัฐอเมริกาต้องถอนตนจากเวียดนาม

ค) สาขาวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา เช่นเดียวกับสาขาวิชาภาษาศาสตร์ที่กล่าวมาแล้ว อาจารย์และนักวิจัยทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาคนสำคัญๆ สำเร็จการศึกษาชั้นสูงและเดินทางกลับถึงประเทศไทยในระยะตอนปลายทศวรรษที่หกสิบและในทศวรรษที่เจ็ดสิบ เกือบทั้งหมดเข้ารับราชการ มีที่ไปทำงานอิสระและทำงานในภาคเอกชนเป็นจำนวนน้อย ภาควิชามานุษยวิทยาและภาควิชาสังคมวิทยาได้รับการจัดตั้งขึ้นในมหาวิทยาลัยต่างๆ ในระยะนี้ นักวิชาการด้านนี้จึงทำหน้าที่เป็นอาจารย์และทำวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยไปด้วย ที่ที่นักวิจัยสาขามานุษยวิทยาและสาขาสังคมวิทยาไปรวมกันอยู่มากและเสนอผลงานวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยอย่างต่อเนื่องคือที่ศูนย์วิจัยชาวเขา ในบริเวณมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ศูนย์วิจัยชาวเขาเป็นหน่วยงานในกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทยจัดตั้งขึ้นใน พ.ศ. 2508 ต่อมาในปี พ.ศ. 2527 ได้ยกฐานะเป็นสถาบันวิจัยชาวเขาในสังกัดเดิม ปัจจุบันนี้กรมประชาสงเคราะห์ได้ย้ายมาสังกัดกระทรวงแรงงาน

และสวัสดิการสังคม สถาบันวิจัยชาวเขาจึงสังกัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมด้วย ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยชาวเขาในระยะแรก คือคุณวนิช พุกพะชะศรี ซึ่งอยู่ต่อมาจนหน่วยงานได้รับการเลื่อนอันดับเป็นสถาบันวิจัยชาวเขา และผู้อำนวยการคนต่อมา คือคุณจันทบูรณ์ สุทธิ เป็นผู้มีความวิสัยทัศน์เห็นการไกลและให้ความสนใจนักวิจัยที่ประจำอยู่ในหน่วยงานอย่างดี ศูนย์วิจัยชาวเขาในระยะเริ่มแรกมีผู้เชี่ยวชาญชาวออสเตรเลียมาประจำชื่อ Dr. W.R. Geddes บุคคลผู้นี้เมื่อมาทำงานในประเทศไทยนั้นได้เป็นศาสตราจารย์ทางวิชามานุษยวิทยาสังคม (Social Anthropology) ที่มหาวิทยาลัย Sydney ประเทศออสเตรเลียอยู่แล้ว เป็นผู้มีความประสพการณ์ในการทำวิจัยโดยออกภาคสนาม จึงได้มีส่วนเป็นแรงบันดาลใจให้นักวิจัยหนุ่มชาวไทยในขณะนั้นเห็นคุณค่าของการทำวิจัยโดยหาข้อมูลจากภาคสนามอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นสิ่งที่หายากมากในวงการศึกษไทยในขณะนั้น (พ.ศ. 2508) เพราะในสมัยก่อนการศึกษาวิจัยเรื่องอะไรก็ทำโดยวิธีการอ่านเอกสารทั้งนั้น ในเมื่อเรื่องชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่ไม่ใคร่มีเอกสารจะอ่าน จึงทำวิจัยกันไม่ได้เท่าไร การจัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาจึงเป็นการเปิดไปสู่มิติใหม่ของการศึกษาวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาวเขา 6 เผ่าใหญ่ที่กรมประชาสงเคราะห์ให้ความสนใจ ได้แก่เผ่าม้ง เย้า อีเก้อ มูเซอ ลีซอ และกะเหรี่ยง ศูนย์วิจัยชาวเขามีนโยบายสร้างนักวิชาการที่รู้จริง จึงกำหนดให้นักวิจัยแต่ละคนทำงานประจำเผ่าแต่ละเผ่า และเมื่อไปศึกษาต่อในต่างประเทศก็ทำวิทยานิพนธ์เรื่องชนเผ่าที่ตนเองรับผิดชอบ เช่นดร.ชอบ คชอนันต์ ประจำเผ่าเย้า นายสนธิ วงศ์ประเสริฐ เป็นนักวิจัยประจำเผ่ามูเซอ นายประเสริฐชัยพิกุลิต เป็นนักวิจัยประจำเผ่าลีซอ นายสมภพ ลาซโรจน์เป็นนักวิจัยประจำเผ่ากะเหรี่ยง เป็นต้น ผลงานของนักวิจัยของศูนย์วิจัยชาวเขา(และสถาบันวิจัยชาวเขาในระยะต่อมา)มีมากโดยเฉพาะที่เป็นข้อมูลดิบจากภาคสนามปรากฏในรายงานการสำรวจเรื่องต่างๆ ที่ศูนย์วิจัยชาวเขาตีพิมพ์อยู่ในวารสารข่าวสารสถาบันวิจัยชาวเขาตั้งแต่ พ.ศ. 2519 จนถึงปัจจุบัน และบางเรื่องอยู่ในวารสารต่างประเทศและวารสารของสยามสมาคม (Journal of the Siam Society) ในปัจจุบันนี้สาขาวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยาที่เช่นเดียวกับสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คือนักวิจัยรุ่นแรกที่มีผลงานเป็นที่ปรากฏชัดเจนจนอายุราชการไปแล้วหรือกำลังจะเกษียณอายุราชการ จึงมีความจำเป็นที่การวางแผนงานกำลังคนภาครัฐที่จะต้องสร้างและให้แรงจูงใจต่อนักวิจัยรุ่นหลังเพื่อให้ทำวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติต่อไป งานวิจัยในสาขาวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยามีข้อแตกต่างกับงานวิจัยในสาขาภาษาศาสตร์อยู่บ้างตรงที่จำนวนมากจำกัดวงอยู่เฉพาะเรื่องชาวเขา 6 เผ่า ในระยะหลังขยายกล่าวถึงชาวเขาเผ่าอื่น เช่นละว้า และลัวะบ้าง แต่ไม่มากนัก มีน้อยที่กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยกลุ่มอื่นเช่น ชาวจีน ชาวมลายู ชาวไทไก ฯลฯ กล่าวโดยพื้นที่ก็คือมีการพรรณนาเรื่องเกษตรกรในพื้นที่สูง (Hill-peasants) มากกว่าเรื่องชนกลุ่มน้อยอื่นๆ แต่งานวิจัยในสาขาภาษาศาสตร์กระจายขอบเขตครอบคลุมภาษาของชนกลุ่มน้อยแทบทุกกลุ่มในทุกพื้นที่ของประเทศ งานวิจัยในสาขาภาษาศาสตร์ไม่มีจุดศูนย์กลางจำเพาะอย่างเช่นศูนย์วิจัยชาวเขาที่ศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาและในระยะหลังขยายออกทำงานวิจัยทางเศรษฐศาสตร์และเกษตรกรรมด้วย งานวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยในสาขาภาษาศาสตร์โดยมากที่สุดอยู่ภายในมหาวิทยาลัยใหญ่ๆที่มีชื่อเสียงเช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร ฯลฯ วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตที่เกี่ยวกับภาษาของชนกลุ่มน้อยที่นักศึกษาสอบต่อมหาวิทยาลัยมหิดลนับถึงปัจจุบันนี้มีมากกว่า 100 เรื่อง

แหล่งศึกษาภาษาของชนกลุ่มน้อยที่สำคัญและอยู่นอกมหาวิทยาลัย ก็คือในหน่วยงานของมิชชันนารีซึ่งศึกษาภาษาของชนกลุ่มน้อย โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อการแปลพระคัมภีร์ไบเบิลออกเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อย รวมทั้งคิดตัวอักษรให้ชนกลุ่มน้อยใช้เขียนภาษาของตนเอง งานชนิดนี้เริ่มในประเทศจีน ประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศเวียดนามตั้งแต่ในคริสต์ศตวรรษที่สิบเก้า พร้อมกับการที่มหาอำนาจทางอาณานิคมสองประเทศคือประเทศอังกฤษ และประเทศฝรั่งเศสเข้ามามีอิทธิพลในดินแดนเอเชียอาคเนย์ พระคัมภีร์ไบเบิลทั้ง The Old Testament และ The New Testament ได้ถูกแปลเป็นภาษากะเหรี่ยงสะกอในประเทศพม่า บุคคลสำคัญที่ดำเนินการเรื่องนี้คือสารุควิน Jonathan Wade ใน ค.ศ. 1843 ได้แปล The New Testament โดยใช้ตัวหนังสือพม่าที่ดัดแปลงใหม่ให้ออกเสียงภาษากะเหรี่ยง และอีกสิบปีต่อมาคือใน ค.ศ. 1853 ได้แปล The Old Testament ได้สำเร็จ (Smalley 1976 : 4-5) ตัวหนังสือแบบของ Wade นี้ได้นำมาใช้ในประเทศไทยด้วย ส่วนภาษาเย้าที่อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงรายนั้นมิชชันนารีสามีภรรยา Mr. และ Mrs. Eric Cox และ Sylvia Lombard (ผู้รวบรวมพจนานุกรม Yao-English Dictionary 1968) ได้ทำการศึกษาและคิดใช้อักษรไทยและอักษรโรมันเขียนภาษาเย้า คิดได้สำเร็จและ L. และ C.W. Callaway ได้เสนอผลงานใน Smalley 1976 : 221-37 หนังสือที่กล่าวถึงผลงานการคิดสร้างตัวอักษรให้ใช้เขียนภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยและแสดงบรรยายอย่างละเอียด กล่าวถึงปัญหาในการใช้ตัวอักษรไทยและตัวอักษรโรมันเขียนภาษาของชนกลุ่มน้อย ทั้งการเขียนแสดงสระและการเขียนแสดงพยัญชนะกับวรรณยุกต์ ได้แก่งานเรื่อง Phonemes and Orthography : Language Planning in Ten Minority Languages of Thailand มี William A. Smalley เป็นบรรณาธิการใน ค.ศ. 1976 และได้อ้างถึงแล้ว ภาษาของชนกลุ่มน้อย 10 กลุ่มที่กล่าวถึงในหนังสือนี้คือ ภาษาเขมรเหนือ ภาษาม้ง ภาษาลีซอ ภาษาอีก้อ ภาษากะเหรี่ยงโป ภาษาเย้า ภาษามัล ภาษากูย ภาษาละว้า และภาษารุกละวอย ผลงานนี้ทำให้ภาษาของชนกลุ่มน้อยมีตัวเขียนได้ ทำให้เขาเขียนจดหมายส่งข่าวสารกันได้ และสามารถใช้จดภูมิปัญญาของโบราณของเขาให้สลายไปเมื่อมาใกล้ชิดกับชนกลุ่มใหญ่ เช่นวรรณกรรมมุขปาฐะของละว้าที่เรียกว่า “ละซอมแล” (Suriya 1985, 1996) ก็ไม่สูญหายไปเมื่อได้บันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร

ผู้วิจัยทราบว่าเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านของชนกลุ่มน้อยนี้ยังเป็นเรื่องที่ลึกลับอยู่มาก ขณะนี้เราได้มองเห็นน้อยกว่ายอดของภูเขาน้ำแข็งเสียอีกคือน้อยกว่าหนึ่งส่วน ส่วนฐานของภูเขา น้ำแข็งที่จมอยู่ใต้น้ำเรามองไม่เห็นนั้นในกรณีนี้น่าจะมากกว่าสิบเอ็ดส่วน ทั้งนี้เป็นเพราะในเวลาที่เราทำวิจัยเมื่อถามผู้บอกภาษาและผู้ให้ข้อมูลทางวัฒนธรรมถึงเรื่องที่เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของเขา เขามักจะหัวเราะแล้วก็เฉยเสียบ้าง เปลี่ยนไปพูดเรื่องอื่นเสียบ้าง บางครั้งเขาก็บอกว่าไม่ทราบ มีหลายคนทีเดียวที่กล่าวตรงๆว่าเรื่องนี้เขาบอกไม่ได้ ที่เห็นชัดก็คือในคราวที่ผู้วิจัยถามเรื่อง การตุง(ลงคุณไสย)ของกะเหรี่ยงใน พ.ศ. 2521 ผู้ให้ข้อมูลซึ่งเต็มใจให้ข้อมูลอย่างดี ในเวลาที่ผู้วิจัยถามเรื่องเพลงกะเหรี่ยง (สุริยา 2524) กลับอึ้งอึ้งแล้วตอบแบบขอผ่านๆไป โดยเล่าเรื่องอย่างคร่าวๆ แต่ไม่ยอมให้จดตัวคาถา เมื่อถามว่าทำไมเป็นเช่นนั้นก็ตอบว่ากลัวบาป หากความรู้เรื่องนี้แพร่หลายไปคนอาจจะนำไปทำร้ายกันได้ ซึ่งแสดงว่าผู้ให้ข้อมูลทางวัฒนธรรมรายนี้เชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทำได้ คือสามารถให้ผลร้ายกับผู้ที่ถูกตุงได้จริง เราอาจจะคิดว่าภูมิปัญญาชาวบ้านเรื่องนี้เป็นเรื่องที่ไม่ดี ดังนั้นถึงแม้จะสูญหายไปพร้อมกับร่างของคนที่ทำเป็นก็ไม่น่าเป็นปัญหาอะไร ดีเสียอีกที่คนจะได้เลิกทำร้ายกันด้วยวิธีการลึกลับ แต่

เรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านของชนกลุ่มน้อยไม่ได้มีแต่เฉพาะการดูแลสุขภาพ สิ่งที่ดีมีประโยชน์นั้นมีอยู่มาก ยกตัวอย่าง เช่นความรู้ในเรื่องการใช้สมุนไพรที่ชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่มต่างก็มีมาเป็นเวลานาน ทำให้เขาสามารถรักษาโรคและตำรายาพื้นบ้านอยู่ได้เป็นเวลาหลายพันปีก่อนที่จะได้มาพบกับยาแผนปัจจุบัน พืชต่างๆที่ใช้เป็นยาห้ามเลือด ยาคุมกำเนิด ยาครรภ์รักษา ยาทำแท้ง ฯลฯ เป็นสิ่งที่ชนกลุ่มน้อยบางเผ่ารู้จักมาเป็นเวลานานมาก การทำวิจัยเรื่องเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องที่นักมานุษยวิทยาหรือนักภาษาศาสตร์จะทำได้โดยลำพัง ทีมงานวิจัยเรื่องเช่นนี้ควรมีแพทย์และนักชีววิทยาเน้นพฤกษศาสตร์เป็นแกนหลักและในความคิดเห็นของผู้วิจัยเป็นงานที่ริบด่วน หากเข้าไปอาจเกิดความเสียหายได้ใน 2 ลักษณะ ลักษณะที่หนึ่งคือนักวิจัยต่างชาติเข้ามาทำวิจัย และเอาสมุนไพรตัวสำคัญไปจดสิทธิบัตร ทำให้ประเทศไทยขาดผลประโยชน์อันจะมีพึงได้เพราะสมุนไพรชนิดนั้นๆก็องกามอยู่บนแผ่นดินไทยแท้ๆ แต่ว่านักวิจัยไทยของเราขาดความสนใจเอง พอคนอื่นฉกฉวยเอาไปได้แล้วจึงไว้วางใจซึ่งไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้นมา เช่นในกรณีของปลาน้อย ความเสียหายลักษณะที่สองอาจเกิดขึ้นได้จากการที่ชนกลุ่มน้อยเล็กเป็นชนกลุ่มน้อยในเวลาอันรวดเร็วรับความรู้และระบบค่านิยมของชนกลุ่มใหญ่แล้วลืมภูมิปัญญาพื้นบ้านของตนไปเลย ในกรณีเช่นนี้ความรู้เรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านของเขาก็จะดับสูญขาดตอนไม่อาจนำมาพัฒนาให้เป็นภูมิปัญญาที่ทันสมัยให้ผลในเชิงปฏิบัติอันจะยังให้เกิดความเจริญแก่สังคมของทั้งชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ได้

ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชนกลุ่มน้อยที่ผู้วิจัยได้เคยมีประสบการณ์ด้วยตนเองคือภูมิปัญญาในเรื่องการทำเกษตรกรรมทั้งทางสัตว์บาลและพฤกษศาสตร์ ตำราดูลักษณะของสัตว์ต่างๆ เป็นสิ่งที่เราไม่ควรมองข้าม ชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงมีตำราสำหรับสั่งสอนกันต่อๆมาเรื่องกรรมวิธีในการปลูกต้นไม้ที่ให้ผลดีอย่างน่าทึ่ง ผู้บอกภาษาชาวกะเหรี่ยงได้มาปลูกมะม่วงไว้ที่บ้านของผู้วิจัยต้นหนึ่ง และบอกว่าให้คอยดูให้ต้นมะม่วงต้นนี้จะแข็งแรงยิ่งกว่ามะม่วงต้นใดที่ผู้วิจัยเคยมี ถ้าวิธีการปลูกแก่เขา เขาก็หัวเราะเฉยเฉยบอกแต่ว่าเขามีคาถาสำหรับปลูก แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าคงไม่ใช่แต่เฉพาะคาถาเขาคงมีกรรมวิธีของเขาในการปลูกด้วย ปรากฏว่าเมื่อปีที่น้ำท่วมใหญ่ในกรุงเทพฯ พ.ศ. 2526 น้ำเซาะเป็นเวลาสี่เดือน ต้นมะม่วงพันธุ์ต่างๆในบ้านผู้วิจัยตายเกลี้ยงรวมทั้งต้นไม้อื่นทั้งหมดด้วย เหลือแต่ต้นมะม่วงกะเหรี่ยงปลูกต้นนั้นที่ยังคงงามโตขึ้นๆ จนบัดนี้สูงมากกว่า 20 เมตร มีผลตก และมีผลให้กินได้ตลอดปี เรื่องนี้ถ้าไม่สรรเสริญกรรมวิธีปลูกพืชของกะเหรี่ยงแล้วก็ไม่ทราบว่าจะอธิบายด้วยเรื่องอย่างใด น่าตั้งข้อสังเกตว่าภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งที่จริง ในสมัยก่อนภูมิปัญญาชาวบ้านไม่ว่าของชนกลุ่มน้อยเผ่าใดๆ หรือของชนกลุ่มใหญ่คือไทยก็คงได้ใช้หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คนในภูมิภาคส่วนนี้ของโลก ก่อนที่เราจะได้พบกับเทคโนโลยีนำเข้าที่เราต้องสั่งนอกเอาเข้ามาด้วยราคาแพงลิบลွ การศึกษาวิจัยเรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านของชนกลุ่มน้อยอาจจะเสียค่าใช้จ่ายถูกกว่าที่เราจะต้องไปเสียค่าแฟรนไชส์ (franchise) เทคโนโลยีบางตัวที่ต้องนำเข้ามาจากต่างประเทศ

นักวิชาการไทยที่ศึกษาวิชาเกษตรศาสตร์ก็มีที่ไปทำงานในแวดวงของชนกลุ่มน้อย นักวิชาการไทยและนักวิชาการชาวต่างประเทศที่เราจ้างเข้ามาเป็นผู้เชี่ยวชาญได้ไปศึกษาวิจัยเรื่องการใช้พื้นที่ดินของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ เรื่องการทำนาแบบขั้นบันได เรื่องการปล่อยพักที่ดินเป็นการหมุนเวียนที่ดินปลูกพืช (fallow) ฯลฯ ผลงานของนักวิชาการที่เขียนเกี่ยวกับเรื่องเช่นนี้ก็มีเช่น เรื่อง Farmers in the Forest : Economic Development and Marginal Agriculture in Northern Thailand ซึ่งมี Peter Kunstadter, E.C.

Chapman และ Sanga Sabhasri เป็นบรรณาธิการ (ค.ศ. 1978) มีผู้ร่วมเขียนในหนังสือเล่มนี้ถึง 13 คนมีทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ฝ่ายไทยนับว่าเป็นยอดนักวิชาการในสาขาวิชาของตนในขณะนั้นเช่น นายเทียม คมกริช และดร.เต็ม สมิธินันท์ ในสาขาวนศาสตร์ และดร.สง่า สรรพศรี ซึ่งเป็นเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ บทความและหนังสือที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแนะนำวิธีการทำการเกษตรเรื่องต่างๆ แก่ชนกลุ่มน้อยและผลจากการปฏิบัตินั้นนับว่ามีค่อนข้างมาก มีทั้งที่ชาวไทยเขียนและที่ชาวต่างประเทศเป็นคนเขียน ผลงานขององค์กรเอกชนก็มีเช่นรายงานการวิจัยเรื่อง "การประเมินผลกระทบของโครงการไฮเฟอร์อินเตอเนชั่นแนลประเทศไทย ปี 2517-2531" (สินธุ์ สโรบล และจี.ลามาร์ โรเบิร์ต 2532) ซึ่งเป็นโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคและกระบือ โครงการส่งเสริมการทำประมง โครงการส่งเสริมการเลี้ยงผึ้ง ฯลฯ ในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่เป็นบทความสั้นๆ นั้นมีอยู่มาก ผู้สนใจโปรดดูได้ที่รหัส EC ที่ใช้นำหน้าหนังสือเรื่องนั้นๆ

อนึ่งเป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทความและหนังสือเกี่ยวกับการเกษตรกรรมที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่ผู้วิจัยได้อ่านและทำบรรณนิทัศน์มาเกือบทั้งหมดเป็นเรื่องที่ชนกลุ่มใหญ่อ่านได้แก่หน่วยราชการไทยเป็นตัวหลัก องค์กรเอกชนอื่นๆ เป็นตัวรอง ได้ไปให้คำแนะนำแก่ชนกลุ่มน้อย ส่วนใหญ่เป็นการให้คำแนะนำแก่ชาวเขา ที่ให้คำแนะนำแก่ชนกลุ่มน้อยอื่นก็มีบ้างเช่นให้คำแนะนำการทำประมงแก่กลุ่มชนเชื้อสายมลายู แล้วรายงานผลการปฏิบัตินั้นๆ มีส่วนน้อยที่สุดหรือเกือบจะเรียกได้ว่าแทบไม่มีที่เป็นรายงานการศึกษาภูมิปัญญาและเทคโนโลยีของชนกลุ่มน้อย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ไม่น่าจะเป็น ถ้าเป็นการค้าขายก็เรียกว่าขาดทุน เพราะจะให้เข้าใจว่าชนกลุ่มน้อยจำนวนเป็นร้อยกลุ่มไม่มีเทคโนโลยีและไม่มีภูมิปัญญาเดิมอะไรเลยได้อย่างไร ถ้าเป็นเช่นนั้นเขาจะดำรงเผ่าพันธุ์มาจนเดินทางมาพบคนไทยและผู้เชี่ยวชาญชาวอเมริกัน อิสราเอล ออสเตรเลีย ฯลฯ ได้อย่างไร ชนกลุ่มน้อยชาวจีนฮ่อเป็นกลุ่มที่น่าจับตา พวกนี้น่าจะมีความเจริญทางเทคโนโลยีและภูมิปัญญาพื้นบ้านหลายอย่าง การที่เรายังไม่ทราบนั้นเป็นเพราะเราไม่ได้ศึกษาวิจัยมากพอ เรื่องภูมิปัญญาพื้นบ้านของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ จึงน่าจะเป็นหัวข้อวิจัยที่นักวิจัยในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดจะได้ลงมืออย่างแข็งขัน คาดว่าผลที่จะได้นั้นคงมีค่ามหาศาลอย่างประมาณมิได้ เรื่องนี้มีใช่เป็นการกล่าวเกินจริง ลองเทียบดูกับกรณีตัวอย่างก็จะเห็นได้ชัด ยกตัวอย่างเช่นชาวจีนที่อพยพลูกเรือเข้ามาอยู่ในลุ่มแม่น้ำต่างๆ ทางภาคกลางของประเทศไทยเมื่อสองร้อย-ร้อยห้าสิบปีก่อน พวกนี้ได้นำเอาพันธุ์ฝัก พันธุ์ผลไม้ เช่น พันธุ์ลิ้นจี่อย่างดีที่หนึ่งมาปลูกที่จังหวัดสมุทรสาคร และได้นำเบ็ด ไก่ พันธุ์ดีเข้ามาเลี้ยงในประเทศไทย ประจักษ์พยานมีอยู่เห็นได้ชัดว่าเราเรียกไก่พันธุ์หนึ่งว่าไก่ตะเภา นั่นก็หมายความว่าความวามันมากับเรือสำเภา ไม่ใช่ไก่ไทยพื้นบ้าน เวลานี้ลูกหลานของชาวจีนที่จังหวัดสมุทรสาคร นนทบุรี ราชบุรี นครปฐม ฯลฯ ก็กลายเป็นคนไทยไปหมดแล้ว ไม่มีความเป็นชนกลุ่มน้อยเหลืออยู่ แต่ค่าของพืชพันธุ์ผลไม้ ฝัก และเบ็ด ไก่ สุกร ฯลฯ ที่เราได้จากการส่งออกในปัจจุบันนี้มีค่าเป็นเท่าไร เมื่อพิจารณาเรื่องชาวจีนแล้วก็น่าที่จะทำวิจัยฉบับที่ภูมิปัญญาชาวบ้านของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ไว้ เพราะการศึกษาหาความรู้นั้นเป็นเรื่องมีแต่ได้ ไม่มีเสีย สาขาวิชาที่น่าจะได้รับผลดีจากการวิจัยในหัวข้อภูมิปัญญาของชนกลุ่มน้อยคือสาขาวิชาเภสัชวิทยา และสาขาวิชาเกษตรศาสตร์ สาขาวิชาชีววิทยาก็น่าจะได้รับผลดีด้วย ความรู้ของชนกลุ่มน้อยแม้แต่ในเรื่องเล็กๆ ก็มีมากอย่างน่าทึ่ง ความรู้เรื่องแมลงและสัตว์มีพิษต่างๆ วิธีถอนพิษตามภูมิปัญญาพื้นบ้าน ยาฆ่าแมลงที่ผลิตเองในหมู่บ้าน สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าบันทึกเป็นความรู้ ถ้าศึกษาวิจัยดีๆ แล้วอาจมีการค้นพบเป็นสิบหรือแม้แต่เป็นร้อย

รายการที่จะสามารถนำไปจัดสิทธิบัตรได้ งานวิจัยในสาขาวิชาต่างๆเพื่อศึกษาหาความรู้จากชนกลุ่มน้อยจึงน่าจะเพิ่มขึ้นในอนาคตเพื่อให้สมดุลย์กับการวิจัยเพื่อนำความรู้ในสาขาวิชาต่างๆ ไปให้แก่ชนกลุ่มน้อยที่หามาแล้วและกำลังกระทำอยู่

งานวิจัยในสาขาวิชาอื่นที่นอกเหนือจากสามสาขาที่กล่าวมาแล้วคือ ก.) วิชาปรัชญาและศาสนา และเทววิทยา ข.) วิชาภาษาศาสตร์ ค.) สาขาวิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ก็มีอยู่ไม่น้อย แม้ไม่มากเท่างานในสามสาขาที่กล่าวแล้ว งานวิจัยที่เกี่ยวกับสุขภาพอนามัย (HL) งานวิจัยเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ (HP) งานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องประชากรศึกษา (PP) งานวิจัยที่เกี่ยวกับการทำมาหากินและความเป็นอยู่ (EC) นับว่ามีอยู่ค่อนข้างมาก งานวิจัยที่เกี่ยวกับประวัติของชาติพันธุ์ (HT) และการอพยพ (MI) มีอยู่บ้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับเผ่าใหญ่ๆที่มีคนรู้จักดีเช่น เผ่าม้ง เผ่ากะเหรี่ยง เผ่าที่มีจำนวนคนน้อย บางครั้งไม่มีรายงานเล่าถึงประวัติและการอพยพของพวกเขาเลย เช่น กลุ่มชนที่พูดภาษาบิซู (Bisu) บางครั้งมีรายงานแต่ก็ไม่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์สนับสนุนทำให้ถกเถียงกันยังไม่ยุติ เช่นเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาอุกอง (Ugong) (David Bradley 1975 : 176 และสุริยา รัตนกุล 2531 : 302) ที่น่าสังเกตก็คือชนกลุ่มน้อยเผ่าเขมรเหนือซึ่งเป็นเผ่าใหญ่ที่มีจำนวนมากแทบจะเรียกได้ว่ามากที่สุดในประเทศไทย (คือเป็นรองก็แต่ชนกลุ่มน้อยเชื้อสายมลายูเท่านั้น) กลับไม่มีผู้สนใจสักเท่าไร จะหารายงานที่เล่าถึงประวัติและการอพยพของพวกเขาเข้ามาในประเทศไทยก็หาอ่านไม่ได้ งานนิพนธ์ที่น่าสนใจอีกหัวข้อหนึ่งคือ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและเรื่อง การปรับตัว (ANOT) น่าเสียดายที่ว่ารายงานในหัวข้อนี้มักจะมีเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากและเป็นที่รู้จักดีเท่านั้น เช่นเผ่ากะเหรี่ยง (Lewis, James Lee 1967) และเช่นเผ่ากะเหรี่ยงเมื่อสัมพันธ์กับเผ่าละว้า (Kunstadter, Peter 1965) พวกไทยฉานเมื่อต้องสัมพันธ์กับพวกตองซู่ (Kunstadter, Peter ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง (จินตนา 2535) บางเล่มก็เป็นเรื่องเสนอความสัมพันธ์ของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยในทางลบ (Boonsanong 1974) เป็นต้น

ปัญหาเรื่องการศึกษา (ED) ของชนกลุ่มน้อยก็เป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่มีการศึกษาวิจัยกันมากพอสมควรส่วนมากเป็นสารนิพนธ์และวิทยานิพนธ์ของนักศึกษาในสาขาวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ ตามวิทยาลัยครู (ซึ่งขณะนี้เปลี่ยนเป็นสถาบันราชภัฏ) ก็มีบ้าง งานเหล่านี้มักจะกล่าวถึงปัญหาด้านการศึกษาของชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ ปัญหาการขาดแคลนครู ครูไม่ตั้งใจสอน ครูขาดความสามารถที่จะสอนนักเรียนซึ่งไม่พูดภาษาไทย การศึกษาความสามารถพูดภาษาไทยได้ของเด็กชาวเขาเผ่าต่างๆ การศึกษาเรื่องโอกาสทางการศึกษาและความต้องการทางการศึกษา เป็นต้น

งานศึกษาวิจัยเรื่องสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ (EG) นับว่ามีอยู่ค่อนข้างมาก คนไทย (โดยเฉพาะอย่างยิ่งนิสิตนักศึกษา) เริ่มสนใจในปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ต้นทศวรรษที่เก้าสิบ (ค.ศ. 1980-1990-และทวีความสนใจมากขึ้นในทศวรรษนี้ การจัดตั้งคณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ขึ้นในมหาวิทยาลัยมหิดลตั้งแต่ พ.ศ. 2521 ก็มีส่วนสำคัญเพิ่มความสนใจในเรื่องนี้ นักศึกษามหาบัณฑิตได้พากันเขียนวิทยานิพนธ์ในเรื่องแนวนี้หลายเล่ม โดยมากเป็นการเจาะลึกศึกษาในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง มีน้อยที่ศึกษาเป็นภาพรวมน่าสังเกตว่าเผ่ากะเหรี่ยงมีผู้สนใจศึกษาในแนวนี้น่ามาก (Bruneau, Michel 2510, Amyot, Jacques and others 2523,

สินธุ์ สโรบล 2531, และสมภาพ ลาซโรจน์ 2537 เป็นต้น) เหตุผลข้อหนึ่งนี้อาจทำให้กะเหรี่ยงเป็นผู้มีบทบาทในเรื่องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจนนักวิจัยท่านต่างๆ สังเกตได้ อาจเป็นเพราะข้อห้ามข้อนิยมและความเชื่อของกะเหรี่ยง (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องก่อกู้ Suriya Ratanakul 1984) ได้สนับสนุนให้เกิดการดูแลป่า ปลูกป่า ตลอดจนดูแลสัตว์ต่างๆ เพราะความเชื่อของกะเหรี่ยงดั้งเดิมแล้วถือว่าการตัดไม้ทำลายป่าและการล่าสัตว์มากๆ จนเกินกิน เช่นต้องไล่เกลือเอาไว้ขายนั้นเป็นเรื่องที่จะทำให้เกิดอาเพศ ดินฟ้าจะไม่ปรานี

งานศึกษาวิจัยที่มีไม่มากนักงานที่น่าสนใจและให้ข้อมูลทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการบรรยายด้วยภาพถ่ายสีต่างๆ คืองานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องโภชนาการ (NT) เรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งตัว (ANDR) เรื่องนิทานพื้นบ้านและนิทานปรัมปรา (ANFR) และเรื่องการช่างและเทคโนโลยีพื้นบ้าน (ANTN) เรื่องนี้ก็เช่นเดียวกับเรื่องอื่นๆ ที่กล่าวมาแล้ว คือเผ่าชนกลุ่มใหญ่ที่เป็นที่รู้จักกันดีมานาน เช่น กะเหรี่ยง ม้ง เย้า มลายูก็มีผู้วิจัยศึกษาไว้มาก เช่นเรื่องโภชนาการก็ไม่มีเฉพาะแต่อาหารธรรมดาที่กินกันเป็นประจำวันเท่านั้น แต่กล่าวถึงอาหารที่จัดทำในงานเลี้ยงต่างๆ ข้อห้ามข้อปฏิบัติเกี่ยวกับอาหาร กรอบความคิดอย่างชนเผ่าชนนั้นต่ออาหารต่างชนิด บางครั้งมีแม้กระทั่งรายละเอียดเรื่องค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหารของชนเผ่าชนนั้น ในพ.ศ. ที่ทำวิจัย ฯลฯ แต่ในส่วนที่เกี่ยวกับเผ่าที่มีจำนวนคนน้อย เช่นเผ่าคะยาหรือกะยา เผ่ามปี เผ่าละวะ ฯลฯ ก็ไม่มีงานวิจัยอะไรให้อ่านมากนัก นักวิจัยรุ่นเยาว์ในสาขาวิชาต่างๆ จะต้องมีการทำอีกมาก และน่าจะคิดว่าถ้าจะทำงานวิจัยสิ่งใดก็จะต้องทำโดยรีบด่วน อย่างน้อยที่สุดภายในปีสืบทอด (หนึ่งชั่วคน) ต่อจากนี้ไป มิฉะนั้นชนเผ่าต่างๆ นั้นเองก็จะสูญพันธุ์ไปจากโลกนี้หมดสิ้น และคงจะเล่าให้เราฟังแต่เรื่องน้ำพริกปลากระป๋อง หรือแกงจืดมาทำ ทำให้เราหมดกำลังใจที่จะทำวิจัยต่อไปเพราะอะไรก็ไม่ต่างจากคนในเมือง ไม่มีภูมิปัญญาดั้งเดิมที่น่าสนใจ และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

อนึ่งน่าตั้งข้อสังเกตว่าผลงานวิจัยเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ นั้นมีมากและบางครั้งซ้ำซ้อนกันอยู่เฉพาะที่เกี่ยวกับชาวเขา 6 เผ่าใหญ่ ที่ศูนย์วิจัยชาวเขาให้ความสนใจมาตั้งแต่ต้น อันได้แก่ ม้ง เย้า อีเก้อ มูเซอ ลีซอ และกะเหรี่ยง และแม้แต่พิจารณาภายใน 6 เผ่านี้ก็เห็นได้ว่ามีชิ้นงานที่เขียนถึงไม่เท่ากัน กล่าวคือ ม้งมีผู้สนใจศึกษามากกว่าเย้า มูเซอมีผู้สนใจศึกษามากกว่าลีซอ ดังนั้นเป็นต้น และเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจว่าชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากและมีความสำคัญในการเมืองเป็นอย่างมาก กลับไม่มีผู้ศึกษาสักเท่าไร เช่นชนกลุ่มน้อยเชื้อสายมลายูที่พูดภาษามลายูเป็นภาษาแม่ (mother tongue) และนับถือศาสนาอิสลาม หรือตัวอย่างเช่นชนกลุ่มน้อยเชื้อสายเขมรที่พูดภาษาเขมรเหนือเป็นภาษาแม่ และนับถือศาสนาพุทธแต่ก็มีเป็นจำนวนมากที่กำลังเปลี่ยนศาสนาไปถือคริสต์ และชนกลุ่มน้อยเชื้อสายจีนซึ่งรวมไปถึงจีนฮ่อ (Yunnanese Chinese) ดังนั้นเป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าเมื่อได้สำรวจผลงานวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยและมองเป็นภาพรวมแล้ว ปรากฏว่ายังเหลืองานให้นักวิจัยรุ่นเยาว์ได้ศึกษาวิจัยอีกมาก และงานวิจัยที่ควรจะมีออกมาในคริสต์ศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดก็ไม่น่าจะเป็นการวิจัยแบบพรรณนา (descriptive) เฉยๆ แต่ควรมีความลึกซึ้งในการวิเคราะห์และมีการรอบความคิดที่กระฉ่งชัดในการนำเสนอผลงานแต่ละรายงาน เพราะผู้อ่านผู้ใช้ผลงานวิจัยในศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดมักเป็นผู้นั่งเกาะอยู่กับคอมพิวเตอร์ ไม่มีเวลาและความอดทนที่จะอ่านรายงานการวิจัยที่ยาวเป็นร้อยๆ หน้าและดำเนินเรื่องราวกับว่าผู้วิจัยกำลังเขียนนวนิยาย ซึ่งสิ่งเช่นนี้เราได้พบมากในผลงานที่แต่งในศตวรรษที่แล้ว

1.4 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” เป็นโครงการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่จะให้นักวิจัยที่มีความสนใจใคร่รู้และเชี่ยวชาญในเรื่องชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆอย่างแท้จริง ทำการอ่าน รวบรวม คัดสรร ประเมินดูความครบถ้วนและน่าเชื่อถือของวรรณกรรมที่นำมาทบทวน จัดทำบรรณนิทัศน์แล้วรวบรวมงานเขียนทุกสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยไว้ในที่เดียวกัน โดยจัดการใส่รหัสข้อมูลเพื่อให้ผู้ที่มาทำการค้นคว้าในระยะหลังสามารถมองดูในปราดเดียวก็ทราบว่างานวิจัยเรื่องนั้นเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชน กลุ่มน้อยกลุ่มใดบ้าง เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาอะไร และจะคาดหวังความรู้อะไรได้บ้างจากงานวิจัยชิ้นนั้น

ก่อนที่โครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” จะเกิดขึ้น ด้วยความสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) นี้ งานที่มีอยู่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆยังอยู่อย่างกระจัดกระจาย จะรวบรวมไว้บ้างก็เป็นเฉพาะบางกลุ่มภาษา หรือบางสาขาวิชาเช่น Bibliography and Index of Mainland Southeast Asian Languages and Linguistics ของ Franklin E. Huffman (1986) รวบรวมงานวิจัยเฉพาะในสาขาวิชาภาษาศาสตร์เกี่ยวกับภาษาทุกภาษาในเอเชียอาคเนย์ เนื่องจากบรรณานุกรมของ Huffman ครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างมาก คือกล่าวถึงภาษาตระกูลทิเบต-พม่าในประเทศอินเดียไปจนถึงภาษาที่พูดกันบนเกาะไหหลำ (Hainan) และกล่าวถึงภาษากลุ่มไทรอบนอก (Para Tai) ในมณฑลไกวเจาลงไปจนถึงภาษาต่างๆในตระกูลภาษาออสโตรเนเซียนในตอนปลายสุด ของคาบสมุทรมาลายู เมื่อพื้นที่ที่จะต้องทำการรวบรวมผลงานวิจัยในพื้นที่นั้นๆกว้างขวางมาก บรรณานุกรมของ Huffman จึงไม่สามารถให้ข้อมูลได้มากนัก ทั้งนี้คงเป็นเพราะความจำกัดของหน้ากระดาษ เท่าที่เป็นอยู่ก็กินเนื้อที่ถึง 640 หน้ากระดาษ ทั้งที่บรรณานุกรมเล่มนี้ ก็กล่าวแต่เพียงชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อของบทความหรือหนังสือ ถ้าเป็นบทความก็บอกชื่อวารสาร ถ้าเป็นบทความที่เสนอในที่ประชุมก็บอกชื่อการประชุมนั้น และจำนวนหน้า ในกรณีที่ทำบรรณนิทัศน์บ้างก็จะทำเพียงบรรทัดเดียวเป็นส่วนมาก มีส่วนน้อยที่สุดที่จะทำบรรณนิทัศน์ถึง 2-3 บรรทัด ผู้ที่ต้องการหาความรู้เกี่ยวกับภาษาในเอเชียอาคเนย์ได้อาศัยบรรณานุกรมของ Huffman เป็นเครื่องส่องทางมาตั้งแต่ ค.ศ. 1986 แต่ผู้ที่ได้รับประโยชน์จากบรรณานุกรมของ Huffman อย่างเต็มที่ต้องเป็นผู้ที่สนใจใคร่ศึกษาหาความรู้อย่างแท้จริง มีความมานะพยายามไล่ตามหาอ่านบทความซึ่ง Huffman ให้ไว้แต่เพียงชื่อ บางครั้งวารสารที่ลงบทความเหล่านั้นก็สุดแสนจะลึกลับ หาอ่านได้ยาก แม้แต่ห้องสมุดในมหาวิทยาลัยอเมริกันธรรมดาๆ ก็ยังหาอ่านไม่ได้ ที่ผู้วิจัยได้อ่านและได้ถ่ายเอกสารมาสำหรับสอนนักศึกษา นั้นได้มาจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงทางภาษาศาสตร์และบูรพคดีศึกษา เช่นมหาวิทยาลัย Washington at Seattle มหาวิทยาลัย California at Berkeley มหาวิทยาลัย Chicago และมหาวิทยาลัย Cornell ฯลฯ ที่กล่าวนี้ไม่ใช่จะสรรเสริญความอุตสาหะของตนเอง แต่ผู้วิจัยใคร่จะชี้ว่าการใช้บรรณานุกรมที่ไม่มีการทำบรรณนิทัศน์ หรือถ้ามีก็เป็นอย่างย่อที่สุดนั้น ผู้ที่ต้องการศึกษาหาความรู้ก็ต้องใช้ความพยายามอย่างที่สุด บางครั้งสืบเสาะได้ตัวบทความที่ต้องการหามาอ่านได้แล้ว ก็ต้องวางไว้ต่างหาก เพราะหาประโยชน์อะไรก็ไม่ใคร่ได้เนื่องจากผู้เขียนซึ่งเป็นคนก่อนยุคสมัยของเราเขียนบทความราวกับเขียนนวนิยาย กล่าวคือข้อมูลจริงๆที่เก็บมาจากภาคสนามมีน้อย แต่ข้อคิดที่แสดงความคิดเห็นของผู้เขียนมี

มาก นักวิจัยรุ่นเยาว์เช่นนักศึกษาหมาป่าบัณฑิตและดุขีบัณฑิตเมื่อพบกับภาวะเช่นนี้บ่อยๆ ก็อาจจะเบื่อไม่ยาก ค้นคว้าต่อไปก็ได้ และการค้นคว้าแต่ละครั้งกว่าจะได้เอกสารมาอ่านสักหนึ่งบทความก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายมาก ไม่ค่าใช้จ่ายโดยตรงก็ค่าใช้จ่ายโดยอ้อม ค่าใช้จ่ายโดยอ้อมก็เช่นนักศึกษามีเพื่อนอยู่ต่างประเทศและตกลงทาง E-mail ว่าจะผลัดกันหาเอกสารให้กันและกัน นักศึกษาของเราหาเอกสารในประเทศไทยส่งให้เขา และให้เขาหาเอกสารส่งให้เรา ถ้าเอกสารที่เราหาส่งให้เขาเป็นเอกสารที่ใช้ได้ แต่ที่เขาหาส่งมาให้เราเป็นเอกสารที่ไม่มีค่า นักศึกษาฝ่ายไทยก็เสียเวลาเปล่า เรื่องนี้ถ้า Huffman บอกเสียเลยในบรรณนิทัศน์ว่าเอกสาร x เป็นเอกสารที่ร่ำพันเรื่องการเดินทางของนักเดินทางในศตวรรษที่สิบเก้า เราก็คงคาดหมายได้ว่าเป็นเช่นไร และก็คงไม่ต้องวิ่งเต้นอย่างมากมายที่จะหาอ่าน เพียงเพื่อจะพบว่ากล่าวถึงกลุ่มคนที่เราต้องการทราบเรื่องเพียง 2 บรรทัด

Bibliography and Index of Mainland Southeast Asian Languages and Linguistics ของ Franklin E. Huffman (1986) นี้บรรจุข้อมูลที่ปรากฏในบรรณานุกรมที่มีชื่อเสียง 2 เล่มที่ออกมาก่อนด้วย อันได้แก่ Bibliography of Sino-Tibetan Languages (vol.I 1957, vol.II 1963) ซึ่ง Robert Shafer เป็นผู้รวบรวม และเล่มที่ชื่อ Bibliographies of Mon-Khmer and Tai Linguistics (1963) ที่ H.L. Shoto, Judith M. Jacob และ E.H.S. Simmonds เป็นผู้รวบรวม น่าสังเกตว่าบรรณานุกรมที่สำคัญ 3 เล่มที่เกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์ที่กล่าวมาไม่ว่าจะเป็น Shafer (1957, 1963); Shoto and others (1963) และ Huffman (1986) ล้วนเป็นบรรณานุกรมเกี่ยวกับภาษาและภาษาศาสตร์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้ที่เดินทางไปพบคนกลุ่มน้อยในระยะแรกก็สังเกตและได้ยืมภาษาที่แตกต่างไปเป็นข้อสังเกตอย่างแรก และการที่จะตัดสินใจว่าใครเป็นชนเผ่าไหนก็แล้วแต่ว่าพูดภาษาอะไร พูดกับใครรู้เรื่องบ้าง ฯลฯ งานวิจัยที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในเอเชียอาคเนย์ในระยะแรกจึงมีเกี่ยวกับภาษาเป็นส่วนมาก นักวิจัยทางภาษาศาสตร์จึงมีข้อมูลที่จะอ่านและอ้างถึงมากกว่านักวิจัยในสาขาวิชาอื่น แต่อีกนัยหนึ่งก็น่าจะนับว่านักวิจัยทางภาษาศาสตร์ได้เปรียบสักเท่าไร ทั้งนี้เพราะข้อมูลในระยะแรกคือที่จดมาในสมัยศตวรรษที่สิบแปดและสิบเก้าและแม้แต่ในต้นศตวรรษที่ยี่สิบนี้เองจะต้องกล่าวว่า ที่ดีก็มีมากแต่ที่ใช้ไม่ได้ก็มีอีกเช่นกัน เพราะนักเดินทางที่จดข้อมูลมาในสมัยก่อนนั้นไม่รู้จักทั้งวิชาสัทศาสตร์ (phonetics) และวิชาสัทศาสตร์ (phonology) ความสามารถในการสอบทานข้อมูล เลือกใช้ข้อมูล และเลือกทั้งข้อมูลจึงเป็นความสามารถสำคัญที่นักวิจัยจะต้องพยายามสร้างให้เกิดมีขึ้นในตน

บรรณานุกรมเกี่ยวกับเรื่องของชนกลุ่มน้อยที่นักวิจัยชาวไทยเป็นผู้จัดทำขึ้นก็มีอยู่ไม่มากนัก และมักจะถูกจำกัดขอบเขตของการรวบรวมให้อยู่เพียงที่จะกระทำได้ในเวลาที่จำกัด หรือด้วยเงินทุนที่จำกัด หรือที่จะสามารถทำได้โดยผู้รวบรวมเพียงคนเดียว เล่มที่เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายคือ "บรรณานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" ซึ่งธีระพันธ์ ล. ทองคำเป็นผู้รวบรวมใน พ.ศ. 2527 (145 หน้า) บรรณานุกรมเล่มนี้ในตอนแรกรวบรวมหนังสือและบทความที่เป็นการศึกษาภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามแนวภาษาศาสตร์ ต่อไปกล่าวไปถึงตระกูลภาษา โดยกล่าวถึงหนังสือและบทความที่เกี่ยวกับภาษาในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต ตระกูลภาษาไท ตระกูลภาษามอญ-เขมร ตระกูลภาษามลายู-โพลินีเซียน (ออสโตรนีเซียน) และตระกูลภาษาแมว-เย้า บรรณานุกรมนี้นับว่ารวบรวมขึ้นงานได้ค่อนข้างครบถ้วน เพราะผู้รวบรวมเป็นนักภาษาศาสตร์ที่มีความรักความสนใจ

และได้ทำการวิจัยอย่างต่อเนื่องในเรื่องภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย บรรณานุกรมเล่มนี้ไม่มีการทำบรรณนิทัศน์ซึ่งก็จะเป็นไปตามธรรมเนียมของการทำบรรณานุกรมในขณะนั้น

ส่วนบรรณานุกรมชาวเขา-ชนกลุ่มน้อยของถาวร พูเพื่อง รวบรวมเฉพาะผลงานของนักวิจัยประจำสถาบันวิจัยชาวเขา บรรณานุกรมเล่มนี้ถึงแม้จะเป็นประโยชน์ในแง่ที่เอาไว้ตรวจสอบทานว่าในส่วนที่เกี่ยวกับเผ่า.....นี้สถาบันวิจัยชาวเขาได้ทำผลงานใดๆไปบ้างแล้ว แต่ก็ยังเป็นบรรณานุกรมที่มีความจำกัดมากในเรื่องเนื้อเรื่อง และในเรื่องสาขาวิชา ความจำกัดในเรื่องเนื้อเรื่องเป็นเพราะนักวิจัยของสถาบันวิจัยชาวเขาถูกกำหนดไว้แล้วให้เป็นนักวิจัยประจำเผ่าม้ง เย้า กะเหรี่ยงมูเซอ ฯลฯ โดยมากที่สุดแล้วนักวิจัยจะไม่วิจัยเรื่องนอกเผ่าที่ตนเองรับผิดชอบ ดังนั้นผลงานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยของสถาบันวิจัยชาวเขาจึงจับกลุ่มหนาแน่นอยู่เฉพาะที่เกี่ยวกับ 6 เผ่าหลักที่กำหนดไว้ตั้งแต่เมื่อแรกตั้งเป็นศูนย์วิจัยชาวเขาว่าจะศึกษาเผ่าม้ง เย้า กะเหรี่ยง อีเก้อ มูเซอ ลีซอ เผ่าอื่นๆ แม้ว่าจะมีความสำคัญและมีจำนวนมากเช่นเผ่าไทใหญ่ เผ่าขมุก็ได้รับความสนใจน้อย ในระยะหลังมีงานวิจัยเกี่ยวกับเผ่าอื่นออกมาบ้าง แต่ตามสัดส่วนแล้วก็ยังนับว่าน้อยอยู่

ความจำกัดในเรื่องสาขาวิชานั้นเป็นเพราะว่าในระยะแรกที่จัดตั้งศูนย์วิจัยชาวเขาและได้ผู้เชี่ยวชาญชาวต่างประเทศมาประจำที่หน่วยงาน ผู้เชี่ยวชาญรุ่นแรกล้วนแล้วแต่เป็นนักมานุษยวิทยา จึงฝึกอบรมนักวิจัยหนุ่มของศูนย์วิจัยชาวเขาในขณะนั้นให้ทำวิจัยในขอบเขตของวิชามานุษยวิทยา เมื่อนักวิจัยเหล่านี้ได้รับทุนไปศึกษาต่างประเทศก็ศึกษาวิชามานุษยวิทยา เขียนวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับชาวเขาเผ่าที่ตนรับผิดชอบในแง่มุมมองของวิชามานุษยวิทยา และกลับมาทำวิจัยเขียนผลงานวิจัยส่วนมากจากกรอบความคิดของวิชามานุษยวิทยา มีที่หันไปสนใจวิชาเกษตรกรรม วิชาเศรษฐศาสตร์บ้างก็มีเป็นจำนวนน้อย หนังสือบรรณานุกรมชาวเขา-ชนกลุ่มน้อยของถาวร พูเพื่อง จึงเป็นการรวบรวมบทความและหนังสือที่เขียนในสาขาวิชามานุษยวิทยาที่เกี่ยวกับชาวเขา 6 เผ่าหลักที่สถาบันวิจัยชาวเขาให้ความสนใจอยู่

รายงานการวิจัยเรื่อง "สถานภาพงานวิจัยภาษาศาสตร์ในประเทศไทย" ของคณะผู้วิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดล คือสมทรง บุรุษพัฒน์ สุจริตลักษณ์ ดีผดุง และโสภณา ศรีจำปา (พ.ศ. 2539) เป็นการรายงานสถานภาพการวิจัยเฉพาะในสาขาวิชาภาษาศาสตร์ โดยเน้นจำเพาะที่เกี่ยวกับภาษาตระกูลไท จึงเป็นงานวิจัยที่ไม่ซ้ำซ้อนและขอบเขตของงานก็เป็นคนละอย่างกับโครงการวิจัยเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" นี้ จะมีที่เกี่ยวข้องกันอยู่บ้างก็คือในส่วนที่เกี่ยวกับผู้พูดภาษาตระกูลไทในประเทศไทยที่เป็นผู้อพยพมาจากที่อื่นเช่นไทยฉานอพยพมาจากประเทศพม่า ไทยพวน ไทยโซ่ง ไทยกะเลิง ไทยยัย ฯลฯ ที่อพยพมาจากประเทศลาว เป็นต้น ซึ่งรายงานการวิจัยเรื่อง "สถานภาพงานวิจัยภาษาศาสตร์ในประเทศไทย" (2539) เน้นกล่าวถึงแต่ในเรื่องภาษา แต่โครงการวิจัยเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" (2542) กล่าวถึงในหัวข้อต่างๆที่เตรียมไว้รวม 16 หัวข้อ กรณีที่หัวข้อใดงานวิจัยที่เกี่ยวกับชนกลุ่มนั้นไม่กล่าวถึงเลยจึงจะข้ามหัวข้อนั้นไป

สิ่งที่โครงการวิจัยเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" เน้นและพยายามอย่างยิ่งที่จะกระทำก็คือบรรณนิทัศน์ของหนังสือและบทความแต่ละรายการที่นำมารวบรวมไว้ทั้งนี้เพราะได้เห็นประโยชน์ของสิ่งนี้ ว่าจะเป็นเครื่องทุนแรงให้นักวิจัยรุ่นต่อไปทราบ ว่าอะไรเป็นสิ่งที่มิผู้กระทำมาแล้ว ที่ว่า

กระตือรือร้นกระทำให้ถึงจุดใด สิ่งใดเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่ และถ้าจะกระทำการวิจัยเรื่องนี้จะอ้างอิงผลงานชิ้นใดได้บ้าง ฯลฯ คณะผู้วิจัยจะดั้นด้นไม่ทำบรรณนิทัศน์ก็แต่เฉพาะรายการที่เป็นเรื่องเล็กน้อย ไม่น่าสนใจหรือซ้ำกับงานอื่นๆ ที่มาก่อนและก็ไม่กล่าวเพิ่มสิ่งใหม่ หรือว่าเป็นบทความและหนังสือที่ชื่อหัวเรื่องกระจางขัด ไม่ต้องทำบรรณนิทัศน์ ผู้อ่านก็รู้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ที่เห็นความสำคัญของบรรณนิทัศน์มากก็เพราะผู้วิจัยได้ผ่านระยะต่างๆของการทำวิจัยมาเป็นขั้นตอนตลอดระยะเวลาที่ได้ทำการวิจัยมาสืบถามว่าปีอื่นจะกล่าวได้อย่างย่อด้วยดังนี้ ระยะที่หนึ่งคือระยะไม่ทราบจะหางานวิจัยอะไรอ่าน ไม่รู้จักผู้แต่งและวารสารที่สำคัญสำหรับงานด้านนั้น เมื่อได้พบงานใดก็ยกย่องนับถือว่าดีเลิศแล้วอ้างถึงซ้ำแล้วซ้ำเล่า ระยะที่สองคือระยะที่หางานวิจัยอ่านได้มากขึ้น รู้จักบรรณานุกรมที่สำคัญ แล้วตามหาอ่านงานวิจัยทุกชิ้นที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มนั้น โดยไม่เลือกว่าใครเป็นผู้แต่ง อยู่ในวารสารใด จะสั้น 1-2 หน้าหรือยาวเป็น 100 หน้าก็พยายามหาอ่านจนได้ บางครั้งเมื่อพบว่าเขียนเป็นภาษาที่อ่านไม่ได้ เช่นเยอรมันหรือรัสเซียก็ยังพยายามหาจ้างคนมาแปล เก็บพิมพ์คัดสำเนาขึ้นแฟ้มรวมกับเป็นกระดาดาคัดดีลิสต์ นับถืองานเหล่านั้นโดยไม่ได้ประเมินค่า ไม่มีความลึกซึ้งในการวิเคราะห์ และไม่ได้นำไปเปรียบเทียบกับเรื่องจริงที่หามาได้จากการทำวิจัยภาคสนาม มีนักวิจัยจำนวนมากที่ติดอยู่ในระยะที่สอง หลงรักความรู้ว่าทราบดีว่าเป็นเพชรทอง แต่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เพราะรู้ไม่เชิงถึงค่าของความรู้ที่มีอยู่แล้ว และช่องโหว่ที่ควรจะหาต่อไป เพื่อจะสร้างสรรค์งานชิ้นใหม่ให้มีค่าและเหมาะสมที่จะใช้ในเวลาอนาคต ระยะที่สามก็คือเป็นในสิ่งที่ระยะที่สองไม่เป็น รู้ในสิ่งที่ระยะที่สองไม่รู้ ความรักวิชาการยังมีเท่าเดิม แต่การหลงติดชิ้นงานแต่ละชิ้น หรือทฤษฎีแต่ละทฤษฎีค่อยผ่อนเพลาลง รู้จักจัดระบบของความคิด รู้ว่าชิ้นงานแต่ละชิ้นที่เราหาอ่านได้อยู่ตรงส่วนใดของระบบความคิดเกี่ยวกับเรื่องนั้น และประการสำคัญรู้ว่าควรส่งเสริมงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องใดต่อไปจึงจะเกิดประโยชน์ทั้งแก่วงการและแก่ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆนั้น

กล่าวโดยสรุประยะต่างๆ ของการทำวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยมักปรากฏแก่ผู้วิจัยในระยะต่างๆของชีวิตเป็น 3 ขั้นตอน ระยะแรกจะเป็นระยะวางยง ระยะที่สองจะเป็นระยะหลงความรู้ และระยะที่สามจะเป็นระยะดูได้ถูกทาง ผู้วิจัยมีความเชื่ออย่างแน่นแฟ้นว่าบรรณานุกรมที่ครบถ้วนเกี่ยวแก่สาขาวิชานั้นๆ และที่มีบรรณนิทัศน์ละเอียดพอสมควรจะช่วยให้นักวิจัยส่วนมากสามารถย่นระยะแรกกับระยะที่สองลงได้หลายปี เพื่อจะมาถึงระยะที่สามอันจะเป็นระยะที่นักวิจัยมีผลิตผลทางวิชาการมาก และเป็นผลงานที่ดีที่เป็นที่ยอมรับในวงการนั้นๆ

การจัดทำบรรณนิทัศน์ในโครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” นี้ได้ตกลงกันแบ่งงานให้นักวิจัยที่สนใจและมีผลงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่มได้เป็นผู้ทำบรรณนิทัศน์งานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มนั้น ทั้งนี้เพื่อให้ความผิดพลาดมีน้อยที่สุด หากยังมีข้อผิดพลาดเหลืออยู่บ้างก็หวังที่จะได้รับความรู้จากผู้รู้มาช่วยแก้ไข เพื่อที่จะได้ผลงานที่เป็นประโยชน์มาเป็นเครื่องมือให้นักวิจัยค้นคว้าหาความรู้มาใช้ได้ทันกับความต้องการ

การตกลงแบ่งงานกันในโครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” มีดังนี้

1. ผู้วิจัยคนที่หนึ่ง (ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล) เป็นผู้เขียนบทนำทั้งหมด เป็นผู้สังเคราะห์และทำบรรณนิทัศน์เรื่องเกี่ยวกับกะเหรี่ยง ละว้า ด้วยเหตุที่เป็นผู้ทำวิจัยเรื่องนี้มาเป็นเวลานาน นอกจากนี้ยังเป็นผู้สังเคราะห์และทำบรรณนิทัศน์เรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โพลีเนเซียน (ออสโตรเนเซียน) ทั้งหมดเพราะมีความสนใจในเรื่องนี้

2. ผู้วิจัยคนที่สอง (รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์) เป็นผู้สังเคราะห์และทำบรรณนิทัศน์เรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร (ออสโตรเอเชียติก) ทั้งหมดยกเว้นละว้าและเกนชิว ที่ผู้วิจัยคนที่หนึ่งเป็นผู้กระทำ ผู้วิจัยคนที่สองเป็นผู้สนใจกลุ่มชนที่พูดภาษาขมุเป็นเวลากว่ายี่สิบปี ต่อมาได้สนใจกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร (ออสโตรเอเชียติก) ทั้งหมด และได้บุกเบิกการทำพิพิธภัณฑสถานที่บ้านที่ลองใช้กับกลุ่มชนที่พูดภาษาญ้อที่อำเภอเทพสถิตย์ จังหวัดชัยภูมิ

3. ผู้วิจัยคนที่สาม (ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์) เป็นผู้สังเคราะห์และทำบรรณนิทัศน์เรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบตทั้งหมดรวมทั้งตระกูลม้ง-เย้า ยกเว้นกะเหรี่ยงที่ผู้วิจัยคนที่หนึ่งเป็นผู้กระทำ ผู้วิจัยคนที่สามเป็นผู้มีความสนใจในชาวเขาเผ่าต่างๆทุกเผ่าตั้งแต่เมื่อยังเป็นนิสิตที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วได้ออกค่ายบำเพ็ญประโยชน์ในหมู่บ้านชาวเขาเป็นเวลาหลายปี ต่อมาได้ศึกษากลุ่มชนที่พูดภาษาลีซออย่างลึกซึ้ง ได้เขียนวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตเกี่ยวกับภาษาลีซอ และเขียนวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิตเกี่ยวกับภาษาและชน-ประเพณีของลีซอ

4. ผู้วิจัยคนที่สี่ (ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี) เป็นผู้สังเคราะห์และทำบรรณนิทัศน์เรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไทที่อพยพมาจากประเทศพม่าและประเทศลาว และดำรงวัฒนธรรมประเพณีของตนอยู่ได้ท่ามกลางคนไทยที่เป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศ ผู้วิจัยคนที่สี่เป็นคนที่รักภาษาไทย ชำนาญภาษาไทย และรักการค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับคนไทยกลุ่มต่างๆ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" นี้คือการรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเข้าไว้ในที่เดียวกันในรูปของบรรณานุกรม มีการทำบรรณนิทัศน์ชิ้นงานที่สำคัญหรือหาอ่านยากไว้ด้วย โดยผู้วิจัยทั้ง 4 คนแบ่งแยกงานกันทำ การสรุปหรือบรรยายงานวิจัยที่เด่น สำคัญ หรือน่าสนใจ พร้อมทั้งบางครั้งยังให้ความเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยนั้นๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักงานนั้นโดยย่อ และสามารถสืบค้นหางานเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ได้ตามที่ต้องการ

เพื่อให้งานวิจัยนี้เป็นการสร้างประมวลความรู้ (Body of knowledge) อย่างแท้จริง นอกจากงานวิจัยนี้จะเป็นบรรณานุกรมที่มีการทำบรรณนิทัศน์ (annotated bibliography) แล้ว ที่สำคัญยิ่งก็คือ ผู้วิจัยได้จัดทำ "คำนำเสนอเชิงวิเคราะห์" (analytical overview) เพื่อแสดงให้เห็นว่าการวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในอดีตและปัจจุบันเป็นอย่างไร คุณภาพของงานที่ทำแล้วนี้อยู่ในระดับไหน เหตุใดการวิจัยในปัจจุบันจึงมีลักษณะดังที่เป็นอยู่ ผลแห่งการประเมินสถานภาพองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆนี้อาจนำไปใช้เป็นฐานเพื่อพัฒนาชุดโครงการวิจัยในอนาคต การศึกษาวิเคราะห์ชิ้นงานต่างๆที่อยู่ในเรื่องเดียวกัน แต่กระจัดกระจายกันอยู่ในที่ต่างๆ ทำให้เราได้ความครบถ้วนของวรรณกรรมที่ทบทวนทั้งหมด และทำให้เห็นว่าควรศึกษาเพิ่มเติมเรื่องใด หรือจะทำอย่างไรงานวิจัยจึงจะมีคุณภาพไปกว่างานวิจัยต่างๆที่ได้ทบทวนไปแล้ว คณะผู้วิจัยหวัง

เป็นอย่างยิ่งว่าผู้ที่ใช้อย่างงานการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” นี้จะได้รับการนำเสนอทิศทางที่ถูกต้อง สามารถหาหัวข้อและโจทย์การวิจัยที่สำคัญในอนาคตขึ้นมาได้ เพื่อจะได้นำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์แก้ปัญหาชนกลุ่มน้อย และหน่วยงานที่เป็นองค์กรผู้ให้ทุนทำวิจัยทั้งหลายก็จะได้ทราบว่าควรเน้นการวิจัยสาขาใด ลักษณะใด จึงจะทำให้ได้องค์ความรู้ที่บริสุทธิ์ (pure knowledge) อันจะเป็นพื้นฐานของการศึกษา และควรเน้นการวิจัยเช่นใดที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และทำให้เกิดประโยชน์สุขในการอยู่ร่วมกันระหว่างชนกลุ่มใหญ่ และชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ นั้นด้วย

1.5 ขอบเขตของงานวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” ครอบคลุมบทความและหนังสือที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยทั้งหมดเท่าที่คณะผู้วิจัยจะหาอ่านได้ ผู้วิจัยไม่ได้ใช้ข้อมูลที่เป็นภาพถ่าย สไลด์ (slides) หรือวิดีโอ เพราะวลีเหล่านี้ที่มีเป็นของสาธารณะอยู่ในห้องสมุดต่าง ๆ นั้นมีน้อย และมักมีอายุเก่ามากเมื่อฉายดูก็พบว่าสีเลือนลางไปแล้ว สิ่งเหล่านี้เท่าที่มีอยู่มักเป็นของนักวิจัยแต่ละคน ซึ่งก็มักมีเฉพาะเท่าที่นักวิจัยผู้นั้นสนใจ แต่คณะผู้วิจัยก็ได้ใช้ภาพถ่ายและสไลด์ที่ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์ของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทรวบรวมไว้บ้าง แต่ก็ไม่มากนักงานวิจัยเพื่อเก็บบันทึกภาพถ่าย สไลด์ วิดีทัศน์ และภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆควรจะเป็นงานวิจัยที่ได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้นในอนาคต และควรจะเป็นงานวิจัยที่มีการจัดทำคำบรรยายไปพร้อมกับภาพต่างๆด้วย

บทความและหนังสือที่โครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นบทความและหนังสือที่แต่งเป็นภาษาไทย อังกฤษ และฝรั่งเศส ส่วนบทความและหนังสือที่แต่งเป็นภาษาอื่นเช่น จีน ญี่ปุ่น เยอรมัน รัสเซีย ฯลฯ ผู้วิจัยอ่านเฉพาะบทคัดย่อ (abstract) ที่ส่วนมากทำเป็นภาษาอังกฤษ มีบางบทความที่มีความสำคัญมากที่ได้ขอรับรองหรือหาจ้างแปลเป็นภาษาไทยหรืออังกฤษไว้

บทความและหนังสือที่คณะผู้วิจัยนำมาอ่าน วิเคราะห์ และสังเคราะห์ในระยะแรกที่สุดเป็นบทความและหนังสือที่อยู่ในห้องสมุดส่วนตัวของผู้วิจัยแต่ละคน ต่อจากนั้นได้หาอ่านงานจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ทราบว่ามีการวิจัยหรือมีการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย ได้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ส่วนในต่างจังหวัดผู้วิจัยแต่ละคนได้แยกย้ายกันไปอ่าน และถ่ายเอกสารจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยพายัพ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ นอกจากนี้ยังได้ใช้ห้องสมุดของสถาบันราชภัฏต่างๆ เช่นที่ผู้วิจัยคนที่หนึ่งเดินทางไปเองก็ได้แก่ สถาบันราชภัฏเพชรบุรี สถาบันราชภัฏภูเก็ต นอกจากห้องสมุดของมหาวิทยาลัยใหญ่ๆซึ่งก็ย่อมเป็นที่แน่นอนว่ามีหนังสือดีๆมากแล้ว คณะผู้วิจัยยังได้รับประโยชน์อย่างใหญ่หลวงจากการค้นคว้าอ่านงานในห้องสมุดของศูนย์และสมาคมต่างๆอันได้ชื่อว่าเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนส่งเสริมในการสร้างงานวิชาการด้านการศึกษาชนกลุ่มน้อย อันได้แก่ศูนย์วิจัยชาว

เขา สยามสมาคม ห้องสมุดของ Summer Institute of Linguistics และที่สำคัญมากคือห้องสมุดของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

การแบ่งกลุ่มชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในโครงการวิจัยนี้แบ่งตามเกณฑ์ของภาษาที่ใช้ เพราะในปัจจุบันนี้ยังไม่มีเกณฑ์อื่นที่มีอำนาจจำแนกได้ชัดเจนเท่าเกณฑ์ทางภาษา เกณฑ์เรื่องสีผิวไม่อาจใช้จำแนกผู้คนในประเทศไทยได้ เกณฑ์ทางกายภาพอื่นๆก็ไม่มีผู้ใช้แล้วในปัจจุบันนี้ เพราะเราอยู่ห่างไกลจากสมัยที่นักมานุษยวิทยากายภาพ (physical anthropologist) เทียวใช้วงเวียนวัดกระดูกโครงกระดูก พิจารณาตู่ฟัน เจาะโลหิตคนไปตรวจ ฯลฯ เช่นในศตวรรษที่สิบเก้าไปนานแล้ว เกณฑ์ทางศาสนาแต่เพียงอย่างเดียวก็ไม่อาจใช้จำแนกชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยได้ ศาสนาคริสต์(ไม่ว่าในกายโรมันคาทอลิกหรือโปรเตสแตนต์) ศาสนาซิกข์ ศาสนาฮินดู ฯลฯ ไม่อาจใช้จำแนกชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยได้ ศาสนาอิสลามนั้นดูเหมือนว่าจะใช้แบ่งแยกชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยได้ แต่ถ้าพิจารณาให้ถี่ถ้วนก็จะเห็นว่าการที่คนคิดว่าตนเป็นคนกลุ่มน้อยนั้นมิใช่เพียงเพราะเขาถือศาสนาต่างกับคนอื่น แต่จะมีปัจจัยอื่นร่วมด้วย เช่นที่มาทางประวัติศาสตร์ ภาษาที่ใช้ วัฒนธรรม ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้เข้ารวมกับการที่นับถือศาสนาอิสลาม ชนกลุ่มนั้นจึงจะคิดว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย

การมีเกณฑ์ตายตัวแน่นอนเพื่อใช้จำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลเป็นสิ่งที่จำเป็นในการวิเคราะห์และสังเคราะห์งานวิจัย ข้อมูลที่สืบค้นหามาได้มีเป็นจำนวนมาก ถ้าไม่มีเกณฑ์ตายตัวเพื่อใช้จำแนกและจัดหมวดหมู่ เราก็ไม่ทราบจะกล่าวเรื่องอะไรก่อน เรื่องอะไรหลัง ข้อมูลที่ควรจะอยู่ในหมวดหมู่เดียวกัน ก็อาจถูกจับแยก ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ใช้ผลงานวิจัยที่เป็นนักศึกษาที่ยังต้องประสบการณ์หลงทิศทางการวิจัยต่อไปได้ การจำแนกและจัดหมวดหมู่ข้อมูลจำเป็นต้องใช้เกณฑ์จากศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่ตายตัวแน่นอน เราไม่อาจใช้เกณฑ์นั้นบ้างเกณฑ์นี้บ้างตามใจชอบ เพราะจะเป็นเหตุให้การศึกษาของเราไม่มีความเที่ยงตรง ที่สำคัญคือในการทำวิจัยเรื่องที่มีข้อมูลมากและอยู่กระจัดกระจายเช่นนี้ เราไม่อาจใช้สามัญสำนึกส่วนตัวเป็นเกณฑ์ในการจำแนกข้อมูลได้ ตัวอย่างการใช้สามัญสำนึกจำแนกข้อมูลที่เคยมีผู้เข้าใจผิดมาแล้วก็อย่างเช่น ชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาเกนชิวและชน กลุ่มน้อยที่พูดภาษาอูรักละไว้อยู่ในภาคใต้เหมือนกัน มีสีผิวคล้ายคลึงกัน จึงมีผู้เข้าใจผิดคิดว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ความจริงแล้วภาษาเกนชิวจัดอยู่ในตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติกสาขาแอลเลียน แต่ภาษาอูรักละไว้อยู่ในตระกูลภาษาออสโตรนีเซียน ความเหมือนกันระหว่างชนสองกลุ่มนี้มีอยู่น้อย

เมื่อตกลงกันแล้วว่าการแบ่งกลุ่มชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในโครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” แบ่งตามเกณฑ์ของภาษาที่ใช้ เราจึงพิจารณาดูตระกูลภาษาที่สำคัญที่มีอยู่ในประเทศไทยมีอยู่ 5 ตระกูลภาษา อันได้แก่

1. ภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic language family)
2. ภาษาตระกูลจีน-ทิเบต (Sino-Tibetan language family)
3. ภาษาตระกูลไท (Tai language family)
4. ภาษาตระกูลม้ง-เย้า (Hmong-Yao language family)
5. ภาษาตระกูลออสโตรนีเซียน (Austronesian language family)

(สุริยา รัตนกุล 2531 : 3)

การแบ่งเช่นนี้เป็นการแบ่งอย่างละเอียดตามวิธีการทางภาษาศาสตร์ที่ยึดหลักพิจารณาคุณค่าศัพท์พื้นฐาน (basic vocabulary) ในภาษาและยึดหลักพิจารณาโครงสร้างทางเสียงและโครงสร้างทางวากยสัมพันธ์ในภาษา ผู้ที่ไม่แบ่งเช่นนี้ก็มีอยู่บ้าง บทความรุ่นเก่าเช่น Maspero (1911) จัดภาษาตระกูลไทว่าสัมพันธ์กับตระกูลจีน-ทิเบต Shafer (1955) ก็จัดทั้งตระกูลไทและตระกูลม้ง-เย้าไว้ในตระกูลจีน-ทิเบต ผู้วิจัยได้เขียนอธิบายเรื่องการจัดแบ่งตระกูลภาษาไว้ละเอียดแล้วในที่อื่น (สุริยา รัตนกุล 2531 : 164-5) ในที่นี้จึงขอกล่าวแต่เพียงว่าการแบ่งกลุ่มชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยตามเกณฑ์ของภาษา เป็นการจัดแบ่งเพื่อความสะดวกในการนำเสนอรายงานการวิจัย และเป็นการกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของผู้วิจัยแต่ละคน มีที่ต้องอธิบายเพิ่มเติมก็คือการที่ผู้วิจัยคนที่สามคือ ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ เป็นผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับชาวเขาทั้งหลาย ชาวเขากลุ่มต่างๆ มีทั้งที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบตและตระกูลม้ง-เย้า เพื่อความสะดวกในการลงรหัสและการจัดเรียงลำดับ (sorting) โดยคอมพิวเตอร์จึงได้ใช้การลงรหัสจีน-ทิเบต (ST) ทั้งหมดสำหรับงานส่วนของ ดร.ลักขณา

ชนกลุ่มน้อยที่นำมาศึกษาในโครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” นี้จำกัดขอบเขตอยู่เฉพาะชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้อธิบายความหมายของคำว่าชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ และคำว่าชาวเขาแล้วในตอนที่ 1.1 จึงจะไม่อธิบายว่าอย่างไรคือชนกลุ่มน้อยซ้ำอีกที่ขอเน้นตรงนี้คือจะศึกษาเฉพาะที่อยู่ในประเทศไทย ถึงแม้จะมีชนกลุ่มน้อยเผ่าเดียวกันนี้อยู่ในประเทศอื่นก็จะไม่นำมาศึกษา เช่นชนกลุ่มน้อยเผ่าม้งและเผ่าเย้าเป็นกลุ่มที่พบทั้งในประเทศจีนและประเทศลาว แต่ผู้วิจัยก็ศึกษาแต่เฉพาะม้งและเย้าในประเทศไทยเท่านั้น เพราะโครงการวิจัยนี้เป็นเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” จึงจำกัดขอบเขตการศึกษาตามหัวข้อวิจัย ผู้วิจัยไม่ปฏิเสธว่าเรื่องของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆที่อยู่ในประเทศอื่นในเอเชียอาคเนย์ก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจ และมีจุดบอดในการศึกษาค่อนข้างมาก ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าทำวิจัยต่อไปในอนาคต แต่ก็ทราบดีว่าการทำวิจัยในขอบเขตกว้างขวางเช่นนั้นไม่อาจทำได้ด้วยทุนวิจัยและกำลังคนเพียงแค่นี้ การทำวิจัยในขอบเขตกว้างขวางเช่นนั้นจำเป็นต้องมีนักวิจัยในทีมงานอย่างน้อย 1 คนที่สามารถพูดภาษาในแต่ละประเทศที่จะไปทำวิจัย รู้จักประเพณีวัฒนธรรมของเขา และจะต้องมีการติดต่อขอเปิดทางจากรัฐบาลไทยไปยังรัฐบาลของประเทศที่เกี่ยวข้อง ในทำนองเดียวกันเรื่องของคนพูดภาษาตระกูลไท แต่เป็นชนกลุ่มน้อยอยู่ในประเทศอื่น เช่นไทดำและไทพ่างในประเทศอินเดีย ไทฉานในประเทศพม่าและมณฑลยูนนานในจีนและคนไทที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย ฯลฯ โครงการวิจัยนี้จะไม่กล่าวถึงกลุ่มชนเหล่านี้ เพราะไม่ตรงกับหัวข้อวิจัยที่ชื่อ “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” อนึ่งผู้วิจัยยอมรับว่าหัวข้อดังกล่าว เช่น “คนไทที่เป็นชนกลุ่มน้อยอยู่ในประเทศอินเดีย พม่า จีน เวียดนาม ลาว มาเลเซีย” เป็นหัวข้อการวิจัยที่น่าสนใจมาก แต่ไม่ง่ายนักที่จะเตรียมการวิจัย ในสายตาของผู้วิจัยเองใครจะเรียงลำดับกล่าวถึงสิ่งจำเป็นที่จะต้องมีการทำวิจัยลักษณะนี้คือ ก. ความร่วมมือจากประเทศเจ้าบ้าน ประเทศต่างๆที่จะขอเข้าไปทำวิจัย การที่มีพระบรมวงศานุวงศ์ชั้นสูงเสด็จมาเป็นประธานของโครงการวิจัยอาจทำให้ได้รับความร่วมมือดังกล่าว ข. การเตรียมตัวนักวิจัยที่จะเข้าไปทำงานภาคสนามและทำงานวิจัยเอกสารในประเทศนั้นๆ ตัวอย่างเช่นความรู้ภาษาจีนทั้งพูดและเขียนอ่านจำเป็นสำหรับการเข้าไปทำงานในประเทศจีน ค. ถ้าไม่มีนักวิจัยผู้มีความรู้สมบัติดังข้อ ข. ก็จะต้องทำโครงการเป็นโครงการวิจัยร่วม (joint project) ระหว่างไทยกับจีน ที่พูดถึงแต่เฉพาะจีนก็เพราะเป็นการยกตัว

อย่าง กับประเทศอื่นก็ต้องทำโครงการในลักษณะคล้ายกัน บางทีอาจจะต้องทำโครงการวิจัยในลักษณะเป็นชุดของโครงการวิจัย ให้แต่ละทีมงานทำเรื่องคนไทที่เป็นชนกลุ่มน้อยอยู่ในประเทศอินเดีย อีกทีมงานหนึ่งทำเรื่องคนไทที่เป็นชนกลุ่มน้อยอยู่ในประเทศพม่า ฯลฯ ง. ต้องตระหนักว่าชุดโครงการวิจัยเช่นนี้ต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก และจะต้องทำการเบิกจ่ายเป็นการเหมาจ่ายทั้งหมด เพราะในแต่ละพื้นที่ที่เข้าไปจะหาใบเสร็จรับเงินแบบที่ใช้ในราชการไทยได้ยาก หรือหาไม่ได้เลย ครั้นจะพยายามหาให้ได้จริงๆ ก็อาจจะทำให้เสียสัมพันธภาพอันดีงามกับประเทศเจ้าบ้านไป ประการสุดท้ายที่ผู้วิจัยใครจะให้ข้อสังเกตไว้คือสถานการณ์การทำงานในแต่ละประเทศมีความยากง่ายไม่เท่ากัน ความร่วมมือที่จะได้รับจากนักวิชาการเจ้าถิ่นก็ไม่เท่ากัน ยกตัวอย่างเช่นงานการศึกษาเรื่องคนไทในอินเดียคงจะไม่มีอุปสรรคมากเท่าไร และงานที่มีอยู่แล้วก็มีเป็นอันมาก นักวิจัยรุ่นหลังสามารถอาศัยผลงานของ Sir George A. Grierson (1902, 1903-28, 1971) ดร.คุณบรรจบ พันธุเมธา รศ.ดร.วิไลวรรณ ชนิษฐานนท์ รศ.ดร. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และอาจารย์เรณู วิชาศิลป์เป็นหลัก ดังนั้นจึงมีโอกาสดังที่ทีมงานอินเดียจะทำงานเสร็จตามวัตถุประสงค์ในเวลาที่กำหนด แต่ทีมงานพม่าอาจไม่โชคดีเช่นนั้น ดังนั้นจึงเป็นการคาดฝันที่ไกลจากความเป็นจริง ถ้าจะหวังให้ทุกทีมทำงานเสร็จพร้อมกันหมด โครงการวิจัยเรื่องของผู้ที่พูดภาษาตระกูลไทแต่อยู่อย่างชนกลุ่มน้อยในประเทศอื่นเป็นเรื่องนอกขอบเขตของโครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” ที่ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่ ที่นำมากล่าวถึงก็เพียงเพื่อจะชี้ว่าเป็นชุดของโครงการวิจัยที่น่าสนใจ และจะทำให้ได้ต่อเนื่ององค์การผู้ให้ทุนขนาดใหญ่ เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเป็นผู้ให้ทุน องค์การผู้ให้ทุนขนาดเล็กเช่นมหาวิทยาลัยต่างๆ ไม่อาจจัดให้มีการวิจัยในชุดโครงการวิจัยที่มีขอบเขตกว้างขวางเช่นนี้ได้

1.6 แนวความคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย

การวิจัยคราวนี้ใช้ข้อมูลจำนวนมาก คณะผู้วิจัยจำเป็นต้องอ่านหนังสือและบทความที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาต่างๆ กัน รวม 104 พวก แยกเป็นหมวดหมู่ทางวิชาการรวม 16 หมวดหมู่ (โปรดดูรายละเอียดชื่อภาษาและชื่อสาขาวิชาการใน 0.7) หากไม่มีแนวความคิด (framework) ในการดำเนินงานก็อาจจะหลงทางหรือผลิตผลงานออกมาไม่ได้เท่าที่ควร ผู้วิจัยตระหนักถึงปัญหานี้ตั้งแต่แรกเริ่มทำการวิจัย จึงพิจารณาเลือกแนวความคิดที่เหมาะสมกับธรรมชาติของเนื้อหาของการวิจัยครั้งนี้ และได้ใช้แนวความคิดนี้ในการทำบรรณนิทัศน์ และในการสังเคราะห์รายงานการวิจัยในขั้นสุดท้าย

แนวความคิดนี้เรียกตามศัพท์วิชาการว่าการพรรณนาตามแนวความคิดทางปรากฏการณ์วิทยา (The Phenomenological Description) คำศัพท์นี้แยกออกเป็นสองส่วน คือการพรรณนาส่วนหนึ่ง และปรากฏการณ์วิทยาอีกส่วนหนึ่ง จะขยายความไปที่ละส่วน ดังนี้ คำว่า “พรรณนา” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้คำนิยามไว้ในหน้า 574 ดังนี้ “กล่าวเป็นเรื่องเป็นราวอย่างละเอียดให้ผู้ฟังนึกเห็นเป็นภาพ” หนังสือเรื่อง “ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์” ได้กล่าวไว้ว่าจะแบ่งการวิจัยทางสังคมศาสตร์ออกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้วจะได้เป็นสองแบบคือ 1) การวิจัยเพื่อการพรรณนา 2) การวิจัยเพื่อการอธิบาย และกล่าวถึงการวิจัยเพื่อการพรรณนาว่า “การวิจัยพรรณนา (Descriptive research) เป็นการวิจัยที่มุ่งศึกษา

พรรณนาสภาพที่เป็นอยู่ของปรากฏการณ์นั้นๆเท่านั้น" (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ 2540 : 20) ที่ผู้วิจัยเลือกวิจัยเพื่อการพรรณนาเพราะว่าโครงการวิจัยเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" เป็นการสร้างองค์ความรู้ (body of knowledge) เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยขึ้นเป็นครั้งแรกอย่างแท้จริง หนังสือบรรณานุกรมที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยอื่นๆที่มีมาก่อนหน้านั้นเป็นบรรณานุกรมที่ไม่มีการทำบรรณนิทัศน์บ้าง เป็นบรรณานุกรมเฉพาะสาขาวิชาบ้าง เป็นบรรณานุกรมที่กล่าวถึงผลงานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งเป็นการเฉพาะเจาะจงบ้าง ไม่มีบรรณานุกรมที่ทำเพื่อพรรณนาสภาพที่เป็นอยู่ของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยกลุ่มต่างๆ อย่างครอบคลุมตั้งแต่การกล่าวถึงลักษณะทางชาติพันธุ์ การจัดกลุ่มชาติพันธุ์ แผนที่ สถิติ ประวัติศาสตร์ โครงสร้าง และรูปแบบของสังคม การแพทย์พื้นบ้าน โภชนาการ ฯลฯ รวมจำแนกเป็นการศึกษาในสาขาวิชาต่างๆ ได้ถึง 16 สาขา การศึกษาในเรื่องกว้างขวางแบบนี้ในชั้นต้นจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อการพรรณนา เพราะถ้าไม่มีการพรรณนาให้รู้จักและมีความเข้าใจเสียก่อนแล้วจะทำการอธิบายอย่างไรได้ การวิจัยพรรณนา (Descriptive research) นี้ได้ใช้มากที่สุดในการทำบรรณนิทัศน์ทั้งหมดซึ่งนำเสนอในตอนหลังของรายงานการวิจัยนี้

ส่วนตอนหน้าของรายงานการวิจัยคือในส่วนคำนำเสนอเชิงวิเคราะห์ (analytical overview) ได้ใช้ทั้งวิธีการพรรณนา (descriptive) วิธีการวิเคราะห์ (analytical) และวิธีการสังเคราะห์ (synthesis) โดยมีสัดส่วนของการพรรณนามากกว่าอีกสองวิธีรวมกัน ในการนำเสนอองค์ความรู้แต่ละตอนได้ใช้วิธีการพรรณนาไว้ในตอนแรก เมื่อพรรณนาเป็นการปูพื้นนำเข้าสู่สาระสำคัญของเรื่องแล้วได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ (analytical) ในลำดับต่อไป ความหมายของคำว่าวิเคราะห์ที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หน้า 753 กล่าวไว้ว่าเป็นคำกริยา แปลว่า "ใคร่ครวญ; แยกออกเป็นส่วนๆ" และหนังสือ "สังคมศาสตร์วิจัย" กล่าวไว้ว่า "การวิจัยเชิงวิเคราะห์ (analytical research) เป็นการวิจัยที่มุ่งหมายจะวิเคราะห์เชิงเหตุผลเชิงผลของเหตุการณ์หนึ่งๆซึ่งนับว่าเป็นการวิจัยขั้นสูงและเป็นประโยชน์มากที่สุดทางวิชาการ เพราะจะสามารถตอบคำถามได้ค่อนข้างจะครบถ้วนถึงความเป็นเหตุเป็นผลระหว่างเหตุการณ์สองอย่างหรือมากกว่าอย่าง ตลอดจนที่มาและเหตุของการเกิดเหตุการณ์หนึ่งๆ....." (เทียนฉาย กิระนันท์ 2539: 19) การวิเคราะห์ที่พิจารณาแล้วว่าสมควรวิเคราะห์จึงวิเคราะห์ ไม่ได้วิเคราะห์ไปเรื่อยๆอย่างอัตโนมัติว่าจะต้องมีวิเคราะห์ไปเสียทุกเรื่องทุกตอน ถ้าทำเช่นนั้นก็จะซ้ำซากน่าเบื่อหน่ายเพราะไม่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ใช้ความคิดส่วนตนบ้างเลย ส่วนการวิเคราะห์ในคำนำเสนอเชิงวิเคราะห์ (analytical overview) นี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เชิงเหตุผลในเรื่องที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยทั้ง 16 เรื่องใหญ่ที่แยกตามสาขาวิชาการต่างๆ 16 สาขาที่มีผู้เขียนไว้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยจนถึงปัจจุบันนี้

ส่วนวิธีการสังเคราะห์ (synthesis) นั้นผู้วิจัยได้ใช้ในเมื่อวิเคราะห์แต่ละเรื่องใหญ่จบแล้ว ก็รวบรวมประมวลความรู้เรื่องต่างๆที่เป็นส่วนย่อยเหมือนกับชิ้นส่วนโมเสก (เครื่องเคลือบดินเผาแผ่นเล็กๆ) ให้ประกอบกันเป็นรูปที่เห็นได้ว่าเป็นรูปของอะไร และมีปฏิสัมพันธ์กับรูปอื่นอย่างไร การประกอบกันขึ้นเป็นรูปให้เห็นได้ว่าเป็นรูปของอะไรเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเห็นได้ชัดแล้วไม่จำเป็นต้องอธิบาย ผู้อ่านทั่วไปซึ่งไม่ใช่ผู้ที่สนใจแต่เฉพาะเผ่าใดเผ่าหนึ่งเป็นพิเศษย่อมต้องการเห็นภาพรวมของปัญหาเรื่องผืน เรื่องการอพยพเข้าสู่เมืองไทยของชน กลุ่มน้อยเรื่องเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ฯลฯ แทนที่จะเจาะจงกล่าวเฉพาะเรื่องเล็กๆในแต่ละกลุ่มชน ส่วนเรื่อง

รูปที่ได้มานั้นมีปฏิสัมพันธ์กับรูปอื่นอย่างไรก็เป็นเรื่องที่สำคัญมาก การดูปฏิสัมพันธ์จะช่วยให้รายงานการวิจัยมีลักษณะที่เคลื่อนไหวเหมือนชีวิตจริงเห็นพัฒนาการของเรื่องที่กล่าวถึง ไม่แข็งกระด้างเหมือนภาพนิ่งที่ถูกกดปุ่ม pause แซ่ไว้ในเวลาที่ดูวิดีโอ การที่ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเคราะห์เช่นนี้ก็เพื่อให้ได้ภาพรวมของความรู้ที่ผู้วิจัยในอนาคตจะสามารถนำไปใช้ได้ทันที ถ้าหากผู้วิจัยในอนาคตจะไม่เชื่อถือสิ่งที่สังเคราะห์มาไว้นี้ อย่างน้อยก็จะทราบว่าคุณไม่เชื่อถือเรื่องตรงจุดใด จะได้ลงมือวิจัยตรงส่วนนั้น ไม่ต้องเสียเวลาดังต้นใหม่หมด

ส่วนคำว่าสังเคราะห์ (synthesis) นี้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 หน้า 803 ไม่ได้ให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับระเบียบวิธีวิจัยไว้ กล่าวถึงแต่เรื่องปฏิกิริยาเคมีว่าเป็นคำกริยา มีความหมายว่า "ทำให้ธาตุมีปฏิกิริยาเคมีกันเป็นสารประกอบ, ทำให้สารประกอบมีปฏิกิริยาเคมีกันเป็นสารประกอบอื่น." และเป็นคำวิเศษณ์ มีความหมายว่า "ที่สร้างขึ้นโดยกรรมวิธีทางเคมี เช่นโยสังเคราะห์." โดยปริยายความหมายของคำนี้เมื่อนำมาใช้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการวิจัยจึงหมายความว่า "การนำหน่วยย่อยๆ หรือส่วนต่างๆ มาประกอบให้เป็นเนื้อเรื่องเดียวกัน โดยที่ไม่เคยได้มีการดำเนินการในลักษณะนี้มาก่อน" (อุทุมพร จามรมาน 2527 : 1 อ้างถึงใน สมทรง บุรุษพัฒน์และคนอื่นๆ 2539 : 16) การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยทั้งหมดในครั้งนี้จึงเป็นการบรรยายโดยรวบรวมงานวิจัยเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกันมากกล่าวในลำดับความที่เหมาะสมเพื่อให้เข้าใจง่าย และนำผลการวิจัยทั้งหลายมาสรุปเข้าด้วยกันเป็นเรื่องๆ เป็นการประมวลภาพรวมที่เกี่ยวกับการวิจัยเรื่องนั้นๆ ตามปกติแล้วการสังเคราะห์งานวิจัยจะกระทำ "โดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เป็นผู้ทำการสังเคราะห์" (อุทุมพร จามรมาน 2527: 1 อ้างถึงในสมทรง บุรุษพัฒน์และคนอื่นๆ 2539: 16) ผู้วิจัยสนใจวิธีการวิจัยแบบสังเคราะห์มาเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่เมื่อได้รับคำแนะนำจากศาสตราจารย์ ดร.ณัฐ ภูมิประวดี อดีตอธิการบดีของมหาวิทยาลัยมหิดลเมื่อสี่สิบห้าปีก่อน โดยท่านได้แนะนำขั้นตอนของระเบียบวิธีวิจัยแบบต่างๆ แล้วเน้นย้ำถึงแบบสุดท้ายคือการสังเคราะห์ว่าเป็นสุดยอดของขบวนการหาความรู้ ผู้วิจัยจึงได้ฝึกฝนตนเองในการทำวิจัยแบบนี้ และที่สำคัญที่ได้ทำเพิ่มเติมให้ในบางที่คือ "การสังเคราะห์แบบขมวดปม" ซึ่งจะได้พบเห็นในตอนท้ายของย่อหน้าบางย่อหน้าเป็นการขมวดปมปัญหาที่น่าจะค้นคว้าต่อไป หรือชี้ให้เห็นข้อขัดแย้งของความรู้ที่ได้มาจากต่างที่กัน ยังไม่สามารถพิจารณาให้ยุติได้ในขณะนี้ จึงเป็นการชี้แนวทางการวิจัยในอนาคตอีกเช่นกัน

ส่วนคำว่าปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) นั้นเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในวิชาปรัชญา ศัพท์นี้คิดขึ้นใน ค.ศ. 1764 โดย Johann Heinrich Lambert ในหนังสือที่เขาเขียนชื่อ Neues Organon (J.M. Bochénski "The Methods of Contemporary Thought" 1965: 15) มีนักปรัชญาหลายคนใช้คำศัพท์นี้ และใช้ในความหมายต่างกันไป ซึ่งความหมายต่างๆ นี้ในปัจจุบันก็ไม่มีผู้ใช้แล้ว ความหมายของคำว่า Phenomenology ที่เป็นที่รู้จักกันดีที่สุดในแวดวงของนักวิชาการตะวันตกคือความหมายซึ่งนักปรัชญาชาวเยอรมัน ชื่อสายยิวชื่อ Edmund Husserl (ค.ศ. 1859-1938) ได้คิดขึ้นและใช้สอนในวิชาปรัชญาที่มหาวิทยาลัย Göttingen และมหาวิทยาลัย Freiburg แนวความคิดเรื่องปรากฏการณ์วิทยานี้แพร่ขยายอย่างมากในทวีปยุโรป ในระยะเวลาระหว่างหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งและก่อนสงครามโลกครั้งที่สอง และยังคงมีอิทธิพลมากในทวีปยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเยอรมัน ฝรั่งเศส และอิตาลี แม้จนในปัจจุบันนี้ รายงานการวิจัยนี้จะไม่กล่าวถึงปรัชญาที่สำนักของ Husserl คิดขึ้นเพราะไม่อยู่ในขอบเขตการวิจัย จะกล่าวถึงแต่วิธีการคิด (method) ของเขา

ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเรื่องต่างๆที่ผู้วิจัยมีหน้าที่พรรณนา วิเคราะห์ และสังเคราะห์

วิธีการทางปรากฏการณ์วิทยา (The phenomenological method) เป็นปริชาน หรือขบวนการรับรู้ (cognition) แบบพิเศษ ซึ่งเน้นบทบาทของอชฌัตติกญาณ (intuition) หรือการรู้เอง ได้แก่การที่จิตเกิดความรู้แจ่มแจ้งชัดเจนขึ้นโดยตรง ไม่ต้องอาศัยการอ้างเหตุผลหรือความรู้อันเป็นตัวกลาง ต่างกับการอนุมาน (inference) (พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2532 : 57) อชฌัตติกญาณหรือการรู้เองที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการรู้แบบประจักษ์ คือรู้อย่างทะลุปรุโปร่งเข้าไปถึงเนื้อในของเรื่องนั้นหรือของนั้นอย่างไม่มีสิ่งใดมาเคลือบแฝง เพื่อจะไปให้ถึงความรู้ชนิดนั้นได้วิธีการปรากฏการณ์วิทยาเน้นการลดทอน (reduction) สิ่งสำคัญ 3 ประการ ประการแรกคือการลดทอน(จนถึงจุดเว้น)การรับรู้แบบอัตวิสัย (subjectivity) ซึ่งเป็นลักษณะที่ขึ้นอยู่กับกรรับรู้หรือการพิจารณาของผู้รับรู้ สิ่งนี้ถ้าจะอธิบายโดยใช้ภาษาอย่างไม่เป็นวิชาการก็คือ การรับรู้โดยเอาความรู้สึกส่วนตัวของผู้รับรู้เช่นอคติ ความลำเอียงเพราะรัก เพราะโกรธ เพราะกลัว เพราะเขลาเข้าไปเกี่ยวข้อง ทำให้การรับรู้ได้ภาพได้ความรู้ที่ไม่เป็นจริง ประโยชน์ของการลดทอน(จนถึงจุดเว้น)การรับรู้แบบอัตวิสัยนี้เป็นสิ่งที่เห็นชัดอยู่แล้ว เพราะตามปกติแล้วคงไม่มีใครทำวิจัยเพื่อให้ได้ภาพที่บิดเบี้ยวไม่ตรงกับความเป็นจริง ดังนั้นวิธีการทางปรากฏการณ์วิทยาที่เน้นการลดทอน(จนถึงจุดเว้น)การรับรู้แบบอัตวิสัยจึงเป็นแนวความคิดที่เป็นประโยชน์ และเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้การพรรณนาตามแนวความคิดทางปรากฏการณ์วิทยา (The Phenomenological Description) มาใช้ในการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” นี้

การลดทอน (reduction) สิ่งสำคัญประการที่สองที่สำนักความคิดทางปรัชญาแบบปรากฏการณ์วิทยาเน้นก็คือ การลดทอนความรู้ที่ได้มาจากแนวคิดตามทฤษฎีต่างๆ การลดทอนความรู้ที่ได้มาจากการตั้งสมมุติฐานและการพิสูจน์สมมุติฐานนั้น การลดทอนนี้ถ้าเป็นไปได้ถึงขั้นการละทิ้งบรรดาความรู้ที่ได้มาจากการบวนการหาเหตุผลแบบต่างๆ ก็จะทำให้เราได้ความรู้ที่แท้จริง ไม่ไปติดข้องอยู่กับตรรกศาสตร์ ไม่ไปติดข้องอยู่กับเรื่องของภาษาหรือศาสตร์อื่นใดที่เน้นการให้คำนิยามและการตีความแบบต่างๆ การลดทอนความรู้ที่ได้มาจากศาสตร์เหล่านี้ไม่ใช่เป็นเพราะศาสตร์เหล่านี้ไม่มีประโยชน์ แต่ประโยชน์ของศาสตร์เหล่านี้หรือความรู้ที่ได้มาจากศาสตร์เหล่านี้เป็นความรู้ประเภทที่ไม่เหมาะกับเนื้อหาของโครงการวิจัยนี้ที่ต้องการภาพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยตามที่เป็นจริง ไม่บิดเบี้ยวไปตามการตั้งสมมุติฐานใดๆ ในตอนต้น (หน้า 27) ได้กล่าวแล้วถึงผลเสียของการสร้างรูปต้นแบบ (Proto type) การลดทอนความรู้ที่ได้มาจากการสร้างรูปต้นแบบ (ซึ่งก็คือสมมุติฐานนั่นเอง) จึงจะช่วยให้เราได้ภาพของชนกลุ่มน้อยตามที่เป็นจริงได้

การลดทอน (reduction) สิ่งสำคัญประการที่สามที่สำนักความคิดทางปรัชญาแบบปรากฏการณ์วิทยากำหนดก็คือ การลดทอนความรู้ที่ทราบมาเป็นธรรมเนียมประเพณี (tradition) เกี่ยวกับเรื่องที่เรา กำลังจะศึกษา เรื่องที่เรา กำลังจะศึกษาหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเรื่องที่กำหนด (the given object) หรือปรากฏการณ์ (phenomenon)นี้ นักปรัชญาสำนักปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เชื่อว่าจะหาอย่างแท้จริงไม่ได้ถ้าเรายังติดอยู่กับความรู้ที่ทราบมาเป็นธรรมเนียมประเพณี เรื่องนี้เป็นเรื่องที่กระจางชัดอยู่ในตัวแทบไม่

ต้องการคำอธิบาย เพราะถ้าความรู้ที่ทราบมาเป็นธรรมเนียมประเพณียังใช้ได้และมีความเป็นจริงแท้อย่างสมบูรณ์ แล้วเราจะต้องทำการวิจัยศึกษาหาองค์ความรู้ใหม่ไปเพื่อเหตุใด ความรู้ในเรื่องราวของอดีต(ถ้าหากว่าเป็นจริงแท้) ก็เป็นจริงอยู่ในอดีตเท่านั้น ไม่จำเป็นว่าในปัจจุบันจะต้องเป็นจริงอย่างสมบูรณ์อีก และอนาคตยังไม่แน่นอนว่าจะต้องเป็นจริงซ้ำอีก ประโยคเช่น "ชาวเขาชอบตัดไม้ทำลายป่า" หรือเช่น "อีก็ออบน้ำปัสะหนเดียวเพราะกลัวผีน้ำ" ที่เรามักพบในบทความที่ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยแต่เพียงผินๆ ย่อมไม่เป็นจริงแท้อย่างสมบูรณ์ในปัจจุบัน ดังนั้น การลดทอนความรู้ที่ทราบมาเป็นธรรมเนียมประเพณี (tradition) จึงเป็นวิธีคิดอย่างหนึ่งที่สำนักปรัชญาแบบ ปราบกฎการณวิทยาพัฒนาขึ้นมาไว้สำหรับให้บรรดานักวิจัยนำไปใช้ ในเมื่อต้องการทราบความรู้ที่เป็นจริงอย่างแท้จริงในปัจจุบัน

การเข้าถึงความรู้ที่แท้จริงเป็นอุดมคติของนักปรัชญาสำนักปราบกฎการณวิทยา เพื่อจะเข้าถึงความรู้ที่แท้จริงได้สำนักคิดทางปรัชญาสำนักนี้ให้แนวทางทุกอย่างที่เราได้มาจากการรับรู้แบบอัตวิสัย จากแนวคิดตามทฤษฎีต่างๆ และจากที่รู้มาตามธรรมเนียมประเพณี เมื่อวางทุกอย่างได้แล้วผู้ต้องการเรียนรู้ต้องทำให้ใจให้ใส เปิดดวงตาให้กว้าง มองให้เกิดปัญญา ถ้ามองแล้วยังไม่เห็นภาพชัดก็ต้องเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ตนเอง (ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้กระทำโดยการอ่านหนังสือหลายเล่ม ต่างผู้เขียนกัน) เพื่อให้มองได้ถูกแง่มุมที่จะทำให้เห็นชัดยิ่งขึ้น การมองด้วยใจใส ปราศจากอคติและความเป็นอัตวิสัยทั้งปวงได้แล้ว ภาพที่เรามองเห็นก็จะเป็นภาพที่แท้จริง J.M. Bocheński ผู้แต่ง "The Methods of Contemporary Thought" กล่าวว่าถ้าเราไม่ละอคติส่วนตนหรือความเป็นอัตวิสัยก็เห็นไปไม่ได้ที่เราจะมองอะไรแล้วจะได้ภาพที่แท้จริง ตัวอย่างเช่นคนขี่ขาลาย่อมมองเห็นกำลังของศัตรูมีมากกว่าความเป็นจริงถึงสองเท่า (1965 : 17)

ผู้วิจัยไม่ปรารถนาจะยกตนว่าโครงการวิจัยนี้ได้ภาพเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยอย่าง เป็นจริงโดยแท้ไม่เบี่ยงเบนแม้สักเปอร์เซ็นต์เดียว เพื่อให้เป็นไปถึงอุดมคติของนักปรัชญาสำนักปราบกฎการณวิทยาในระยะแรกเป็นอย่างน้อยที่สุดคณะผู้วิจัยจะต้องไม่สนใจงานที่มีผู้เขียนไว้ แล้วเดินทางเข้าไปในทุกหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัดที่มีชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆอยู่ เพื่อจะไป "เปิดดวงตาให้กว้าง มองด้วยใจใส และมองจน เกิดปัญญา" เวลา ทวนวิจัย และกำลังคนที่จำกัดทำให้ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ แต่ผู้วิจัยก็ยังเลือกใช้แนวความคิดที่นำมาใช้ในการวิจัยเป็นการพรรณนาตามแนวความคิดของสำนักปรัชญาปราบกฎการณวิทยา (The Phenomenological Description) เพราะจะช่วยเตือนตนอยู่เสมอให้ลดทอนจนสามารถละเว้นได้เรื่องความเป็นอัตวิสัยและอคติส่วนตนทั้งหลาย การละทิ้งอคติส่วนตนนี้มีความสำคัญมากกับหัวข้อของโครงการวิจัยนี้ เรื่องของชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่คนย่อมมีอคติได้ง่ายมาก เพราะเป็นเรื่องของกลุ่มชนที่เป็นคนละพวกกับชนส่วนใหญ่อยู่แล้ว เมื่อธรรมชาติของเนื้อหาของการวิจัยครั้งนี้เป็นเรื่องที่อาจจะกระพือโหมให้เกิดไฟอคติได้ การกำหนดไว้ในใจว่ากำลังใช้ระเบียบวิธีคิดแบบนักปรัชญาสำนักปราบกฎการณวิทยาจึงช่วยได้มากที่จะทำให้เกิดความคิดอย่างเป็นวัตถุวิสัย (objective) และทำให้ได้ความรู้ที่แท้จริงเท่าที่จะเป็นไปได้ตามความจำกัดของเงินทุนวิจัย เวลา และสติปัญญาของผู้วิจัย

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1.7.1 ทำให้เห็นองค์รวมของการประมวลความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ซึ่งจำแนกเป็นความรู้ตามการแบ่งสาขาวิชาได้ 16 สาขาวิชา

1.7.2 เป็นกรณีศึกษาที่ทางว่าผลงานวิจัยที่ได้ดำเนินไปแล้วมีอยู่อย่างไรบ้าง ผู้ที่ต้องการทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ ในชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นๆ จะได้ทราบถึงสถานภาพสิ่งที่เป็นอยู่ และสิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติมเป็นความรู้ใหม่

1.7.3 เป็นการเผยแพร่ผลงานวิจัยที่ได้ดำเนินไปแล้วให้ผู้รู้จัก และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น การทำบรรณนิทัศน์เป็นการช่วยให้ผู้ค้นคว้าที่ไม่มีโอกาสไปถึงห้องสมุดใหญ่ๆ หรือห้องสมุดเฉพาะทางได้ความคิดว่าชิ้นงานนั้นๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร มีขอบเขตแค่ไหน เป็นการคุ้มค่าไหมที่จะพยายามสืบค้นไปถึงชิ้นงานนั้นๆ เป็นการกรองไว้เสียขั้นหนึ่งก่อนที่จะลงทุนลงแรงไปเสาะหา แล้วบางครั้งพบว่าไม่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังค้นคว้าอยู่

1.7.4 ทำให้ไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการทำวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ในปัจจุบันนี้มีผู้สนใจในเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมากขึ้น ผู้สนใจบางท่านอาจเข้ามาในวงวิชาการนี้เป็นครั้งแรก มีความประทับใจในหนังสือเพียงบางเล่มได้ไปพบชนกลุ่มน้อยในบางหมู่บ้าน แล้วก็พยายามทำผลงานวิจัยออกมา ทำให้ได้ผลงานที่มีรูปลักษณะและเนื้อหาเหมือนกันดังที่กล่าวแล้ว เพื่อเป็นการประหยัดเงินทุน แรงงาน เวลา และที่สำคัญคือช่วยกำลังใจของผู้สนใจที่เข้ามาในวงวิชาการนี้ในขั้นแรก ไม่ให้ต้องทำงานที่ซ้ำซ้อนโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ศาสตราจารย์ André George Haudricourt นักภาษาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเรื่องการตั้งทฤษฎี วิเคราะห์ภาษาในเอเชียอาคเนย์ชาวฝรั่งเศสได้พูดห้ามนักศึกษาของท่านเสมอว่า ห้ามทำการ “redécouvrir l' Amérique (rediscovering America)” คือคิด(เอาเอง)ว่าตนค้นพบสิ่งใหม่ๆ (เช่นทวีปอเมริกา) ในเมื่อสิ่งนั้นๆ ได้มีผู้ค้นพบมานานแล้ว ซึ่งเรื่องนี้ก็อาจจะมีส่วนทอนกำลังใจของนักค้นคว้าใหม่เมื่อพบว่าตนเสียทั้งทรัพย์และเวลาทำงานอะไรก็ไม่ทราบ และบางครั้งอาจถูกมองในแง่ร้ายว่าลอกเลียนผลงานผู้อื่นอีกด้วย

1.7.5 ทำให้เห็นแนวโน้มของการศึกษาวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในอนาคต ซึ่งผู้วิจัยจะได้ประมวลสรุปให้เห็นบทที่กล่าวถึงผู้พูดตระกูลภาษาต่างๆ ไปทีละพวก จะเห็นว่าเรื่องใดมีผู้ศึกษาวิจัยมากแล้ว เรื่องใดเป็นเรื่องที่ยังไม่กระจ่างสมควรค้นคว้าวิจัยต่อไป เรื่องใดเป็นลูกโซ่หรือข่ายของปัญหาสมควรทำการวิจัยเป็นชุดของโครงการวิจัย ประโยชน์ข้อ 0.7.5 นี้จะอำนวยโดยตรงทั้งแก่นักวิจัยในอนาคต และแก่องค์กรหรือหน่วยงานที่มีหน้าที่พิจารณาคำขอทำการวิจัย เช่นสำนักที่ดูแลเรื่องการทำวิจัยในมหาวิทยาลัยต่างๆ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ รวมไปถึงสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นต้น

1.7.6 เป็นการให้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยตามความต้องการของโลกยุคปัจจุบัน ในโลกยุคโลกาภิวัตน์นี้การสืบค้นข้อมูลให้ได้ครบถ้วน รวดเร็ว ถูกต้อง และไม่ต้องเสียเวลาเดินทางไปสืบค้นมีความสำคัญยิ่งขึ้นทุกที คงจะไม่เป็นการผิดพลาดไปจากความจริงนักถ้าจะคาดการณ์ว่าอย่างช้าที่สุดก็ภายในเวลาอีกประมาณ 10 ปีข้างหน้า (ราว พ.ศ. 2450) ห้องสมุดในประเทศไทย(อย่างน้อยที่สุดก็ในมหาวิทยาลัยใหญ่ๆ)

คงจะสามารถให้บริการข้อสารสนเทศทั้งหมดขึ้นบนจอคอมพิวเตอร์แก่ผู้สืบค้นทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ถ้าสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีความประสงค์ก็จะสามารถเผยแพร่ผลงานวิจัยของ สกว. โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายงานการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” นี้ซึ่งคณะผู้วิจัยส่งให้ สกว. ทั้งในรูปของเล่มหนังสือ และในรูปของ diskette ผู้ที่สืบค้นทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและในต่างประเทศจะสามารถหาความรู้เรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยได้โดยง่ายถ้ากดเครื่องคอมพิวเตอร์ของตนเข้ามาใน web site ของ สกว. แล้วใช้คำสำคัญ เช่น minority peoples in Thailand หรือชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่ง เช่น Hmong Karen Mrabri ฯลฯ เท่าที่หาส่ง สกว. ในครั้งนี้สาระที่จะปรากฏขึ้นบนจอคอมพิวเตอร์จะเป็นภาษาไทย แต่ก็จะไม่เป็นการยากลำบากที่ สกว. จะมอบหมายให้นักวิชาการท่านใดท่านหนึ่งจัดทำเป็นภาษาอังกฤษด้วย คณะผู้วิจัยเองก็พร้อมที่จะพัฒนางานส่วนนี้ ถ้าหากมีผู้ให้ทุนสนับสนุน

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

1.8.1 การดำเนินการวิจัยในระยะแรก

การดำเนินการวิจัยในระยะแรก คือระยะเวลาก่อนที่จะได้รับทุนวิจัย และเมื่อได้รับทุนวิจัยแล้ว ในตอนต้น เป็นการอ่านงานและทำบรรณนิทัศน์งานที่อยู่ใกล้ตัวของผู้วิจัยแต่ละคน คือการอ่านหนังสือและบทความที่มีอยู่ในห้องสมุดของผู้วิจัยแต่ละคน เนื่องจากผู้วิจัยแต่ละคนทำงานวิจัยอยู่ในแวดวงที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยคนละไม่ต่ำกว่ายี่สิบปี ดังนั้นหนังสือและบทความที่มีอยู่ในห้องสมุดส่วนตัวจึงมีจำนวนมากพอสมควรของผู้วิจัยคนไหนนั้นเป็นหนังสือที่สะสมเองและหนังสือเก่าที่สืบทอดกันมาในตระกูลนับได้สามชั่วคนและเป็นหนังสือและบทความที่ถ่ายเอกสารมาจากมหาวิทยาลัยต่างๆในต่างประเทศ ซึ่งผู้วิจัยได้ถ่ายเอกสารมาเป็นจำนวนมาก ในตอนแรกที่ถ่ายเอกสารมาได้คิดจะนำมาใช้ในโครงการวิจัย แต่เป็นการถ่ายเอกสารมาสำหรับไว้สอนนักศึกษาหมาบ้นดัดและดุขีบัณฑิตที่ผู้วิจัยรับผิดชอบอยู่ แล้วก็เลยได้มาใช้ในโครงการวิจัยนี้ด้วย

1.8.2 การแบ่งกันรับผิดชอบงาน

เมื่อพิจารณาหนังสือและบทความที่อยู่ใกล้ตัวแล้วเสร็จคณะผู้วิจัยได้ประชุมตกลงกันแบ่งงานกันรับผิดชอบตามที่กล่าวไว้แล้วใน การแบ่งกันรับผิดชอบงานเป็นการแบ่งกันตามความสนใจและตามผลงานในอดีตที่ผู้วิจัยแต่ละคนเคยมีผลงานอยู่โดยศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุริยา รัตนกุล เป็นผู้เขียนบทนำทั้งหมด และเป็นผู้ทำบรรณนิทัศน์และสังเคราะห์เรื่องเกี่ยวกับกะเหรี่ยง ละว้า เกนชิว และกลุ่มชนทุกกลุ่มที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โพลีเนเซียน(ออสโตรเนเซียน) รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ เป็นผู้ทำบรรณนิทัศน์และสังเคราะห์เรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร(ออสโตรเอเชียติก)ทั้งหมด ยกเว้นละว้าและเกนชิว ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ เป็นผู้ทำบรรณนิทัศน์และสังเคราะห์เรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบตรวมทั้งม้ง-เย้าทั้งหมดยกเว้นกะเหรี่ยง และผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี เป็นผู้ทำบรรณนิทัศน์และสังเคราะห์เรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไทที่อพยพมาจากประเทศพม่าและประเทศลาว

1.8.3 การทำงานวิจัยตามแหล่งความรู้ต่างๆ

เมื่อแบ่งกันรับผิดชอบงานได้แล้ว คณะผู้วิจัยได้แยกย้ายกันไปตามห้องสมุดต่างๆ ที่คาดว่าจะมีงานทั้งที่เป็นบทความและหนังสือที่ผู้วิจัยแต่ละคนรับผิดชอบอยู่ เข้าไปสืบค้น อ่าน และทำบรรณนิทัศน์ให้เสร็จไปทีละชิ้นงาน พร้อมทั้งจดเลขหมู่หนังสือของชิ้นงานแต่ละชิ้นที่แต่ละห้องสมุดได้กำหนดไว้ และได้รับรู้ไว้ด้วยว่าชิ้นงานนั้นอยู่ในห้องสมุดใด เพื่อให้สะดวกสำหรับกรณีที่จะต้องกลับไปอ่านชิ้นงานนั้นอีกครั้งหนึ่ง ชิ้นงานที่ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าสำคัญก็ถ่ายเอกสารมาทั้งเล่มหรือถ่ายมาเฉพาะบางส่วนสำหรับกลับมาอ่านอีกครั้งหนึ่งในเวลาที่จะต้องทำการ วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลงานวิจัย การแยกย้ายกันไปทำงานวิจัยในแต่ละห้องสมุดทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดนี้คณะผู้วิจัยก็ยังสามารถช่วยเหลือร่วมมือกันได้อยู่เสมอ ด้วยการประชุมกันเป็นระยะๆ เพื่อรายงานความคืบหน้าให้กันและกันทราบ และผู้วิจัยแต่ละคนก็ได้ช่วยเหลือกันด้วยการถ่ายเอกสารที่อยู่ในขอบเขตการรับผิดชอบอีกคนหนึ่งมาให้ เมื่อทราบว่ายังไม่มีเอกสารชิ้นนั้น

1.8.4 การกำหนดรหัสเพื่อเข้าคอมพิวเตอร์

เมื่อทำวิจัยมาได้ประมาณครึ่งทาง ผู้วิจัยแต่ละคนต่างตระหนักดีว่าขอบเขตเนื้อหาทางวิชาการของเอกสารที่หามาได้จะอยู่ในแวดวงของวิชาการสาขาใดบ้าง เพราะไม่ว่าจะหาเอกสารมาเพิ่มได้สักเท่าไร เอกสารที่ได้มาใหม่ก็ไม่ออกนอกแวดวงวิชาการสาขาที่คณะผู้วิจัยได้พบแล้ว เมื่อมาถึงจุดนี้คณะผู้วิจัยจึงร่วมประชุมกันเพื่อกำหนดรหัสสำหรับแบ่งหมวดหมู่ข้อมูลเพิ่มเติมจากการแบ่งหมวดหมู่ทางภาษาที่ได้เคยกำหนดไว้แล้วในตอนต้นเมื่อแรกเริ่มทำวิจัย คณะผู้วิจัยได้อภิปรายกันอย่างกว้างขวางว่ารหัสที่จะใช้จำแนกข้อมูลและเรียงลำดับข้อมูลนั้นควรจะมีลักษณะเช่นไร ได้ตกลงกันว่าจะใช้ฐานข้อมูล 16 หัวข้อ ที่จะยึดเป็นแนวทางในการประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับแต่ละกลุ่มชนที่พูดภาษาต่างตระกูลกัน ฐานข้อมูล 16 หัวข้อให้ใช้รหัส(code) เพื่อจะใส่ไว้ในมุมบนซ้ายของเอกสารแต่ละเรื่องที่ประชุมได้มอบให้ ดร.ลักขณา ดาวรัตน์หงษ์ เป็นผู้กำหนดรหัสแล้วแจ้งให้ผู้วิจัยทุกคนทราบ รหัสประจำหนังสือแต่ละเล่มที่คณะผู้วิจัยได้ตกลงกันให้ใช้ได้ เพื่อที่จะบันทึกข้อมูลทั้งหมดที่หามาได้เข้าเครื่องคอมพิวเตอร์จะแสดงให้เห็นตารางข้างล่างนี้

1.8.5 การเขียนรหัสประจำหนังสือแต่ละเล่มในโครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

หนังสือแต่ละเล่ม ลงรหัสโดยใช้รหัสภาษา ตามด้วยรหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ เช่น	
AAKmrMI หมายถึง หนังสือเกี่ยวกับการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร	
AA	หมายถึง Austroasiatic (ตระกูลภาษา/กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร-เวียดนาม)
Kmr	หมายถึง ภาษา/กลุ่มชนที่พูดภาษาเขมร (Khmer)
MI	หมายถึง การอพยพเคลื่อนย้าย (Migration)

รหัสภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

รหัสภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ประกอบไปด้วยรหัสตระกูลภาษา + รหัสประจำภาษานั้นๆ คือ
รหัสตระกูลภาษา

AA	Austroasiatic	ตระกูลภาษา/กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร-เวียดนาม
ST	Sino-Tibetan	ตระกูลภาษา/กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต-พม่า ซึ่งได้รวม ม้ง-เย้า ไว้ด้วยเพื่อความสะดวกในการเรียงข้อมูล
MP	Malayo-Polynesian	ตระกูลภาษา/กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมาลาโย-โพลีเนเซียน
TH	Tai	ตระกูลภาษา/กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไท
	Sve	แปลว่าหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในตระกูลภาษานั้นๆ เช่น STSve = ชาวเขาหลายเผ่า

รหัสประจำภาษาต่างๆ ที่กล่าวถึงในบริเวณนี้

1. ภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์ AA (Austroasiatic)

ชื่อภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์		รหัส
1. กะซอง	Kasong	Ksg
2. กูย, กวย, ส่วย	Kuy	Kuy
3. เกนซิว, ซาโก, มานิก	Kensiw	Kns
4. ขมุ	Khmu	Kmu
5. เขมร	Khmer	Kmr
6. ชาบอน, ญัฮกูร	Chaobon, Nyah Kur	Nyk
7. ชอง	Chong	Chg
8. ซะโอจ, อูด	Sa-oc	Soc
9. ซำเร, ซัมเร	Samre	Smr
10. โซ, โส้	So	Soo
11. โซ (ทะวืง)	So (Thavuang)	Sov
12. เญอ, เยอ	Nyeu	Nyu
13. ถิ่น, มัล, ปรัย, ลัวะ	Tin, Thin, Mal, Pray	Tin
14. บรู, ข้า	Bru, Kha	Bru
15. ปลั่ง, สามเต้า	Plang, Samtao	Pla
16. ปะหล่อง, ดาลั้ง, ดาละอั้ง	Palaung, Dala-ang	Plg
17. มลาบรี, ตองเหลื่อง	Mlabri, Tongluang	Mrb
18. มอญ	Mon	Mon

19. ละเวือะ, ละว้า, ลัวะ	Lavua, Lawa, Lua	Lwa
20. ละเม็ต, ระเมต	Lamet, Lua	Lmt
21. ว้า	Wa	Waa
22. เวียดนาม, ญวน	Vietnamese	Vnm

2. ภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์ MP (Malayo-Polynsion)

ชื่อภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์		รหัส
23. มาเลย์, มาลายู, ภาษาซามาเลย์	Malay, Bahasa Malay	Mly
24. มอเก็น	Moken	Mkn
25. มอเกล็น	Moklen	Mkl
26. อุรักละโว้ย	Urak Lawoi	Urk
27. ชาวล	Chao Le	Chl
28. จา	Java	Jav
29. เซมัง	Semang	Sem
30. จาม	Cham	Cam

3. ภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์ ST (Sino-Tibetian)

ชื่อภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์		รหัส
31. กะเหรี่ยง	Karen	Kr1
กะเหรี่ยงสะกอ	Sgaw Karen	Kr2
กะเหรี่ยงโป	Pwo Karen	Kr3
กะเหรี่ยงบเว	Bwe	Kr4
กะยาห์	Kayah	Kr5
กะยัน, ปาดอง	Kayan, Padaung	Kr6
ตองสุ	Tongsu, Pa'o	Kr7
32. จิงปา, จิงพะอะ, คะฉิ่น	Jingpaw	Jgp
33. บิซู	Bisu	Bsu
34. ฟูนอย	Phunoi	Pun
35. พม่า	Burmese	Bur
36. ม้ง, แม้ว	Hmong, Meo	Hm1
ม้งจื๊วะ, ม้งดำ, ม้งเขียว	Black/Blue/Green Hmong	Hmb, Hmg
ม้งเต๋อ, ม้งขาว	White Hmong	Hmw
37. ลาหู่, ละหู่, มูเซอ	Lahu, Muzur	Lh1

ลาหู่ญี, มูเซอแดง	Lahu Nyi, Red Lahu	Lh2
ลาหู่ณะ, มูเซอดำ	Lahu Na, Black Lahu	Lh3
ลาหู่เมเล	Lahu Shehleh	Lh4
ลาหู่ซี	Yellow Lahu	Lh5
38. เมี่ยน, เย้า	Mien, Yao	Yao
39. ลีซู, ลีซอ, แซลีสอ	Lisu	Lsu
40. อาข่า, อีเก้อ	Akha	Ak1
อาข่าหละปือ	Akha Labeu	Ak2
อาข่าลวยหมี่	Akha Lawymi	Ak3
อาข่าอุโล	Akha Ulo	Ak4
41. อุก๋อง	Ugong	Ugn
42. อิมปี, ก้อ	Mpi	Mpi
43. จีน	Chinese	Ch1
กวางตุ้ง	Cantonese	Ch2
แคะ	Hakka	Ch3
จีนกลาง	Mandarin	Ch4
แต้จิ๋ว	Taechiu	Ch5
ฟูเกี้ยน	Fukien	Ch6
ไหหลำ	Hainan	Ch7
ฮกเกี้ยน	Hokkien	Ch8
ฮ่อ, จีนฮ่อ	Haw, Yunnanese Chinese	Ch9

4. ภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์ TH (Tai)

ชื่อภาษา/กลุ่มชาติพันธุ์	รหัส
44. ไท, ลาว	Tai, Lao
45. กะเลิง	Kaleung
46. โซ่ง	Song
47. ผู้ไท	Phu Thai
48. พวน	Phuan
49. แสก	Saek
50. ยอง	Yong
51. โย้ย	Yoy
52. ไทดำ	Tai Dam

53. ไทขึ้น, ไทเงิน	Tai Khun	Khun
54. ไทลื้อ	Tai Lu	Lue
55. ไทหย่า	Tai Ya	TYa
56. ไทใหญ่	Tai Yai, Shan	Yai
57. ไทญ้อ, ญ้อ	Tai Nyaw, Nyaw	Nyw
58. ลาวครั่ง	Lao Khrang	Khr
59. ลาวกลาง	Lao Klang	Klg
60. ลาวหล่ม	Lao Lom	Lom
61. ลาวเงี้ยว	Lao Ngaew	Ngw
62. ลาวตี้	Lao Ti	Lti
63. ลาวเวียง	Lao Wiang	Wia
64. ไทnung	Tai Nung	Nun

หมายเหตุ รายชื่อภาษาต่างๆดังปรากฏข้างบนนี้คงยังไม่สมบูรณ์ หากขาดภาษาใดของผู้รู้โปรดกรุณาแจ้งให้คณะผู้วิจัยทราบด้วย

รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ

1. ชชาติพันธุ์ : ET	--ลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์ การจัดกลุ่มชาติพันธุ์ Ethnic Groups
2. แผนที่ / สถิติ MS	--แผนที่ สถิติ ข้อมูลทางสถิติ Maps/Statistics
3. ประวัติ HT	--ประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และพัฒนาการของกลุ่มชน History
4. การปกครอง / สังคม SS	--การปกครอง การเมือง โครงสร้างและรูปแบบของสังคม บทบาทของคนในสังคม โครงสร้างทางครอบครัว ระบบเครือญาติ Social Structure
5. เศรษฐกิจ-อาชีพ EC	--รายได้ รายจ่าย การประกอบอาชีพ เช่น เกษตรกรรม การหาปลา การค้าสัตว์ Economics
6. การอพยพเคลื่อนย้าย MI	--การเข้าสู่ประเทศไทย การอพยพเข้าสู่เมือง Migration

7. ประชากรศึกษา	--จำนวนประชากร การคุมกำเนิด ภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย
PP	Population
8. นิเวศวิทยา	--ภูมิประเทศ ถิ่นฐานบ้านเรือน สิ่งแวดล้อม
EG	Ecology
9. สาธารณสุข	--การแพทย์พื้นบ้าน โรคภัยต่างๆ การเลี้ยงดูเด็ก/คนแก่
HL	Health
10. โภชนาการ	--โภชนาการ อาหารและน้ำดื่ม
NT	Nutrition
11. ภาษา / การสื่อสาร	--ภาษา การสื่อสาร การติดต่อกับภายนอก
LC	Language & Communication
12. การศึกษา	--การเรียนรู้ การสอน หลักสูตร
ED	Education
13. ความช่วยเหลือ	--ความช่วยเหลือจากภายในและภายนอกประเทศ ความช่วยเหลือ
	ทางด้านสาธารณสุขโรค
HP	Help
14. การท่องเที่ยว	--แหล่งท่องเที่ยว ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
TR	Tourism
15. มานุษยวิทยาวัฒนธรรม	AN Anthropology :
--วัฒนธรรมทั่วไป	
ANGN	Anthro : general
--ความเชื่อ ได้แก่ ศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ	
จักรวาลวิทยา	
ANBL Anthro : belief	
--ประเพณี จารีต ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม	
ANTR Anthro : tradition	
--การแต่งกาย ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย การประดับตกแต่งร่างกาย	
ANDR Anthro : dressing	
--การประดิษฐ์ ได้แก่ เทคนิคในการสร้างและประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ เช่น วิธีการทอ จักสาน	
แกะสลัก ฯลฯ	
ANTN	Anthro : technology
--วรรณกรรม ได้แก่ นิทานพื้นบ้าน ตำนาน เรื่องปรัมปรา	
ANFR Anthro : folklore	

--ศิลปะ ได้แก่ สิ่งให้สุนทรีย์รส เช่น ดนตรี การแสดง การวาดภาพ

--ฯลฯ

ANAR Anthro : arts

ANOT Anthro : others

16. BB bibliography

1.8.6 การลงรหัสและการเรียงข้อมูลรหัส

ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นของ 1.8.5 ว่า หนังสือแต่ละเล่มที่นำมาประมวลลงไว้ในรายงานการวิจัยโครงการเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" นี้เป็นการลงรหัสโดยใช้รหัสภาษาแล้วตามด้วยรหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ การลงรหัสนี้ นักวิจัยในโครงการ 4 คนแยกกันเป็นผู้ลงรหัสตามขอบเขตความรับผิดชอบ โดยศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิงสุมิตรา รัตนกุล ลงรหัสกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูล MP (Malayo-Polynesian) ทั้งหมด AA Lwa (ละว้า) AAKns (เกนชิว) AASak (ชาไก) และ STKr1-7 (กะเหรี่ยงกลุ่มต่างๆ)

รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิไล เปรมศรีรัตน์ ลงรหัสกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูล AA (Austroasiatic) หรืออีกชื่อหนึ่งว่า มอญ-เขมร ทั้งหมด ยกเว้น AALwa และ AAKns

ดร.ลักขณา ดาวรัตนหงษ์ ลงรหัสกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูล ST (Sino-Tibetan) ทั้งหมด ยกเว้น STKr1-7

ผู้ช่วยศาสตราจารย์วชิราภรณ์ วรรณดี ลงรหัสกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไท (TH) ทั้งหมด

การลงรหัสนี้เป็นการจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้ นักคอมพิวเตอร์บันทึกลงในคอมพิวเตอร์ เพื่อรอที่จะเรียง (sorting) ข้อมูลรหัสต่างๆ print ออกมาเพื่อให้ นักวิจัยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลต่อไป การลงรหัสในโครงการวิจัยนี้จำเป็นที่นักวิจัยจะต้องเป็นผู้ลงรหัสเอง จะใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ทำโดยอัตโนมัติไม่ได้ เพราะมีหนังสือจำนวนมากที่ให้ความรู้เกี่ยวกับชนหลายเผ่า หลายกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยจะต้องลงรหัสให้ครบทุกเผ่า นอกจากนี้ยังมีบางเผ่าที่ชื่อมีปัญหา ตัวอย่างเช่นเรื่องเกี่ยวกับละว้า (AALwa) ละว้า (ถิ่น, มัล, ปรีย) ที่ลงรหัสไว้ที่ชื่อเดียวคือ AA(Tin) และอุก๋อง (STUgn) ที่มีหลายบทความเรียกเขาเป็นภาษาไทยว่า ละว้า ซึ่งคนที่ไม่ทราบเรื่องอาจลงรหัสว่า AALwa ได้ ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับการเรียกชื่อละว้าและละว้าสับสนนี้ผู้วิจัยได้เขียนเป็นบทความอธิบายไว้แล้ว ("ละว้าและละว้า" วารสารภาษาและวัฒนธรรม ปีที่ 4 ฉบับที่ 1/2527 : หน้า 56-78) ปัญหาการสับสนเรื่องชื่อในแต่ละกลุ่มแต่ละเผ่ามีไม่น้อย คณะผู้วิจัยได้ค้นคว้าเก็บเป็นข้อมูลส่วนตัวของแต่ละคนไว้นับเป็นเวลากว่าสิบปี ไม่ใช่เพิ่งมาค้นคว้าทราบเรื่องเมื่อมาทำงานในโครงการวิจัยนี้ ดังนั้นจึงเป็นไปได้เองที่จะให้นักคอมพิวเตอร์ท่านใดจัดทำชุดคำสั่งเพื่อจะลงรหัสชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆอย่างอัตโนมัติ

เมื่อลงรหัสแยกกลุ่มชนกลุ่มน้อยตามภาษาที่พูดแล้ว คณะผู้วิจัยได้ลงรหัสหมวดหมู่ทางวิชาการ 16 หมวดหมู่ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในหน้า 57-59 หนังสือและบทความเรื่องใดเป็นการ กล่าวตามเนื้อหาทางวิชาการมากกว่า 1 สาขาวิชาก็ลงรหัสไว้ทุกสาขาวิชา เพื่อไม่ให้เกิดจุดบอด และเพื่อทำให้ผู้ที่ใช้รายงานการวิจัยนี้ได้รับผลประโยชน์ครบถ้วน

ส่วนการเรียงรหัสข้อมูลนั้นเป็นการเรียงตามตัวอักษรไปตามปรกติจาก A-Z เพราะการเรียงข้อมูลตามตัวอักษรเป็นสิ่งที่นักค้นคว้าทุกคนเคยใช้เป็นประจำอยู่แล้ว เช่นพจนานุกรมส่วนมากก็ใช้การเรียงตามตัวอักษร สารานุกรม (Encyclopaedia) แทบทุกชุดใช้การเรียงตามตัวอักษร รายงานการวิจัยครั้งนี้จึงใช้บ้างเพื่อให้ความสะดวกแก่นักค้นคว้าที่จะมาค้นข้อมูลในรายงานการวิจัยนี้ได้ไม่ต้องมีกังวลในการปรับวิธีคิดใหม่

การเรียงตามตัวอักษรไปจาก A-Z นี้ใช้กับสองส่วนของรหัส คือรหัสตระกูลภาษาที่จะเรียงตามตัวอักษร โดยให้ AA มาก่อน ตามด้วย MP ST และ TH ตามลำดับ ส่วนภายในตระกูลภาษาเองก็เรียงตามรหัสตัวอักษรอีกเช่นกัน แต่ในคราวนี้เป็นเรียงตามตัวอักษรในอักษรวิไทย คือ ก-ฮ ดังนั้นในบรรดาชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูล AA จึงเรียงถูกยไว้ก่อนเกนชีว เกนชีวไว้ก่อน ข่า จนถึงโล้ตริ (ตามที่กล่าวไว้ในหน้า 54-55) การเรียงตัวอักษรในผลงานที่กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูล MP ST และ TH ก็เป็นเช่นนี้ด้วย

การเรียงลำดับหมวดหมู่ทางวิชาการนั้นเรียงตามที่ปรากฏในหน้า 57-59 ไม่ได้เรียงตามตัวอักษรไม่ว่าจะเป็นแบบ A-Z หรือแบบ ก-ฮ ดังนั้นอาจเป็นการยากอยู่บ้างสำหรับผู้ใช้ในครั้งแรกๆ แต่ถ้าหมั่นเปิดดูหน้า 57-59 บ่อยๆ ก็จะเกิดความคล่องตัวไปเอง ทราบว่าพอถึงหมวดวิชาการนี้แล้วต่อไปจะเป็นหมวดวิชาการอะไร ที่คณะผู้วิจัยเรียงลำดับหมวดหมู่ทางวิชาการเช่นนี้เพราะจัดตามธรรมชาติของการดำเนินความ เมื่อเราต้องการค้นหาเรื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ใดๆ คนส่วนมากที่ไม่มีความรู้เก๋ามากนักเกี่ยวกับชนกลุ่มนั้นก็มักจะยกทราบบเรื่อง ET (การจัดกลุ่มชาติพันธุ์ ลักษณะเฉพาะทางชาติพันธุ์) ไว้ก่อน แล้วก็ต้องยกทราบบ MS (แผนที่และสถิติ) ที่จะทำให้ได้ภาพของชนกลุ่มนั้นเรื่องถิ่นที่อยู่และจำนวน ต่อไปจึงยกทราบบเรื่องอื่นๆจนถึงเรื่อง TR (แหล่งท่องเที่ยว) ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และ BB (บรรณานุกรมเกี่ยวกับเรื่องชนเผ่าต่างๆ)เป็นการกล่าวถึงความรู้ทั่วไป แล้วจึงตามด้วยความรู้เฉพาะทางต่างๆ แล้วจบด้วยบรรณานุกรม เรื่องใดที่ไม่มีกล่าวเกี่ยวกับชนกลุ่มนั้นๆ ก็ข้ามไป การเรียงลำดับเช่นนี้ใช้ทั้งในตารางสรุป และในบรรณานุกรมที่ให้บรรณนิทัศน์ การอ่านเรียงลำดับที่จัดให้เป็นการให้ภาพรวมทั้งหมดเกี่ยวกับชนกลุ่มนั้นๆ แต่ผู้ที่ไม่ต้องการหรือมีเวลาไม่พอก็ไม่จำเป็นต้องอ่านทั้งหมด เพราะค้นจากสารบัญต้นรายงานการวิจัยนี้จะทราบแล้วว่าความรู้ส่วนที่ตนต้องการนั้นอยู่ในหน้าใด หากไม่มีเวลาแม้จนกระทั่งการอ่านบรรณนิทัศน์ก็ยังสามารถอ่านหาความรู้ได้จากการพิจารณาตารางที่คณะผู้วิจัยจัดทำเสนอให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่มอย่างคร่าวๆ โดยบอกลำดับที่ หัวข้อวิชาการ ปีที่พิมพ์ ชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง ประเภทเอกสาร (เป็นต้นว่าเป็นบทความหรือหนังสือ หรือวิทยานิพนธ์) ผู้อ่านตารางสรุปแล้วเห็นว่าเรื่องใดน่าสนใจจึงพลิกอ่านบรรณนิทัศน์ต่อไป ตารางแสดงความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเผ่าต่างๆ นี้ก็มีการเรียงลำดับตามกลุ่มชาติพันธุ์และภาษา เช่น AA ขึ้นก่อนอีกเช่นกัน และได้จัดทำสารบรรณของตารางต่างๆ ไว้ในตอนต้นของรายการการวิจัยนี้ด้วย ผู้ใช้รายงานการวิจัยนี้จึงค้นหาความรู้ที่ต้องการได้ด้วยความสะดวก

1.9 ชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ

การใช้รหัส AAA ไม่ได้ไปถึงกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก (ซึ่งใช้รหัส AA) แต่เป็นการไปถึงชิ้นงานที่กล่าวถึงเรื่องราวต่างๆ ของกลุ่มชนหลายกลุ่มชนที่ต่างตระกูลภาษากันรวมอยู่ในเล่มเดียวกันนั้น งานลักษณะนี้พบมากในศตวรรษที่สิบเก้า โดยมากเป็นรายงานการเดินทางของข้าราชการ พ่อค้า และนักบวชในศาสนาคริสต์ต่างๆ นิกายที่ได้เดินทางไปในถิ่นทุรกันดารและได้พบกับบรรดาชนกลุ่มน้อย จึงจดบันทึกเรื่องภาษาและวัฒนธรรมตลอดจนเรื่องราวต่างๆ ของชนกลุ่มน้อยไว้ให้เราได้อ่านกัน

งานประเภทที่รหัส AAA คืองานที่กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยตั้งแต่สองเผ่าขึ้นไปละกันนี้มีความแตกต่างกันในเรื่องคุณภาพของงาน กล่าวคือชิ้นงานที่นักบวชเป็นคนเขียนส่วนมากจะพรรณนาละเอียดดี เพราะคริสตจักรทั้งทางคาทอลิกและโปรเตสแตนท์มักมีนโยบายให้บาทหลวงและสาธุคุณของเขาแต่ละท่านมีความเชี่ยวชาญในเรื่องของชนเผ่าใดเผ่าหนึ่งเป็นพิเศษ จึงให้ประจำอยู่กับชนเผ่านั้นเลย ส่วนงานของข้าราชการ พ่อค้า และนักเดินทางต่างๆ มักไม่ให้ข้อมูลที่ลึกซึ้ง เพราะเดินทางผ่านไปผ่านมาเพียงชั่วระยะเวลาไม่นานนัก ตัวอย่างงานของนักเดินทางที่กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยก็มีเช่นงานของนาย Henri Mouhot (1863) ตัวอย่างงานของสาธุคุณโปรเตสแตนท์ที่เป็นที่รู้จักกันดีคืองานของ William C. Dodd (1923 แปลเป็นไทยโดยนายสวทสิทธิ์ หุตะโกวิท, 2511) กล่าวถึงคนไทยในภาคเหนือของประเทศไทยและที่กล่าวบรรยายไว้มากคือคนไทยที่อยู่อย่างชนกลุ่มน้อยในประเทศจีน ถึงแม้ว่าโครงการวิจัยเรื่อง "ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" จะจำกัดขอบเขตไม่กล่าวถึงเรื่องของคนไทยที่มีความเป็นอยู่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศอื่น แต่ก็จำเป็นที่จะต้องกล่าวถึงงานของสาธุคุณ William C. Dodd ไว้ด้วยเพราะเป็นชิ้นงานที่เป็นที่รู้จักกันดีมากในวงการผู้ศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ไท เนื่องจากเป็นชิ้นงานที่พิมพ์เผยแพร่ทั้งในภาษาอังกฤษและภาษาไทย และตีพิมพ์ออกมาในระยะเวลาที่ไม่ใคร่มีผู้แต่งเกี่ยวกับเรื่องนี้

งานลักษณะที่กล่าวคละกันไปเรื่องชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่เป็นที่รู้จักกันดีในระยะเวลาอันเป็นปัจจุบันร่วมสมัยกับเราเล่มแรกที่ควรกล่าวถึงคือเรื่อง "สามสิบชาติในเชียงราย" โดยบุญช่วย ศรีสวัสดิ์ (2493) ผู้แต่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย มีความรอบรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดเชียงรายได้ยิ่ง แต่ไม่ได้ศึกษาวิชามานุษยวิทยาหรือภาษาศาสตร์หรือวิชาอื่นใดที่นักวิชาการปัจจุบันที่ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยมักศึกษา อย่างไรก็ตามงานของบุญช่วย ศรีสวัสดิ์เป็นจุดเริ่มต้นที่ผู้ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยจะละเอียดเสียมิได้ ข้อมูลที่ให้แม้จะเป็นข้อมูลเก่าก็เป็นประโยชน์มากและแสดงให้เห็นว่าผู้แต่งได้เดินทางไปในดินแดนของชนกลุ่มน้อยเหล่านั้นอย่างแท้จริง เช่นเรื่องที่พรรณนาวิถีที่ขึ้นรถต๋อรถขึ้นไปจนถึงหมู่บ้านลีซอในสมัยนั้น เป็นต้น

งานของ O. Gordon Young เรื่อง The Hill Tribes of Northern Thailand พิมพ์ครั้งแรก ค.ศ. 1961 และต่อมาได้ตีพิมพ์อีกหลายครั้งโดยสยามสมาคมก็เป็นชิ้นงานที่เราจะละเอียดเสียมิได้เมื่อต้องการศึกษาเรื่องชาวเขาในประเทศไทย ถึงแม้ว่าข้อมูลบางอย่างเช่นจำนวนประชากร อาชีพ วิธีการดำเนินชีวิต ฯลฯ ที่กล่าวไว้ในเรื่องนี้จะเปลี่ยนแปลงไป แต่หนังสือเล่มนี้ก็บรรยายให้เราทราบว่าเดิมเป็นอย่างไร ก่อนสมัยที่ความเจริญและนักท่องเที่ยวจะขึ้นไปหาชาวเขา

งานที่เขียนในทศวรรษที่ '60 ที่เด่นมากคือเล่มของ Lebar, Frank M., Gerald C. Hickey และ John K. Musgrave เรื่อง Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia (1964) หนังสือเล่มนี้ไม่ได้กล่าวเฉพาะชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย แต่กล่าวทั่วไปทั้งอาณาบริเวณเอเชียอาคเนย์ กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ทั้งกลุ่มน้อยและกลุ่มใหญ่ แล้วก็กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยด้วย วิธีการพรรณนาใช้ระบบเดียวกันทั้งหมด คือเริ่มต้นด้วยการอภิปรายเรื่องชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นๆ ลักษณะทางภูมิศาสตร์ของถิ่นที่อยู่ ประชากร ความสัมพันธ์ด้านภาษา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ เครือญาติ ครอบครัว การแต่งงาน ฯลฯ ด้วยเหตุที่ผู้แต่งทั้งสามคนเป็นนักมานุษยวิทยา และการค้นคว้าวิจัยทางมานุษยวิทยาในทศวรรษที่ 60 นั้นมักเน้นเรื่องการศึกษาแบบเครือญาติและครอบครัว หนังสือเล่มนี้จึงมักให้ตัวอย่างคำเครือญาติ (Kinship terms) ในภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ด้วย แต่เขียนคำอ่านคำเครือญาติด้วยอักษรโรมันธรรมดา ไม่ได้ใช้สัทอักษร (phonetic alphabet)

ใน ค.ศ. 1964 นี้เองปรากฏงานสำคัญอีกเล่มหนึ่งคือเรื่อง "ชาติวงศ์วิทยาว่าด้วยชนชาติเผ่าต่างๆ ในประเทศไทย" ซึ่ง เอ. คาร์ และพันตรี อี. ไฮเดนฟาเดนเป็นผู้แต่ง ผู้แต่งทั้งสองเป็นชาวต่างประเทศที่เข้ามาทำงานอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน เราไม่ทราบประวัติของคาร์แต่ทราบว่าไฮเดนฟาเดนเป็นชาวเดนมาร์กซึ่งเข้ามารับราชการเป็นตำรวจอยู่ในประเทศไทย ทั้งสองคนมีความสนใจเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยเป็นอันมาก และทำงานอย่างใกล้ชิดให้กับสมาคมค้นคว้าทางวิชาการของไทย คือสยามสมาคม แต่เนื่องจากผู้แต่งทั้งสองมิได้มีใครได้รับการศึกษาอย่างมีระบบในวิชามานุษยวิทยา สังคมวิทยา ฯลฯ หรือวิชาอื่นใด การอ่านหนังสือเล่มนี้จึงต้องอ่านด้วยความระมัดระวังและตรวจสอบกับหนังสืออื่นที่มีความเป็นปัจจุบันมากกว่า

ในระบอบที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาทำสงครามในประเทศเวียดนาม และมีความสนใจในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เป็นพิเศษ มีเอกสารเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ตีพิมพ์ออกมาหลายเล่ม บางเล่มก็ไม่ใช่ที่เปิดเผย ใช้เฉพาะในราชการของกระทรวงกลาโหมของสหรัฐอเมริกา เล่มที่รู้จักกันดีได้แก่ Ethnographic Study Series. Minority Groups in Thailand ซึ่งจัดทำโดย The Cultural Information Analysis Center และ Center for Research in Social Systems ในกองทัพบกของสหรัฐอเมริกา (1970) หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยจำนวนทั้งสิ้น 18 กลุ่ม และมีการทำบรรณานุกรมไว้อย่างละเอียดดีมาก

นอกจากงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการทหารและการรักษาความปลอดภัยที่กระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่แล้ว งานที่เกี่ยวข้องกับองค์การระหว่างประเทศ เช่น SEATO (South East Asia Treaty Organization) ก็มีอยู่บ้าง เช่นงานรวบรวมพจนานุกรมภาษาม้งขาว (สุริยา รัตนกุล, 2515) งานของพัทธกาสายทุ งานของอดิน รพีพัฒน์ เป็นต้น

ส่วนคริสตจักรซึ่งได้กล่าวแล้วว่าสนใจที่จะเผยแพร่ศาสนาในหมู่ชนกลุ่มน้อยมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่ศตวรรษที่สิบเก้าแล้ว ในระยะต่อมาทำงานในมิติทางสังคมเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยด้วย มีผลงานที่ตีพิมพ์ออกมาเช่นเรื่อง Refugee Relief Programmes ซึ่งเป็นผลงานของ The Church of Christ in Thailand (1987) ได้รายงานเกี่ยวกับผู้อพยพลาวและญวน เขมร และกะเหรี่ยง

รัฐบาลไทยในสมัยนั้น (และก็ติดเป็นประเพณีในสมัยต่อมา) จึงไม่นิยมเขียนลงเป็นลายลักษณ์อักษรเรื่องนโยบายเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย

คำถามต่อมาคือว่าขณะนี้เราพบปัญหาอย่างที่ให้เกิดในสมัยรัชกาลที่ห้าหรือยัง ถึงเวลาแล้วหรือยังที่จะเขียนนโยบายเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย สิ่งนี้คงจะเป็นสิ่งที่นักวิชาการกับนักปกครองมองไม่เหมือนกัน นักวิชาการมักต้องการให้เรื่องทุกอย่างกระจ่างที่สุดเพื่อประโยชน์ในการตอบคำถาม ในการอ้างอิง แต่นักปกครองมักมีความคิดสูงสุดว่าทำอะไรประเทศจึงจะไม่มีปัญหา การจะคิดเลือกอย่างไรจึงมักอยู่ที่ว่าใส่หมวกใบใดอยู่ด้วย สำหรับผู้วิจัยเองคิดว่าถึงเขียนลงมาเป็นลายลักษณ์อักษรปัญหาก็คงมีน้อย เพราะเป็นไปไม่ได้ที่รัฐบาลไทยจะเขียนนโยบายว่าให้แยกชนกลุ่มน้อยไปไว้ต่างหากในที่จำกัด เช่น ghetto หรือไม่มีทางที่รัฐบาลไทยจะเขียนนโยบายว่าให้กีดกันชนกลุ่มน้อย ถ้าจะเขียนนโยบายรัฐบาลไทยก็คงหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องเขียนว่าให้ชนนโยบายรวม พวกถือว่าชนกลุ่มน้อยเป็นคนสัญชาติไทยเหมือนกัน ปัญหาที่จะเกิดก็คือการให้คำจำกัดความว่าชนกลุ่มน้อยที่อพยพเข้ามาตั้งแต่ครั้งใดให้ถือเป็นคนไทย ให้บัตรประชาชน ให้มีเลขทะเบียนบ้าน และชนกลุ่มน้อยที่อยู่ติดที่ดินแต่ดั้งเดิมนั้นก็ให้สัญชาติไทยด้วย ฯลฯ ถ้ามีรายละเอียดแนชัดการเขียนนโยบายเป็นลายลักษณ์อักษรก็จะตอบปัญหาประเภทนี้บ้างที่ว่า ถ้าไม่มีลายลักษณ์อักษรหมายความว่าไม่มีนโยบายลงไปได้ และประเทศไทยก็จะมีศักดิ์ศรีสูงเด่นในอารยประเทศว่าเป็นประเทศที่ปฏิบัติต่อชนกลุ่มน้อยอย่างมีมนุษยธรรม

1.11 กลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน (รหัส MP)

การใช้รหัส MP บ่งถึงกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน (Malayo-Polynesian) ความจริงตระกูลภาษานี้มีชื่อใหม่ว่าออสโตรเนเซียน (Austronesian) แต่คณะผู้วิจัยไม่ใช้ชื่อใหม่ เพราะชื่อใหม่เป็นที่รู้จักน้อยในประเทศไทย และถ้าย่อว่า AN ก็จะไปซ้ำกับรหัสทางวิชาการ AN ซึ่งหมายถึงสาขาวิชามานุษยวิทยา (Anthropology) ซึ่งอาจจะทำให้สับสนได้

ตระกูลภาษามลายู-โปลีเนเซียนที่รู้จักกันในประเทศไทยมากที่สุดคือภาษามลายู ภาษาของชาวเล และภาษาจามโดยไล่ระดับความสำคัญลงไปตามลำดับ ที่สำรวจพบมากที่สุดได้แก่ชิ้นงานเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษามลายู ถ้านับเป็นคำร้อยละก็นับว่ามีมากกว่า 95% ของชิ้นงานทั้งหมดที่เกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน งานวิจัยเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาชาวเลมีจำนวนรองลงไป นับได้ประมาณ 4% แต่ปรากฏทั้งในชื่อชาวเล มอแกน มอเกล็น อูรักละโว้ย นับเป็นกลุ่มย่อยลงไป แต่ชื่อรวมที่คนไทยที่รู้จักดีที่สุดก็คือชาวเล สำหรับภาษาจามนั้นไม่มีผู้เขียนถึง เพราะชุมชนจามในประเทศไทยหลอมละลายตนเองเข้าเป็นไทยหมดแล้ว มีความพยายามที่สืบค้นหากกลุ่มชาติพันธุ์นี้อยู่บ้างโดยนักวิชาการของมหาวิทยาลัยมหิดล เช่นงานของสุชุมาวดี ขำศิริ (2525) งานของพรทิพย์ อุดมรัตน์ และคณะ (2532) งานของจาวรวัฒน โลหวิระ และคณะ (2535) งานที่เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์จามที่พบมีไม่ถึง 10 ชิ้น เขียนเกี่ยวกับสาขาวิชาการวัฒนธรรม (คือที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า ANGN) เกือบทั้งหมด งานเหล่านี้ไม่มีความลุ่มลึก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหาข้อมูลไม่ได้ เนื่องจากชาวจามกลายเป็นไทยหมดแล้ว

ชิ้นงานที่เกี่ยวกับชาวเลมีประมาณ 50 ชิ้นงาน เกาะกลุ่มกันอยู่มากที่สุดในสาขาวิชาการวัฒนธรรม (ANGN) เป็นส่วนมากประมาณครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งนั้นเกี่ยวกับงานศิลปะ (คือที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า ANAR) เพียง 1 ชิ้นงาน ได้แก่เรื่องเกี่ยวกับการเดินเรือแจว (สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ 2524 และ 2529) ส่วนที่เกี่ยวกับความเชื่อศาสนา ศิลธรรม จริยธรรม ฯลฯ (ที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า ANBL) ก็มีอยู่เพียงชิ้นเดียวของผู้แต่งคนเดียวเกี่ยวกับไม้กายูชาดัก (2529) ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน ตำนาน เรื่องปรัมปรา (ที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า ANFR) ก็ได้พบเพียง 1 เรื่อง คือในงานของจรัส ธีระสมันเรื่อง "การศึกษานิทานชาวเลจังหวัดสตูล (2534) ซึ่งนับว่าเก็บรวบรวมนิทานของชาวเลมาได้ค่อนข้างดี งานค้างที่น่าจะมีผู้วิจัยรุ่นใหม่ทำต่อไปได้คือการศึกษานิทานชาวเลในถิ่นอื่นๆ เช่นที่ภูเก็ตและพังงา ถ้าหากมีการจัดทำ Motif-index ของนิทานชาวเลก็จะช่วยให้เราเห็นพัฒนาการของนิทานและได้ทราบเรื่องเกี่ยวกับโลกทัศน์และความเชื่อของชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้ งานชิ้นนี้ก็เป็งานริบถ้วนเช่นเดียวกับที่เคยเขียนไว้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเลก็มีการพัฒนาเข้าไปเหมือนชนกลุ่มใหญ่ของประเทศอย่างรวดเร็วมาก หากไม่ทำการวิจัยภายในยี่สิบปีนี้ก็อาจไม่มีอะไรเหลืออยู่ให้ทำในกาลต่อไป

นักวิจัยที่มีผลงานเกี่ยวกับเรื่องวัฒนธรรมของชาวเลมากมีเช่น สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ วิสิฐฐัมมะยะเฉียว ปรีชา นุ่นสุข อร กุ้งแก้ว เป็นต้น บุคคลเหล่านี้เขียนอธิบายเรื่องของชาวเลในแง่วัฒนธรรมทั้งนั้น ประเพณีของชาวเลที่มีผู้กล่าวถึงมากที่สุดคือประเพณีลอยเรือ คือเขียนถึงเรื่องนี้ทั้งในงานของนก กุศลคุณ (2522) ในงานของอมร แสงมณี (2524) ในงานของวิชัย อนันตมงคลกุล (2528) สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ เขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ถึง 4 เรื่อง ใน พ.ศ. 2529 คือเรื่องการเตรียมสร้างเรือพิธี ประเพณีลอยเรือชาวเล พิธีกรรมก่อนลอยเรือ และวันลอยเรือ จึงนับว่าเรื่องเกี่ยวกับประเพณีสำคัญของชาวเลเรื่องนี้ได้มีผู้พรรณนาไว้มากพอสมควร แต่สิ่งที่ขาดก็คือผู้เขียนแต่ละท่านมักจะเขียนแต่เรื่องราวว่าประเพณีลอยเรือทำอย่างไร (How) แต่ไม่มีใครมีผู้ใดสืบค้นไปถึงเรื่องทำไมชาวเลจึงทำพิธีลอยเรือ ทำเพราะเป็นเรื่องทางศาสนาดั้งเดิม หรือเพราะทำตามนิยายปรัมปรา (myth) เรื่องใด นับว่าขาดส่วน Why ไปอย่างน่าเสียดาย น่าที่นักวิจัยรุ่นใหม่จะสืบค้นเรื่องนี้ให้ได้ และน่าจะบันทึกไว้เป็นวิดิทัศน์ เพราะคำอธิบายไม่ว่าจะขัดแย้งเช่นไรก็สู้การมองเห็นภาพไม่ได้ เมื่อกล่าวถึงวิดิทัศน์และภาพยนตร์ที่ใช้บันทึกวัฒนธรรมประเพณีของชนกลุ่มน้อยนี้ จะขอกล่าวเลยไปถึงในส่วนที่เกี่ยวกับชาวเขาและชนกลุ่มน้อยทุกๆ กลุ่ม คือคณะผู้วิจัยพบว่าภาพยนตร์ (โดยมากเป็น 16 มม.) ที่บันทึกเรื่องของชนกลุ่มน้อยไว้ในราว ค.ศ. 1960-1980 หลายต่อหลายเรื่องนั้น ปัจจุบันนี้เสียเกือบหมดแล้ว เมื่อไปขอฉายดูก็พบว่าพรา่เลือนจนดูไม่รู้ว่าเป็นเรื่องอะไร ดังนั้นการบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรมลงบนวิดิทัศน์หรือภาพยนตร์จะต้องพิถีพิถันมากกับขบวนการเก็บรักษา ระบบการยืมออกและระบบการคืน มิฉะนั้นเราก็ต้องสูญเสียข้อมูลทางวัฒนธรรมไปอย่างน่าเสียดาย และข้อมูลทางวัฒนธรรมจำนวนมากเป็นเรื่องที่หายแล้วหายเลย หาทดแทนไม่ได้ เพราะลูกหลานของชนกลุ่มน้อยไม่ได้สนใจในวัฒนธรรมของเขาแล้ว หรือว่าถ้ายังสนใจอยู่บางครั้งก็สนใจในแง่ที่เอาไว้อวดรับนักท่องเที่ยว เช่นไม่ว่าบริษัททัวร์จะนำเงินไปให้ชาวเล ณ ตำบลแห่งหนึ่งจัดพิธีลอยเรือให้นักท่องเที่ยวดู ชาวเลกลุ่มนั้นก็ทำให้อูหูทั้งนั้น โดยไม่คำนึงถึงกำหนดเวลาดั้งเดิมที่ใช้ทำพิธีลอยเรือปลากั๊ก เป็นที่น่าคิดว่าหากบริษัทท่องเที่ยวสั่งให้เพิ่มแถมของพิเศษลงไปเป็นการเอาใจนักท่องเที่ยวที่ไม่รู้อะไร เช่นสั่งให้มีกระบวนแห่กลอง

ยาวเพิ่มไปอีก ชาวเลจะยอมทำไหม ถ้ายอมทำก็เป็นเรื่องน่าเป็นห่วงว่าวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อยในบ้านของเรา
นี้จะคงอยู่ได้ไม่นาน คงจะเลื่อนหายไปหมดในนามของการพัฒนา

รองลงไปจากชิ้นงานที่เกี่ยวกับมานุษยวิทยา ชิ้นงานที่เกี่ยวกับชาวเลที่นับว่ามีจำนวนมากพอ
สมควรคือชิ้นงานทางด้านภาษา (คือที่ใช้รหัสหมวดหมู่ทางวิชาการว่า LC) ฉันทส ทองช่วย เขียนวิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิตเรื่องระบบเสียงภาษาชาวเลเกาะลิหะ (2519) อมร แสงมณี เขียนวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตเรื่อง
Phonology of the Urak Lawoi Language : Adang Islan (2522) วิภา จันทนาโกเมษ เขียนวิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิตเรื่อง A Description of Moken : A malayo-Polynesian Language (2523) เพ็ญศิริ
สวาสดีธรรม เขียนวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตเรื่อง A Description of Moklen : Malayo-Polynesian
Language in Thailand (2525) วิทยานิพนธ์สามเล่มหลังนี้เป็นผลงานของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งไป
ติดตามความเรียบง่ายของวัฒนธรรมของชาวเล แต่ครั้งไปศึกษาถึงเรื่องไวยากรณ์ (โดยใช้กรอบทฤษฎี
Tagmemics) แล้วก็พบว่าไวยากรณ์ภาษาชาวเลมิได้เรียบง่ายแต่อย่างใดเลย แต่ก็ยากหรือง่ายพอๆ กับภาษา
ของกลุ่มชนที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย การกล่าวถึงเรื่องราวของชาวเลจะไม่สมบูรณ์ถ้าไม่กล่าวถึงนามบุคคลสำคัญ
ผู้หนึ่ง คือ David W. Hogan ซึ่งเป็นหมอสอนศาสนาคริสต์ให้กับชาวเลมาเป็นเวลาหลายสิบปี รู้เรื่องเกี่ยวกับ
ชาวเลมากแทบจะเรียกได้ว่าพอๆ กับชาวเลเอง เขาเป็นคนแรกที่ศึกษาภาษาอุรัก-ละไว (Urak Lawoi) ที่
จังหวัดภูเก็ต เป็นผู้ที่มีมือให้ความรู้กับนักวิจัยรุ่นใหม่อย่างดีมาก ผลงานสำคัญที่เขาเขียนคือเรื่อง "Men of
the Sea : Coastal Tribes of South Thailand's West Coast" (1972) อีกเรื่องหนึ่งที่เขาเขียนคือเรื่องความ
พยายามเขียนภาษาอุรัก-ละไว ด้วยตัวอักษรไทยลงในหนังสือชื่อ "Phonemes and Orthography :
Language Planning in Ten Minority Language of Thailand" W.A. Smalley (editor), 1976

เรื่องที่น่าสนใจเรื่องหนึ่งเกี่ยวกับชาวเลคือเรื่องชื่อของกลุ่มชน ซึ่งมีทั้งชื่อที่เขาเรียกตนเอง และ
ที่คนไทยเรียกเขา ชื่อที่เขาเรียกตนเองคือชื่ออุรัก-ละไว โมเกน และโมเกลน ในแผนที่ซึ่งเป็นงานค้นคว้า
วิจัยของ David W. Hogan (1972) ได้แสดงที่อยู่ของกลุ่มชนที่เรียกตนเองว่าอุรัก-ละไวไว้ว่าพวกนี้ที่อยู่ทาง
เหนือสุดคือดินแดนเมืองทะวายและมะริดในประเทศพม่าอพยพเรื่อยลงมาตามเกาะเล็กๆ ที่อยู่ชายฝั่งทะเลตะวันตก
ของประเทศไทย มีพบที่เกาะสุรินทร์ เกาะลิหะ เกาะลันตาและเกาะอาดัง พวกอุรัก-ละไวนี้มีพบในงานเขียน
บางชิ้นเช่นที่เขียนเพื่อนักท่องเที่ยวอ่าน โดยเรียกว่าพวกเร่ร่อนชาวทะเล (Sea Gypsies) ส่วนชื่อโมเกนเป็นชื่อที่
ชาวเลพวกหนึ่งอยู่บนเกาะในทะเลอันดามันตอนเหนือใกล้กับเกาะ Bokpyin ของประเทศพม่า ส่วนพวกโมเกลน
นั้นก็อยู่ในทะเลอันดามันเช่นกันแต่อยู่ใต้โมเกนลงมาบริเวณใกล้อำเภอตะกั่วป่า เดิมชื่อโมเกนไม่เป็นที่รู้จักเท่าไร
ต่อเมื่อ Christopen Court เขียนเรื่องราวเกี่ยวกับพวกนี้ลงในวารสารของสยามสมาคมชื่อเรื่อง "A Fleeting
Ecounter with the Moken (the Sea Gypsies) in Southern Thailand : Some Linguistic and
General Notes" (1971) ชื่อโมเกนจึงเป็นที่รู้จักบ้าง สรุปว่าชื่ออุรัก-ละไว ชื่อโมเกนและโมเกลนเป็นชื่อที่ชาวเล
เรียกตนเอง แบ่งย่อยละเอียดตามกลุ่มที่เขาแบ่งแยกของเขาเอง ส่วนชื่อชาวเลนั้นเป็นชื่อที่คนไทยเรียกพวกเขา
คือหมายมองคุณสมบัติของเขาที่ทำอะไรเกี่ยวกับทะเลเก่งมากไม่ว่าจะเป็นการเดินเรือ การประมงตลอดจนการดำ
น้ำ ชื่อชาวเลนี้พวกเขาไม่เกลียดแต่เขาก็ไม่เรียกตนเองว่าชาวเล ชื่อที่เขาเกลียดมากที่สุดคือชื่อเรียกว่า "ชาวน้ำ" คำนี้

ปัจจุบันนี้เป็นคำต้องห้าม ผู้ที่ไปติดต่อกับชาวเลไม่พึงเรียกเขาด้วยชื่อนี้เลย เพราะเขาตีความหมายคำว่า “น้ำ” เป็น น้ำสูลซึ่งเขาเห็นว่าเป็นการเรียกเขาอย่างหยาบคายมาก ดังที่เคยกล่าวไว้ในหลายที่แล้วว่าปัญหาเรื่องของชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน บางครั้งก็หาเหตุผลไม่ได้ว่าชนกลุ่มหนึ่งๆทำไมจึงคิดอะไรได้แปลกประหลาดเช่นนั้น เราจะมีเหตุผลอะไรนั้นเป็นเรื่องส่วนตัวของเขา แต่ผู้ที่เป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศควรรู้อย่างไรว่าคนแต่ละกลุ่มคิดอะไร ในทำนองเดียวกับเรื่องชาวเลเราก็ไม่พึงเรียกเขาเขาเผ่าม้งว่า “เผ่าม้ง” เพราะเขาไม่ชอบเช่นนั้น และไม่พึงพูดพร่ำว่าทว่ากลุ่มชาติพันธุ์ว่าไม่เก่ง เช่นเรียกสิ่งของที่ไม่งดงามไม่ทันสมัยว่า “ลาว” ไม่พึงเรียกคนไทยที่ไปตกทุกข์ได้ยากอยู่ในต่างประเทศว่า “กะเหรี่ยง” ความนับถือสิทธิของความเป็นมนุษย์ด้วยกันเป็นสิ่งที่ผู้นำของประเทศและผู้อยู่ในวงการศึกษาควรส่งเสริมให้เกิดมีขึ้นในอนุสติของคนไทยทั้งหลาย ถ้าเราไม่ต้องการมีปัญหากับชนกลุ่มน้อยในอนาคต เจ้าหน้าที่ปกครองและนักเขียนบางคนก็เรียกเขาว่า “ไทยใหม่” ซึ่งก็เป็นการเพิ่มชื่อให้กลุ่มชนที่มีหลายชื่ออยู่แล้ว คนที่อ่านเรื่องเกี่ยวกับชาวเลจึงต้องระมัดระวังพอสมควรจึงจะทราบถึงความจริงเรากำลังอ่านเรื่องเกี่ยวกับชาวเลทั้งนั้น แต่ที่มีหลายชื่อก็เพราะเขาแบ่งแยกกันเองเป็นเผ่าเล็กเผ่าน้อย และเพราะคนไทยไปตั้งชื่อให้เขาใหม่ด้วยเท่าที่ทราบชาวเลไม่รังเกียจคำว่า “ไทยใหม่”

เรื่องเกี่ยวกับชาวเลมักมีปัญหาอีกข้อหนึ่งที่คนที่ไม่ได้ศึกษาทางมานุษยวิทยาหรือภาษาศาสตร์ไม่ใคร่ทราบ คือนำเขาไปปะปนกับพวกชาไกหรือเกนชีวที่เราทราบแล้วว่าพูดภาษาตระกูลออกโตรเอเชียติก แต่ชาวเลนั้นพูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน ถ้าจับชาวเลไปสนทนากับชาวเกนชีวจะพูดกันไม่รู้เรื่องเลย นอกจากจะใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางสำหรับถ่ายทอดความจริงลักษณะทางรูปพรรณสัณฐานระหว่างชาวเลกับพวกชาไกก็แตกต่างกันมาก คนที่มองอย่างผาดๆไม่ใส่ใจก็คงเห็นว่า ตัวเล็กผอมหยิกผิวดำคล้ายกัน แต่ถ้าเคยมองทั้งสองพวกแล้วนำมาเปรียบเทียบกันจะทราบว่าชาวเลสูงกว่าชาไก ชาวเลผิวดำคล้ำจนถึงดำแดง แต่ชาไกนั้นดำจริงๆบางครั้งก็ดำออกเหลือง ผมของชาไกหยิกขดอย่างที่เราเรียกว่าเงาะป่า แต่ผมของชาวเลหยิกเป็นคลื่นเป็นลอน วัฒนธรรมความเป็นอยู่ก็ผิดกันมากจนไม่นำนำมาเปรียบเทียบกันเพราะชาวเลนั้นหากินกับทะเล ทำการประมงและดำน้ำจับหอยจับปูตลอดจนจับหอยมุก ในปัจจุบันนี้ก็มิรายได้เพิ่มจากการแสดงโชว์การดำน้ำเอาสิ่งของที่นักท่องเที่ยวโยนลงไปใ้ทะเลขึ้นมาให้ ชาวเลไม่เพาะปลูกและไม่หาของทำด้วย ส่วนชาไกไม่ได้ดำรงชีวิตจากสิ่งของในทะเล เดิมชาไกเป็นชาวป่าอยู่ในป่าดงดิบทางภาคใต้ของไทยตั้งแต่จังหวัดสตูลลงไปจนถึงรัฐปะหังในประเทศมาเลเซีย บัดนี้ป่าถูกทำลายไปเป็นจำนวนมาก ชาไกซึ่งเดิมมีอาชีพเก็บของป่ามากินและมาขายจึงเดือดร้อน ต้องเข้ามาอาศัยเมืองท่างานรับจ้างหาเลี้ยงชีวิต เมื่อทางราชการมีสายตากไกลจัดนิคมให้พวกน้อยที่จังหวัดยะลา ณ ตำบลธารโตพวกชาไกจึงอยู่เป็นหลักแหล่งไม่ต้องเร่ร่อนต่อไป ยิ่งเมื่อได้รับพระราชทานพระมหากรุณาจากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีโปรดเกล้าฯ ตั้งนาสกูลให้พวกเขาเป็นนามสกุลเดียวกันหมดว่า “ศรีธารโต” ก็ทำให้เขาเกิดความภาคภูมิใจและอยู่รวมกลุ่มกันดำรงเอกลักษณ์ของชาไกไว้ได้ วัตถุทางศิลปะและวัฒนธรรมที่ชาไกมีแต่ที่เรารู้จักกันดี กระบอกพ่นลูกศรอาบยาพิษ หวีที่ทำจากกะลามะพร้าวมาแกะสลัก และเครื่องจักสาน ส่วนชาวเลนั้นไม่ได้ใช้ลูกศรอาบยาพิษ แต่เขาใช้ฉมวกแทงปลา ชาวเลไม่ได้มีข้อเสียทางการแกะสลักหรือการจัดสานอาชีพของเขาสมนาม “ชาวเล” ของเขาอย่างแท้จริง ชาวเลพูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน คำศัพท์ในภาษาของเขาคล้ายคลึงกับภาษามลายูมาก มีวงคำศัพท์ที่ใช้ร่วมกันอยู่ประมาณ 63% เราไม่สามารถพูดได้ว่าภาษาชาว

เป็นภาษาคำโดด (monosyllabic) เพราะพบว่าคำส่วนมากในภาษาของเขาเป็นคำสองพยางค์และสามพยางค์ เป็นส่วนใหญ่เนื่องจากมีวิธานิพนธ์หลายเล่มเขียนเกี่ยวกับภาษาชาวเล ทำให้คาดการณ์ว่างานที่เกี่ยวกับการสืบสร้าง (reconstruct) ภาษาชาวเลน่าจะใกล้เคียงเข้ามาแล้ว หากมีผู้สืบค้นภาษาชาวเล ณ ที่ต่างๆเพิ่มขึ้นอีกและทำการสืบสร้างภาษาชาวเลดั้งเดิมเราคงพอมีความรู้ที่จะเอาสานต่อภาษาชาวเลแยกจากภาษามลายูเมื่อประมาณกี่พันปีก่อน

สำหรับปัญหาเรื่องสุภาพอนามัย (ที่ใช้รหัสหมวดทางวิชาการว่า HL) มีอยู่เพียง 2 เรื่องเท่าที่สืบค้นได้ คือมีเรื่องสุลักษณ์ ชลาชน เรื่อง "ปัญหาสุภาพอนามัยของชุมชนชาวไทยใหม่ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต" (2515) และงานของอมร ทวีศักดิ์ เรื่อง "ลาต่า : อาการบ้าจี้ในกลุ่มชาวเล" (2525) เรื่องหลังนี้น่าสนใจมากเพราะได้พรรณนาอาการลาต่าของผู้หญิงชาวเลอย่างละเอียดมาก แต่เราไม่รู้ว่าเป็นเพราะอะไร เรื่องนี้คงเป็นเรื่องที่นักวิจัยที่เป็นแพทย์หรือจิตแพทย์จะต้องสืบค้นต่อ สำหรับเรื่องการพัฒนาและความช่วยเหลือที่เข้าไปสู่ชุมชนชาวเลนั้นก็มิให้อ้างอิงได้น้อยชิ้น ขึ้นลำดับที่สามารถอ้างถึงได้คือวิธานิพนธ์ของว่าที่ ร.ต. ธนา อสวนนท์ เรื่อง "แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภาคใต้ : จากกรณีศึกษาเรื่องของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตและพังงา" (2522) ในภาคใต้ไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เหมือนสถาบันวิจัยชาวเขาที่จังหวัดเชียงใหม่ งานค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในภาคใต้จึงมีน้อย ผลงานที่สำคัญๆไปอยู่ที่วิธานิพนธ์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์และงานของวิทยาลัยครูต่างๆไม่มีการจัดรวมไว้ทีเดียว ผู้ที่จะทำการค้นคว้าวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในภาคใต้ของประเทศไทยจะต้องลงทุนลงแรงมาก เพราะจะทำวิจัยเอกสารได้น้อยชิ้นและขึ้นที่ได้ทราบว่ามีอยู่ก็อาจสืบค้นหาไม่ได้ เพราะไม่ได้ลงในวารสารที่มีการออกที่แน่นอน ส่วนหนึ่งที่คณะผู้วิจัยพบก็คือมักลงพิมพ์ในวารสารเฉลิมฉลองหรือวารสารครอบรอบอะไรสักอย่างหนึ่ง จำนวนพิมพ์ไม่มากนัก เมื่อแจกกันไปแล้วก็หายแล้วหายเลย ไม่มีใครคิดตั้งเป็นตู้มาลาโย-โปลีเนเซียน หรือห้องชนกลุ่มน้อยในภาคใต้ ฯลฯ นักวิจัยรุ่นต่อไปจึงจะค้นคว้างานที่มีผู้ทำไว้แล้วได้ยาก และจะต้องออกทำวิจัยภาคสนามเองจึงจะได้ข้อมูลที่แท้จริง เป็นปัจจุบัน และมีจำนวนที่มากพอที่จะสร้างเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับภาคใต้ขึ้นมาได้ ถึงแม้ว่าจะได้ความรู้ไม่มากเท่าที่สถาบันวิจัยชาวเขาทำไว้ หรืออาจจะเป็นข้อมูลคนละแบบคนละสาขาวิชากับสถาบันวิจัยชาวเขา ซึ่งสถาบันวิจัยชาวเขาเน้นสาขาวิชาการมานุษยวิทยาเป็นหลัก ศูนย์ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับภาคใต้อาจเห็นความจำเป็นด้านอื่นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับบรรพชนชาติของเศรษฐกิจ การทำมหากิน การเคลื่อนย้ายแรงงาน การปรับตัว ตลอดจนการปกครองที่ควรเกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยงานนี้เป็นงานที่สำคัญ มีลำดับความเจ็บเป็นเร่งด่วนค่อนข้างสูงยิ่งเมื่อพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์แล้วจะเห็นได้ว่ามีลำดับความสำคัญอย่างสูงยิ่ง จึงไม่น่าเป็นเรื่องที่จะปล่อยปละละเลยไว้ นักวิจัยรุ่นใหม่คงจะต้องมีงานทำอีกมากกว่าความรู้ของเราเกี่ยวกับกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลมาลาโย-โปลีเนเซียนจะมีมากกว่านี้ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มีใช้จะไม่เห็นความสำคัญของผลงานของสถาบันทักษิณคดีศึกษา แต่งานของสถาบันทักษิณคดีศึกษาเป็นการศึกษาเรื่องทางภาคใต้ทั้งหมด ทั้งเรื่องของชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ทั้งเรื่องของไทยพุทธและไทยมุสลิมผลงานของสถาบันแห่งนี้ส่วนมากเป็นงานทางสาขาวิชาประวัติศาสตร์ วรรณคดี โบราณคดี มีการศึกษาเรื่องมานุษยวิทยาเล็กน้อย ซึ่งก็เป็นผลงานที่ดีแต่ไม่พอเพียงที่จะแสดงองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในภาคใต้ของประเทศไทยที่เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก อีกประการ

หนึ่งสิ่งที่สำคัญที่สุดของสถาบันวิจัยทางวิชาการอยู่ที่นักวิจัย ถ้านักวิจัยได้รับการสนับสนุนเพียงพอให้ทำการวิจัย ได้จนตลอดรอดฝั่งเป็นเรื่องๆไป อนาคตของผลงานวิจัย ณ ที่นั้นจะเข้มแข็งดี ดังเช่นที่สำนักศึกษาบูรพคดีไกลโพ้นแห่งฝรั่งเศส (Ecole Française d' Extrême Orient) ได้สนับสนุนนักวิจัยของเขาอย่างยิ่ง นักวิจัยของเขาไม่ต้องทำงานบริหารเลยก็เจริญก้าวหน้าได้ ทราบว่าในขณะนี้ก็มีนักวิจัยฝรั่งเศสมาประจำอยู่ในประเทศไทย 3 คน อีกหลายคนไปๆ มาๆ คนพวกนี้ทำวิจัยแล้วก็ส่งไปยังหน่วยงานต้นสังกัดของเขา ราชการไทยไม่ได้ไปรับรู้ความรู้ที่เขาค้นคว้ามานั้นด้วย ถ้าราชการไทยเห็นประโยชน์ของการวิจัยมากกว่านี้ คือทราบว่าการวิจัยเป็นเรื่องของ R and D (คือ Research and Development) ซึ่งจะทำให้ได้รับรู้เรื่องราวใหม่ๆ ขบวนการจัดทำอะไรใหม่ๆ ผลผลิตใหม่ๆ ฯลฯ อนาคตของการวิจัยในประเทศไทยก็คงดีกว่านี้ ที่เป็นอยู่นี้ นักวิจัยในมหาวิทยาลัยไทยเป็นข้าราชการสาย ข. ไม่ใช่อาจารย์ซึ่งเป็นข้าราชการสาย ก. แรงจูงใจที่จะดึงดูดคนให้มาทำงานวิจัยในประเทศไทยจึงเป็นไปได้โดยยาก และผู้ใหญ่มากท่านในวงราชการไทยก็มองนักวิจัยด้วยสายตาที่ไม่ดี คือคิดว่านักวิจัยหรืออาจารย์ที่ทำวิจัยเป็นพวกที่ร่อนวิชา หาเรื่องสืบค้นแต่เรื่องที่ไม่เป็นเรื่องทัศนคติที่ไม่ดีต่อขบวนการหาความรู้นี้ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนี้ต่อไปเรื่อยๆ โดยไม่แก้ไขแล้วก็ยากที่ประเทศไทยจะเทียมหน้าเทียมตาประเทศเพื่อนบ้านในยุคศตวรรษที่ยี่สิบเอ็ดได้ เราอย่ามัวแต่หัวเราะ เขมร ลาว เวียดนาม ฯลฯ เพราะประเทศเหล่านี้เขาก็ให้ความสำคัญกับขบวนการหาความรู้อย่างยิ่ง เขาพยายามสืบค้นการทำภูมิปัญญาชาวบ้านเก่ากลับมาใช้ เช่นในปี พ.ศ. 2542 นี้เองประเทศเวียดนามก็ได้จัดซิมโพเซียมเกี่ยวกับเรื่องสมุนไพร ประเทศเราต้องการผู้บริหารและนักวิชาการที่มีวิสัยทัศน์ และถ้าเป็นไปได้หากจะมีการสนทนา (dialogue) กันบ่อยๆ ระหว่างนักวิชาการกับผู้บริหารก็จะเป็นปรากฏการณ์ที่ดียิ่ง

ในส่วนที่เกี่ยวกับชาวไทยมุสลิม หรือที่จะกล่าวโดยละเอียดก็คือกลุ่มชนเชื้อสายมลายู พุทธภาษามลายู (ที่เป็นภาษาตระกูลมลายู-โปลีเนเซียน) นับถือศาสนาอิสลาม เรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยของชาวไทยมุสลิมนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง และก็มีชิ้นงานที่ศึกษาเรื่องของชาวไทยมุสลิมไว้มากพอสมควร ถึงจะไม่เป็นการศึกษาอย่างลึ้นเชิงในทุกๆด้าน แต่ก็เห็นว่ามีความสว่างเกี่ยวกับศึกษาเรื่องชาวไทยมุสลิมในลำดับที่น่าพอใจ ชิ้นงานส่วนมากที่เขียนเกี่ยวกับชาวไทยมุสลิมเป็นงานที่เป็นวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทเป็นส่วนใหญ่ และระดับปริญญาเอกก็มีบ้างผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของชาวไทยมุสลิมจะประสบปัญหาคนละแบบกับผู้ที่ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยอื่นๆ กล่าวคือในเรื่องที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยอื่นๆเรามากไม่มีชิ้นงานจะอ่าน แต่ในเรื่องที่เกี่ยวกับชาวไทยมุสลิมเรามีอ่านค่อนข้างมาก แต่น่าประหลาดใจที่ไม่มีชิ้นงานที่กล่าวถึงวัฒนธรรมทั่วไป (ANGN) ที่เขียนในระยะเวลาใกล้ๆ ชิ้นงานที่เขียนถึงเรื่องเหล่านี้จัดว่าเก่าแก่ อาจจะเป็นเพราะคนไทยมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยที่เป็นชนกลุ่มใหญ่ มีผู้รู้จักมากอยู่แล้วจึงไม่มีผู้เขียนถึงเรื่องวัฒนธรรมทั่วไป งานที่เกี่ยวกับศิลปะ (ANAR) มีงานของไพบุลย์ ดวงจันทร์ (พ.ศ. 2526) เรื่อง "ดนตรี กีฬา และการละเล่นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย" ที่น่าสนใจคือเรื่อง ดือตริ : ดนตรีรักษาไข้ของชาวไทยมุสลิมซึ่งน่าจะมีผู้ศึกษาลงรายละเอียดต่อไปและเปรียบเทียบกับการทำดนตรีบำบัดของการแพทย์ทางตะวันตก ถ้าเป็นสิ่งที่ให้ผลจริงก็เป็นการศึกษาที่ดีที่จะได้ภูมิปัญญาไทยชาวบ้านเพิ่มขึ้นอีกเรื่องหนึ่ง งานที่เกี่ยวกับศิลปะที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่งคืองานของประพนธ์

เรื่องณรงค์ (พ.ศ. 2534) เรื่อง “มะโย่ง ถึงโนรา” เป็นการกล่าวถึงการละเล่นที่นิยมอยู่ในท้องถิ่นภาคใต้ของไทยมุสลิมและไทยพุทธว่ามีร่องรอยพัฒนาการที่คล้ายคลึงกัน

งานที่เกี่ยวกับความเชื่อ ศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม ค่านิยม ข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติ (ANBL) มีวิทยานิพนธ์ที่สำคัญเขียนถึงวิชาการด้านนี้เท่าที่พบมี 23 เรื่อง เช่น งานของสถาพร ขวัญยืน (พ.ศ. 2513) เรื่อง “ศาสนกิจของมุสลิม” ให้ความรู้ดีมากเกี่ยวกับศาสนาอิสลามในประเทศไทย งานของฉัตรแก้ว ลิมาภักษ์ (พ.ศ. 2514) เรื่อง “ประเพณีการทำศพของชาวไทยอิสลาม” งานของ พ.อ.ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์และคณะ (พ.ศ. 2531) เรื่อง “ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ซึ่งหนังสือเรื่องนี้คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติจัดพิมพ์เป็นคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในท้องที่สี่จังหวัดภาคใต้ วิทยานิพนธ์ที่เป็นการเปรียบเทียบก็มีอยู่ไม่น้อย เช่นงานของสุรพล โพพิศ (พ.ศ. 2518) เรื่อง “การเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมของนักศึกษาไทยพุทธและนักศึกษาไทยอิสลามที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูยะลา” วิทยานิพนธ์บางเล่มก็เจาะลึกแคบลงในเฉพาะท้องที่เท่านั้น เช่นงานของจุไรรัตน์ สวัสดิภาพ (พ.ศ. 2530) เรื่อง “ชุมชนกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิม ศึกษากรณีไทยมุสลิมอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช” งานของสุวิชา ยี่สุนทร (พ.ศ. 2533) เรื่อง “คุณลักษณะของผู้นำศาสนาอิสลามที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและแนวทางการจัดฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลาม เพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดปัตตานี” และงานของดลมนรจ์ ลาภา (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบที่มีต่อลักษณะสังคมเศรษฐกิจและแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส” ชิ้นงานสำคัญอีกสองเรื่องคือของ ดร. โมห์มัด อับดุลกาเดร์ (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) ที่จะดเว้นไม่กล่าวถึงมิได้คือเรื่อง “ความเข้าใจเรื่องศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมเบื้องต้นใน 4 จังหวัดภาคใต้” นับว่าเป็นหนังสือที่สำคัญเพราะผู้เขียนเป็นนักวิชาการชั้นแนวหน้าในเรื่องอิสลามศึกษาและภาษามลายู อีกเรื่องหนึ่งที่จะดเว้นไม่กล่าวถึงเสียมิได้คืองานของ พ.อ.นรพงศ์ เทพจารี (พ.ศ. 2534) เรื่อง “ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามของคนไทยมุสลิมชนบทจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสังคม เศรษฐกิจ และคุณภาพชีวิต” วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เนื่องจากเป็นงานที่เขียนในระยะเวลาไม่ถึงสิบปีหลังนี้เอง จึงมีการศึกษาเรื่องที่เป็นแนวคิดใหม่เช่นเรื่อง “คุณภาพชีวิต” ที่ไม่มีกล่าวถึงในงานรุ่นแรกๆ

งานที่เกี่ยวกับวรรณกรรม (ANFR) ของชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษามลายูนับว่ามีอยู่ไม่มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมอันสูงของชาวไทยมุสลิมและมักไม่ปรากฏในรูปของเล่มหนังสือที่คนจะหาซื้อไปอ่านได้ง่าย งานด้านนี้มักจะมีอยู่ในรูปวิทยานิพนธ์ที่คนที่ต้องการอ่านจะต้องไม่อ่านในห้องสมุด เช่นงานของมัลลิกา คณานุรักษ์ (พ.ศ. 2523 และ 2524) เรื่อง “เพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี” และ “เพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้” งานของประพนธ์ เรื่องณรงค์ (พ.ศ. 2527) เรื่อง “สมบัติไทยมุสลิมภาคใต้ : การศึกษาคติชาวบ้านไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส” และงานของนุชนาถ เหละดูหวี (พ.ศ. 2537) เรื่อง “การวิเคราะห์นิตานพื้นบ้านไทยมุสลิมได้ถึง 90 เรื่อง และคัดได้ที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ 81 เรื่อง

ชิ้นงานด้านมานุษยวิทยาที่ครอบคลุมกันมีอยู่กระจัดกระจายเป็นหัวข้อย่อยซึ่งคณะผู้วิจัยนำมารวมกันไว้ในหมวดอื่น (Others) ซึ่งใช้รหัสว่า ANOT มีอยู่ 38 เรื่อง ซึ่งนับว่ามากพอสมควร เนื้อหาสาระก็

แตกต่างกันไปตามความเก่า-ใหม่ บางชิ้นงานเขียนนานแล้ว แต่ก็ยังเป็นผลงานที่มีคุณค่า เช่น วิทยานิพนธ์ของ ร.ต. จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (พ.ศ. 2505) เรื่อง "สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับกระทรวงมหาดไทย" และงานของ David C. MacMichael (ค.ศ. 1968) เรื่อง "Analysis of the Present Situation in South Thailand in Relation to the Internal Security of Thailand" งานชิ้นนี้เป็นรายงานสรุปเกี่ยวกับเรื่องพรรคคอมมิวนิสต์ในภาคใต้ของประเทศไทย และกล่าวถึงนโยบายการปราบปรามของประเทศมาเลเซียและประเทศไทย หนังสือที่เป็นที่รู้จักกันมากของชัชวาลย์ บุรุษพัฒน์ (พ.ศ. 2515) เรื่อง "ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" ก็มีกล่าวถึงชาวไทยมุสลิมไว้ในตอนท้ายของหนังสือ คือเรื่องปัญหาและอุปสรรคในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เช่นเดียวกับเอกสารวิจัยของพลตรีธนาอม ไวกนอมสัตร์ (พ.ศ. 2520) เรื่อง "การส่งเสริมความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้" ซึ่งรายงานการวิจัยนี้กล่าวถึงภูมิหลังทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะทางประวัติศาสตร์ สังคม และปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ ซึ่งเรื่องปัญหาความมั่นคงของชาตินี้พบในหลายชิ้นงานเช่นในเอกสารของนันทวรรณ ภู่ว่าง (พ.ศ. 2521) เรื่อง "ปัญหาชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้" และในหนังสือของลิขิต ธีรเวคินและคณะ (พ.ศ. 2521) เรื่อง "ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" น่าสังเกตว่าในระยะ พ.ศ. 2520-2525 มีผลงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษามลายูในภาคใต้ของประเทศไทยออกมาหลายเล่ม ที่น่าสนใจมากคือวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของสุรินทร์ พิศสุวรรณ (ค.ศ. 1982) เรื่อง "Islam and Malay Nationalism : A Case Study of the Malay-Muslims of Southern Thailand" ซึ่งเสนอต่อมหาวิทยาลัย Harvard ซึ่งวิทยานิพนธ์เรื่องนี้นับเป็นเรื่องที่ลำดับความเป็นมาของปัญหาที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลามได้ละเอียดอ่านเข้าใจได้ง่าย ต่อจากนี้สุรินทร์ พิศสุวรรณ (พ.ศ. 2525) ได้เขียนเอกสารวิชาการเรื่อง "นโยบายประสมประสานชาวมลายูมุสลิมในประเทศไทยสมัยรัตนโกสินทร์" ซึ่งบทความนี้ได้ศึกษาบทบาทที่ชาวมลายูมุสลิมมีในการเข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง. งานวิจัยที่น่าจะต่อเนื่องกับงานของสุรินทร์ พิศสุวรรณได้เป็นอย่างดีคือการศึกษาประวัติภูมิหลังผลงาน และอุดมคติของผู้นำชนกลุ่มน้อยที่นับถือศาสนาอิสลามให้ละเอียดกว่าที่ได้กล่าวไว้แล้วในงานของสุรินทร์ พิศสุวรรณ ครั้นถึง พ.ศ. 2527 สุรินทร์ พิศสุวรรณและชัยวัฒน์ สถาอานันท์ได้เขียนหนังสือเรื่อง "สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน" ซึ่งศึกษาเรื่องเงื่อนไขทางการเมืองที่น่าไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และการศึกษาเรื่องอิสลามกับความรุนแรง

การศึกษาเรื่องระยะทางทางสังคม (Social Space หรือ Espace Sociale) ตามแนวการศึกษาของศาสตราจารย์ Georges Condominas ก็มีอยู่บ้างในวิทยานิพนธ์ต่างๆ เช่นในวิทยานิพนธ์ของสุมนัส จิตพิทักษ์ (ประทุมศิริ) (พ.ศ. 2520) เรื่อง "ระยะทางทางสังคมในภาคใต้ของประเทศไทย" และในวิทยานิพนธ์ของปาลิต ผ่องแผ้ว (พ.ศ. 2528) เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไทยพุทธกับไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส : ศึกษาระยะทางทางสังคมเฉพาะกรณี"

ชิ้นงานที่เกี่ยวกับการปรับตัว ชวัญและกำลังใจ ทศนคติที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเชื้อสายมาเลย์และถือศาสนาอิสลามก็มีอยู่ไม่น้อย เช่นในวิทยานิพนธ์ของไชย พรหมศรี (พ.ศ. 2533) เรื่อง "ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบล อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี" ซึ่งกล่าวปัจจัย

เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ และปัจจัยความสนับสนุนจากผู้นำ งานวิจัยของสุรพงษ์ โสณะเสถียร (พ.ศ. 2531) เรื่อง "คุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม และการสนองตอบต่อรัฐบาล" ก็เป็นชิ้นงานที่น่าอ่านอีกชิ้นหนึ่ง วิทยานิพนธ์ของสมบัติ โยธาทิพย์ (พ.ศ. 2535) เรื่อง "ขวัญในการปฏิบัติงานของพัฒนาการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" ก็เน้นเรื่องขวัญกำลังใจว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้พัฒนาการทำงานได้ดีหรือไม่ ผิดกับงานรุ่นแรกๆ ที่กล่าวเน้นแต่เรื่องความมั่นคงปลอดภัย

งานที่กล่าวถึงเรื่องการประดิษฐ์ได้แก่เทคนิคในการสร้างและประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ (รหัส ANT)N) มีอยู่น้อย หนังสือเล่มสำคัญคืองานของ เขต รัตนะจระณะและคณะ (พ.ศ. 2537) เรื่อง "เรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้"

งานที่เกี่ยวกับประเพณี จารีต ขนบธรรมเนียม พิธีกรรม (รหัส ANTR) มีอยู่เพียง 2-3 เล่ม ที่สำคัญคือเอกสารวิจัยที่กล่าวถึงวัฒนธรรมประเพณีที่มีผลต่อการประสานทางสังคมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิมในงานของ Chaveewan Vannaprasert and others (1986) เรื่อง "The Traditions Influencing the Social Integration Between the Thai Buddhists and the Thai Muslims" เอกสารที่สำคัญอีกเล่มหนึ่งคืองานวิจัยของมานิต จารงค์ (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) เรื่อง "วัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" เป็นงานที่ทำให้เข้าใจทัศนคติที่มีต่อโลกและชีวิตของชาวไทยมุสลิมดียิ่งขึ้น งานวิจัยเกี่ยวกับประเพณี จารีต ขนบธรรมเนียมและพิธีกรรมที่คณะผู้วิจัยได้อ่านมักจะดำเนินความเป็นแบบพรรณนา (descriptive) ไม่มีการใช้ทฤษฎีทางวิชามานุษยวิทยาหรือวิทยาศาสตร์ ทำให้ได้ชิ้นงานที่อ่านง่ายแต่ก็มักไม่มีความลุ่มลึกเท่าที่ควร และจะอ่านเพื่อเปรียบเทียบกับงานของนักวิชาการในโลกตะวันตกได้ยาก

งานประเภทบรรณานุกรมที่งานวิจัยฉบับนี้ให้รหัสไว้ว่า BB มีอยู่เพียง 3 เล่มเท่าที่พบ เล่มแรกคือผลงานรวบรวมของสุรางค์ศรี ตันเสียงลม (พ.ศ. 2524) เรื่อง "บรรณนิทัศน์หนังสืองานวิจัย และบทความต่างๆเกี่ยวกับชาวมุสลิมในประเทศไทย" ผลงานนี้เป็นการมองเนื้อหาสาระของงานวิจัยในแง่ที่เป็นปัญหา ทั้งปัญหาการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและปัญหาทั่วไป พร้อมข้อเสนอแนะวิธีแก้ไข งานประเภทบรรณานุกรมที่มีอยู่เล่มที่สองคือผลงานการรวบรวมของสมทรง หะยีเจ๊ะมะ (พ.ศ. 2534) เรื่อง "บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์อิสลามศึกษา" ให้รายชื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆที่มีเนื้อหาเป็นเรื่องอิสลามศึกษาไม่ว่าจะเขียนเป็นภาษาไทยหรืออังกฤษ ฝรั่งเศส อาหรับ ญี่ปุ่น มลายู ส่วนงานประเภทบรรณานุกรมเล่มที่สามคือผลงานรวบรวมของรัชณี กัลยาคุณาวุฒิ (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) นั้นเป็น "รายงานวิจัยเรื่องการวิจัยสำรวจเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่าง พ.ศ. 2521-2532" ซึ่งเป็นชิ้นงานอีกเรื่องหนึ่งที่มองเรื่องของชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษามลายูและนับถือศาสนาอิสลามในแง่ของปัญหา

งานที่กล่าวเกี่ยวกับเศรษฐกิจและอาชีพ (รหัส EC) นับว่ามีพอประมาณ ที่สำคัญคือวิทยานิพนธ์ของวิจิต กาฬกาญจน์ (พ.ศ. 2528) เรื่อง "นโยบายการผลิตและค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2444-2503" ผลงานชิ้นนี้กล่าวถึงการปลูกและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทยตั้งแต่แรกเริ่มจนถึง พ.ศ. 2503 ให้ความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ได้อย่างดีมาก แต่น่าเสียดายที่ขอบเขตของวิทยานิพนธ์เรื่องนี้สิ้นสุดที่ พ.ศ. 2503 ระยะเวลาต่อมาอีกสี่สิบปีหลังยังมีเรื่องน่าศึกษาอีกมากซึ่งรวมถึงการคัดเลือกพันธุ์ยางพันธุ์ใหม่ การขยายสถานที่ปลูก

จากจังหวัดภาคใต้ไปยังจังหวัดระยองและจันทบุรีตลอดจนภาคอีสาน รวมทั้งเรื่องการกลายเป็นไทยของชาวจีนที่เข้ามาเป็นผู้บุกเบิกการทำสวนยาง เรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กันของกรรมกรสวนยางเชื้อสายจีนกับชาวไทยมุสลิมก็เป็นเรื่องที่น่าสนใจไม่น้อย เอกสารการวิจัยทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพอีกเรื่องหนึ่งที่น่าสนใจคือผลงานของสว่าง เลิศฤทธิ์ (พ.ศ. 2535) เรื่อง "สตรีไทยมุสลิมกับโรงงานอุตสาหกรรมในปัตตานี : ศึกษาผลกระทบต่องานวิถีชีวิต" เอกสารการวิจัยเรื่องนี้ที่น่าสนใจทั้งในแง่ที่เป็นการศึกษาวิถีชีวิตและผลกระทบทางเศรษฐกิจที่โรงงานอุตสาหกรรมมีต่อชาวไทยมุสลิม และยังน่าสนใจในแง่สตรีศึกษาที่ศึกษาเรื่องสตรีที่เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยด้วยอย่างเป็นระบบ

ผลงานที่เกี่ยวกับการศึกษา การเรียน การสอนและหลักสูตรที่ใช้รหัสว่า ED มีอยู่มากพอสมควร เท่าที่พบมี 24 ชิ้นงาน ทั้งหมดเป็นวิทยานิพนธ์ซึ่งพบทั้งวิทยานิพนธ์ระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิต ซึ่งผู้เขียนวิทยานิพนธ์เหล่านี้ต่อมาหลายคนมีบทบาทสำคัญในเรื่องการจัดการการศึกษาของชาติ วิทยานิพนธ์ที่วิเคราะห์เรื่องทัศนคติมีในงานของรุ่ง แก้วแดง (พ.ศ. 2511) เรื่อง "ทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม" ซึ่งเรื่องนี้ได้รับการสานต่อในวิทยานิพนธ์ของประจักษ์ ประจักษ์ปัจฉิม (พ.ศ. 2516) เรื่อง "การปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม และในเรื่องเกี่ยวกับการบริหารจัดการโรงเรียนปอเนาะก็ได้เขียนไว้ในวิทยานิพนธ์ของวิทยา บุญสม (พ.ศ. 2521) เรื่อง "การบริหารงานโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้" และวิทยานิพนธ์ของมณูญ ดารามิตร (พ.ศ. 2525) เรื่อง "การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเขตการศึกษา 2"

ในส่วนของประวัติและปัญหาของการจัดการศึกษาในภาคใต้มีในวิทยานิพนธ์ของ พ.อ. ประสิทธิ์ เวชสวรรค์ (พ.ศ. 2509) เรื่อง "การพัฒนาการศึกษาเพื่อบูรณาภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้" เมื่ออ่านวิทยานิพนธ์เล่มนี้แล้วมาอ่านอีกเล่มหนึ่งคือเล่มของนพดล โรจนอุดมศาสตร์ (พ.ศ. 2523) เรื่อง "ปัญหาการจัดการศึกษาในมณฑลปัตตานี พ.ศ. 2449-2474" จะพบว่าปัจจัยที่ให้ผลลบต่อการจัดการศึกษาในภาคใต้มีมากและการที่รัฐบาลสามารถแก้ไขปัญหามาได้ระดับหนึ่งนั้นก็เป็นเรื่องที่ควรชมเชยความพยายาม

รายงานการวิจัยการที่มีความลุ่มลึกเรื่องหนึ่งที่จะกล่าวถึงคือรายงานการวิจัยเรื่อง "การศึกษาองค์ประกอบของปัญหาที่มีผลต่อสวัสดิภาพครูในสามจังหวัดภาคใต้" ซึ่งได้รับทุนอุดหนุนจากคุรุสภาใน พ.ศ. 2525 แต่ไม่ปรากฏชื่อผู้วิจัย ที่น่าสนใจคือพบว่าการนักถือศาสนาอะไรไม่สำคัญต่อสวัสดิภาพของครูแต่อย่างใด การวิจัยเรื่องบทบาทก็เป็นหัวข้อหนึ่งที่นิยมทำวิจัยกัน เห็นได้ในวิทยานิพนธ์ของวิโรจน์ ขวัญเกื้อ (พ.ศ. 2530) เรื่อง "บทบาทของโต๊ะอิหม่ามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการสนับสนุนการพัฒนาโครงการการศึกษาในระบบโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น และโต๊ะอิหม่าม" วิทยานิพนธ์อีกเล่มหนึ่งที่น่าสนใจไม่น้อยคือเล่มของวีรชาติ ไชยบุญ เรื่อง "บทบาทของหัวหน้าครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2" วิทยานิพนธ์เล่มที่เจาะศึกษาเรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในบุคลากรทางการศึกษาคืองานของสุพลี สือรี (พ.ศ. 2536) เรื่อง "คุณลักษณะของครูเพื่อการพัฒนาชนบทตามความคิดเห็นของคณะกรรมการทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับอำเภอ จังหวัดปัตตานี" และวิทยานิพนธ์ของ ยึดฟอง อินทโกษี (พ.ศ. 2537) เรื่อง "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่

เสียงภัย จังหวัดยะลา” พบว่าคุณลักษณะที่มีความสำคัญที่สุดคือเรื่องคุณธรรม ที่มีความสำคัญน้อยได้แก่เรื่อง บุคคลิกภาพ

การศึกษาเรื่องนิเวศวิทยา ภูมิประเทศ ถิ่นฐานบ้านเรือน และสิ่งแวดล้อม (ใช้รหัสว่า EG) กำลังเป็นที่นิยมในสมัยปัจจุบันแต่มีเขียนเป็นวิทยานิพนธ์น้อยมาก วิทยานิพนธ์เรื่องแรกที่ศึกษาด้านนี้คืองานของ มนตรี คักดีเมือง (พ.ศ. 2527) เรื่อง “แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาชุมชนเมืองยะลา” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ที่เสนอต่อภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และนำเสนอโดยที่ไม่มีผู้ศึกษาสานต่อลักษณะทางสิ่งแวดล้อมของบริเวณพรุริมฝั่งทะเลในภาคใต้ น่าจะมีผู้ศึกษาไว้อย่างเป็นเรื่องเป็นราว เพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ชนิดนี้ที่เป็นดินเปรี้ยวและน้ำท่วมขัง แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันก็ยังไม่ผู้ใดเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง

ตรงกันข้าม การศึกษาเรื่องสุขภาพอนามัย การแพทย์พื้นบ้าน โรคภัยต่างๆ การเลี้ยงดูเด็ก/คนแก่ การสาธารณสุข ซึ่งใช้รหัสว่า HL กลับมีศึกษาไว้มากกว่า นับชิ้นงานหลักได้ 6 ชิ้น เช่นผลงานของสาส์นิเฉลิมวรรณพงศ์ (พ.ศ. 2530) เรื่อง “การศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพของชาวไทยมุสลิม ที่ใช้บริการสุขภาพในโรงพยาบาลในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้” ผลงานของสินา ตั้งกะนะภักย์ (พ.ศ. 2535) เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการทำคลอดแบบพื้นบ้านและแบบสมัยใหม่ของมารดาไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ที่น่าสนใจคือวิทยานิพนธ์เรื่องนี้พบว่าความสามารถในการพูดภาษาไทยก็เป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่ชาวไทยมุสลิมจะตัดสินใจใช้บริการทางสุขภาพแบบสมัยใหม่ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับการสาธารณสุขก็มีชิ้นงานของสะแลแม อาแวนิ (พ.ศ. 2536) เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลทำให้หมู่บ้านในชนบทจังหวัดปัตตานีมีส้วมใช้ทุกหลังคาเรือน” และงานของทิพย์วรรณ สุขสุพันธ์ (พ.ศ. 2535) เรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกองทุนและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านในจังหวัดนราธิวาส” โดยวิทยานิพนธ์เล่มนี้เน้นบทบาทของผู้นำท้องถิ่นว่ามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่าผู้อื่น

งานที่ศึกษาเรื่องความช่วยเหลือจากภายในและภายนอกประเทศ ที่ใช้รหัสว่า HP พบที่สำคัญเพียง 2 ชิ้นคือผลงานวิทยานิพนธ์ของทัศนีย์ พรหมไพบิจิตร (พ.ศ. 2524) เรื่อง “แนวทางการจัดสวัสดิการแก่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสามยอด ตำบลโคกโพธิ์ อำเภโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี” และวิทยานิพนธ์ของสมพงศ์ กุลดิธธรรม (พ.ศ. 2535) เรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการพัฒนาชนบทของคณะกรรมการสภาตำบลในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส” โดยที่เรื่องความช่วยเหลือเป็นหัวข้อหนึ่งที่สำคัญน่าจะเป็นหัวข้อวิจัยได้มาก แต่มีงานที่เกี่ยวกับเรื่องนี้น้อย ที่มีอยู่ก็เป็นผลงานของนักศึกษามหาบัณฑิตซึ่งแน่นอนว่าจะต้องใช้ทุนรอนส่วนตัว และความสนับสนุนที่ได้รับก็ไม่เต็มที่นัก จึงน่าที่หน่วยงานที่สนับสนุนการศึกษาและการวิจัยจะให้ทุนให้มีการศึกษาเรื่องนี้ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความช่วยเหลือที่ได้รับจากต่างประเทศที่น่าจะมีอยู่ไม่น้อย

การศึกษาทางประวัติศาสตร์ ความเป็นมา และพัฒนาการของกลุ่มชน (ที่ใช้รหัสว่า HT) นับว่ามีชิ้นงานอยู่มากพอสมควรคือประมาณ 15 ชิ้นงาน ผลงานในระยะแรกๆ เป็นบทความสั้นๆ ที่ไม่มีความลุ่มลึกอะไรมากนัก ในพ.ศ. 2513 มีวิทยานิพนธ์ของ Mariya Johanna Futchs เรื่อง “A Comparative Study of

Thai and 'Filipino Muslims' ซึ่งน่าสนใจในแง่ที่เป็นมุมมองคนไทยมุสลิมในประเทศไทยในมิติใหม่ มีการเปรียบเทียบกับมุสลิมชนในประเทศอื่น วิทยานิพนธ์ที่ใช้วิธีทางประวัติศาสตร์อธิบายความเป็นมาของปัญหาและวิธีแก้ปัญหาของชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษามลายูก็มี เช่นงานของภักดีนิ เปรมโยธิน (พ.ศ. 2519) เรื่อง "กระบวนการบริหารราชการส่วนภูมิภาคกับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้" ซึ่งกล่าวถึงนโยบายอะลุ่มอล่วยของรัฐบาลไทย ในระยะ พ.ศ. 2525-2527 ได้มีบทความสำคัญ 2 บทความที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษเกี่ยวกับภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่กระทบต่อความมั่นคงชายแดนมาเลเซีย ปัญหาความต้องการแยกดินแดนนั้นคือผลงานของ Surin Pitsuwan (ค.ศ. 1982) เรื่อง "Issues Affecting Border Security Between Malaysia and Thailand" และผลงานของ Omar Farouk (ค.ศ. 1984) เรื่อง "The historical and transnational dimensions of Malay-Muslim separatism in Southern Thailand" ซึ่งปัญหาเรื่องการรักษาชาติมาเลย์และแนวความคิดที่จะแบ่งแยกตนเองออกไปนี้พบในชิ้นงานหลายชิ้น แต่ผู้เขียนแต่ละคนก็ไม่ได้เสนอแนวทางแก้ไขไว้มากนัก ทั้งนี้เพราะปัญหาที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษามลายูนับถือศาสนาอิสลามนั้นเป็นปัญหาที่สลับซับซ้อนอย่างแท้จริง เพราะแตกต่างกับคนไทยทั้งเรื่องภาษาที่พูด ศาสนาที่นับถือ และแตกต่างกันทางเชื้อชาติแม้จะไม่แตกต่างในสัญชาติก็ตาม พระราชภารกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาภาคใต้ที่น่าจะมีคนนำมาศึกษารวบรวมเป็นเล่มไว้ให้บริบูรณ์ แต่ก็ยังไม่มีผู้ทำ

งานที่เกี่ยวข้องกับภาษา การสื่อสาร การติดต่อกับภายนอกที่ใช้รหัสว่า LC มีอยู่มาก ที่พบที่มีเนื้อหาสาระมากพอสมควรมีอยู่ถึง 45 รายการ ส่วนมากเป็นวิทยานิพนธ์ในภาควิชาภาษาไทยและภาควิชาภาษาศาสตร์ตามมหาวิทยาลัยต่างๆ มีทั้งวิทยานิพนธ์ที่พรรณนาระบบเสียงและระบบไวยากรณ์ของภาษามลายูท้องถิ่นต่างๆ ที่อยู่ในประเทศไทย เช่นวิทยานิพนธ์ของ Siriporn Nijdolruedee (ค.ศ. 1986) เรื่อง "A Phonological of the Nakorn Si Thammarat Malay Dialect at Nakhian Sub-District, in Comparison with the Satun Malay and Pattani Malay Dialects" ที่น่าสนใจมากก็มีเช่นวิทยานิพนธ์ของสายสมร ยุวนิมิ (พ.ศ. 2531) เรื่อง "ลักษณะของภาษาไทยถิ่นที่ชาวไทยมุสลิมใช้ในชีวิตประจำวัน ตำบลเจ๊ะเห อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส วิทยานิพนธ์ของ Thawika Raiwong (ค.ศ. 1990) เรื่อง "A Phonological Study of Pathumthani Malay" น่าสนใจตรงที่พรรณนากษณมลายูท้องถิ่นปทุมธานีซึ่งนับว่าอยู่ใกล้กรุงเทพฯ มาก แต่ก็ยังคงเอกลักษณ์ภาษามลายูอย่างสมบูรณ์ สำหรับเนื้อหาทางด้านไวยากรณ์มีปรากฏในวิทยานิพนธ์ของ Anat Wonggositkul (ค.ศ. 1985) เรื่อง "Word Classes in Pattani Malay" ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ที่มีผู้อ้างถึงมาก วิทยานิพนธ์เล่มของปรีชา ทิชนพงศ์ (พ.ศ. 2519) เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบระบบประโยคภาษาไทยกับระบบประโยคภาษามลายูในสี่จังหวัดภาคใต้" ก็เป็นที่รู้จักกันดี และเป็นประโยชน์สำหรับแนะนำครูผู้สอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแก่เด็กไทยมุสลิมในพ.ศ. 2527 กัลยา ชูโชติ ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง "โครงสร้างวากยสัมพันธ์ภาษามลายูท้องถิ่นสตูล" นอกจากนี้การศึกษาเรื่องปรากฏการณ์ทวิภาษา (Bilingualism) และวิทยานิพนธ์ที่ออกแนวจิตวิทยาการศึกษา ที่เน้นศึกษาเรื่องการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนที่พูดภาษามลายูเป็นภาษาแม่ก็มีอยู่ไม่น้อย

สำหรับองค์ความรู้เกี่ยวกับการอพยพของชนกลุ่มที่พูดภาษามลายู นับว่ามีอยู่น้อยมาก โดยมีชิ้นงานที่ใช้รหัส MI การอพยพเคลื่อนย้ายอยู่เพียงเรื่องเดียวคือวิทยานิพนธ์ของนิสกร วิทยปรีชากุล (พ.ศ.

2533) เรื่อง “บทบาทของโครงข่ายทางสังคมในการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในประเทศมาเลเซีย : กรณีศึกษาหมู่บ้านจะรัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี” ความจริงเรื่องการอพยพเคลื่อนย้ายของชาวมุสลิมมีมากกว่าที่บรรยายไว้นี้ จึงควรมีการศึกษาเรื่องเช่นนี้กันต่อ อาชีพที่ชาวมุสลิมนิยมทำก็เป็นอีกหัวข้อหนึ่งที่น่าศึกษา เมื่อศึกษาแล้วจะได้ทราบถึงเรื่องภาวะการจ้างแรงงานและวิธีการออมเงินของชนกลุ่มนี้

งานที่เกี่ยวกับโภชนาการ (ใช้รหัส NT) ของชาวไทยมุสลิมไม่มีเขียนไว้มากนัก เพราะความจริงแล้วชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้เป็นชนกลุ่มใหญ่ (ในแง่ว่ามีจำนวนมาก) เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าไม่รับประทานเนื้อสุกรและชอบใส่เครื่องเทศในอาหารมากกว่าคนไทยกลุ่มอื่น มีวิทยานิพนธ์ที่ศึกษาเรื่องโภชนาการของชาวไทยมุสลิมแต่ไม่ได้ศึกษาทางโภชนาการโดยตรง แต่กลับใช้วิธีการของวิชาภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethnolinguistics) คือ วิทยานิพนธ์ของนราวดี พันธุ์นรา (พ.ศ. 2536) เรื่อง “การศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับพฤติกรรมการกินของชาวไทยมุสลิม จังหวัดนราธิวาส”

องค์ความรู้เกี่ยวกับประชากรศึกษา จำนวนประชากรการคุมกำเนิด ภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะการตาย ที่ใช้รหัสว่า PP มีผู้ศึกษาไว้บ้างประมาณ 3 รายการ เช่นบทความของสุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร (พ.ศ. 2525) เรื่อง “ผลกระทบต่อนิวภาวะเจริญพันธุ์ที่เกิดจากความเชื่อทางศาสนาและระเบียบประเพณีของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้” ส่วนวิทยานิพนธ์ของอาหวัง ลำนุ้ย (พ.ศ. 2529) เรื่อง “การประเมินผลโครงการศึกษาภาคใต้ศึกษาเฉพาะกรณีการฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลาม” ส่วนงานของวิภาวรัตน์ พงษ์กิตติและคนอื่นๆ (พ.ศ. 2532) เป็นบรรณานุกรมที่เก็บรวบรวมงานด้านนี้ทั้งหมด แม้แต่บทความชิ้นสั้นๆ ขนาด 1-2 หน้า ก็เก็บไว้ด้วย อันได้แก่เรื่อง “บรรณานุกรมทางด้านประชากรและวางแผนครอบครัวเกี่ยวกับภาคใต้”

งานที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง สังคม การเมือง โครงสร้างและรูปแบบของสังคม บทบาทของคนในสังคม โครงสร้างครอบครัว ระบบเครือญาติ ที่ใช้รหัสว่า SS มีอยู่มากพอสมควร นับชิ้นงานหลักได้ 24 ชิ้นงาน งานด้านนี้ส่วนมากอยู่ในวิทยานิพนธ์ เช่นวิทยานิพนธ์ของ ร.ต.มงคล สุวรรณโชติช่วง (พ.ศ. 2512) เรื่อง “การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้ในระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2507-2509)” เล่มที่สำคัญมากคือวิทยานิพนธ์ของ Patya Saihoo (ค.ศ. 1974) เรื่อง “Social Organization of an Inland Malay Village Community in Southern Thailand” ซึ่งเล่มนี้ได้เป็นต้นแบบให้นักศึกษาหลายคนที่ศึกษากับท่านศาสตราจารย์ ดร.พัทธยา สายหนู วิทยานิพนธ์ของสงคราม ชื่นภิบาล (พ.ศ. 2518) เรื่อง “การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” หนังสือสองเล่มที่มีเนื้อหาคล้ายกันแต่มีระเบียบวิธีวิจัยคนละอย่างและปรากฏผลว่าน่าอ่านทั้งสองเรื่องได้แก่งานของ ชจิตภัย บุรุษพัฒน์ (พ.ศ. 2519) เรื่อง “ไทยมุสลิม” และงานของ อุทัย หิรัญโต (พ.ศ. 2521) เรื่อง “มุสลิมในประเทศไทย”

ใน พ.ศ. 2527 สุรินทร์ พิศสุวรรณ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์ ได้เสนอผลงานที่สำคัญมากเรื่อง “จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน” หนังสือเล่มนี้เป็นหนึ่งในน้อยเล่มที่พูดถึงปัญหาเรื่องความรุนแรงอย่างกระจ่างพอควร ส่วนวิทยานิพนธ์ของนิคม สุวรรณรุ่งเรือง (พ.ศ. 2530) เรื่อง “ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้” ก็เป็นเรื่องที่มองโครงสร้างทางสังคมของไทยมุสลิมอย่างเป็นพลวัตร เห็นความเคลื่อนไหวในสังคมของไทยมุสลิมอย่างชัดเจน

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่างานที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลมลายูโพลีเนเซียนจะเป็นผลงานการศึกษาในมหาวิทยาลัย เขียนออกมาในรูปของวิทยานิพนธ์ซึ่งก็เป็นสิ่งที่ดีแต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ในตัวของตัวเอง นั่นคือวิทยานิพนธ์มักจะยืดเยื้อเนื่องจากต้องการความละเอียดครบถ้วนในการให้ข้อมูล ผู้อ่านที่มีเวลาน้อยหรือที่ไม่ได้ปรารถนาความครบถ้วนทางวิชาการจึงมักจะอ่านอยู่ไม่ได้นาน ส่วนภาษาที่ใช้ก็เป็นไปตามรูปแบบของการทำวิทยานิพนธ์ ทำให้ผู้ที่ต้องการทราบความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมาต้องใช้เวลาตีความ เป็นการค่อนข้างยากที่จะทำให้หนังสือที่มีเนื้อหาสาระต่างๆ ลุ่มลึกอย่างวิทยานิพนธ์จะทั้งอ่านสนุกและได้เนื้อหาสาระครบถ้วน และไม่มีความคิดเห็นไปทางเดียวอย่างที่เรียกว่าอคติ นักเขียนท่านที่ทำได้สำเร็จได้ทั้งงานที่น่าอ่านและมีเนื้อหาสาระอย่างเช่น ขจัดภัย บุษพัฒน์ สุรินทร์ พิศสุวรรณ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ และพัทยา สายหู จึงนับว่าน่าชมเชยมาก

บรรณนิทัศน์

AAA (รวมทุกกลุ่มชาติพันธุ์)

AAA 2533/1990, วิรัช นิยมธรรม. ระบบฐานข้อมูลภาษาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยด้วยคอมพิวเตอร์ นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล 121 หน้า

งานวิจัยนี้ได้นำเทคโนโลยีทางคอมพิวเตอร์ มาใช้พัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้พัฒนาซอฟต์แวร์สำเร็จรูปประเภทระบบจัดการ ฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ (Relational Database) ซึ่งสามารถนำมาใช้จัดระบบข้อมูลในเชิงอักษร รูปภาพ และแผนที่แสดงผลได้ทั้งจอโมโนโครมและจอสี และได้สร้างฐานข้อมูลตัวอย่างสำหรับรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสาระสำคัญของชนกลุ่มน้อยแต่ละเผ่า หมู่บ้านชนกลุ่มน้อย รายชื่อผลงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยเผยแพร่เป็นแผ่นข้อมูลคอมพิวเตอร์

AAA 2536/1993, ถาวร พูเพื่อง. บรรณานุกรมชาวเขา-ชนกลุ่มน้อย สถาบันวิจัยชาวเขา (บรรณานุกรมหัวเรื่อง) เชียงใหม่ สถาบันวิจัยชาวเขา, 89 หน้า

หนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมรายชื่อหนังสือ ผลงานวิจัย และบทความวิชาการของนักวิจัยประจำสถาบันวิจัยชาวเขา รวมทั้งบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยจัดเรียงตามลำดับอักษร ชื่อเผ่าคือ กะเหรี่ยง ขมุ ถิ่น ผีตองเหลือง มูเซอ แม้ว เย้า ลีซอ ลัวะ อีเก้อ และรวมเผ่า ซึ่งในแต่ละเผ่าได้จัดเรียงหมวดหมู่ตามเนื้อหาวิชาการดังนี้ การเกษตร การปกครอง การศึกษา ศรัทธา ความรู้ทั่วไป ภาษา ยาเสพติด ทรัพยากรประเพณี สังคม-เศรษฐกิจ สาธารณสุข

AAA ANGN 2504/1961, Young, Oliver Gordon. The Hilltribes of Northern Thailand (A Socio-Ethnological Report) Prepared Under the Auspices of the Government of Thailand and the Cooperation of the United States Operations Mission to Thailand, 120 หน้า

หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้ทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาเกี่ยวกับชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งได้แก่ อีเก้อ มูเซอ ลีซอ แม้ว ละว้า ขมุ ถิ่น ยัมบรี กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโบว์ กะเหรี่ยงบะเกะ ตองซู่ และจีนฮ่อ

AAA ANGN 2507/1964, Lebar, Hickey and Musgrave (eds.) Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia New Haven: Human Relations Area Files Press.

หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เฉพาะบริเวณที่เป็นคาบสมุทร ในหัวข้อเรื่องกะเหรี่ยง(Karen) ผู้เขียนให้ความรู้เกี่ยวกับกะเหรี่ยงในประเทศไทย โดยอธิบายลักษณะทางชาติพันธุ์ ภาษา การตั้งถิ่นฐานและที่อยู่อาศัย จำนวน

ประชากร การทำมาหากิน ระบบเครือญาติ โครงสร้างทางสังคม ศาสนาและความเชื่อ ฯลฯ
คำอธิบายนี้สั้น กระชับรัด และตอนท้ายของเรื่องมีบรรณานุกรมอย่างย่อ

AAA ANG 2513/1970, Cultural Information Analysis Center (CINFAC), Center for Research in Social Systems (CRESS) Ethnographic Study Series : Minority Groups in Thailand. Washington, D.C. : Staff for Military Operations, Department of the Army. 1135 pages

หนังสือเล่มนี้ศึกษาชนกลุ่มน้อย 19 กลุ่มในประเทศไทย ได้แก่ กูย เวียดนาม จีน เขมร ลีซอ ลาหู่(มูเซอ) ลีซอ ขมุ ไทยใหญ่ แม้ว เย้า จีนฮ่อ กะเหรี่ยง อาข่า(อีเก้อ) ละว้า มาเลย์ มอญ อินเดียและ ปากีสถาน เนื้อหาเป็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มชนดังกล่าว ได้แก่ จำนวนประชากร การตั้งถิ่นฐาน ประวัติศาสตร์ความเป็นมา ภาษา ลักษณะทางกายภาพ อุปนิสัยใจคอ โครงสร้างทางสังคม จารีตประเพณีและข้อห้าม ศาสนาและความเชื่อ เศรษฐกิจ ระบบ การปกครอง การสื่อสาร และความสามารถทางด้านการทหารและการต่อสู้ ข้อมูลเกือบทั้ง หหมดได้มาจากหนังสือ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่แล้ว

AAA ATL HP 2530/1987, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, 1986 Refugee Relief Programmes, The Church of Christ in Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 47 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานผลงานของ The Church of Christ in Thailand ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพในระหว่างปี ค.ศ.1986 ที่เข้ามาในประเทศไทย รายงานได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งกล่าวถึงผู้อพยพลาวและญวน ตอนที่สองกล่าวถึงผู้อพยพชาวเขมร ตอนที่สามกล่าวถึงผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง

AAA ATL HP 2531/1988, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, 1988 Refugee Relief Programmes, The Church of Christ in Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 43 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานผลงานของ The Church of Christ in Thailand ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพในระหว่าง ค.ศ.1988 ที่เข้ามาในประเทศไทย รายงานได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งกล่าวถึงผู้อพยพลาว และญวน ตอนที่สองกล่าวถึงผู้อพยพชาวเขมร ตอนที่สามกล่าวถึงผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง

AAA Ch9 ED 2531/1988, ชนิตา รักษ์พลเมือง, กรรณิการ์ ลัจกุล, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และเพชรวรรณ จันทรางศุ, การศึกษาของชาวไทยใหญ่ จีนฮ่อ ละว้า และกะเหรี่ยง : การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไม้ลุงชน บ้านถ้ำ บ้านกองลอย และบ้านผาแตก รายงานผลการวิจัย ศูนย์วิจัยชาติาภิเษกสมโภช, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 163 หน้า

รายงานการวิจัยนี้ได้สำรวจและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการศึกษาในและนอกโรงเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในหมู่บ้านที่กล่าวไว้ในชื่อรายงานการวิจัย เน้นการศึกษาเอกสารและการออกสำรวจภาคสนามซึ่งทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางการ ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนในกลุ่มที่ศึกษา

AAA Kmr HP 2530/1987, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, 1986 Refugee Relief Programmes, The Church of Christ in Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 47 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานผลงานของ The Church of Christ in Thailand ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพในระหว่างปี ค.ศ.1986 ที่เข้ามาในประเทศไทย รายงานได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งกล่าวถึงผู้อพยพลาวและญวน ตอนที่สองกล่าวถึงผู้อพยพชาวเขมร ตอนที่สามกล่าวถึงผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง

AAA Kr1 ED 2531/1988, ชนิตา รักษ์พลเมือง, กรรณิการ์ สัจกุล, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และพชรวรรณ จันทรางศุ, การศึกษาของชาวไทยใหญ่ จีนฮ่อ ลัวะ และกะเหรี่ยง : การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไม้ลุงชน บ้านถ้ำ บ้านกองลอย และบ้านผาแตก รายงานผลการวิจัย ศูนย์วิจัยรัชดาภิเษกสมโภช, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 163 หน้า

รายงานการวิจัยนี้ได้สำรวจและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการศึกษาในและนอกโรงเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในหมู่บ้านที่กล่าวไว้ในชื่อรายงานการวิจัย เน้นการศึกษาเอกสารและการออกสำรวจภาคสนามซึ่งทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางการ ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนในกลุ่มที่ศึกษา

AAA Kr1 HP 2530/1987, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, 1986 Refugee Relief Programmes, The Church of Christ in Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 47 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานผลงานของ The Church of Christ in Thailand ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพในระหว่างปี ค.ศ.1986 ที่เข้ามาในประเทศไทย รายงานได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งกล่าวถึงผู้อพยพลาวและญวน ตอนที่สองกล่าวถึงผู้อพยพชาวเขมร ตอนที่สามกล่าวถึงผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง

AAA Kr1 HP 2531/1988, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, 1988 Refugee Relief Programmes, The Church of Christ in Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 43 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานผลงานของ The Church of Christ in Thailand ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพในระหว่าง ค.ศ.1988 ที่เข้ามาในประเทศไทย รายงานได้แบ่งออกเป็น

3 ตอน ตอนที่หนึ่งกล่าวถึงผู้อพยพลาว และญวน ตอนที่สองกล่าวถึงผู้อพยพชาวเขมร ตอนที่สามกล่าวถึงผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง

AAA Krm HP 2531/1988, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, 1988 Refugee Relief Programmes, The Church of Christ in Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 43 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานผลงานของ The Church of Christ in Thailand ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพในระหว่าง ค.ศ.1988 ที่เข้ามาในประเทศไทย รายงานได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งกล่าวถึงผู้อพยพลาว และญวน ตอนที่สองกล่าวถึงผู้อพยพชาวเขมร ตอนที่สามกล่าวถึงผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง

AAA Lwa ED 2531/1988, ชนิดา รักษ์พลเมือง, กรรณิการ์ สัจกุล, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และเพชรวรรณ จันทรางศุ, การศึกษาของชาวไทยใหญ่ จีนฮ่อ ลัวะ และกะเหรี่ยง : การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไม้ลุงชน บ้านถ้ำ บ้านกองลอย และบ้านผาแตก รายงานผลการวิจัย ศูนย์วิจัยชาติาภิเชกสมโภช, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 163 หน้า

รายงานการวิจัยนี้ได้สำรวจและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการศึกษาในและนอกโรงเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในหมู่บ้านที่กล่าวไว้ในชื่อรายงานการวิจัย เน้นการศึกษาเอกสารและการออกสำรวจภาคสนามซึ่งทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางการ ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนในกลุ่มที่ศึกษา

AAA Sve 2506/1963, Pataya Saihoo. The Hill Tribes of Northern Thailand, Chulalongkorn University.

AAA Sve ANGN 2493/1950, Embree, John F. and William L. Thomas, Jr., Ethnic Groups of Northern Southeast Asia, โรเนียวเย็บเล่ม, 175 หน้า, มีดัชนีชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และมีบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ทางเหนือของประเทศพม่า ทางเหนือของประเทศไทย ทางเหนือของประเทศไทยและเวียดนาม และทางใต้ของประเทศจีน เป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อย่างกว้างๆ กล่าวถึงถิ่นที่อยู่ จำนวนประชากร ภาษา ศาสนา เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น พร้อมทั้งกล่าวถึงชื่อต่างๆ ที่กลุ่มชาติพันธุ์ใช้เรียกตนเอง และที่คนกลุ่มอื่นเรียกเขา

AAA Sve ANGN 2499/1956, Chang, Chi Jen, The Minority Groups of Yunnan and Chinese Political Expansion into Southeast Asia, Ph.D. dissertation, University of Michigan, 1956, 198 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีแผนที่ และภาคผนวก

AAA Sve ANGN 2504/1961, Young, Gordon, The Hill Tribes of Northern Thailand, ฉบับพิมพ์ครั้งแรก 1961 โดยความอนุเคราะห์ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลอเมริกัน ต่อมาได้พิมพ์อีกหลายครั้งโดยสยามสมาคม ฉบับพิมพ์ครั้งที่ห้า ค.ศ. 1974, 96 หน้า มีภาพประกอบ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลทางมานุษยวิทยาและเป็นหนังสือที่แพร่หลายมาก ผู้แต่งเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางชาวเขาอยู่ตลอดชีวิต จึงมีข้อมูลและรายละเอียดมาก กล่าวถึงชาวเขาแทบทุกเผ่าที่อยู่ทางเหนือของประเทศไทย

AAA Sve ANGN 2507/1964, Lebar, Frank M., Gerald C. Hickey and John K. Musgrave, Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia, Human Relations Area Files Press, New Haven, Connecticut, 288 หน้า มีดรรชนี บรรณานุกรมและแผนที่ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่เป็นที่รู้จักกันดีที่สุดเล่มหนึ่งในบรรดาผู้ที่ศึกษาเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ เป็นหนังสือที่มีผู้ร่วมเขียนซึ่งเป็นนักวิชาการเกี่ยวกับเอเชียอาคเนย์เกือบ 10 คน หนังสือแบ่งออกเป็น 4 ภาคตามตระกูลภาษา ภาคที่หนึ่งกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลจีน-ทิเบต ภาคที่สองกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ภาคที่สามกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไท-กะได และภาคที่สี่กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลมลายู-โปลีนีเซียน ในการกล่าวถึงแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะกล่าวไปตามลำดับ โดยให้ความรู้เบื้องต้น แล้วให้ข้อมูลทางมานุษยวิทยาและทางภาษา แลให้บรรณานุกรมที่สำคัญไว้ด้วย

AAA Sve ANGN 2509/1966, Blanchard, Wendell Thailand its people its society its culture, Human Relations Area Files Press, New Haven, 526 หน้า มีแผนที่ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือนี้แบ่งเป็น 20 บท กล่าวถึงประเทศไทยอย่างกว้างๆ ในทุกแง่มุม ทั้งลักษณะทางกายภาพ ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประชากร ศาสนา พฤติกรรมทางสังคม กฎหมาย รัฐบาล การประชาสัมพันธ์ ระบบเศรษฐกิจ การเงินการคลัง แรงงาน การเกษตร อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม สาธารณสุข และโครงสร้างของสังคม ในบทที่สี่ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์และภาษาต่างๆ ในประเทศไทย ที่หยิบยกมากล่าวเพราะเป็นกลุ่มใหญ่ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ไทย มาเลย์ เขมร ลาว กูย ภูไท มอญ กะเหรี่ยง ไทฉาน นอกจากนั้นยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีจำนวนน้อย เช่น ไทลื้อ กะเลิง โซ่ ชมุ แสก เป็นต้น และชาเบรา ซึ่งหนังสือนี้กล่าวว่ามีในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย แต่นักวิจัยในปัจจุบันไม่พบกลุ่มชาติพันธุ์ชาเบราแล้ว

AAA Sve ANGN 2509/1966, Harris, George L. และคนอื่นๆ, Area Handbook for Thailand, Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office, 527 หน้า,

เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้ครอบคลุมประเทศไทยอย่างกว้างๆ ในทุกแง่มุม ในหน้า 51-94 ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยทั้งที่พูดภาษาตระกูลไทและไม่ใช้ กล่าวถึงชาวเขาเผ่าต่างๆ ด้วย

AAA Sve ANGN 2509/1966, Lebar, Frank M., "The Ethnography of Mainland Southeast Asia : A Bibliographic Survey", Behavior Science Notes, 1, 1966, หน้า 14-40

AAA Sve ANGN 2510/1967, Seidenfaden, Erik, The Thai Peoples Book: The Origins and Habitats of the Thai peoples with a Sketch of their Material and Spiritual Culture, The Siam Society, Bangkok 1967, 162 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีภาพประกอบมาก

หนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลทางมานุษยวิทยาของกลุ่มชาติพันธุ์ไททั้งที่อยู่นอกประเทศไทยและในประเทศไทยพร้อมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทยที่พูดภาษาอื่นนอกจากภาษาตระกูลไทด้วย

AAA Sve ANGN 2510/1967, Kunstadter, Peter Southeast Asia Tribes, Minorities and Nations, Princeton Center of International Studies, 1967

หนังสือเล่มนี้ให้ความรู้เป็นภาพรวมทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ มีตารางแสดงการกระจายของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มีภาพประกอบมาก

AAA Sve ANGN 2511/1968, Smith, Harvey H. และคนอื่นๆ, U.S. Army Area Handbook for Thailand, 557 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับประเทศไทยในทุกแง่มุม มีกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และภาษาต่างๆ ในประเทศไทยในหน้า 69-106

AAA Sve ANGN 2513/1970, Rodulfo, A.M., "Ethnic and Religious Minority in South-East Asia", Pacific Community, winter 1970, หน้า 1-16

บทความนี้กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยในเอเชียอาคเนย์อย่างผิวเผิน โดยกล่าวถึงทุกกลุ่มชาติพันธุ์อย่างย่อ กล่าวถึงทั้งชนกลุ่มน้อยในทางภาษาและชนกลุ่มน้อยในทางศาสนา

AAA Sve ANGN 2513/1970, Schrock, Joann L. และคนอื่นๆ, Minority Groups in Thailand, Ethnographic Study Series, Department of the Army, Washington D.C., USA, February 1970, 1135 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีแผนที่มาก มีบรรณานุกรม ภาพประกอบและบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย อันได้แก่ กูย เวียดนาม จีน เขมร ลีซอ มูเซอ ลื้อ ขมุ ไทฉาน ม้ง เย้า ฮ่อ กะเหรี่ยง อีเก้อ ละว้า มาเลย์ มอญ และอินเดีย ปากีสถาน ตอนที่กล่าวถึงละว้าอยู่ในหน้า 937-998 มีอภิปรายเรื่องชื่อละว้า ให้จำนวนประชากรอย่างคร่าวๆ กล่าวถึงการทำความเข้าใจ เล่าประวัติละว้าตามนิทานปรัมปรา เช่นเรื่องขุนหลวงวิลังคะกับพระนางจามเทวี เล่าเรื่องเจ้าหญิงละว้าที่ชื่อชะมังรกแอ กล่าวถึงการตั้งถิ่นฐานของละว้าในปัจจุบัน ลักษณะทางกายภาพของคนละว้า การรักษาพยาบาลตามประเพณีดั้งเดิมของละว้า ลักษณะนิสัย การแบ่งชั้นของบุคคลในสังคมครอบครัว พิธีการแต่งงาน พิธีศพ การศึกษาของละว้า ข้อห้าม ข้อจำกัดตามประเพณีละว้า ประเพณีเกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม ศาสนาและการติดต่อกับมิชชันนารี เศรษฐกิจและวิถีการเพาะปลูก การประดิษฐ์สิ่งของต่างๆ ในตอนท้ายของบทความแนะนำสิ่งที่ควรทำในการติดต่อกับละว้า พร้อมทั้งข้อห้าม (คือสิ่งที่ไม่ควรทำ)

AAA Sve ANGN 2526/1983, McKinnon, John & Wanat Bhruksasri (editors),
Highlanders of Thailand, Oxford University Press, 1983, 358 หน้า มีบรรณานุกรมและ
ดรรชนี เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้รวบรวมบทความที่แต่งโดยนักวิชาการชาวไทย และต่างประเทศรวม 22
บทความเกี่ยวกับชาวเขาในประเทศไทย เช่น ชวเขาเผ่าละว้า กะเหรี่ยง กะเหรี่ยงโป ม้ง เย้า ลีซอ
มูเซอ และอีเก้อ

AAA Sve ANOT 2513/1970, Kunstadter, Peter "Integration and Assimilation of
Minorities in Mae Hongson Province", Paper prepared for Asian Studies Association
Meeting, 3 April, 1970, San Francisco, California, โรเนียว เย็บเล่ม, 16 หน้า เขียนเป็น
ภาษาอังกฤษ

บทความนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน อันได้แก่
คนไทยเหนือ คนไทยกลาง คนจีน จีนฮ่อ ตองซู่ ไทฉาน กะเหรี่ยงโบว์ กะเหรี่ยงสะกอ ละว้า ม้ง ขมุ
และชาวต่างประเทศ กล่าวถึงปัญหาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ลักษณะทาง
ประชากรและการกลืนตัวเข้าหากัน ผลงานของพระธรรมจาริกและหมอสอนศาสนาคริสต์ียน

AAA Sve ANOT 2517/1974, Boonsanong Punyodyana, "Minority Groups and Minority
Class : The Oppressed and Oppresser in Thai Social Structure", paper from the
Conference on the Majority-Minority Situation in Southeast Asia, Manila,
Philippines, May 8-10, 1974, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 26 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้มองความสัมพันธ์ระหว่างชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย ว่าเป็นความสัมพันธ์
ของผู้กดขี่ และผู้ถูกกดขี่ กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยทั้งที่เป็นชนกลุ่มน้อยทางชาติพันธุ์และภาษา กับชน
กลุ่มน้อยทางศาสนา การบังคับดูแลโรงเรียนสอนภาษาจีน และการกดขี่มุสลิมในจังหวัดภาคใต้

- AAA Sve ANOT 2517/1974, วิศิษฐศักดิ์ ไทยทอง, คำนิยมทางกิจการครอบครัวและหมู่บ้านของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดตาก เชียงราย และน่าน, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517, โรเนียว เย็บเล่ม, 133 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนไทย 120 คน และนักเรียนชาวเขาเผ่าต่างๆ 103 คน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5,6 และ 7 ของโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์แม่จัน จังหวัดเชียงราย โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ตาก จังหวัดตาก และโรงเรียนบ้านปากกลาง จังหวัดน่าน เครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราประเมินค่าและแบบระยะทางทางสังคมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง
- AAA Sve ANOT 2526/1983, Walker, Anthony R., "In Mountain and Ulu : A Comparative History of Development Strategies for Ethnic Minority Peoples in Thailand and Malaysia", วารสาร Contemporary Southeast Asia Vol.4, No.4, March 1983 หน้า 451-485
- AAA Sve ANOT 2526/1983, ชัดภัย บุรุษพัฒน์, ชนกลุ่มน้อยในไทยกับความมั่นคงของชาติ, สำนักพิมพ์แพรว-พิทยา, 315 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย
หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงนโยบายของรัฐบาลไทยต่อชนกลุ่มน้อย ได้แก่นโยบายต่อชาวจีน นโยบายต่อชาวเขา นโยบายต่อชาวนวนอพยพ นโยบายต่อชาวไทยมุสลิม นโยบายต่อผู้อพยพลี้ภัยกลุ่มต่างๆ กล่าวถึงชาวจีนในประเทศไทยกับปัญหาด้านการเมือง นโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลไทยต่อชาวจีน ปัญหาชาวเขาในประเทศไทยกับการแก้ไขปัญหของรัฐบาล ชาวเขากับปัญหาการปลูกฝิ่น ชาวนวนอพยพในประเทศไทย : ปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคในการผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ จีนฮ่อในภาคเหนือผู้ลี้ภัยจีนชาติพม่า : ปัญหาและแนวทางแก้ไข ผู้อพยพลี้ภัยจากอินโดจีน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข
- AAA Sve ANOT 2527/1984, ไพฑูรย์ ดัสเช (ดร.), ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย : เอกภาพกับคอมมิวนิสต์, คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรเนียว เย็บเล่ม, 223 หน้า
หนังสือนี้กล่าวถึงทฤษฎีทั่วไป เป้าเล็งของคอมมิวนิสต์ : ชาวเขา สงครามภาคเหนือชาวไทยมุสลิมกับความรุนแรง มีบทสรุป
- AAA Sve ANOT 2538/1995, พัทยา สายหู, "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย", เอกสารประกอบการอภิปรายในหัวข้อ "ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" ในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 1 เรื่องสถานภาพการศึกษาด้านชนกลุ่มน้อยของประเทศไทย วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2538 ลงพิมพ์ใน วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 17 ฉบับที่ 2, หน้า 78-84
- AAA Sve BB 2509/1966, Yenchius, Mildred M., Bibliography on Minority Groups in

Southeast Asia, the Department of Army, The United States., 43 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

AAA Sve ED 2526/1983, สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เอกสารประกอบการสัมมนาการศึกษาเพื่อชาวเขา (ฉบับร่าง), โรเนียว เย็บเล่ม 194 หน้า มีภาคผนวก และบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาไทย

หนังสือนี้กล่าวถึงชาวเขาเผ่าต่างๆ ในประเทศไทยมี ม้ง เย้า มูเซอ กะเหรี่ยง ลีซอ อีเก้อ ละว้า ถิ่น ชมุ กล่าวถึงความเป็นมาของการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กชาวเขา การจัดการศึกษาชาวเขาในปัจจุบัน ปัญหาชาวเขากับการจัดการศึกษาชาวเขาและข้อเสนอแนะ นโยบายสำหรับการจัดการประถมศึกษาสำหรับเด็กชาวเขาโครงการต่างๆ ที่สนองนโยบายนี้

AAA Sve ED 2531/1988, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับชาวไทยต่างวัฒนธรรม, กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, มิถุนายน 2531, 147 หน้า

ชาวไทยต่างวัฒนธรรมในรายงานนี้หมายถึงเฉพาะชาวไทยภูเขาเผ่า ม้ง เย้า กะเหรี่ยง อีเก้อ มูเซอ ลีซอ ชาวไทยซึ่งพูดภาษาเขมร ส่วย เยอ และชาวไทยที่พูดภาษามลายู กล่าวถึงสภาพทั่วไปของชุมชน และประชากร โอกาสทางการศึกษา คุณภาพทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา คุณภาพชีวิต ลักษณะความเป็นพลเมืองไทย ความต้องการทางการศึกษา

AAA Sve ET 2455/1912, Graham, A.W., Siam : A Handbook of Practical, Commercial, and Political Information London, Alexander Moring, Limited, 1912, 637 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย เช่นกลุ่มเขมร มลายู เขมร มอญ ยวน ละว้า กะเล่ ของ ม้ง ไทย ลาว ฉาน กะเหรี่ยง

AAA Sve LC 2509/1966, Hunter, Guy, South-East Asia : Race, Culture & Nation, Oxford University press, 191 หน้า, มีบรรณานุกรมและดรรชนี เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้ครอบคลุมทั้งภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ กล่าวถึงภาคพื้นดินเอเชียอาคเนย์ที่นับถือพุทธศาสนา และคาบสมุทรกับบนเกาะที่นับถือศาสนาอิสลาม กล่าวถึงสมัยอาณานิคมการจัดการศึกษา กล่าวถึงภาษาและกลุ่มชาติพันธุ์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย สถานภาพทางภาษาในประเทศต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ วิวัฒนาการเข้ามาสู่ในโลกสมัยใหม่ของประเทศต่างๆ

AAA Sve LC 2510/1967, Roop, Delaguel H., "The Problem of Linguistic Diversity in Thailand : An approach to a solution", paper presented at the First Symposium on the Hill Tribes and Thailand, August 1967, โรเนียว เย็บเล่ม, 18 หน้า, เขียนเป็นภาษา

อังกฤษ

บทความนี้กล่าวถึงสถานภาพภาษาในประเทศไทย การเรียนรู้ภาษาของเด็กในประเทศไทย กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยที่ไม่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ปัญหาในการเรียนรู้ภาษาไทยของเด็กที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขา

AAA Sve LC 2511/1968, Smith, Harvey H. และคนอื่นๆ, U.S. Army Area Handbook for Thailand, 557 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้ครอบคลุมเรื่องเกี่ยวกับประเทศไทยในทุกแง่มุม มีกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และภาษาต่างๆ ในประเทศไทยในหน้า 69-106

AAA Sve LC 2515/1972, Smalley, William A., "Problems in Writing Thailand Minority Languages in Thai Script" ในหนังสือชื่อ Tai Phonetics and Phonology, edited by Jimmy G. Harris and Richard B. Noss หน้า 131-136

AAA Sve LC 2518/1975, สุริยา รัตนกุล, "นานาภาษาในประเทศไทย" บทความลงพิมพ์ครั้งแรกในเรื่องนารูสำหรับประชาชน เล่มที่ 1 ชมรมนักเรียนทุนมูลนิธิอานันทมหิดล ต่อมาเสนอในที่สัมมนาเรื่อง ภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ณ หอประชุมจางจินต์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี วันที่ 3-5 กุมภาพันธ์ 2520 โรเนียว เย็บเล่ม, 15 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย ต่อมาพิมพ์ในวารสารรามาธิบดี ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2524 หน้า 64-75

บทความนี้กล่าวถึงภาษาชาวเขาในเรื่องตระกูลของภาษานั้นๆ ประชาชนที่ใช้ภาษานั้นๆ บริเวณที่ผู้ใช้ภาษานั้นๆ ตั้งถิ่นฐานอยู่

AAA Sve LC 2519/1976, สุริยา รัตนกุล, "นานาภาษาในประเทศไทย" เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ โครงการศูนย์ภาษาเอเชียอาคเนย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2519 โรเนียวเย็บเล่ม, 16 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

บทความนี้กล่าวถึงภาษาต่างๆ ในประเทศไทยที่ไม่ใช่ภาษาไทย โดยกล่าวถึงในสามหัวข้อ คือกล่าวถึงตระกูลของภาษานั้นๆ ประชาชนที่ใช้ภาษานั้นๆ บริเวณที่ผู้ใช้ภาษานั้นๆ ตั้งถิ่นฐานอยู่

AAA Sve LC 2520/1977, Suriya Ratanakul, "Aspects of Linguistic Features in Minority Languages" โรเนียว 12 หน้า เป็นบทความเสนอในที่ประชุม The Regional Seminar on Language Education in Multilingual Societies : Its Challenges and Potentials, Singapore 18-22 April, 1977

AAA Sve LC 2521/1978, สุริยา รัตนกุล (บรรณาธิการ), รวบรวมบทความจากการสัมมนาเรื่อง "การศึกษาวิจัยภาษาในประเทศไทย" จัดโดยโครงการศูนย์ศึกษาและวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย

อาคเนย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, จัดที่หอประชุมจางจินต์, โรงพยาบาลรามารัตติ 23-24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 เป็นการรวมบทความเข้าไว้ด้วยกัน ลงเลขหน้าใหม่ทุกบทความ เขียนเป็นภาษาอังกฤษบางบทความ และเขียนเป็นภาษาไทยบางบทความ โรเนียวเย็บเล่ม เลขหมู่ที่ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย 29452

บทความที่แสดงในที่สัมมนานี้ประกอบด้วย 1) เรื่อง A Contrastive Analysis of Thai and Akha Phonological Systems โดย Sukhuma-vadee Khamhiran 23 หน้า 2) Classifiers in Mal (Thin) โดย Sujaritlak Wajanarat 10 หน้า 3) ลักษณะสุภาพในภาษาไทย โดย สุวิไล เปรมศรีรัตน์ 17 หน้า 4) ระบบเสียงภาษายอง โดย ดร.เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์ 27 หน้า 5) เพลงกะเหรี่ยง โดย ดร.สุรียา รัตนกุล 61 หน้า 6) ลักษณะทางไวยากรณ์บางประการของภาษาลัว โดย นางสาวชุติมา แก้วศิลป์ 11 หน้า

AAA Sve LC 2521/1978, สุรียา รัตนกุล (บรรณาธิการ), รวบรวมบทความจากการสัมมนาเรื่อง "การศึกษาวิจัยภาษาในประเทศไทย" จัดโดยศูนย์ศึกษาและวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ (ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. 2524 พัฒนาขึ้นเป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) มหาวิทยาลัยมหิดล, จัดที่หอประชุมจางจินต์, โรงพยาบาลรามารัตติ 23-24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 เป็นการรวมบทความเข้าไว้ด้วยกัน ลงเลขหน้าใหม่ทุกบทความ เขียนเป็นภาษาอังกฤษบางบทความและเขียนเป็นภาษาไทยบางบทความ โรเนียวเย็บเล่ม เลขหมู่ที่ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย 31367

บทความที่แสดงในที่สัมมนานี้ประกอบด้วย 1) "วิจารณ์คำอธิบายเรื่องนามกิตติ์ใน 'ไวยากรณ์บาลี' พระนิพนธ์ในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี 44 หน้า 2) คำบรรยายเรื่อง "ความสำคัญของการศึกษาภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" โดย พ.ต.อ. มนัส ชันธะทัตบำรุง 6 หน้า 3) "เพลงกะเหรี่ยง" โดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรียา รัตนกุล 61 หน้า 4) "Classifiers in Mal (Thin)" โดย Sujaritlak Wajanarat 10 หน้า 5) "A Contrastive Analysis of Thai and Akha Phonological Systems" โดย Sukhuma-vadee Khamhiran 23 หน้า 6) "ลักษณะสุภาพในภาษาไทย" โดย สุวิไล เปรมศรีรัตน์ 17 หน้า 7) "ภาษาท้องถิ่นภาคใต้ของไทย" โดย ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ภาณุพงศ์ 8 หน้า 8) "ระบบเสียงภาษายอง" โดย ดร.เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์ 27 หน้า 9) "การละเล่นของเด็กเชียงใหม่" โดย อาจารย์พิกุลทอง รุจิราภา 12 หน้า 10) "The Verb Phrase in Thai Clauses" โดย ปัทมา มะ สุนธมาน 15 หน้า 11) "ลักษณะทางไวยากรณ์บางประการของภาษาลัว" โดย นางสาวชุติมา แก้วศิลป์ 11 หน้า 12) "ระบบเสียงภาษาจีน" โดย นางสาวราศรี เพชรสุข 7 หน้า 13) "ภาษาและการพูดของผู้ป่วยสมองพิการ" โดย สมศรี จิระพงศ์ 12 หน้า 14) "ปัญหาการออกเสียงพยัญชนะและสระบางเสียงของเด็กหูตึงในโรงเรียนอนุบาลละอออุทิศ" โดย นายศรีทนต์ บุญญานุกูล และนายพงษ์เทพ ทารชุมพล 17 หน้า 15) "การวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยปัจจุบัน ของ นส.ปริญญาโท คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล 2 หน้า 16) "Bilingualism & ข้อสังเกตการพูดภาษาไทยของผู้รู้ทวิ

ภาษาไทย-จีน" โดย นางสาวชุติมา ทับเอี่ยม 17) "คำยืมภาษาอังกฤษสมัยรัชกาลที่ 3, 4 และ 5" โดย นางสาววัฒนา อุดมวงศ์ 24 หน้า และ 18) "การเปรียบเทียบเสียงของคำในภาษาพวนและภาษาไทยมาตรฐาน" โดย นายหัสโนย อารมย์สุข 11 หน้า

AAA Sve LC 2528/1985, Suriya Ratanakul, David Thomas and Suwilai Premssirat (editors), Southeast Asian Linguistic Studies presented to Andre-G. Haudricourt, Mahidol University, Bangkok, 1985, Printed by Parbpim Ltd. 587 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส

หนังสือเล่มนี้รวมบทความทางภาษาศาสตร์ที่ศึกษาภาษาต่างๆ ในทุกตระกูลภาษาในเอเชียอาคเนย์ รวม 21 บทความ

AAA Sve LC ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, North Thailand Distribution of Hilltribes, ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, เลขที่ที่ศูนย์เอกสารประเทศไทย 10807, 4 แผ่น

เป็นแผนที่แสดงการกระจายของชาวเขาเผ่าต่างๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่เผ่ามูเซอ ลัวะ ขมุ อีเก้อ ละว้า กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยงบะเกะ ตองตู ม้ง ลีซอ แสดงเส้นทางการอพยพเข้ามาในประเทศไทย มีแผนภูมิต้นไม้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลภาษาต่างๆ

AAA Sve MI 2530/1987, ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Southeast Asian Tribal Groups and Ethnic Minorities : Prospects for the Eighties and Beyond, Proceedings of a conference co-sponsored by Cultural Survival, Inc., and the Department of Anthropology, Harvard University, Cultural Survival Report 22, Cambridge, MA.02138, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ, 171 หน้า

รายงานนี้เป็นการรวบรวมปาฐกถาของบุคคลต่างๆ ที่เข้าร่วมประชุม โดยกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์ที่เป็นชนกลุ่มน้อย สำหรับที่กล่าวถึงประเทศไทยมีความเกี่ยวข้องกับอีเก้อ (Minority Identity in the Mountains of Northern Thailand : the Akha Case โดย Cornelia Ann Kammerer) เกี่ยวกับลีซอ (Settling the Lisu in Thailand โดย Jane R. and Lucien M. Hanks) และเกี่ยวกับผู้อพยพ (Thailand's Response to the Refugee Crisis โดย Penny Van Esterik)

AAA Sve MS ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, North Thailand Distribution of Hilltribes, ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, เลขที่ที่ศูนย์เอกสารประเทศไทย 10807, 4 แผ่น

เป็นแผนที่แสดงการกระจายของชาวเขาเผ่าต่างๆ ในภาคเหนือของประเทศไทย ได้แก่เผ่ามูเซอ ลัวะ ขมุ อีเก้อ ละว้า กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยงบะเกะ ตองตู ม้ง ลีซอ แสดงเส้นทางการอพยพเข้ามาในประเทศไทย มีแผนภูมิต้นไม้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตระกูลภาษาต่างๆ

AAA Sve PP 2530/1987, สำนักงานสถิติแห่งชาติ, รายงานการสำรวจประชากรชาวเขา : พ.ศ.2530

จังหวัดน่าน สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, 80 หน้า

รายงานฉบับนี้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะต่างๆ ของประชากรชาวเขา และลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มบ้านชาวเขาและครัวเรือนชาวเขาในจังหวัดที่กล่าวถึงในชื่อของรายงาน

AAA Vnm HP 2530/1987, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, 1986 Refugee Relief Programmes, The

Church of Christ in Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 47 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานผลงานของ The Church of Christ in Thailand ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพในระหว่างปี ค.ศ.1986 ที่เข้ามาในประเทศไทย รายงานได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งกล่าวถึงผู้อพยพลาวและญวน ตอนที่สองกล่าวถึงผู้อพยพชาวเขมร ตอนที่สามกล่าวถึงผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง

AAA Vnm HP 2531/1988, ไม่ปรากฏชื่อผู้รวบรวม, 1988 Refugee Relief Programmes, The

Church of Christ in Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 43 หน้า

บทความนี้เป็นรายงานผลงานของ The Church of Christ in Thailand ที่เกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพในระหว่าง ค.ศ.1988 ที่เข้ามาในประเทศไทย รายงานได้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ตอนที่หนึ่งกล่าวถึงผู้อพยพลาว และญวน ตอนที่สองกล่าวถึงผู้อพยพชาวเขมร ตอนที่สามกล่าวถึงผู้อพยพชาวกะเหรี่ยง

AAA Yai ED 2531/1988, ชนิตา รักษ์พลเมือง, กรรณิการ์ สัจกุล, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และเพชรวรรณ

จันทร์ทางคุ, การศึกษาของชาวไทยใหญ่ จีนฮ่อ ลัวะ และกะเหรี่ยง : การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไม้ลุงชน บ้านถ้ำ บ้านกองลอย และบ้านผาแตก รายงานผลการวิจัย ทุนวิจัยรัชดาภิเษกสมโภช, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 163 หน้า

รายงานการวิจัยนี้ได้สำรวจและเปรียบเทียบสภาพ ปัญหาการศึกษาในและนอกโรงเรียนในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในหมู่บ้านที่กล่าวไว้ในชื่อรายงานการวิจัย เน้นการศึกษาเอกสารและการออกสำรวจภาคสนามซึ่งทำการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ทางการ ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนในกลุ่มที่ศึกษา

MP (Malayo-Polynesian)

MP Cam ANGN 2525/1982, จงจิตร พัฒนาเมธีกูร, รายงานการฝึกภาคปฏิบัติทางจิตวิทยาสังคม ชุมชนบ้านครัวเหนือ กิ่งเพชร กรุงเทพฯ, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

MP Cam ANGN 2532/1989, พรทิพย์ อุศุภรัตน์ และเสาวภา พรสิริพงษ์, "ชุมชนแขกจามที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในกรุงเทพ", วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2532 หน้า 20-29 เขียนเป็นภาษาไทย

บทความนี้กล่าวถึงชุมชนชาวต่างชาติเมื่อแรกสร้างพระนครชุมชนแขกจามในกรุงเทพ ชุมชนบ้านครัวเหนือในปัจจุบัน กล่าวถึงอาชีพและรายได้ การศึกษา สภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและความสัมพันธ์ภายในชุมชนบ้านครัวเหนือ การศึกษาคราวนี้ใช้วิธีสัมภาษณ์และวิธีสังเกต

MP Cam ANGN 2535/1992, จารุวรรณ โล่ห์วีระ (ดร.) และ ดร.ญอง บัฟฟี, "บ้านครัว อดีตอันรุ่งโรจน์ หรือ อนาคตจะดับสูญ" ศิลปวัฒนธรรม 13, 10: 176-186

บทความนี้กล่าวถึงชุมชนบ้านครัวผ่านถนนเพชรบุรีในกรุงเทพว่าผู้คนที่นี่สืบเชื้อสายมาจากชนชาติจาม ชาวจามในอดีตเคยมีบทบาทในกิจการทหารเรือของกรมอาสาจาม ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา

MP Cam ANT2532/1989, เสาวภา พรสิริพงษ์, "การทอผ้าไหมที่บ้านครัวเหนือ", วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2532 หน้า 44-59

บทความนี้กล่าวถึงกำเนิดการทอผ้าไหมของบ้านครัวเหนือ ตลาดผ้าไหมของบ้านครัวเหนือในอดีต ภาวะการทอผ้าไหมของบ้านครัวเหนือในอดีต จิม ทอมสัน กับยุคทองของผ้าไหมบ้านครัวเหนือ กิจการทอผ้าไหมในยุคหลัง จิม ทอมสัน ภาวะการทอผ้าไหมของบ้านครัวเหนือในปัจจุบัน ขั้นตอนการทำผ้าไหมในบ้านครัวเหนือในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคของอุตสาหกรรมผ้าไหม สาเหตุที่คนบ้านครัวเหนือไม่นิยมทำผ้าไหม

MP Cam HP 2524/1981, พิศวง ธรรมพันทา, รายงานการฝึกงานพัฒนา ชุมชนบ้านครัวเหนือ กิ่งเพชร, เสนอต่อคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

MP Cam LC 2525/1982, สุขุมวดี ขำศิริ, "จาม จาม จาม" วารสารภาษาและวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 หน้า 28-36

MP Chl ANAR 2524/1981, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, "ร้องเงิง" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต 2 หน้า อัดสำเนา

MP Chl ANAR 2529/1986, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, "ร้องเงิง" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 4 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

MP Chl ANBL 2529/1986, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, "ไม้กาอยู่ฮัก" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 5 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

MP Chl ANFR 2534/1991, จรัส ธีสมัน, "การศึกษานิทานชาวเลจังหวัดสตูล" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 218 หน้า

งานวิจัยนี้มีความมุ่งหมายสามประการคือ เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปเกี่ยวกับชุมชนชาวเล จังหวัดสตูล เพื่อจัดประเภทนิทานชาวเลจังหวัดสตูล และเพื่อศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในนิทานชาวเลจังหวัดสตูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการวิจัยภาคสนามด้วยตนเอง บน 4 เกาะ คือ เกาะหลีเป๊ะ เกาะอาดัง เกาะบุโหลนใหญ่ และเกาะบุโหลน ใช้ผู้บอกข้อมูล 36 คน รวมรวมนิทานได้ 82 เรื่อง

MP Chl ANGN 2453/1910, พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. 128, จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักษ์ใต้ ร.ศ.128 องค์การคำคุณฐาจัดพิมพ์ ในหน้า 51-53 ได้กล่าวถึงชาวเลที่ระนองที่องค์ผู้แต่งทรงพบที่จังหวัดระนอง เมื่อ 18 เมษายน ร.ศ.128

ข้อความสั้นๆนี้กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของชาวทะเล (คือชาวเล) ภาษา การแต่งกาย การตั้งบ้านเรือน

MP Chl ANGN 2465/1922, White, Walter G., The Sea Gypsies of Malaya, London, Seeley, Service

MP Chl ANGN 2501/1958, ดำเนียร เลขะกุล (พ.อ.), "ชาวน้ำที่ภูเก็ต" ลงพิมพ์ในหนังสือ รอบภาคใต้ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพพันตรีพระพิทักษ์มหารมณัฏ 22 มีนาคม 2501, บริษัทการพิมพ์สตรีสาร หน้า 31-36

บทความนี้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวน้ำหรือชาวเลที่อำเภอราไวย์ จังหวัดภูเก็ต กล่าวว่าไม่มีทะเบียนสำมะโนครัว ไม่ต้องเป็นทหาร ไม่ต้องเสียภาษี

MP Chl ANGN 2512/1969, ปราโมทย์ ทัดนาสุวรรณ, "ชาวทะเล" อนุสารขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 9, 8: 36-40 และ 45-55

บทความนี้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลที่หาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต และที่เกาะหลีเป๊ะ ในหมู่เกาะอาดัง จังหวัดสตูล กล่าวถึงประเพณีงานฉลองชายหาดในคืนเพ็ญ

MP Chl ANGN 2515/1972, David N. Hogan, "Men of the Sea : Coastal Tribes Thailand's west coast", Journal of the Siam Society Vol.60 Part 1.

MP Chl ANGN 2515/1972, สมบูรณ์ แก่นตะเคียน, ประวัติเมืองภูเก็ต, หนังสือโรเนียว เย็บเล่ม, 75 หน้า
มีภาคผนวกเป็นประมวลเอกสารเกี่ยวกับเมืองถลาง 36 หน้า

ในหน้า 62-63 ได้กล่าวถึงชาวเล ว่าเป็นชนดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ชายฝั่งทะเลอันดามันตั้งแต่เมืองมะริด ลงมาตลอดชายฝั่งทะเลตะวันตกของไทยเรื่อยลงไปถึงแหลมมลายู และยังได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เนกริโต (Negrito) หรือพวกเงาะเซมัง (Semang) หรือทองกำ (Tongka) ซึ่งอยู่ตามภูเขาในภาคใต้ของไทย และกล่าวว่าเชื้อสายพวกเดียวกันนี้มีอยู่ในหมู่เกาะอันดามัน ในเกาะลูซอน มินดาเนา และเกาะปาลาวันในประเทศฟิลิปปินส์ กล่าวว่าชนพวกนี้อยู่ตามป่าเขาหาผลไม้กิน และจับสัตว์ด้วยการใช้เป่าลูกดอกอาบยาพิษ

MP Chl ANGN 2516/1973, Chaem Chunya, "Sea Tribes of Phuket cling to tradition",
Bangkok Post, หน้า 13, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความสั้นๆ นี้ความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของชาวเลที่เกาะสิเหร่ จังหวัดภูเก็ต บรรยายถึงคติความเชื่อ ประเพณีจัดงานในคืนเดือนหงาย ความสามารถในทางดนตรี เป็นต้น

MP Chl ANGN 2516/1973, อุทัย หิรัญโต, "เรื่องของชาวน้ำ" วารสารกระบี่ 1 (ฉบับปฐมฤกษ์)

MP Chl ANGN 2517/1974, ประพนธ์ เรืองณรงค์ "ชาวน้ำที่เกาะอาดัง" วิทยาสาร 25 (13) 32-37

MP Chl ANGN 2519/1976, ประเทือง เครือหงส์, ชาวน้ำ (ชาวเล) ในเมืองไทย กรุงเทพฯ, บรรณกิจ, 175 หน้า

MP Chl ANGN 2519/1976, ประพนธ์ เรืองณรงค์, ด้านการละเล่นและภาษาชาวดั้, สำนักพิมพ์
โอเดียนสโตร์, 103 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย, มีภาพประกอบ

หนังสือเล่มนี้ผู้ประพันธ์รวบรวมจากผลงานที่เคยเขียนลงวารสารต่างๆ รวม 12 เรื่อง ได้แก่ 1. เรื่องตานิ 2. ชาวน้ำที่เกาะอาดัง 3. ลำานชาวดั้ 4. เพลงกล่อมเด็กภาคใต้ 5. เพลงบอก 6. หนังสือตลก 7. สัมมนาหนังสือตลก 8. มโนห์รา 9. มะโย่ง 10. ลีละ 11. กริช และ 12. ภาษามลายู-ภาษาไทย

MP Chl ANGN 2521/1978, ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, "วัฒนธรรมชาวทะเล" อนุสารขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 18, 7: 14-17 และ 72-79

บทความนี้กล่าวถึงชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเลที่เกาะลันตา อำเภอลันตา จังหวัดกระบี่ กล่าวถึงประเพณีการเกิด ประเพณีการแต่งงาน ศาสนา ประเพณีการตาย การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

MP Chl ANGN 2526/1983, เชมชาติ เทพไชย, "ชาวเล: รายงานการศึกษาเบื้องต้นทางด้านมานุษยวิทยา วัฒนธรรม" โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) กองโบราณคดี กรมศิลปากร 2526, 64 หน้า

อัดสำเนา

MP Chl ANGN 2526/1983, โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้). ชาวเล : รายงานการศึกษาเบื้องต้นทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) กองโบราณคดี กรมศิลปากร จัดพิมพ์ พ.ศ. 2526, 64 หน้า มีบรรณานุกรม, มีรูปประกอบ

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 9 บท บทที่หนึ่งกล่าวถึงประวัติความเป็นมา บทที่สองกล่าวถึงลักษณะของชุมชนและสภาพแวดล้อม บทที่สามกล่าวถึงระบบความเชื่อ บทที่สี่กล่าวถึงพิธีกรรม บทที่ห้ากล่าวถึงการติดต่อกับสังคมภายนอก บทที่หกกล่าวถึงสภาพทางเศรษฐกิจ บทที่เจ็ดกล่าวถึงความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ผู้นำและโครงสร้างอำนาจภายในกลุ่ม บทที่แปดกล่าวถึงสภาพทางด้านสังคมและการเมือง บทที่เก้าสรุป มีภาคผนวกหน้า 57-63 ให้ลักษณะทางด้านภาษา และตารางเปรียบเทียบคำพูดของชาวเลกลุ่มต่างๆ คือ อูรักลาโว้ย มอเก็น และมอเกร็น โดยเปรียบเทียบกับภาษาไทยและมาเลเซีย 106 คำ

MP Chl ANGN 2527/1984, เขมชาติ เทพไชย, ชาวเลบ้านแหลมตง : การศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) กองโบราณคดี กรมศิลปากร จัดพิมพ์ พ.ศ. 2527, โรเนียว, เย็บเล่ม, 29 หน้า มีบรรณานุกรม

หนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 7 บท บทที่หนึ่งกล่าวถึงสภาพทั่วไปของชุมชนชาวเลบ้านแหลมตง ที่เกาะพีพีตอน จังหวัดภูเก็ต บทที่สองกล่าวถึงลักษณะทางด้านความเชื่อและการแสดงออกด้านพิธีกรรมในวิถีชีวิตของชาวเลบ้านแหลมตง บทที่สามลักษณะทางด้านเศรษฐกิจ บทที่สี่กล่าวถึงบทบาทอิทธิพลของสังคมภายนอกต่อความเป็นอยู่ของชาวเลในชุมชน บทที่ห้ากล่าวถึงโครงสร้างด้านอำนาจการเมืองการปกครอง และการจัดระเบียบภายในสังคม บทที่เจ็ดเป็นบทสรุป

MP Chl ANGN 2528/1985, เขมชาติ เทพไชย, "ชาวเล : ชนเผ่าพื้นเมืองทางชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้" ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์กลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต หน้า 246-253

MP Chl ANGN 2528/1985, ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, ประวัติศาสตร์กลาง เอกสารรายงานการสัมมนาในโอกาสฉลอง 200 ปี วีรสตรีเมืองกลาง, องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2528 โรงพิมพ์เรือนแก้ว การพิมพ์, กรุงเทพฯ, 347 หน้า

ในเล่มนี้กล่าวถึงชาวเลอยู่ 3 บทความ คือ 1) บทความเรียบเรียงโดยเขมชาติ เทพไชย (หัวหน้าหน่วยศิลปากรที่ 8 นครศรีธรรมราช "ชาวเล: ชนเผ่าพื้นเมืองทางชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้" บทความนี้ในบทนำกล่าวถึงประวัติศาสตร์ของภาคใต้ แล้วกล่าวถึงความเป็นมาของชาวเล ทบพวนวรรณกรรมที่มีผู้ศึกษาไว้ แล้วกล่าวถึงการกระจายตัวของชุมชนชาวเล กล่าวถึงกลุ่มที่หาดราไวย์ กลุ่มที่แหลมหลาและบ้านเหนือ กลุ่มที่เกาะลิหะห์ กลุ่มที่สะปำ มีบทสรุปให้รายชื่อเอกสารอ้างอิงและมีภาพประกอบ 2) บทความที่สองเรียบเรียงโดย ดร.ฉันทัส ทองช่วย (มศว.สงขลา) "ชาวเลและภาษาชาวเลเกาะลิหะห์" บทความนี้ในบทนำได้กล่าวถึงประวัติการตั้งถิ่นฐานและการเรียก

ชื่อกลุ่ม ความเชื่อและประเพณี กล่าวถึงลักษณะเฉพาะด้านภาษาอย่างละเอียดพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาชาวเลที่เกาะลิหะห์ ตำบลลิหะห์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยพรรณนาหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ รูปแบบของพยางค์ จำนวนพยางค์ในแต่ละคำการสร้างคำ ทำนองเสียงของประโยค ในตอนท้ายกล่าวถึงภาษาไทยในภาษาชาวเล และอิทธิพลของคำภาษาชาวเลที่มีต่อชื่อสถานที่ในจังหวัดภูเก็ต 3) บทความที่สามเรียบเรียงโดยวิสิฐ มะยะเดียว (หน่วยศิลปากรที่ 8 นครศรีธรรมราช) เรื่อง "สภาพปัจจุบันของชาวเลภูเก็ต" บทความนี้กล่าวถึงสภาพโดยทั่วไปของชุมชนชาวเลต่างๆ ลักษณะของบ้านชาวเล สภาพทางด้านเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ผู้นำและโครงสร้างอำนาจภายในกลุ่ม สภาพด้านสังคมและการเมือง การถือครองที่ดิน การเสียภาษีอากร การเข้าร่วมคัดเลือกทหาร การตั้งนามสกุล ทะเบียนสำมะโนประชากร ลักษณะการใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การติดต่อกับสังคมภายนอก ปัญหาเกี่ยวกับการส่งเด็กเข้าเรียนและการเรียนการสอน การอนามัย การติดต่อกับทางราชการ ในตอนท้ายของบทความนี้มีบทวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของสังคมชาวเลภูเก็ต และข้อคิดบางประการในตอนท้ายของหนังสือเล่มนี้ได้ประมวลข้อคิดของผู้เข้าร่วมสัมมนา บันทึกไว้ เช่น ความคิดของ สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์ วีระ กวีกะไชย ดร.ฉันทส ท้องช่วย ศจ.สุธีรงค์ พงศ์ไพบูลย์ ฯลฯ

MP Chl ANGN 2529/1986, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, "ไปหลา" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 3 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

MP Chl ANGN 2532/1989, วิสิฐ มะยะเดียว, "ชีวิตชาวเลภูเก็ต" ใน นางวิสันธิ โพธิสุนทร (บรรณาธิการ 2532) ถलग ภูเก็ต และชายฝั่งทะเลอันดามัน : โบราณคดี ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ และเศรษฐกิจ กรมศิลปากรจัดพิมพ์ในโอกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ถलग 14 มีนาคม 2532, 276 หน้า, บทความนี้อยู่ในหน้า 217-254

บทความนี้กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของประชากรกลุ่มที่เกาะลิหะห์ กลุ่มที่บ้านสะปากลุ่มหาดราไวย์ พวกไทยใหม่ หรือพวกอูรัก ลาไวย์ กล่าวถึงชีวิตก่อนเร่ในท้องทะเล บ้านเรือนในชุมชนชาวเล สภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ผู้นำและโครงสร้างอำนาจภายในกลุ่ม ลักษณะความเชื่อและการแสดงออกทางพิธีกรรม วิถีปฏิบัติในการแต่งงานของกลุ่มอูรัก ลาไวย์ การเกิด การตาย ลักษณะทางด้านภาษา มีตารางแสดงประชากรชาวเลกลุ่มต่างๆ และตารางเปรียบเทียบคำพูดของชาวเลกลุ่มต่างๆ กับภาษาไทยและภาษามลายู (แสดงข้อมูลภาษา อูรัก ลาไวย์ ภาษามอเก็น ภาษามอเกร็น ประมาณ 80 คำ) มีบรรณานุกรม และมีรูปภาพประกอบมาก

MP Chl ANGN 2534/1991, ปรีชา นุ่นสุข, วัฒนธรรมชาวเล : กรณีจังหวัดภูเก็ต ผู้จัดพิมพ์ : โปรแกรมวัฒนธรรมศึกษา วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช 557 หน้า

MP Chl ANGN 2535/1992, เนตรดาว แพทย์กุล(เรื่อง) อนุพงษ์ สงวนทรัพย์ากร(ภาพ), "ชาวเล ส่วนลัต์ว์ มนุษย์ริมฝั่งอันดามัน" นิตยสาร Decade ธค. 2534 - มค. 2535

บทความนี้ให้ความรู้อย่างกว้างๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวเลที่บ้านสะปำ ที่เกาะลิเเห่ และที่หัวสะพานหาดราไวย์ ที่เป็นเวทีโชว์กระโดดน้ำแลกเศษเงินของเด็กชาวเล กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในสมัยที่มีการท่องเที่ยว เช่นการเดินร่ำรองเง็งกลายเป็นประเพณีที่มีไว้รับจ้างแสดง ตามงานต่างๆ แต่ถูกลืมในชีวิตประจำวันของชาวเลรุ่นใหม่ ไม่มีบรรณานุกรมแต่มีคำขอบคุณบุคคลที่เป็นที่มาของข้อมูล มีภาพประกอบ

MP Chl ANGN 2535/1992, ผศ.ปรีชา นุ่นสุข, อันดามันสัญจร เอกสารประกอบการศึกษาภาคสนามตามโครงการการศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 10 และโครงการโบราณคดี ครั้งที่ 13 ของโปรแกรมวัฒนธรรมศึกษา วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช วันที่ 28-30 สิงหาคม 2535 ณ จังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต, 129 หน้า, เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม, มีบรรณานุกรม

ในบทที่ห้าได้กล่าวถึงวัฒนธรรมของชาวเลในจังหวัดภูเก็ต อย่างครอบคลุมพอสมควร เช่น อภิปรายเรื่องการเรียกชื่อกลุ่ม วัฒนธรรมด้านระบบความเชื่อ วัฒนธรรมด้านการตั้งแหล่งที่อยู่อาศัย วัฒนธรรมด้านการหย่อนใจ วัฒนธรรมด้านการป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ วัฒนธรรมด้านการทำมาหากิน วัฒนธรรมด้านเครื่องนุ่งห่ม วัฒนธรรมด้านการคมนาคม วัฒนธรรมด้านการศึกษา การปกครอง ตอนท้ายของบทมีข้อเสนอแนะในการศึกษาวิจัยต่อไป

MP Chl ANGN 2537/1994, วิวรรณ และคนอื่นๆ, "นักล่ารังนก ชาวสวนมะพร้าวและชาวเล สีสันชีวิตท่ามกลางวงล้อมแห่งทะเล", อนุสารองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปีที่ 34 เล่มที่ 8 หน้า 80-90, มีภาพประกอบ

บทความนี้กล่าวถึงชาวเลแห่งทะเลอันดามัน ซึ่งแยกเป็นชาวเลอุรัก ลาไว ที่เกาะอาดังราวี และหลีเป๊ะ จังหวัดสตูล เกาะลันตา และพีพีดอน จังหวัดกระบี่ หาดราไวย์ เกาะลิเเห่ จังหวัดภูเก็ต กับอีกพวกหนึ่งคือ ชาวเล มอแกนที่หมู่เกาะสุรินทร์จังหวัดภูเก็ต กล่าวถึงความยึดมั่นในความเป็นคนทะเล และการบวสรวงเทพเจ้าซีตา

MP Chl ANGN 2539/1996, สวัสดิ์ พงศ์วัชร, "วัฒนธรรมชาวเลกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน" ลงในสมุหทัย ปินพุทธศิลป์ (บรรณาธิการ) 2529 คน ราชภัฏราชตะภูเก็ต ไนวโรกาลปีภาญจนากิเชก พุทธศักราช 2539 หน้า 21-34

บทความนี้กล่าวถึงการแบ่งกลุ่มชาวเลในปัจจุบัน ที่อยู่อาศัยระบบครอบครัว การดำรงชีวิต การแต่งกาย สุขภาพอนามัยและการรักษาพยาบาล การคลอดอนามัยเด็กและการเลี้ยงดู ลักษณะนิสัยค่านิยม คติชาวบ้าน ศาสนาและความเชื่อ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเล ความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นและราชการ มีบรรณานุกรมและภาพประกอบ

- MP Chl ANOT 2528/1985, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, ชาวเล : การปรับตัว ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัย
ครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต 29 พฤศจิกายน 2528 โรเนียวเย็บเล่ม, 4 หน้า
บทความนี้ให้ความรู้เกี่ยวกับการปรับตัวด้านที่อยู่อาศัย เครื่องมือใช้สอยภายในบ้าน
เครื่องนุ่งห่ม อาหาร การดื่มสุรา การใช้เวลาว่าง ความเชื่อและศาสนา การศึกษา และการปรับตัว
ด้านอนามัย ถอดความจากแถบบันทึกเสียงหมายเลข ศวก 1269 ของศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ ภูเก็ต ไม่มีบรรณานุกรม มีประวัติผู้แต่ง
- MP Chl ANTR 2522/1979, กนก ชูลักษณ์, "พิธีลอยเรือ" ใน ประเพณีเกาะภูเก็ต วิทยาลัยครูภูเก็ต หน้า
91-96 อัดสำเนา
- MP Chl ANTR 2522/1979, อร กุ้งแก้ว, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเล เกาะลิเพร
อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต", วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม),
มหาวิทยาลัยเกษตร-ศาสตร์, 79 หน้า
วิทยานิพนธ์เล่มนี้พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเลที่เกาะลิเพร
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ปัจจัยความสามารถในการใช้ภาษาไทยและการเข้าใจภาษาไทย
ปัจจัยเรื่องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก และปัจจัยเรื่องความเชื่อด้านประเพณี
- MP Chl ANTR 2524/1981, อมร แสงมณี, "ประเพณีลอยเรือของชาวเล", วารสารภาษาและวัฒนธรรม,
สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 1, ฉบับที่ 2
กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2524 หน้า 1-17 เขียนเป็นภาษาไทย
- MP Chl ANTR 2528/1985, วิชัย อนันตมงคลกุล, "บันทึกลอยเรือชาวเลสิงห์" ใน บันทึกวัฒนธรรมภูเก็ต
ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต 2528 หน้า 178-180 ฉบับเขียน
- MP Chl ANTR 2529/1986, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, "การเตรียมสร้างเรือพิธี" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 2 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม
- MP Chl ANTR 2529/1986, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, "พิธีกรรมก่อนลอยเรือ" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 4 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม
- MP Chl ANTR 2529/1986, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, "วันลอยเรือ" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครู
ภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 1 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม
- MP Chl ANTR 2529/1986, สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, ประเพณีลอยเรือชาวเล ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม
วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต 11 หน้า เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม
กล่าวถึงการประกอบพิธีกรรมในวันลอยเรือของชาวเล ทั้งชาวเลที่บ้านแหลมตึกแก และ

ชาวเลสิงห์ที่บ้านแหลมหลา เป็นไปตามขั้นตอนตรงกันทุกๆ ปี จนสามารถบอกได้อย่างถูกต้อง ว่าพวกชาวเลจะประกอบพิธีกรรมกันอย่างไร

MP Chl ANTR 2537/1994, พนิดา สงวนเสรีวานิช, "ลอยเรือ สิ้นพิธีกรรมโบราณของชาวเล-ลันตา" ศิลป-วัฒนธรรม 15:3 หน้า 142-148

บทความนี้กล่าวถึงพิธีลอยเรือปลากั้งของชาวเลที่เกาะลันตา กล่าวถึงการบรรเพิงในวงร่ามะนา และการปักไม้กันผี

MP Chl ED 2524/1981, ประทีป ชุมพล, "ชาวเล ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสังคมชีวิตการศึกษา" ใน แล้ได้ วารสารรายสามเดือนของฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีที่ 5, นวัตกรรมการพิมพ์

MP Chl EG 2529/1986 สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์, "ถิ่นที่อาศัย" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 1 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

MP Chl ET 2500/1957, ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Thailand Past and Present, published by the Publicity Committee Ninth Pacific Science Congress, Bangkok, B.E. 2500, 193 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือนี้แบ่งแหล่งที่มาของความรู้ที่ได้มาจากหน่วยราชการไทยหน่วยต่างๆ แบ่งเป็น 22 บท ในบทที่สี่ (หน้า 19-30) ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยมีกล่าวถึงกลุ่มเนกรีโต อันได้แก่พวกเซม้ง และกล่าวว่าพวกเซม้งที่อยู่ในพรมแดนไทย เรียกว่าตองกา (Tonga) หรือมอส (Mos) กล่าวถึงพวกเซม้งในประเทศไทยว่าอยู่ตามภูเขาในจังหวัดปัตตานี และนครศรีธรรมราช กล่าวว่าพวกนี้ไม่ตั้งบ้านเรือน มีความเป็นอยู่แบบเร่ร่อน มีอาวุธประจำกายคือลูกดอกอาบยาพิษ

หนังสือนี้ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเนเซียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มมาเลย์ และกลุ่มชว่น้ำ ได้พูดถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร นอกจากยังกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาที่ยังไม่จัดเข้าตระกูลภาษาอะไร เช่น แม้ว เย้า กะเหรี่ยง ช่าถิ่น และผีตองเหลือง ข้อมูลในหนังสือนี้ค่อนข้างเก่า ปัจจุบันนี้เราทราบแล้วว่าภาษาช่าถิ่น เป็นภาษาเดียวกับภาษาลัวะเป็นอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมร และภาษาผีตองเหลืองนั้นคือ ภาษามราบุรี ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมรอีกเช่นกัน ไม่มีบรรณานุกรม

MP Chl HL 2515/1972, สุลักษณ์ ชลายน, ปัญหาสุขภาพอนามัยของชุมชนชาวไทยใหม่ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต, สารนิพนธ์ เสนอต่อคณะกรรมการโครงการการศึกษานั้น ประกาศนียบัตรชั้นสูง บัณฑิตอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ดีด, เย็บเล่ม, 29 หน้า สารนิพนธ์เล่มนี้ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนชาวไทยใหม่ ที่เกาะลันตา ตำบลราไวย์

อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต กับชุมชนชาวไทยใหม่ที่ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต วิธีการศึกษาใช้วิธีสังเกต การเข้าไปมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ ลักษณะของการสัมภาษณ์ถึงเรื่องอาชีพของครอบครัว รายได้การใช้จ่าย จำนวนบุตร น้ำดื่มและน้ำใช้ การใช้ส้วมและทัศนคติเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ในบทที่สามได้ให้ภาษาของชาวไทยใหม่ (ภาษาอูรักลาไวย์) และกล่าวถึงความเชื่อประจำกลุ่มไว้ด้วย

MP Chl HL 2525/1982, อมร ทวีศักดิ์, "ลาต่า : อาการบ้าจี้ในกลุ่มชาวเล" วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2525 หน้า 9-19 เขียนเป็นภาษาไทย

บทความนี้อธิบายเรื่องอาการบ้าจี้ในกลุ่มชาวเล บทความนี้ศึกษาโดยวิธีสัมภาษณ์ชาวเลที่ลาต่า และเล่ากรณีศึกษาที่ผู้เขียนพบเอง

MP Chl HP 2522/1979, ธนา วสุวรรณ์ (ว่าที่ ร.ต.), "แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภาคใต้ : จากกรณีศึกษาเรื่องของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตและพังงา", วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 177 หน้า

การศึกษาเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษา ดังนี้คือ

1. ศึกษาสภาพความเป็นอยู่และวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชาวเลในฐานะชนกลุ่มน้อยเพื่อนำข้อมูลเสนอหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อเสนอแนวทางจัดสวัสดิการให้แก่ "ชาวเล" ในฐานะที่เป็นคนไทยด้วยกัน
3. เพื่อเป็นข้อมูลและเป็นเอกสารในการศึกษาทางวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์และเป็นเอกสารอ้างอิงสำหรับผู้ที่จะค้นคว้าต่อไป
4. เพื่อเป็นแนวทางให้นักสังคมสงเคราะห์วิชาชีพแสวงหาแนวทางพัฒนาและแก้ไขปัญหที่อาจจะเกิดขึ้นจากชนกลุ่มน้อยกลุ่มนี้

ข้อมูลนี้ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามหัวหน้าครอบครัวชาวเล 120 ราย จากจำนวนเต็มของหัวหน้าครอบครัวชาวเล 260 ราย ดังนั้นประชากรที่ใช้ในการศึกษาจึงเป็น 46.15% ของประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวทั้งหมด แบบสอบถามได้ถามถึงสภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของชาวเล สภาพเศรษฐกิจและอาชีพของชาวเล การศึกษาและการอนามัยของชาวเล สวัสดิการต่างๆ ที่ชาวเลได้รับในปัจจุบัน บริการด้านสวัสดิการที่ชาวเลต้องการ ปัญหาความเป็นอยู่ของเด็กพิการ และปัญหาเยาวชนชาวเล

ผลจากการศึกษาปรากฏว่าปัญหาที่สำคัญของชาวเลคือความยากจน การที่ชาวเลยอมรับบริการคุมกำเนิดเพียง 25.44% ทำให้ชาวเลมีประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แม้ว่าจะมีอัตราการตายของทารกสูงก็ตาม ในกรณีที่ชาวเลมีบุตรมากจะมีผลกระทบต่อความยากจน และขาดแคลนที่มีอยู่แล้วให้เพิ่มเพิ่มขึ้นอีก นอกจากนี้ชาวเลยังอ่านหนังสือภาษาไทยได้เพียง 31.67% เท่านั้น

MP Chl HT 2528/1985, วิสิฐฐี มะยะเฉียว, "สภาพปัจจุบันของชาวเลภูเก็ต" ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์กลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต 2528 หน้า 262-277

MP Chl LC 2515/1972, สุลักษณ์ ชลาชน, ปัญหาสุขภาพอนามัยของชุมชนชาวไทยใหม่ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต, สารนิพนธ์ เสนอต่อดคณะกรรมการโครงการการศึกษาชั้น ประกาศนียบัตรชั้นสูง บัณฑิตอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ดีด, เย็บเล่ม, 29 หน้า

สารนิพนธ์เล่มนี้ศึกษาสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนชาวไทยใหม่ ที่เกาะสิเหร่ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต กับชุมชนชาวไทยใหม่ที่ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต วิธีการศึกษาใช้วิธีสังเกต การเข้าไปมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ ลักษณะของการสัมภาษณ์ถึงเรื่อง อาชีพ ของครอบครัว รายได้การใช้จ่าย จำนวนบุตร น้ำดื่มและน้ำใช้ การใช้ส้วมและทัศนคติเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ในบทที่สามได้ให้ภาษาของชาวไทยใหม่ (ภาษาอุรักลาโว้ย) และกล่าวถึงความเชื่อประจำกลุ่มไว้ด้วย

MP Chl LC 2519/1976, ฉันทัส ทองช่วย, "ระบบเสียงภาษาชาวเลเกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 199 หน้า

ปริญญาณิพนธ์เรื่องนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาระบบหน่วยเสียงภาษาชาวเลเกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ในเรื่องต่อไปนี้คือ ตำแหน่งหรือฐานที่ทำให้เกิดเสียง ลักษณะและคุณสมบัติของเสียง การปรากฏของเสียงในแต่ละพยางค์ จำนวนหน่วยเสียง รูปแบบของพยางค์ การลงเสียงหนักเบาในคำที่มีตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป และการขึ้น-ลงเสียงในประโยค โดยใช้ผู้ให้ปากคำ 4 คน ข้อมูลทางภาษาประกอบด้วยคำภาษาไทย 916 คำ ประโยค 53 ประโยค คำตอบรับ และปฏิเสธ 2 คำ และนิทาน 2 เรื่อง แล้วนำผลที่ได้จากการวิจัยเปรียบเทียบกับระบบหน่วยเสียงภาษาไทยกรุงเทพฯ เพื่อใช้ประโยชน์สำหรับและแนะนำครูสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สองแก่นักเรียนผู้พูดภาษาชาวเล

MP Chl LC 2522/1979, อร กุ้งแก้ว, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเล เกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต", วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 79 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเลที่เกาะสิเหร่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ปัจจัยความสามารถในการใช้ภาษาไทยและการเข้าใจภาษาไทย ปัจจัยเรื่องการติดต่อสื่อสารกับบุคคลภายนอก และปัจจัยเรื่องความเชื่อด้านประเพณี

MP Chl LC 2528/1985, ดร.ฉันทัส ทองช่วย, "ชาวเลและภาษาชาวเลเกาะสิเหร่" ลงในประวัติศาสตร์กลาง เอกสารรายงานการสัมมนาในโอกาสฉลอง 200 ปี วีรสตรีเมืองกลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2528 โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, กรุงเทพฯ, 347 หน้า บทความนี้อยู่ในหน้า 254-261

บทความนี้ในบทนำได้กล่าวถึงประวัติการตั้งถิ่นฐานและการเรียกชื่อกลุ่ม ความเชื่อและประเพณี กล่าวถึงลักษณะเฉพาะทางภาษาอย่างละเอียดพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาชาวเลที่เกาะลิเเห่ ตำบลรัชฎา อำเภอมือเมือง จังหวัดภูเก็ต โดยพรรณานาหน่วยเสียงพยัญชนะ สระ รูปแบบของพยางค์ จำนวนพยางค์ในแต่ละคำ การสร้างคำ ทำนองเสียงของประโยค ในตอนท้ายกล่าวถึงภาษาไทยในภาษาชาวเล และอิทธิพลของคำภาษาชาวเลที่มีต่อชื่อสถานที่ในจังหวัดภูเก็ต

MP Chi PP 2526/1983, ถวิล นำนัญจพล, ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาวิทยาลัยมหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2526, โรเนียว, เย็บเล่ม 168 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในสามจังหวัดตลอดจนปัจจัยต่างๆ ที่กระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในกลุ่มนี้ การศึกษาศึกษาจากข้อมูลทั่วไปและได้เอาลักษณะที่เกี่ยวข้องกับทางประชากร เศรษฐกิจสังคม รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ที่คิดว่ามีอิทธิพลต่อภาวะเจริญพันธุ์ ข้อมูลที่ใช้ได้จากการสัมภาษณ์ชาวเลในเดือนมีนาคม-ตุลาคม 2524 ประชากรที่ใช้ได้แก่สตรีชาวเล อายุ 15-49 ปี จำนวน 531 คน

MP Jav MI 2528/1985, กรรณิการ์ จุฑามาศ สุมาลี, ขาวยะวาในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2445-2492 วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์ มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 184 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงสาเหตุของการเดินทางเข้าสู่เมืองไทยของขาวยะวาในสมัยรัตนโกสินทร์ การเข้ามาเมืองไทยของขาวยะวาในสมัยรัตนโกสินทร์ วิธีการดำรงชีวิตของขาวยะวาในกรุงเทพมหานคร การซื้อขายที่ดินของขาวยะวา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของขาวยะวาในกรุงเทพมหานคร

MP Mkl ANGN 2535/1992, ศศิเพ็ญ รักกะเปา และอรุณรัตน์ สรรเพชร, ภายใต้ที่ปรึกษาของอาจารย์สุเทพ วุฒิกัดดี การวิเคราะห์ชุมชนชาวเลบ้านแหลมตึกแก คูณย์ กศ.บ.ป. ภูเก็ต สถาบันราชภัฏภูเก็ต ภาควิชาเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2535, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, 60 หน้า

หนังสือเล่มนี้บรรยายสภาพโดยทั่วไปของชุมชนชาวเล หมู่ 4 ตำบลรัชฎา ลักษณะทั่วไปของบ้านชาวเล วัสดุที่ใช้สร้างบ้าน บริเวณบ้าน สภาพการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ประเพณีและความเชื่อของชาวไทยใหม่ กลุ่มชาวเลในจังหวัดภูเก็ต (เผ่าโอรังลาโอด เผ่ามาซิง เรืองาม เผ่ามอเกลัน) เทศกาลกลางบ้าน จี๊ว ประโมทกิจ แม่เพลงรองเง็งแห่งอันดามัน ปัญหาเร่งด่วนที่ต้องแก้ไข ปัญหาการไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ปัญหาเรื่องน้ำกินน้ำใช้ ปัญหาเรื่องสุขภาพอนามัยและสิ่งแวดล้อม ปัญหาเรื่องการศึกษา คมนาคม นันทนาการ ปัญหาประเพณีด้านการลอยเรือ ข้อเสนอแนะการปรับตัวของชาวเล ในตอนท้ายของเล่มให้ได้ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์และนามานุกรมวิทยากรและบรรณานุกรม

MP Mkl LC 2525/1982, Pensiri Swastham, A Description of Moklen: A Malayo-Polynesian Language in Thailand, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 239 หน้า, มีแผนที่และภาคผนวก เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาระบบเสียง และระบบวากยสัมพันธ์ของภาษาโมเกลนที่บ้านลำปี จังหวัดพังงา สำหรับระบบเสียงได้ศึกษาทำนองเสียง การเน้นน้ำหนักเสียง พยางค์ และหน่วยเสียง สำหรับระบบวากยสัมพันธ์ได้ศึกษาเรื่อง คำ วลี อนุพยางค์ และประโยค มีภาคผนวกคำภาษาโมเกลนแปลเป็นภาษาอังกฤษประมาณ 1,000 คำ

MP Mkn ANGN 2515/1972, Hogan, David W., "Men of the Sea : Coastal Tribes of South Thailand's West Coast" Journal of the Siam Society, January 1972, หน้า 205-235

อธิบายเรื่องการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นชื่อว่าชาวทะเล (Sea People) ชาวน้ำ (Water People) ไทยใหม่ (New Thai) ซึ่งคนไทยใช้เรียกและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์นี้ ซึ่งชาวมาเลเซียใช้เรียกคือชื่อ Orang Laut ส่วนชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์นี้ใช้เรียกตนเองคือ Moken, Moklen และ Bësing (Basing) บทความนี้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ Moken ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางวัฒนธรรมทั่วไปของกลุ่ม ลักษณะที่อยู่อาศัย ความเชื่อและศาสนา รวมถึงลักษณะทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือวิธีการสร้างเรือ และประเพณีการลอยเรือ บทความนี้ให้คำศัพท์พื้นฐานในภาษาตามแบบคำศัพท์พื้นฐานของ Morris Swadesh 100 คำศัพท์ โดยเปรียบเทียบภาษาอังกฤษ มาเลย์ อุรักละไวย โมเกิน และโมเกลน พร้อมทั้งให้ตัวอย่างตัวเขียนภาษาอุรักละไวยด้วยตัวอักษรไทยคือคณะมิชชันนารีคิดขึ้น มีบรรณานุกรม

MP Mkn ANGN 2531/1988, อภินันท์ บัวหภักดี, "มอแกน.....ชาวเลกลุ่มสุดท้าย", อนุสารองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปีที่ 28 เล่มที่ 11 หน้า 92-105 มีภาพประกอบบทความนี้กล่าวถึงวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชาวเลกลุ่มที่ตนเองว่ามอแกนลาติะที่หมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดภูเก็ต กล่าวถึงชื่อต่างๆ ของชาวเล เช่นชื่ออูรัง ลาไวย หรืออุรัก ลาไวย และชื่อมอเกลน หรือมาซิง หรือสิงห์ กล่าวถึงการร้องเพลงของชาวเลและประเพณีลอยเรือของชาวเล

MP Mkn ANTR 2521/1978, กนก (อัญสกุล) ชูลักษณ์, "พิธีลอยเรือของชาวเลที่เกาะลิเฮอร์" ในหนังสือฝั่งทะเลตะวันตก ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูภูเก็ต จัดพิมพ์ในโอกาส "นิทรรศการชีวิตไทยฝั่งทะเลตะวันตก" ครั้งที่สอง 10-14 พฤศจิกายน 2521, หน้า 86-92

บทความนี้กล่าวถึงพิธีลอยเรือ พิธีลอยเคราะห์ ปีละสองครั้ง ฝิพายประจำเรือ ขนมและของเซ่นไหว้ในพิธี ตักตาเสดาะเคราะห์ กาอยู่ฮาดัก..... ไม่ป้องกัน..... ไม่ศักดิ์สิทธิ์ ลอยกะทง

ของเขมร ลอยกะทงของจีน มีบรรณานุกรม

MP Mkn ET 2515/1972, Hogan, David W., "Men of the Sea : Coastal Tribes of South Thailand's West Coast" Journal of the Siam Society, January 1972, หน้า 205-235

อธิบายเรื่องการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นชื่อว่าชาวทะเล (Sea People) ชาวน้ำ (Water People) ไทยใหม่ (New Thai) ซึ่งคนไทยใช้เรียกและชื่อกลุ่มชาติพันธุ์นี้ ซึ่งชาวมาเลเซียใช้เรียกคือชื่อ Orang Laut ส่วนชื่อที่กลุ่มชาติพันธุ์นี้ใช้เรียกตนเองคือ Moken, Moklen และ Běsing (Basing) บทความนี้บทความวรรณกรรมเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ Moken ให้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางวัฒนธรรมทั่วไปของกลุ่ม ลักษณะที่อยู่อาศัย ความเชื่อและศาสนา รวมถึงลักษณะทางวัฒนธรรมที่สำคัญ คือวิธีการสร้างเรือ และประเพณีการลอยเรือ บทความนี้ให้คำศัพท์พื้นฐานในภาษาตามแบบคำศัพท์พื้นฐานของ Morris Swadesh 100 คำศัพท์ โดยเปรียบเทียบภาษาอังกฤษ มาเลย์ อูรักละไว โมเกิน และโมเกลิน พร้อมทั้งให้ตัวอย่างตัวเขียนภาษาอูรักละไวด้วยตัวอักษรไทยคือคณะมิชชันนารีคิดขึ้น มีบรรณานุกรม

MP Mkn LC 2514/1971, Court, Christopher, "A Fleeting Encounter with the Moken (The Sea Gypsies) in Southern Thailand: Some Linguistic and General Notes", Journal of the Siam Society, หน้า 83-95

เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการสัมภาษณ์ชาวโมเกน ที่เกาะพระทอง จังหวัดพังงา บทความนี้อธิบายเรื่องชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ เช่น ชื่อ โมเกน ชาวเล ชาวเกาะแท้ และไทยใหม่ ให้จำนวนกลุ่มไทยใหม่ว่ามีประมาณ 300 คน ใน ค.ศ. 1969 ให้ข้อมูลทางภาษาศาสตร์ และให้คำศัพท์ภาษาโมเกนประมาณ 100 คำ และให้ข้อมูลทางไวยากรณ์บ้างเล็กน้อย บทความนี้แต่งเป็นภาษาอังกฤษมีบรรณานุกรม

MP Mkn LC 2523/1980, Veena Chantanakomes, A Description of Moken : A Malayo-Polynesian Language, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์), สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทและบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 280 หน้า + 33 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีภาคผนวก

วิทยานิพนธ์เล่มนี้พรรณนาระบบเสียงและระบบไวยากรณ์ภาษาโมเกนที่หาดราไวย์ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต มีภาคผนวกคำภาษาโมเกนแปลเป็นภาษาอังกฤษ จัดเรียงตามระบบความหมายจำนวน 33 หน้า

MP Mly ANAR 2526/1983, ไพบูลย์ ดวงจันทร์ (ผ.ศ.), ดนตรี กีฬา และการละเล่นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 69 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง ดนตรี : ดนตรีรักษาใจของชาวไทยมุสลิม, กีฬา : ดนตรีที่มี

เกียรติของชาวไทยมุสลิม, บานอ : กลองยักษ์ของชาวไทยมุสลิม, ชัมเปง : นาฏศิลป์ระดับคลาสสิกของชาวไทยมุสลิม, มะโย่ง : ละครพื้นบ้านของชาวไทยมุสลิม, ซิละ : ศิลปะการต่อสู้ป้องกันตัวของชาวไทยมุสลิม, แข่งเรือกอลและหน้าพระที่นั่ง : แข่งขันกิจกรรมลอยน้ำของชาวประมง, ดนตรีของชาวซาไก

MP Mly ANAR 2534/1991, ประพนธ์ เรืองณรงค์, “มะโย่ง ถึงโนรา” ศิลปวัฒนธรรม 12, 5: 64-72

บทความนี้กล่าวถึงมะโย่งของมุสลิมกับโนราของไทย ว่าเป็นการเล่นที่นิยมอยู่ในท้องถิ่นภาคใต้ และมีร่องรอยพัฒนาการที่คล้ายคลึงกัน

MP Mly ANBL 2513/1970, สถาพร ชวัญยืน, ศาสนากิจของมุสลิม วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาศิลปบัณฑิต (โบราณคดี) 101 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาสภาพชนอาหรับก่อนสมัยนิยมฮัมหมัด, ศาสนาอิสลามในประเทศไทย และแนวดำเนินชีวิตมุสลิม, การนมัสการและการทำฮัจยี, การถือศีลอด, การบริจาคทาน การแต่งงาน

MP Mly ANBL 2514/1971, ฉัตรแก้ว สิมารักษ์, ประเพณีการทำศพของชาวไทยอิสลาม วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาศิลปบัณฑิต (โบราณคดี) 55 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาถึงหลักการศรัทธาในศาสนาอิสลาม, หลักเกณฑ์เกี่ยวกับความตาย, ประเพณีการทำศพของชาวไทยอิสลาม

MP Mly ANBL 2518/1975, สุรพล โพพิศ, “การเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมของนักศึกษาไทยพุทธ และนักศึกษาไทยอิสลามที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูยะลา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 106 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองมีอันดับค่านิยมทางสังคมที่คล้ายคลึงกัน กลุ่มนักศึกษาไทยพุทธส่วนใหญ่เน้นค่านิยมทางชีวิตครอบครัวเป็นอันดับสูงสุด ค่านิยมทางเชื้อชาติเป็นอันดับรองและค่านิยมทางสุนทรียภาพเป็นอันดับสุดท้าย ส่วนกลุ่มนักศึกษาไทยอิสลามทั้งหมดเน้นค่านิยมทางศาสนาเป็นอันดับสูงสุด รองลงไปเป็นค่านิยมทางเชื้อชาติ และอันดับสุดท้ายเป็นค่านิยมทางสุนทรียภาพ

MP Mly ANBL 2521/1978, สุรศักดิ์ สันติธัญญาโชติ, “การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 183 หน้า

MP Mly ANBL 2524/1981, สุทธิพงศ์ แสงมณี, "ความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากรในท้องถิ่น 3 จังหวัดภาคใต้" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาศาสตร์), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 67 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร 2) เพื่อศึกษาความแตกต่างของความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากร กรณีที่ผู้นำท้องถิ่นมีตำแหน่ง ศาสนา อายุ ระดับการศึกษาและความสัมพันธ์กับพัฒนากรแตกต่างกัน

MP Mly ANBL 2525/1982, อังคณา บุญสิทธิ์, "บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามกับปัญหาอาชญากรรมในสามจังหวัดภาคใต้", วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, 236 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามในทางที่สนองต่อนโยบายการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมของรัฐบาล เพื่อศึกษาคุณสมบัติของผู้นำศาสนาที่สามารถช่วยเหลือราชการในการแก้ปัญหาอาชญากรรม และเพื่อเป็นแนวทางในการประสานงานและการขอความร่วมมือจากผู้นำศาสนาอิสลามในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

MP Mly ANBL 2526/1983, สมเชื้อ วงศ์ปาลาแมนท์, การศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษา ในสถาบันการศึกษาครู ซึ่งตั้งอยู่ในเขตที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม ปรินิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต 182 หน้า ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่พระราชนานทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2526

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ประกอบด้วย ภูมิหลัง, จริยธรรมในสถาบันอุดมศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ บรรณานุกรม ภาคผนวก บัญชีตาราง บัญชีภาพประกอบ

MP Mly ANBL 2527/1984, เสาวนีย์ จิตต์หมวด, หน้าที่ของมัสยิดต่อสังคมมุสลิมในภาคกลาง วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 198 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาเนื้อหาคำตอบว่าในปัจจุบันมัสยิดยังคงทำหน้าที่ด้านศาสนา การศึกษา สังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เหมือนรูปแบบในสมัยของท่านศาสดามุฮัมมัด (คือลา) หรือไม่ และชาวไทยมุสลิมมีความคาดหวังต้องการให้มัสยิดทำหน้าที่ในด้านใดในอนาคต

MP Mly ANBL 2528/1995, พงษ์นัย ทรัพย์สมาน, อิทธิพลของวัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว

เย็บเล่ม, 205 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

MP Mly ANBL 2529/1986, Chavivun Prachuabmoh, "The Role of Religion and Economics in Decision Making: The case of Thai/Malay Women", หน้า 295-316, in Anuson Walter Vella edited by Ronald D. Renard, 1986, Published by the Walter F. Vella Fund, Payap University, Chiangmai Thailand

MP Mly ANBL 2529/1986, กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, จริยธรรม หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลาม ศึกษา ระดับประถมศึกษา 61 หน้า มีภาพประกอบ

MP Mly ANBL 2529/1986, กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ศาสนประวัติ หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลาม ศึกษา ระดับประถมศึกษา 50 หน้า มีภาพประกอบ

MP Mly ANBL 2529/1986, สมบูรณ์ พุทธจักร, การใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 211 หน้า

MP Mly ANBL 2529/1986, สุกิจ เจริญรัตนกุล (บรรณาธิการ), บทบาทของกลุ่มในสังคมไทย, โอเอส-พรินติ้งเฮาส์, หนังสือเล่มนี้เป็นเล่มที่สามในจำนวนหนังสือชุด 6 เล่มที่ผู้นี้เป็นบรรณาธิการ มีบทความของ เรย์มอนด์ สกูปปิน เรื่อง "การเมืองของขบวนการปฏิรูปศาสนาอิสลามในประเทศไทย" หน้า 53-65

MP Mly ANBL 2530/1987, จุไรรัตน์ สวัสดิภาพ, ชุมชนกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิม : ศึกษากรณีไทยมุสลิมอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามหลักสูตรสังคมวิทยามหาบัณฑิต 166 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาถึงระดับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิม ศึกษาถึงระดับแนวความคิดแบบโลกออลิซิมของชาวไทยมุสลิม ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรภูมิหลังทางสังคม เช่น เพศ อาชีพ สถานภาพสมรส ฯลฯ กับความยึดมั่นผูกพันในศาสนา สร้างตัวแบบสมมุติฐานของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยึดมั่นผูกพันในศาสนา และเปรียบเทียบอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ต่อการเกิดความยึดมั่นผูกพันในศาสนา

MP Mly ANBL 2531/1988, เสาวนีย์ จิตต์หมวด (ผ.ศ.), กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม กองทุนสง่า รุจิระอัมพร กรุงเทพฯ ผู้จัดพิมพ์ พ.ศ. 2531, 355 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวว่าอิสลามเป็นมากกว่าศาสนา คือเป็นวัฒนธรรมรอบการดำเนินชีวิต กล่าวถึงประวัติการเผยแพร่ศาสนาอิสลามเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 7 ในบริเวณปัตตานี กล่าวถึงถิ่นที่อยู่ของชาวไทยมุสลิมมากกว่า 2 ล้านคน อภิปรายเรื่องปัญหาชนกลุ่มน้อย

การแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยโดยที่แต่ละฝ่ายยอมรับและเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน

MP Mly ANBL 2531/1988, ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, พ.อ. ม.ร.ว.ศุภวัฒน์ เกษมศรี, คุณหญิงสมร ภูมิณรงค์ และร.ต.นิสิต อัลภาชน์, ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ จัดพิมพ์เป็นคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในท้องที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล, โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 103 หน้า, มีภาพประกอบมาก

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประวัติการปกครองและการนับถือศาสนาอิสลามของประชาชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ศาสนาอิสลามและการบริหารกิจการอิสลามในประเทศไทย กฎหมายอิสลามประเพณีเกี่ยวกับชีวิตของชาวไทยมุสลิม การประกอบศาสนกิจของชาวไทยมุสลิม ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยมุสลิม ประเพณีส่วนรวมและประเพณีชาวพุทธในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ข้อควรปฏิบัติและข้อควรยกเว้นของข้าราชการไทยในบริเวณนี้

MP Mly ANBL 2533/1990, สุวิชา ยี่สุนทร, คุณลักษณะของผู้นำศาสนาอิสลามที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน และแนวทางการจัดฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลาม เพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดปัตตานี วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต เสนอต่อสาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 285 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาว่าผู้นำศาสนาอิสลามระหว่างชุมชนที่พัฒนาและชุมชนที่กำลังพัฒนา, เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชน, ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลาม

MP Mly ANBL 2534/1991, กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์, กระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์การแต่งกายแบบฮิญาบของนักศึกษาสตรีมุสลิมในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง วิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามหลักสูตรสังคมวิทยามหาบัณฑิต 207 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาถึงมูลเหตุจูงใจในการหันมาแต่งกายแบบฮิญาบ กระบวนการคิด การมอง ประเมิน หรือยังระบุตนเองของนักศึกษาสตรีมุสลิมเหล่านี้ ผ่านการให้คำนิยามความหมายต่อฮิญาบ ตลอดจนกระบวนการพัฒนาและธำรงเอกลักษณ์การแต่งกายแบบฮิญาบของนักศึกษาสตรีมุสลิมเหล่านี้ เพื่อทำความเข้าใจในระดับลึกต่อปรากฏการณ์ฮิญาบที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในช่วงระยะเวลากว่า 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งแม้ว่าสังคมไทยจะมีความเข้าใจหรือคุ้นเคยต่อฮิญาบมากขึ้นบ้างก็ตาม แต่ก็ยังขาดความเข้าใจปรากฏการณ์นี้ในระดับลึกและจากแง่มุมของผู้สวมใส่ฮิญาบ หรืออีกนัยหนึ่งคือจากแง่มุมของศาสนาวัฒนธรรมอิสลามเอง

MP Mly ANBL 2534/1991, นรพงค์ เทพจารี (พ.อ.), ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามของคนไทยมุสลิมชนบท จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสังคม เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต 190 หน้า

ลักษณะสังคมเศรษฐกิจ และแนวการดำเนินชีวิตของชาวชนบทเหล่านั้นอีกด้วย

MP Mly ANFR 2523/1980, มัลลิกา คณานุรักษ์, "เพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 370 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมเพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี โดยจำแนกประเภทของเพลง และศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม สภาพความเป็นอยู่จากข้อมูลที่รวบรวมได้ และเสนอผลงานวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

MP Mly ANFR 2524/1981, มัลลิกา คณานุรักษ์, เพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 72 หน้า

รวบรวมเพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้ โดยจัดเรียงลำดับเพลงที่ขึ้นต้นด้วยอักษร ก-ฮ

MP Mly ANFR 2527/1984, ประพนธ์ เรืองณรงค์, สมบัติไทยมุสลิมภาคใต้ : การศึกษาคติชาวบ้านไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เจริญวิทย์การพิมพ์ 273 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงประเพณีและวันสำคัญ, ตำนานปัตตานี, การแสดงพื้นเมือง, นิทานพื้นเมือง, บทกล่อมเด็ก, ปริศนาคำทาย, ภาษาถิ่น, สำนวนภาษา ฯลฯ

MP Mly ANFR 2537/1994, นุชนาถ เหลาะดูหี, "การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี" วิทยา-นิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายวรรณคดี) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 359 หน้า

การวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิมจังหวัดปัตตานี" นี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ (1) เพื่อรวบรวมจำแนกและจัดประเภทข้อมูลนิทานพื้นบ้านไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี ตามรูปแบบของเรื่อง และ (2) เพื่อศึกษาโลกทรรศน์ของชาวไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี จากนิทานพื้นบ้านที่รวบรวมได้

การวิจัยครั้งนี้เริ่มตั้งแต่การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยบันทึกเสียงนิทานเป็นภาษามลายูท้องถิ่นจากวิทยากร ซึ่งมีภูมิลำเนาในจังหวัดปัตตานี และเป็นผู้มีอายุ 35 ปีขึ้นไป จำนวน 30 คน ผู้แปลนิทานและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบข้อมูล จำนวน 5 คน ถอดเทปบันทึกเสียงนิทานได้จำนวน 90 เรื่อง นำนิทานทั้งหมดมาคัดเอาเรื่องที่มีเนื้อหาสมบูรณ์ ได้นิทานทั้งหมด 81 เรื่อง

MP Mly ANGN 2482/1939, Kenneth Perry Landon, Siam in Transition A Brief Survey of Cultural Trends in the Five Year Since the Revolution of 1932, 1939, University of Chicago Press, also Greenwood Press New York 1968, 328 หน้า เป็นภาษาอังกฤษ มีบรรณานุกรม, ภาคผนวก, ดรรชนี เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงลักษณะทางการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา การแพทย์ การสื่อ-

สารมวลชน ศาสนา วัฒนธรรม และศิลปะในประเทศไทยระหว่าง พ.ศ. 2475-2480 มีตอนที่กล่าวถึงชนกลุ่มน้อย คือกลุ่มชาติพันธุ์จีนและมาเลย์บ้างเล็กน้อย

MP Mly ANGN 2503/1960, Fraser, Jr. Thomas M., Rusembilan : A Malay Fishing Village in Southern Thailand, Cornell University Press, Ithaca, New York, 281 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ ซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม และอาศัยอยู่ในจังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยยกกรณีหมู่บ้านรูเซ็มปลันในจังหวัดปัตตานีเป็นกรณีตัวอย่าง หนังสือนี้ นับเป็นงานชิ้นแรกๆ ที่ศึกษาชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ในประเทศไทยทางมานุษยวิทยาอย่างละเอียด มีภาคผนวก บรรณานุกรม ดรรชนี และภาพประกอบหลายภาพ

MP Mly ANGN 2509/1966, Fraser, Jr., Thomas M., Fishermen of South Thailand The Malay Villagers, Holt, Rinehart and Winston, INC., Case Studies in Cultural Anthropology, General editors George and Lonise Spindler Stanford University, 110 หน้า มีภาพประกอบ มือกีธานคัพห์ และบรรณานุกรมเลือกสรร

หนังสือทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมเล่มนี้กล่าวถึงภาวะการดำรงชีวิตอยู่ในหมู่บ้านในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย การทำมาหากินด้วยการประมงและทำนา การรวบรวมกันเป็นหมู่บ้านและการจัดระบบเครือญาติ กล่าวถึงผู้นำสังคมในระดับต่างๆ กล่าวถึงศาสนาความเชื่อและการรักษาโรคด้วยวิธีโบราณ ในบทสุดท้ายพูดถึงสังคมสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไป และบทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ในฐานะเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

MP Mly ANGN 2515/1973, วุฒิพล รัตตะมาน, ชุมชนตากใบ, สารนิพนธ์เสนอต่อโครงการการศึกษาชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูงบัณฑิตอาสาสมัคร, พฤษภาคม 2515, 40 หน้า, มีแผนที่ เขียนเป็นภาษาไทย

สารนิพนธ์เล่มนี้ กล่าวถึงปัญหาต่างๆ โดยรวมของประชากรในอำเภอตากใบจังหวัดนราธิวาส กล่าวถึงปัญหาทางสังคม ปัญหาทางการศึกษา ปัญหาทางเศรษฐกิจ ตลอดจนความเป็นมาของประชากร ภาษาที่ใช้กล่าวว่าตากใบมีคนไทยอิสลามประมาณ 60%กว่า คนจีนไม่ถึงหนึ่งเปอร์เซ็นต์ นอกนั้นเป็นคนไทยพุทธ ตำบลที่มีไทยอิสลามมากที่สุดคือที่ตำบลเจ๊ะเห ตำบลที่มีไทยพุทธมากที่สุดคือที่ตำบลพร่อน

MP Mly ANGN 2517/1974, Moore, Frank J., Thailand : its people, its society, its culture, HRAF Press, New Haven 607 หน้า มีบรรณานุกรมและดรรชนี

หนังสือนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย เช่นกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ ภูไท มอญ-เขมร ส่วนหรือกูย ละว้า ม้ง เย้า อีเก้อ มูเซอ ลีซอ กะเหรี่ยง ฉาน จีน อินเดีย เวียดนาม โดยกล่าวถึงมาเลย์และจีนค่อนข้างละเอียด

MP Mly ANGN 2529/1986, Hewison, Kevin, "Thailand's Malay-Muslims: The deep South" ใน

วารสาร Inside Asia, July-August 1986, หน้า 30-32

ผู้เขียนเป็นนักศึกษาหลังปริญญาเอก (post-doctoral) Fellow ที่ Australia National University ผู้เขียนได้กล่าวถึงชาวไทยมุสลิมจำนวนกว่า 1.5 ล้านคนในจังหวัดภาคใต้ในระยะเวลาที่ผ่านมา และกล่าวว่ นโยบายได้ร่่มเย็นทำให้ความตึงเครียด และการใช้อาวุธตัดสินปัญหาชะลอตัวลง แต่ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และทางด้านการเมืองยังทำให้คนไทยมุสลิมรู้สึกแบ่งแยกตนเองจากชนส่วนใหญ่ของประเทศอยู่

MP Mly ANGN 2529/1986, กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, ชุมชนของอับดุลละฮีลิม หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษาระดับประถมศึกษา 21 หน้า มีภาพประกอบ

MP Mly ANGN 2531/1988, เสาวนีย์ จิตต์หมวด, กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม, ผู้จัดพิมพ์ : กองทุนสง่า รุจิระอัมพร กรุงเทพฯ 355 หน้า

MP Mly ANGN 2532/1989, ประมูล อุทัยพันธุ์, ฝากไว้ที่ปัตตานี, ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีจัดพิมพ์ กันยายน 2532, 447 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นการรวมบทความซึ่งผู้เขียนแต่งในวารสาร รุสมีแล และวารสารคนใต้ เป็นการแกระรอยไทยมุสลิมภาคใต้ในอดีต ชื่อล่อ พรกตาเดียว ฯลฯ ความเชื่อเกี่ยวกับการป้องกันและรักษาโรค การศึกษาของเด็กไทยมุสลิมในอดีต การละเล่นของเด็กภาคใต้ในอดีต ฯลฯ เป็นบทความที่น่าสนใจรวมในหนังสือเล่มนี้มากกว่า 50 บทความ ตอนท้ายกล่าวถึงประวัติของผู้เขียน

MP Mly ANOT 2505/1962, เขียร ธรรมธิปต์ (ร.ต.), "เปรียบเทียบสภาวะของกำนันแห่งจังหวัดยะลา กับนครพนม" Thai Journal of Public Administration, vol. II, No. 3, January 1962, หน้า 487-523 เขียนเป็นภาษาไทย ไม่มีบรรณานุกรม

บทความนี้พบว่าระดับการศึกษาของกำนันโดยส่วนรวมในจังหวัดยะลาต่ำกว่าจังหวัดนครพนมมาก แต่ฐานะของกำนันในจังหวัดยะลาดีกว่าในจังหวัดนครพนม และกำนันในจังหวัดยะลาเป็นบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือของราษฎรในหมู่บ้านตำบลนั้นมากกว่ากำนันในจังหวัดนครพนม

MP Mly ANOT 2505/1962, จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (ร.ต.), สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับกระทรวงมหาดไทย วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, 473 หน้า มีบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาไทย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้กล่าวถึงพระชีวประวัติย่อของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ กล่าวถึงพระองค์ท่านกับตำแหน่งเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยการปฏิรูปหน่วยราชการบริหารของกระทรวงมหาดไทย การพัฒนาหน่วยราชการบริหารส่วนภูมิภาค การจัดการหน่วยราชการบริหารแบบพิเศษ ซึ่งกล่าวถึงการปกครองในบริเวณ 7 หัวเมืองอิสลามปัตตานีได้

(หน้า 205-216) ในตอนท้ายได้กล่าวถึงพระองค์ท่านกับระเบียบราชการบริหารของกระทรวงมหาดไทย ลักษณะความเป็นผู้นำของพระองค์

MP Mly ANOT 2509/1966, Freyn, Hubert, "Southern Stirs" ในวารสาร Far Eastern Economic Review, volume LIV Number 2, October 13, 1966, หน้า 58 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ
บทความสั้นๆ นี้กล่าวถึงความไม่สงบในภาคใต้ เช่นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีและยะลา
กล่าวถึงปะทะสู้ และมะอึซอ นโยบายของจอมพลประภาส จารุเสถียร และ US Operations
Mission (USOM) ซึ่งเข้าไปตั้งอยู่ที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในระยนั้น

MP Mly ANOT 2510/1967, Standish, W.A., "Malay Moslem Mixtures, South Thailand",
Far Eastern Economic Review, July 6, 1967, หน้า 19-22
บทความนี้กล่าวถึงขบวนการคอมมิวนิสต์และการก่อการร้ายในภาคใต้ของประเทศไทย
บทบาทของชาวไทยมุสลิม สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจในบริเวณ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้
การศึกษาในโรงเรียนปอเนาะ

MP Mly ANOT 2511/1968, MacMichael, David C., "Analysis of the Present Situation in
South Thailand in Relation to the Internal Security of Thailand" Stanford Research
Institute, Bangkok, Thailand
รายงานสรุปเกี่ยวกับเรื่องพรรคคอมมิวนิสต์ในภาคใต้ของประเทศไทย การแผ่ขยาย
ในอำเภอเวียงริอสะ และระแงงในจังหวัดนราธิวาส และอำเภอยะหาและบันนังสตา ในจังหวัดยะลา
ตอนท้ายกล่าวถึงนโยบายในการปราบปรามของประเทศมาเลเซียและประเทศไทย

MP Mly ANOT 2511/1968, ชงไชย แสงประดับ, "ทัศนคติของราษฎรในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วารสาร
สังคมศาสตร์ปริทัศน์, ฉบับนักศึกษา ฉบับที่หก สิงหาคม พ.ศ. 2511, หน้า 17-24
บทความนี้เขียนขึ้นจากการสัมภาษณ์ราษฎรใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้อันมี ปัตตานี
ยะลา นราธิวาส และสตูล ให้เหตุผลว่าทำไมชาวไทยเชื้อสายมาเลย์จึงมีทัศนคติในทางลบต่อการ
ศึกษาไทยและระบบราชการไทย กล่าวถึงปัญหาในเรื่องค่าครองชีพ และปัญหาเรื่องโจรจีน ฯลฯ
เขียนเป็นภาษาไทย ไม่มีบรรณานุกรม

MP Mly ANOT 2515/1972, ขจัดภัย บุรุษพัฒน์, ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, กรุงเทพฯ แพร่พิทยา,
356 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงนโยบายของรัฐบาลไทยต่อชนกลุ่มน้อยชาวจีนในประเทศไทยกับ
ปัญหาด้านการเมือง นโยบายผสมกลมกลืนของรัฐบาลไทยต่อชาวจีน ปัญหาชาวเขาในประเทศไทย
กับการแก้ไขปัญหของรัฐบาล ปัญหาการปลุกผีของชาวเขาในภาคเหนือของประเทศไทย
ชาวญวนอพยพในประเทศไทย : ปัญหาและแนวทางแก้ไข ปัญหาและอุปสรรคในการผสมกลม

กลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีภาคผนวก

MP Mly ANOT 2516/1973, Suhrke, Astri, "The Thai-Muslim Border Provinces : Some National Security Aspects" ในหนังสือชื่อ Studies of Contemporary Thailand (Robert Ho & E.C. Chapman editors), Australian National University Canberra หน้า 295-311 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly ANOT 2520/1977, เสนีย์ มะดาเกาะกุล และคณะ, ทศนคติของประชาชนที่มีต่ออาชญากรรม และการก่อการร้ายในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และปัญหาสืบเนื่อง, รายงานการวิจัย โรเนียว เย็บเล่ม, 156 หน้า, มีภาคผนวก 16 หน้า

MP Mly ANOT 2520/1977, ถนอม ไชยนิคม (พลตรี), "การส่งเสริมความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้" เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2519-2520 เอกสารโรเนียว, มีบรรณานุกรม

เอกสารการวิจัยนี้ กล่าวถึงภูมิหลังทางการเมืองของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ลักษณะทางประวัติศาสตร์ ลักษณะสังคม ปัญหาที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของชาติ เช่น ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน ปัญหาขบวนการโจรก่อการร้าย ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ไทย ตอนท้ายของเอกสารการวิจัยกล่าวถึงแนวความคิดในการส่งเสริมความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

MP Mly ANOT 2520/1977, สุนันส จิตพิทักษ์ (ประทุมคีรี), ระยะทางทางสังคมในภาคใต้ของประเทศไทย วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

MP Mly ANOT 2521/1978, เกษมสุข เฉลียวศักดิ์, "ความเชื่อของบิดามารดาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดู และความกลัวของเด็กก่อนวัยเรียนใน 4 จังหวัดภาคใต้" วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 65 หน้า, มีภาคผนวก

MP Mly ANOT 2521/1978, นันทวรรณ ภู่อ่าง, ปัญหาชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ จัดพิมพ์โดยสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 10 พฤษภาคม 2521, เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม, 65 หน้า, มีเชิงอรรถ, ไม่มีบรรณานุกรม, เขียนเป็นภาษาไทย, มีบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly ANOT 2521/1978, ลิขิต ชีวะคินและคณะ, ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 218 หน้า, มีบรรณานุกรม

หนังสือเล่มนี้เป็นการรวบรวมข้อเขียนซึ่งลิขิต ชีวะคิน และคณะได้แบ่งกันเขียนคนละตอน โดยลิขิต ชีวะคิน เขียนเรื่องชนกลุ่มน้อยและระบบการเมือง-ปัญหาและแนวนโยบาย ประเสริฐ โอสภาพันธ์ และนราวัตรจุ เขียนเรื่องชาวจีนในประเทศไทย สุพัตรา ดวงพัตรา,

วิพรรณ ลิ้มวัฒนา, กฤษฎาภรณ์ เสียมภักดี, สุรีย์ สุพรรณสมบุรณ์ และวิมลวรรณ จินตราพันธ์ เขียนเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย บทศึกษาเฉพาะกรณีไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ วิชา ประสานเกลียว, ปริมาวสุต อติศักดิ์, สุรพล วัฒนธรรม และอัศนีย์ ทองนิรมล เขียนเรื่อง ชาวญวนอพยพในประเทศไทย ไพโรจน์ บุญผูก, สุวิทย์ พรหมศิริกุล, รังสรรค์ วิศรุตรัตน์ และ สมพงษ์ รัตนสัญญา เขียนเรื่องชาวเขาในประเทศไทย

MP Mly ANOT 2521/1978, อุบล เสถียรปติรัตนกรณ์, การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนไทยมุสลิม ในวิทยาลัยครูยะลา วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและ มานุษยวิทยา

MP Mly ANOT 2523/1980, Mcbeth, John and K. Das, "A frontier of fear and factions", Far Eastern Economic Review, June 20, 1980, หน้า 16-22 มีต่อหน้า 51 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้กล่าวถึงปัญหาโจรแบ่งแยกดินแดน และการก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนใต้สุดของไทย กล่าวถึงภูมิหลังและที่มาทางประวัติศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับ ประเทศมาเลเซีย กล่าวถึงการแบ่งแยกดินแดนว่านี่คือเป้าหมาย ในขณะที่ศาสนาถูกนำมาใช้เป็นอาวุธ กล่าวถึงภาษาว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความแบ่งแยก

MP Mly ANOT 2523/1980, ชวน เพชรแก้ว, ชีวิตไทยปากซ์ใต้ ชุดที่ 3 ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครู นครศรีธรรมราช กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพฯ 181 หน้า

หนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น 5 ภาค คือ ภาคที่ 1 หนึ่งทะเลและมโนห์รา, ภาคที่ 2 ลิเกปากซ์ใต้, ภาคที่ 3 เพลงปฎิพากย์ปากซ์ใต้, ภาคที่ 4 ดนตรีปากซ์ใต้ และภาคที่ 5 การละเล่นของชาวไทยมุสลิม

MP Mly ANOT 2525/1982, Surin Pitsuwan, "Islam and Malay Nationalism : A Case Study of the Malay-Muslims of Southern Thailand", Ph.D. dissertation, Harvard University, 297 หน้า

วิทยานิพนธ์กล่าวถึงความรักชาติและขบวนการแบ่งแยกดินแดนที่ปัตตานี เรื่องอิสลาม และความไม่สงบเรื่อง 'ulamā เรื่องหะยีสุหลง ใน ค.ศ.1947-1948 ความพยายามในการประสมกลมกลืนของรัฐบาลไทยใน ค.ศ.1957-1973 ภาวะความรุนแรงใน ค.ศ.1973-1982 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly ANOT 2525/1982, Tasker, Rodney, "The Borders of Suspicion", Far Eastern Economic Review, October 1, 1982, หน้า 13-16

บทความสั้นๆ นี้ กล่าวถึงปัญหาความขัดแย้งระหว่างไทยกับมาเลเซียที่มีนโยบายในการปราบปรามผู้ก่อการร้ายตามชายแดนต่างกัน กล่าวถึงการต่อสู้ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

และยกกรณีตัวอย่างที่จังหวัดสงขลา เป็นต้น

MP Mly ANOT 2525/1982, สุรินทร์ พิศสุวรรณ, “นโยบายประสมประสานชาวมลายูมุสลิม ในประเทศไทยสมัยรัตนโกสินทร์” เอกสารวิชาการหมายเลข 43, เพื่อประกอบการสัมมนา “สองศตวรรษรัตนโกสินทร์ : ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย”, 24 ธันวาคม 2525 จัดโดยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, 25 หน้า

บทความนี้มุ่งที่จะศึกษาวิธีการและขั้นตอนที่รัฐบาลไทยได้พยายามที่จะ “ประสมประสาน” (integrate) ชาวมลายูมุสลิมส่วนที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนไทยมาเลเซีย โดยเลือกเน้นเฉพาะช่วง 50 ปีหลัง ของรัตนโกสินทร์สมัย จุดประสงค์ใหญ่ของบทความนี้คือการศึกษาถึงบทบาทที่ชาวมลายูมุสลิมมีในการเข้าร่วมกระบวนการทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนภูมิหลังในการกำหนดนโยบาย “อุปถัมภ์อิสลาม” ของนายปรีดี พนมยงค์

MP Mly ANOT 2526/1983, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, รายงานการประชุมสัมมนา เพื่อจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 27-29 พฤษภาคม 2526, เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม 412 หน้า

เอกสารนี้เป็นการรวมบทความหลายบทความซึ่งกล่าวถึงความดำริจัดตั้งศูนย์อิสลามศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 มีบทความ เช่นอิสลามศึกษากับความมั่นคงแห่งชาติ อิสลามศึกษากับการเมืองการปกครองของไทย อิสลามศึกษากับการส่งเสริมศีลธรรมในสังคมไทย บทบาทของเขตการศึกษาภาค 2 ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนอิสลามศึกษา ฯลฯ

MP Mly ANOT 2526/1983, มานพ จิตต์ภูษา, ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ และ ปรียศ วาฮิมมูลา, “ความร่วมมือระหว่างไทยและมาเลเซียในการปราบปรามกองกำลังที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยและมาเลเซีย”, พิมพ์ในรายงานการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 21 สาขาสังคมศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 31 มกราคม - 3 กุมภาพันธ์ 2526, หน้า 128-138 เขียนเป็นภาษาไทย

MP Mly ANOT 2526/1983, อนุชาติ สมานพันธ์, การวิเคราะห์พฤติกรรมในการปฏิบัติงานตามระบบราชการในทัศนคติของข้าราชการครูไทยพุทธ และมุสลิมต่อการปฏิบัติราชการในจังหวัดสตูล วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 113 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

MP Mly ANOT 2527/1984, Uthai DulyaKasem, “Muslim-Malay Separatism in southern Thailand: Factors underlying the political revolt” ใน Armed Separatism in Southeast Asia edited by Lim Joo-Jock และ Vani S., Issues in Southeast Asian Security,

Regional Strategic Studies Programme, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, 269 หน้า บทความนี้อยู่ในหน้า 217-233, มีบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้กล่าวถึงชาวไทยมุสลิม จำนวน 1,364,007 คน (สถิติปี 1982) ในสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งคิดเป็นจำนวนประมาณ 3.8% ของประชากรไทย ว่าชนพวกนี้มีศาสนา ภาษาและวัฒนธรรมต่างจากชนส่วนใหญ่ในประเทศ กล่าวถึงภูมิหลังด้านสังคมและวัฒนธรรม ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ ภูมิหลังด้านการศึกษา ภาวะผู้นำในสังคมไทย-มุสลิม การเกิดขึ้นและวิวัฒนาการของความไม่สงบด้านการเมืองในสังคมไทยมุสลิมซึ่งมีสาเหตุมาจากปัจจัยด้านการเมืองและศาสนา ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านภาษา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยจากภายนอกประเทศในตอนจบบทความกล่าวถึงสถานการณ์ภาพของกระบวนการแบ่งแยกดินแดนในภาคใต้

MP Mly ANOT 2527/1984, ไพฑูรย์ ดัสเช, ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย : เอกภาพกับคอมมิวนิสต์, รายงานการวิจัยโรเนียว, เย็บเล่ม, 223 หน้า, มีบรรณานุกรม

วิธีการและขอบเขตการค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาจากห้องสมุดต่างๆ และการออกสนาม จึงได้รับทั้งข้อมูลบรรยาย และการสัมภาษณ์บุคคลทั้งที่ทำงานโดยตรงและเกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยและผู้นำชนบทต่างๆ บทที่หนึ่งได้กล่าวถึงทฤษฎีทั่วไป บทที่สองกล่าวถึงเป้าหมายของลัทธิคอมมิวนิสต์: ชาวเขา บทที่สามกล่าวถึงสงครามภาคเหนือ บทที่สี่กล่าวถึงชาวไทยมุสลิมกับความรุนแรง บทที่ห้าเป็นบทสรุป

MP Mly ANOT 2527/1984, สุรินทร์ พิศสุวรรณ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์, สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน, สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 176 หน้า

หนังสือเล่มนี้เป็นการรวมบทความสองบทความของผู้แต่งสองคน บทความแรกเป็นงานวิจัยของสุรินทร์ พิศสุวรรณ เรื่อง "สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน เงื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้" บทความหลังเป็นงานวิจัยของชัยวัฒน์ สถาอานันท์ เรื่อง "อิสลามกับความรุนแรง : การศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์รุนแรงในสี่จังหวัดภาคใต้ ประเทศไทย พ.ศ. 2519-2524" มีบทนำโดย เสน่ห์ จามริก เรื่องคำชี้แจงโครงการศึกษาวิจัยพัฒนาการสิทธิมนุษยชนในประเทศไทย

MP Mly ANOT 2528/1985, Ladd, Thomas M., "Cultural Factors Affecting the Rural Development Interface of Thai Bureaucrats and Thai Muslim Villagers" วารสาร Contemporary Southeast Asia Vol.7 No.1 June 1985, หน้า 1-12 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly ANOT 2528/1985, เฉษฐา อรพิพัฒพงศ์, การปฏิบัตินโยบายสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนราธิวาส วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรเนียว เย็บเล่ม, 277 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

MP Mly ANOT 2528/1985, ปาลิต ผ่องแผ้ว, ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไทยพุทธกับไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส: ศึกษาระยะทางทางสังคมเฉพาะกรณี วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ในภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 118 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

MP Mly ANOT 2529/1986, สมบูรณ์ พุทธจักร, การใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 211 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

MP Mly ANOT 2530/1987, Noi Chandumpai, "The Muslims Situation in the Southern Thailand", บทความเสนอในที่ประชุม International Conference on Thai Studies, The Australian National University, Canberra, 3-6 July, 1987 บทความถ่ายเอกสาร เย็บเล่ม 25 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly ANOT 2530/1987, Wanni Wibulswasdi Anderson, "Friendship, Social and Economic Networks among Thai Muslim Adolescents" บทความเสนอในที่ประชุม International Conference on Thai Studies, The Australian National University, canberra, 3-6 July 1987 ลงพิมพ์ใน Volume 3, Part two compiled by Ann Buller, หน้า 191-196

MP Mly ANOT 2531/1988, สุพงษ์ โสชนะเสถียร, คุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม และการสนองตอบต่อรัฐบาล, โครงการงานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากชมรมสังคมศาสตร์ภาคใต้ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, โรเนียว เย็บเล่ม, 196 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

MP Mly ANOT 2533/1990, ไชย พรหมศรี, "ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบล อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 115 หน้า

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้พบว่า ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบล ได้แก่ ปัจจัยเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของศูนย์เยาวชน ปัจจัยการสนับสนุนจากผู้นำ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ความคาดหวังจะได้รับประโยชน์จากศูนย์เยาวชน การมีโอกาสนในการฝึกอบรม ความผูกพันกับศูนย์เยาวชน และการมีสถานภาพเป็นกรรมการศูนย์ ส่วนปัจจัยที่ไม่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่อง ของสมาชิกศูนย์เยาวชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพสมรส

MP Mly ANOT 2535/1993, วาสนา บุญรอด, "ลักษณะของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนและกรรมการสภาตำบล ที่มีบทบาทที่คาดหวัง และบทบาทที่เป็นจริงของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดยะลา", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 167 หน้า

- MP Mly ANOT 2535/1993, สมบัติ โยธาทิพย์, “ขวัญในการปฏิบัติงานของพัฒนากรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 151 หน้า
- วิทยานิพนธ์เล่มนี้พบว่าพัฒนากรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีขวัญในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ระดับสูงมี 1 ด้าน คือด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ส่วนด้านอื่นๆ อีก 6 ด้าน อยู่ในเกณฑ์ระดับปานกลาง ได้แก่ด้านความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลากรในหน่วยงาน ด้านการได้รับการยอมรับและความรู้สึกประสบความสำเร็จ ด้านความเชื่อมั่นและนับถือผู้บังคับบัญชาด้านลักษณะและสภาพการปฏิบัติงาน ด้านความมั่นคงปลอดภัยในการปฏิบัติงานด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล นอกจากนี้ยังพบว่าพัฒนากรที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัันมีขวัญในการปฏิบัติงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
- MP Mly ANOT ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, รัชณี กัลยาณคุณาภูมิ, รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยสำรวจเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ระหว่าง พ.ศ. 2521-2532), ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 102 หน้า มีแผนที่หลายภาพ
- MP Mly ANOT ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, อุบล เสถียรปภิรณกรณ, การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนไทยมุสลิมในวิทยาลัยครูยะลา วิทยานิพนธ์
- MP Mly ANT 2537/1994, เขต รัตน์จระณะ, เต็มดวง เสวตจินดา, ระวีวรรณ ชุ่มพฤษ และกุศล นาคะชาติ, เรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้, สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 143 หน้า, มีภาพประกอบ
- MP Mly ANTR 2528/1985, ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์, “กินข้าวเหนียวในประเพณีมาแงปุโละ และมาแงแต” ศิลปวัฒนธรรม 6, 9: 100-103
- MP Mly ANTR 2529/1986, Chaveewan Vannaprasert, Perayot Rahimmula, Manop Jitpoosa (Translated from Thai into English by Prachitr Mahahing and Khat Ratanajarana, The Traditions Influencing the Social Integration Between the Thai Buddhists and the Thai Muslims, Faculty of Humanities and Social Sciences and Center for Southern Thailand Studies, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand, เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม, 215 หน้า มีบรรณานุกรมและประวัติผู้แต่ง แผนที่ และตาราง
- เอกสารการวิจัยนี้กล่าวถึงวัฒนธรรมประเพณีที่มีผลต่อการประสานทางสังคมระหว่างไทยพุทธกับไทยมุสลิม มีการทบทวนวรรณกรรม บทที่สามกล่าวถึงประเพณีที่ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมปฏิบัติในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือปัตตานี ยะลา และนราธิวาส บทที่สี่กล่าวถึงชุมชนที่เลือกศึกษาในระดับจุลภาค บทที่ห้ากล่าวถึงการวิเคราะห์ผลของการวิจัย และบทที่หกเป็นบทสรุป

MP Mly ANTR ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, มานิต จารรงค์ (ศึกษานิเทศก์ 6 สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยะลา), วัฒนธรรมและประเพณีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม, 115 หน้า, มีบรรณานุกรม

เอกสารนี้กล่าวถึงสภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความเป็นมาของชาวไทยมุสลิม วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนในท้องถิ่น โครงสร้างของศาสนาอิสลาม วันสำคัญในศาสนาอิสลาม บทที่หกจบลงด้วยคำถามคำตอบที่ให้ความเข้าใจเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

MP Mly BB 2524/1981, สุรางค์ศรี ดันเสียงลม(ผู้รวบรวม), บรรณานิต์คณหนังสืองานวิจัย และบทความต่างๆ เกี่ยวกับชาวมุสลิมในประเทศไทย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 104 หน้า

เอกสารฉบับนี้เป็นการรวบรวมและคัดย่อหนังสือบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมุสลิมและจังหวัดภาคใต้ ปัญหาและแนวทางของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา โดยผู้รวบรวมได้รวบรวมและจัดเป็นหัวข้อๆ ดังต่อไปนี้คือ : ตอนที่หนึ่งประกอบด้วย 2 หัวข้อย่อยคือ 1. ประวัติศาสตร์ 2. ศาสนาอิสลาม และหลักปฏิบัติ ตอนที่สองประกอบด้วย 5 หัวข้อย่อยคือ 1. ปัญหาการเมืองการปกครอง 2. ปัญหาเศรษฐกิจ 3. ปัญหาสังคม 4. ปัญหาการศึกษา 5. ปัญหาอื่นๆไป

MP Mly BB 2534/1991, สมทรง หะยีเจ๊ะมะ, บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์อิสลามศึกษา ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2531 โรเนียว, เย็บเล่ม, 127 หน้า

หนังสือเล่มนี้ รวบรวมบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์อิสลามศึกษาที่มีอยู่ในฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ตั้งแต่ พ.ศ. 2530 ถึง พ.ศ. 2531 พร้อมด้วยบรรณนิต์คณสิ่งพิมพ์ ประกอบด้วยสิ่งพิมพ์ภาษาไทย 246 ชื่อเรื่อง ภาษาอังกฤษ ภาษามลายู ภาษาฝรั่งเศส 237 ชื่อเรื่อง ภาษาอาหรับ 96 ชื่อเรื่อง และภาษาญี่ปุ่น 13 ชื่อเรื่อง จัดเรียงไว้ตามลำดับอักษรของชื่อเรื่องในแต่ละกลุ่มภาษา เพื่อเป็นคู่มือในการค้นหาเอกสารสิ่งพิมพ์อิสลามศึกษาที่มีไว้บริการอยู่ในฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ เคนเนดี สำนักวิทยบริการ

MP Mly BB ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, รัชณี กัลยาคุณาภูมิ, รายงานวิจัยเรื่องการวิจัยสำรวจเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ระหว่าง พ.ศ. 2521-2532), ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 102 หน้า มีแผนที่

งานวิจัยนี้สำรวจวิจัยเอกสารวิชาการที่เกี่ยวกับปัญหาของห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่างปีพ.ศ. 2521-2532 และรวบรวมนำมาจัดระเบียบให้เป็นหมวดหมู่ในด้านสังคมจิตวิทยา ด้านการเมืองภายในประเทศ ด้านการเมืองต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความมั่นคงของประเทศ เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลประกอบสำหรับการวางแผนตัดสินใจสำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

MP Mly EC 2507/1964, ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Unclassified United State Operations Mission to Thailand Memorandum of Conversation เป็นบทความโรเนียว 7 หน้า เย็บเล่ม ของกลุ่มบุคคลที่เดินทางไปสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ในจังหวัดปัตตานีของประเทศไทย

บทความนี้กล่าวถึงปัญหาต่างๆ ทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การถือครองที่ดิน การเก็บภาษีอากร ฯลฯ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly EC 2508/1965, Thieme, Jr., Alfred 8, Reconnaissance Study of South Thailand with Special Emphasis on the Four Southern Provinces of Satun, Pattani, Yala and Nara Thiwat, unclassified report of the USOM, 28 หน้า โรเนียว, เย็บเล่ม, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

รายงานฉบับนี้กล่าวถึงชาวจีนที่เป็นชนกลุ่มน้อยใน 4 จังหวัดภาคใต้ กล่าวถึงผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ กล่าวถึงชาวมุสลิม สถานภาพทางเศรษฐกิจในบริเวณ 4 จังหวัดภาคใต้ ปัญหาที่มองเห็น มีบทสรุปและข้อเสนอแนะ มีบรรณานุกรมและภาคผนวก

MP Mly EC 2528/1985, วิจิต กาฬกาญจน์, "นโยบายการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2444-2503", วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 454 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษานโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการผลิต และการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย ตั้งแต่เริ่มนำเมล็ดพันธุ์ยางพาราเข้ามาเผยแพร่ให้ประชาชนปลูกใน พ.ศ. 2444 จนถึงรัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางใน พ.ศ. 2503

ผลจากการศึกษาวิจัย ปรากฏว่าในสามทศวรรษแรกของการทำสวนยางพารา รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการขยายพันธุ์ที่ปลูกยางเป็นสำคัญ โดยสนับสนุนในราษฎรจับจองที่ดินได้ตามกำลังความสามารถ ผลจากนโยบายนี้ได้มีชาวจีนเข้ามาขอจับจองที่ดินทำสวนยางกันทั่วไป ชาวจีนเหล่านั้นนอกจากทำสวนยางพาราแล้ว ยังมีผู้ทำการค้ายางอีกด้วย ซึ่งรัฐบาลได้ปล่อยให้การค้ายางดำเนินไปอย่างเสรี ตลาดรับซื้อยางของไทยในระยะแรกนี้ได้แก่ ปีนัง และสิงคโปร์

ในช่วง 30 ปีต่อมา เนื่องจากการผลิตและการค้ายางพารา ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ต้องประสบกับภาวะราคายางตกต่ำอย่างมาก จนประเทศผู้ผลิตยางได้รวมกลุ่มกันหาทางฟื้นฟูการผลิตและการค้ายางให้มั่นคงมากขึ้น และได้เชิญชวนรัฐบาลไทยให้เข้าร่วมเป็นภาคีด้วย รัฐบาลในขณะนั้นจึงได้หันมาเอาใจใส่ต่ออาชีพการทำสวนยางพาราของราษฎรในภาคใต้มากขึ้น

MP Mly EC 2535/1992, สว่าง เลิศฤทธิ์, สตรีไทยมุสลิมกับโรงงานอุตสาหกรรมในปัตตานี : ศึกษาผลกระทบต่องีชีวิต เอกสารการวิจัย 119 หน้า ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม โรงพิมพ์สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

เอกสารการวิจัยฉบับนี้กล่าวถึง บทนำ มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ภูมิหลังโดยย่อ, อุตสาหกรรมในปัตตานี, สตรีมุสลิมในโรงงาน, บทวิเคราะห์และสรุปผล

MP Mly EC ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, Chavivun Prachuabmoh, "The Role of Religion and Economics in Decision Making: The case of Thai/Malay Women", หน้า 295-316, in Anuson Walter Vella edited by Ronald D. Renard, 1986, Published by the Walter F. Vella Fund, Payap University, Chiangmai Thailand

MP Mly EC ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, Stifel, Laurence D., "The Growth of the Rubber Economy of Southern Thailand", เอกสารโรเนียว คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มีเชิงอรรถ, ภาคผนวก, 21 หน้า

บทความทางเศรษฐศาสตร์เรื่องนี้กล่าวถึงประวัติการปลูกยางพาราในประเทศไทย บทบาทของกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์และจีน การส่งออกยางพารา

MP Mly ED 2509/1966, ประสิทธิ์ เวชสวรรค์ (พ.อ.), การพัฒนาการศึกษาเพื่อบูรณาการของจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์เสนอคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสำหรับปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, 200 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ประกอบด้วย บัญชีตาราง บัญชีรูป คำนำ บทนำ ความหมายของคำพื้นฐานของสังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ความด้อยพัฒนาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ การจัดการศึกษาทั่วไปและของจังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหาทางการศึกษาของจังหวัดชายแดนภาคใต้ การพัฒนาการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สรุป ภาคผนวก : เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม

MP Mly ED 2511/1968, รุ่ง แก้วแดง, "ทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม", วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 154 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้กล่าวถึงการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสภาพการศึกษาในปอเนาะ โต๊ะครูมีบทบาทและอิทธิพลต่อชุมชนมุสลิมอย่างไร ทัศนคติของโต๊ะครูต่อระเบียบและวิธีการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม ทัศนคติของโต๊ะครูต่อครูช่วยสอน

MP Mly ED 2516/1973, ประกิจ ประจนปัจจนึก, "การปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎรสอนศาสนาอิสลาม", วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 280 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้กล่าวถึงสภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ การจัดสถานศึกษาปอเนาะ ความเป็นมาของปอเนาะในประเทศไทย สาเหตุการจัดตั้งปอเนาะในจังหวัดชายแดนภาคใต้ มูลเหตุจูงใจให้เข้ารับการศึกษาในปอเนาะ บทบาทของปอเนาะต่อการศึกษาและชุมชนในจังหวัดชาย

แต่นภาคใต้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดสถานศึกษาพอเหมาะ และบทสรุป

- MP Mly ED 2521/1978, วิทยา บุญสม, "การบริหารงานโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 180 หน้า
- ความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาระเบียบปฏิบัติและกระบวนการที่ใช้ในการบริหารงานของโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เพื่อศึกษางานการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในด้านงานบริการวิชาการ งานบริหารงานบุคคล งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงิน และบริการต่างๆ งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
- MP Mly ED 2523/1980, นพดล โรจนอุดมศาสตร์, "ปัญหาการจัดการศึกษาในมณฑลปัตตานี (พ.ศ. 2449-2474) วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 199 หน้า
- วิทยานิพนธ์ประกอบด้วย บทนำ ภูมิหลังของมณฑลปัตตานี การศึกษาในมณฑลปัตตานีก่อนปี พ.ศ. 2449 นโยบายและการดำเนินการจัดการศึกษาปัญหาและอุปสรรค และการแก้ไขผลของการจัดการศึกษาในมณฑลปัตตานี บทสรุป ภาคผนวก บัญชีตาราง
- MP Mly ED 2524/1981, Uthai Dulykasem, "Education and Ethnic Nationalism : A Study of the Muslim-Malays in Southern Siam", Ph.D dissertation, U. of Stanford, 270 หน้า
- วิทยานิพนธ์นี้อธิบายถึงวิธีการทำวิจัยที่ใช้ กล่าวถึงการเกิดขึ้นของความรักชาติมุสลิม-มาเลย์ และกระบวนการแบ่งแยกดินแดน โดยกล่าวในเชิงประวัติศาสตร์ ศึกษาในเชิงสถิติทั้งด้านวิจัยเชิงปริมาณ และมีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วย มีการทำกรณีศึกษาที่อำเภอรามันและอำเภอละยูงเขียนเป็นภาษาอังกฤษ
- MP Mly ED 2525/1982, ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของปัญหาที่มีผลต่อสวัสดิภาพครูในสามจังหวัดภาคใต้, โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากคุรุสภา, หนังสือคณะกรรมการดำเนินการตามโครงการศึกษาองค์ประกอบของปัญหาที่มีผลต่อสวัสดิภาพของครูในสามจังหวัดภาคใต้ และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กรุงเทพฯ จัดพิมพ์, 314 หน้า
- ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบด้านสภาพของครูที่มีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของครูได้แก่ลักษณะภูมิสำเนาเดิมของครู สถานที่พักและความวิตกกังวลของครูเกี่ยวกับความสามารถในการพูดภาษามลายูท้องถิ่น การนับถือศาสนาไม่เป็นผลสำคัญต่อสวัสดิภาพของครูแต่อย่างใด ส่วนองค์ประกอบด้านปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยในท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของครูโดยตรงนั้น พบว่าเกิดจากวิธีการและความต้องการด้านต่างๆ ของกลุ่มโจรเป็นส่วนใหญ่ กับอีกส่วนหนึ่งเป็นปฏิกิริยาจากกลุ่มโจรต่อการปฏิบัติการของเจ้าหน้าที่
- MP Mly ED 2525/1982, มนูญ ดารามิตร, "การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเขตการศึกษา 2", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บางแสน, 77 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม เขตการศึกษา 2 ในเรื่องซึ่งเกี่ยวกับหลักสูตรประมวลการสอน และโครงการสอน การจัดการเรียนการสอน การติดตามผลและนิเทศการสอนและการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้กับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียน รวมทั้งสิ้น 295 คน

MP Mly ED 2529/1986, นิคม พรหมย้อย, "ความพึงพอใจในการทำงานของครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 100 หน้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการทำงานของครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ในภาคใต้ ตามทฤษฎีของ เฮอร์สเบิร์ก (Herzberg) ซึ่งกล่าวถึง 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยกระตุ้น และปัจจัยค้ำจุน อันประกอบด้วย 10 องค์ประกอบคือ ความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่ง การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพการทำงาน เงินเดือน และความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน โดยศึกษาจำแนกตามตัวแปรคือ เพศ วุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

MP Mly ED 2530/1987, ฉวีวรรณ สุขช่วย, "ผลของวิธีเรียนโดยรวมและโดยแยกต่อการเรียนรู้คำคล้ายของนักเรียนสองภาษาที่มีความพร้อมแตกต่างกัน", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 127 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรู้ผลของวิธีเรียนโดยรวมและวิธีเรียนโดยแยก ที่มีต่อการเรียนรู้คำประเภทที่คล้ายคลึงกันทางเสียงและทางความหมายของนักเรียนสองภาษาที่มีระดับความพร้อมทางภาษาไทยต่างกัน รวมทั้งกิริยาร่วมระหว่างตัวแปรทั้งสามกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนสองภาษา (มีภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ และภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2527 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 128 คน

MP Mly ED 2530/1987, วิโรจน์ ขวัญเกื้อ, บทบาทของโต๊ะอิหม่ามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการสนับสนุนการพัฒนาโครงการการศึกษานอกระบบโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น และโต๊ะอิหม่าม วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต 175 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษานอก

โรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น และโต๊ะอิหม่ามเกี่ยวกับบทบาทของโต๊ะอิหม่ามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการสนับสนุนการพัฒนาโครงการการศึกษาของระบบโรงเรียนใน 3 ด้านคือ ด้านความรู้พื้นฐานทั่วไป ด้านทักษะอาชีพ ด้านข่าวสารข้อมูล

MP Mly ED 2530/1987, สุพัตน์ บิลอัลดุลล่าห์, "การรับรู้ของผู้ปกครองไทยมุสลิม ในการส่งเสริมวินัยแห่งตนของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 181 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้พบว่าในการส่งเสริมวินัยแห่งตนในด้านความซื่อสัตย์ ความรู้สึกผิดชอบและความรับผิดชอบโดยวิธีการส่งเสริมวินัยแห่งตน 4 วิธีคือ การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเด็ก การแสดงตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก การกระตุ้นและเสริมกำลังใจแก่เด็กและการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์อย่างสม่ำเสมอของผู้ปกครอง ผู้ปกครองของนักเรียนไทยมุสลิมที่มีวินัยแห่งตนอยู่ในระดับสูงได้ใช้วิธีการส่งเสริมทั้ง 4 วิธี โดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางในการกระตุ้นและเสริมกำลังใจแก่เด็กนั้น ผู้ปกครองใช้วิธีแสดงความพอใจโดยการแสดงออกทางสีหน้าอยู่ในระดับมาก ส่วนวิธีอื่นๆ ผู้ปกครองใช้อยู่ในระดับปานกลาง

MP Mly ED 2532/1989, ไพศิษฐ์ ชีวะกุล, "ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 283 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิธีวิจัยใช้เทคนิคเดลฟาย

ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในภาพรวมโน้มไปทางปรัชญาการศึกษากลุ่มอนุรักษนิยมโดยโน้มหนักไปทางปรัชญาการศึกษา ลัทธิสารัตถนิยม ในด้านความหมายของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามบทบาทของโรงเรียน นโยบายของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของโรงเรียน หลักสูตร ผู้สอนกระบวนการเรียนการสอน ส่วนในด้านบทบาทผู้เรียน การวัดผล ประเมินผล และการบริหารนั้นสอดคล้องกับกลุ่มเสรีนิยมโน้มหนักไปทางปรัชญาการศึกษาลัทธิพัฒนาการนิยม

MP Mly ED 2533/1990, Madmam, Hasan "Traditional Muslim Institutions in Southern Thailand : A Critical Study of Islamic Education and Arabic Influence in the Pondok and Madrasah Systems of Pattani", Ph.D dissertation, University of Utah, 313 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงสถาบันศาสนาอิสลามที่มีอิทธิพลต่อชาวมุสลิมในจังหวัดปัตตานี กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนปอเนาะ และ Madrasah บทบาทและผลงานของ ulamâ ในด้านให้การศึกษามุสลิมศึกษาแก่ชุมชนได้ถูกนำมาอภิปรายอย่างกว้างขวาง ผู้วิจัยได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของราชการไทยในระยะสามสิบปีที่ผ่านมา ผลการวิจัยพบว่าทั้งทางราชการและผู้นำมุสลิมได้

พยายามทำให้การศึกษาตามทางราชการไทยในโรงเรียนปอเนาะ และการศึกษาทางอราบิกศึกษาในโรงเรียนของสถาบันศาสนาอิสลามได้เจริญขึ้น

MP Mly ED 2533/1990, เบญจนาฏ วัฒนประดิษฐ์, การประสานงานของ 5 กระทรวงหลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแกสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการศึกษาออกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 221 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพการประสานงาน ปัญหาและสาเหตุของการประสานงาน รวมถึงศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของหัวหน้าส่วนราชการระดับจังหวัด และหัวหน้าส่วนราชการระดับอำเภอ เกี่ยวกับการประสานงานในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแกสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ผลการวิจัยพบว่า สภาพและปัญหาในการประสานงานของ 5 กระทรวงหลักในการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนแกสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสภาพการปฏิบัติกิจกรรมอยู่ในระดับเล็กน้อยและมีปัญหาในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีสาเหตุของปัญหาที่สำคัญคือ แต่ละหน่วยงานต่างคนต่างทำ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานไม่เห็นความสำคัญ แต่ละหน่วยงานมีแผนงานอยู่แล้วและขาดข้อมูลที่ต้องการสมบูรณ์และเป็นปัจจุบัน

MP Mly ED 2533/1990, สมศักดิ์ หาญณรงค์ชัย, "ลักษณะของครูที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทตามแนวความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาตำบลในเขตรับผิดชอบของวิทยาลัยครูยะลา", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 169 หน้า

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเกี่ยวกับ 1) ลักษณะของครูที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทในความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาตำบล ในเขตรับผิดชอบของวิทยาลัยครูยะลา ทั้ง 10 ด้านได้แก่ ด้านความรู้ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านการยอมรับ นวัตกรรม ด้านความขยันอดทน และด้านการบำรุงรักษาสุขภาพอนามัย 2) ศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของความคิดเห็นของคณะกรรมการสภาตำบล ที่มีต่อลักษณะของครูที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบททั้ง 10 ด้านดังกล่าว โดยจำแนกตามอายุ ระยะเวลาทำงาน และระดับการศึกษา

MP Mly ED 2534/1991, สุนิตย์ สุวรรณมณี, "การศึกษาปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 159 หน้า

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาระดับปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาเปรียบ

เทียบระดับปัญหาดังกล่าวตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ และกรรมการศึกษาที่มีความแตกต่างกันตามลักษณะของตัวแปร คือระดับการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่งผู้บริหาร ขนาดของโรงเรียนที่บริหารงานและขนาดของโรงเรียนที่ครูอาจารย์ปฏิบัติงาน รวมทั้งเพื่อทราบข้อเสนอแนะในการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมาของผู้ตอบแบบสอบถาม

MP Mly ED 2534/1991, สุรัตน์ บุญฤทธิ์, "การประเมินผลกระบวนการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 190 หน้า, มีภาคผนวก

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษา 1) ระดับกระบวนการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทของโรงเรียน 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับกระบวนการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้รับผิดชอบโครงการ 3) เพื่อเปรียบเทียบระดับกระบวนการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในชนบท ระหว่างโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 อันดับ 2 และอันดับ 3 4) เพื่อเปรียบเทียบระดับกระบวนการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท ระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้รับผิดชอบโครงการในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านเร่งรัดพัฒนาอันดับ 1 อันดับ 2 และอันดับ 3 5) ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในกระบวนการดำเนินงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบท

MP Mly ED 2535/1992, เสาวณีย์ ศิริบุญหลง, "ผลของตำแหน่งของคำถามประกอบการอ่านที่มีต่อความเข้าใจเนื้อเรื่องของนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 187 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของตำแหน่งของคำถามประกอบการอ่านที่มีต่อความเข้าใจเนื้อเรื่องของนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาต่างกัน ตลอดจนศึกษาปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างตัวแปรทั้ง 2 ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งของคำถามประกอบการอ่าน แปรค่าออกเป็น 4 ระดับคือ มีคำถามประกอบก่อนการอ่าน มีคำถามประกอบหลังการอ่าน มีคำถามประกอบแทรกระหว่างการอ่าน และไม่มีคำถามประกอบการอ่าน, ระดับความสามารถทางภาษา แปรค่าออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับความสามารถทางภาษาสูง ระดับความสามารถทางภาษาปานกลาง และระดับความสามารถทางภาษาต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2535 จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี จำนวน 360 คน จาก 10 โรงเรียน

MP Mly ED 2535/1992, กัมภณฑ์ จุนโท, "การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์

มหาดบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 229 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการปฏิบัติงาน ปัญหาและวิธีการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2 ว่าอยู่ในระดับใด 2) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงาน ปัญหาและวิธีการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2 ที่มีความแตกต่างกันด้านจังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ระยะเวลาในการปฏิบัติงานในโรงเรียนปัจจุบัน ระยะทางจากที่พักถึงโรงเรียนประเภทบ้านพัก ศาสนา ความสามารถในการพูดภาษามลายูถิ่นและภูมิสำเนาว่าแตกต่างกันหรือไม่ 3) รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

MP Mly ED 2536/1993, สุพลีลี สือรี, "คุณลักษณะของครูเพื่อการพัฒนาชนบทตามความคิดเห็นของคณะกรรมการทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับอำเภอ จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 234 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณลักษณะของครูเพื่อการพัฒนาชนบทตามความคิดเห็นของคณะกรรมการทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล จังหวัดปัตตานี ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านคุณธรรมและความประพฤติ ด้านความมีจิตมุ่งมั่นในการพัฒนา ด้านสุขภาพกายและจิต และด้านการอบรมแนะแนวและการปกครอง 2) เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับตำบล จังหวัดปัตตานี ที่มีต่อคุณลักษณะของครูเพื่อการพัฒนาชนบท ทั้ง 6 ด้านดังกล่าวข้างต้น จำแนกตามศาสนา อายุ ตำแหน่งหน้าที่ใน คปต. ประสบการณ์ในการทำหน้าที่ คปต. และระดับการศึกษา

MP Mly ED 2537/1994, ยึดฟอง อินทโกษี, "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย จังหวัดยะลา", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 174 หน้า

ผลการวิจัยสรุปว่าคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัยจังหวัดยะลา เรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ ด้านคุณธรรม ด้านความเป็นผู้นำ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านความรู้ความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านส่วนตัวและครอบครัว ด้านบุคลิกภาพ

MP Mly ED 2538/1995, วีรชาติ ไชยบุญ, "บทบาทของหัวหน้าครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 208 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานที่เป็นจริง และที่คาดหวังของ

หัวหน้าครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในเขตการศึกษา 2 เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานที่เป็นจริงและคาดหวังตามทัศนะของศึกษาธิการอำเภอ และหัวหน้าครูที่มีวุฒิการศึกษาและประสบการณ์ต่างกัน และเพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของศึกษาธิการอำเภอและหัวหน้าครูที่มีต่อการปฏิบัติงานของหัวหน้าครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2

MP Mly ED 2538/1995, สมชาย แสงสุวรรณ, "วินัยในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนราธิวาส", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 131 หน้า

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการปฏิบัติตามวินัยในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดนราธิวาส 2) เปรียบเทียบระดับการปฏิบัติตามวินัยในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนราธิวาสตามลักษณะตัวแปร เพศ อายุ ประสบการณ์ ในการปฏิบัติงานและวุฒิทางการศึกษา 3) รวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวินัยในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนราธิวาส

MP Mly EG 2527/1984, มนตรี คักดีเมือง, แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาชุมชนเมืองยะลา วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามหลักสูตรปริญญาการผังเมืองมหาบัณฑิต 369 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ เป็นการศึกษาเพื่อเสนอแนะแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินชุมชนเมืองยะลา โดยอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจลักษณะพิเศษของเมืองยะลา ในฐานะเป็นชุมชนเมืองแห่งหนึ่งของภูมิภาคสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และศึกษาถึงสภาพพื้นฐานทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ของภูมิภาคสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้

MP Mly ET 2497/1954, Thompson, Virginia and Richard Adloff, Minority Problems in Southeast Asia, New York/Russell & Russell, 1954, 295 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้ส่วนใหญ่กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์จีน และอินเดียซึ่งถือเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีจำนวนมากในเอเชียอาคเนย์ ในบทที่สาม (หน้า 158-165) ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ทางตอนใต้ของประเทศไทย โดยดำเนินความตามประวัติศาสตร์ กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ที่เป็นมุสลิม กล่าวถึงสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

MP Mly ET 2500/1957, ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Thailand Past and Present, published by the Publicity Committee Ninth Pacific Science Congress, Bangkok, B.E. 2500, 193 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือนี้แบ่งแหล่งที่มาของความรู้ที่ได้มาจากหน่วยราชการไทยหน่วยต่างๆ แบ่งเป็น 22

บท ในบทที่สี่ (หน้า 19-30) ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยมีกล่าวถึงกลุ่มเนกริโต อันได้แก่พวกเซม้ง และกล่าวว่าพวกเซม้งที่อยู่ในพรมแดนไทย เรียกว่าตองกา (Tonga) หรือมอส (Mos) กล่าวถึงพวกเซม้งในประเทศไทยว่าอยู่ตามภูเขาในจังหวัดปัตตานี และ นครศรีธรรมราช กล่าวว่าพวกนี้ไม่ตั้งบ้านเรือน มีความเป็นอยู่แบบเร่ร่อน มีอาวุธประจำกายคือ ลูกดอกอาบยาพิษ

หนังสือนี้ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเนเซียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มมาเลย์ และกลุ่มข่าน่า ได้พูดถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร นอกจากยังกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาที่ยังไม่จัดเข้าตระกูลภาษาอะไร เช่น แม้ว ย่า กะเหรี่ยง ข่าถิ่น และผีตองเหลือง ข้อมูลในหนังสือนี้ค่อนข้างเก่า ปัจจุบันนี้เราทราบแล้วว่าภาษาข่าถิ่น เป็นภาษาเดียวกับภาษาลัวะเป็นอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมร และภาษาผีตองเหลืองนั้นคือ ภาษามราปรี ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมรอีกเช่นกัน ไม่มีบรรณานุกรม

MP Mly HL 2512/1969, Soontaree Suvipakit, "A pilot study of family health in Thai muslims communities in South Thailand", Report No.1, Yala project, National Research Council, August 1969, โรเนียว, เย็บเล่ม, 39 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

รายงานวิจัยโครงการนำร่องนี้กล่าวถึงการวิจัยในหมู่บ้านไทยมุสลิม 2 หมู่บ้านในจังหวัดยะลา เพื่อศึกษาภาวะการเจริญพันธุ์ และทำหัตถการวางแผนครอบครัว ได้ทำการสัมภาษณ์ หญิง 502 คน และชาย 153 คน พบว่ามีหญิงเพียงคนเดียวที่ใช้การคุมกำเนิด แต่ส่วนมากสนใจการใช้ยาคุมกำเนิด พบว่าภาวะเจริญพันธุ์ต่ำกว่าในสังคมไทยพุทธ

MP Mly HL 2524/1981, วิจิต ชาติเพชร, "การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางด้านสุขภาพระหว่างนักเรียนไทยพุทธกับนักเรียนไทยมุสลิมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 2", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์), มหาวิทยาลัยมหิดล, 116 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมทางด้านสุขภาพระหว่างนักเรียนไทยพุทธ และนักเรียนไทยมุสลิม และหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทักษะคิด และการปฏิบัติ ตัวแปรอิสระที่นำมาใช้ศึกษาหาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางด้านสุขภาพได้แก่ ระดับการศึกษาของบิดามารดา อาชีพของบิดามารดา อายุของนักเรียน ผู้ซึ่งนักเรียนอาศัยอยู่ด้วย ที่ตั้งของที่พักอาศัย และเพศของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในเขตการศึกษา 2 จำนวน 487 คน โดยเป็นนักเรียนไทยพุทธ 321 คน นักเรียนไทยมุสลิม 166 คน ซึ่งคิดเป็น 25% ของแต่ละกลุ่ม การสุ่มตัวอย่างใช้วิธีแบบชั้นภูมิและการสุ่มอย่างมีระบบ

MP Mly HL 2530/1987, สาสี เฉลิมวรรณพงศ์, การศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพของชาวไทยมุสลิมที่ใช้บริการสุขภาพในโรงพยาบาลในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 112 หน้า

MP Mly HL 2535/1992, ทิพย์วรรณ สุขสุพันธ์, "ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านในจังหวัดนราธิวาส", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 166 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ปรากฏผลวิจัยว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม และสถานภาพทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมกองทุนยาและเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้าน โดยผู้นำท้องถิ่นและกรรมการกลุ่มต่างๆ จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากกว่า ส่วนเพศ อายุ รายได้ และระดับการศึกษาไม่มีผลต่อพฤติกรรม

MP Mly HL 2535/1992, ลีนา ดังกะนาศย์, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการทำคลอดแบบพื้นบ้าน และแบบสมัยใหม่ของมารดาไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 113 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการแพทย์ที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการทำคลอดแบบพื้นบ้านและแบบสมัยใหม่ของมารดาไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์มารดาไทยมุสลิมที่มีบุตรคนสุดท้ายอายุไม่เกิน 1 ปี 6 เดือน จากตำบลบึงชีเน ตำบลยะหา และตำบลปะเต อำเภอยะหา จังหวัดยะลา จำนวน 218 คน ใช้การ วิเคราะห์จำแนกประเภทเป็นสถิติในการวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ประชากรตัวอย่างคลอดบุตรคนสุดท้ายด้วยวิธีทำคลอดแบบพื้นบ้าน มากกว่าแบบสมัยใหม่ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้บริการทำคลอดแบบพื้นบ้านและแบบสมัยใหม่ได้แก่ ระยะทางจากที่อยู่ถึงแหล่งบริการมีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือ ความสามารถในการพูดภาษาไทย รายได้ของครอบครัว ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การศึกษาสายสามัญ ความรู้เกี่ยวกับการใช้บริการทำ คลอด ความเชื่อถือในประสิทธิภาพการทำคลอด ช่องว่างทางสังคม ขนาดที่ดินทำกินที่เป็นของตนเอง จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่มีรายได้ตามลำดับ

MP Mly HL 2536/1993, สะแลแม อาแวนิ, "ปัจจัยที่มีผลทำให้หมู่บ้านในชนบทจังหวัดปัตตานีมีส้วมใช้ทุกหลังคาเรือน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 96 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลทำให้มีการสร้างส้วม กับความคิดเห็นของเจ้าของหลังคาเรือนที่มีต่อการสร้างส้วมในหมู่บ้านชนบทให้ครบทุกหลังคาเรือน 2) ค้นหาตัวพยากรณ์ความคิดเห็นของเจ้าของหลังคาเรือนที่มีต่อการสร้างส้วมในหมู่บ้านชนบทให้ครบทุกครัวเรือน 3) สร้างสมการพยากรณ์ความคิดเห็นของเจ้าของหลังคาเรือนที่มีต่อการสร้างส้วมในหมู่บ้านชนบทให้ครบทุกหลังคาเรือน 4) ศึกษาราคาเฉลี่ยของส้วมที่สร้างแล้วสามารถใช้ได้ 5)ศึกษาปัญหาอุปสรรคต่างๆ ในการสร้างส้วมในหมู่บ้านชนบท

MP Mly HP 2524/1981, ทศนิยม พรหมไพจิตร, "แนวทางการจัดสวัสดิการแก่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสามยอด ตำบลโคกโพธิ์ อำเภอกอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 121 หน้า

การศึกษาเรื่องนี้มีจุดประสงค์เพื่อที่จะประมวลปัญหาและความต้องการของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ต่อแนวทางการจัดสวัสดิการที่รัฐบาลจัดให้ว่าสอดคล้องกับความต้องการมากน้อยเพียงไร ตัวอย่างประชากร คือชาวไทยมุสลิม จำนวน 200 คน ที่หมู่บ้านสามยอด ตำบลโคกโพธิ์ อำเภอกอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยการสัมภาษณ์ โดยแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นเอง และการสังเกตพฤติกรรมของประชาชนควบคู่กันไปด้วย โดยพิจารณาจากตัวแปรที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการในด้านการศึกษา การสร้างงานในชนบท และการบริการสุขภาพอนามัย

MP Mly HP 2535/1992, สมพงษ์ กุลศิริธรรม, "ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทของคณะกรรมการสภาตำบลในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 143 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้พบว่า พฤติกรรมการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทของคณะกรรมการสภาตำบลจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานของคณะกรรมการสภาตำบลที่แตกต่างกัน พบว่าผู้มีรายได้สูงปฏิบัติงานได้มากกว่ารายได้ต่ำ ผู้ที่ได้รับคำแนะนำและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่สูงพฤติกรรมปฏิบัติงานพัฒนาชนบทได้มากกว่าผู้ที่ได้รับคำแนะนำและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ต่ำ ผู้ที่มีโอกาสแสดงความสามารถสูงปฏิบัติงานพัฒนาชนบทได้มากกว่าผู้ที่มีโอกาสแสดงความสามารถต่ำและผู้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนสูง สามารถปฏิบัติงานพัฒนาชนบทได้มากกว่าผู้ได้รับความร่วมมือจากประชาชนต่ำ

MP Mly HT 2507/1964, สมคิด มณีวงศ์, "มุสลิมไทย", ในวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์, vol.1, No.3, หน้า 69-73, กุมภาพันธ์ 2507

บทความเรื่องนี้กล่าวถึงชาวมุสลิมในประเทศไทยว่ามีประวัติที่มาต่างๆ ก็คือสายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชาติอาหรับ สายที่มีบรรพบุรุษเป็นชนชาติอินเดีย สายที่มีบรรพบุรุษเป็นมลายู สายที่มีบรรพบุรุษเป็นกำพูชา สายที่มีบรรพบุรุษเป็นจีน สายที่มีบรรพบุรุษเป็นอินโดเนเซีย มีการกล่าวถึงประวัติหมู่บ้านมักกะสันด้วย

MP Mly HT 2508/1965, Hanna, Willard A., "Peninsular Thailand Part II: The Border Provinces" American Universities Field Staff Report Service, Southeast Asia Series, Vol.XIII No.23 (Thailand), 6 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้กล่าวถึงปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดยทำความเข้าใจประวัติศาสตร์ การเข้ายึดครองเป็นอาณานิคมของอังกฤษ การบุกรุกของญี่ปุ่นในสงครามโลกครั้งที่สอง

ปัญหาเรื่องโจรและการก่อการร้าย

MP Mly HT 2510/1967, Braly, Rochelle, "The Muslim South", วารสาร Sawaddee, August, 1967 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างกว้างๆ โดยท้าวความทางประวัติศาสตร์ไปถึง ค.ศ. 1615 เมื่อ นักเดินเรือชาวดัตช์ ชื่อ Peter Floris ได้มาเข้าเฝ้าพระราชินีแห่งเมืองปัตตานี เล่าถึงประเพณีที่น่าสนใจใน 4 จังหวัดนี้ในปัจจุบัน เช่น ประเพณีลุยไฟตอนปีใหม่มากล่าวถึงสถานที่ที่น่าสนใจ

MP Mly HT 2511/1968, Jirawan Chomsomboon, "The Changing Look of Islam in Thailand, Bangkok Post 17 March 1968

บทความสั้นๆนี้กล่าวถึงชนมุสลิมในภาคใต้ของประเทศไทย โดยท้าวความถึงที่มาทางประวัติศาสตร์ สถานการณ์ปัจจุบัน บทบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และความแตกต่างในเรื่องภาษาในภาคใต้กับส่วนอื่นของประเทศ

MP Mly HT 2513/1970, Futchs, Mariya Johanna, "A Comparative Study of Thai and Filipino Muslims", Thesis Master of ARTS (International Studies), The American University, Washington.D.C., 87 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาประวัติของชาวมุสลิมในประเทศไทยและประเทศฟิลิปปินส์ ศึกษาปัจจัยที่มีต่อการผสมกลมกลืนกับกลุ่มใหญ่และปัจจัยที่ทำให้แยกตัวจากกลุ่มใหญ่ในประเทศทั้งสองเปรียบเทียบกัน ศึกษาไทยมุสลิมเปรียบเทียบกับพวกมอโรส (Moros) อภิปรายปัญหาที่เกี่ยวกับการผสมกลมกลืนของคนในชาติทั้งสอง

MP Mly HT 2519/1976, Nantawan Haemindra, "The Problem of the Thai-Muslims in the Four Southern Provinces of Thailand (Part One)", Journal of Southeast Asian Studies, vol 7, No.2, September 1976, หน้า 197-225 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้กล่าวถึงประวัติศาสตร์การที่ปัตตานีเข้ามาอยู่ในความปกครองของไทย กล่าวถึงการแยกออกเป็น 7 เมืองเล็กๆ ขบวนการมาเลย์อิสระจนถึง ค.ศ. 1948

MP Mly HT 2519/1976, ภักคินี เปรมโยธิน, "กระบวนการบริหารราชการส่วนภูมิภาคกับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยในจังหวัดชายแดนภาคใต้" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 369 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาท้าวความถึงประวัติการปกครองมณฑลปัตตานีในสมัยโบราณ ซึ่งปัจจุบันนี้แบ่งออกเป็น 3 จังหวัดคือ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เนื่องจากจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ สภาพภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและภาษา

และศาสนาแตกต่างไปจากส่วนอื่นของประเทศไทย โดยมีลักษณะความเป็นอยู่และสังคมคล้ายกับประชาชนในประเทศมาเลเซีย จึงมีปัญาทางการปกครองเกิดขึ้นบ่อยๆ กล่าวถึงนโยบายอะลุ่มอล่วยของรัฐบาลไทย และแนวทางในการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

MP Mly HT 2521/1978, Nantawan Haemindra, "The Problem of the Thai-Muslims in the Four Southern Provinces of Thailand (Part Two)", Journal of Southeast Asian Studies, March 1978, หน้า 85-105 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้เป็นตอนต่อจากบทความใน ค.ศ. 1976 กล่าวถึงความพยายามที่จะแบ่งแยกดินแดนภาคใต้ กล่าวถึงบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์และบทบาทของขบวนการก่อการร้าย นโยบายประสมกลมกลืนของรัฐบาลไทย ในตอนท้ายของบทความกล่าวถึงปัญหาทางด้านภาษาและการศึกษาในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้

MP Mly HT 2521/1978, เพ็ญศรี กาญจน์ไฉย และนันทนา กบิลกาญจน์, รายงานผลวิจัยบทบาทมุสลิมในปลายอยุธยา-ธนบุรี พ.ศ. 2300-2325 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

MP Mly HT 2523/1980, Kochapum Na Taksin, "Thai Politics Through Southern Eyes", Southeast Asia Chronicle, Issue No.69, January-February 1980, หน้า 21-27 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้พูดถึงปัญหาของชนกลุ่มน้อยไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ของประเทศไทย โดยทำความเข้าใจที่มาทางประวัติศาสตร์ และกล่าวถึงกระบวนการก่อการร้ายในภาคใต้

MP Mly HT 2525/1982, Surin Pitsuwan, "Issues Affecting Border Security Between Malaysia and Thailand", Monograph Series No.4, Research Center, Faculty of Political Science, Thammasat University, 1982, โรเนียว, เย็บเล่ม, 47 หน้า, มีบรรณานุกรม, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้กล่าวถึงภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ปัจจัยที่กระทบต่อความมั่นคงชายแดนไทยมาเลเซีย, พรรคคอมมิวนิสต์แห่งมาลายา ความรักชาติมาเลย์และปัญหาของประเทศไทย

MP Mly HT 2527/1984, Farouk, Omar, "The historical and transnational dimensions of Malay-Muslim separatism in Southern Thailand ในหนังสือชื่อ Armed Separatism in Southeast Asia edited by Lim Joo-Jock และ Vani S., Issues in Southeast Asian Security, Regional Strategic Studies Programme, Institute of Southeast Asian Studies Singapore, 269 หน้า บทความนี้อยู่ในหน้า 234-257 มีบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

บทความนี้พิจารณาปัจจัยทางประวัติศาสตร์ที่มีผลต่อความคิดเรื่องการแบ่งแยกดินแดน

ใน สี่จังหวัดภาคใต้ ของประเทศไทย ศึกษาปัจจัยจากภายนอกประเทศ ศึกษาอุดมคติทาง
การเมืองของขบวนการแบ่งแยกดินแดน ศึกษาท่าทีของประเทศมาเลเซีย และปัจจัยอื่นจากภายนอก
ประเทศไทย

MP Mly HT 2527/1984, Kanniga Sachakul, "Education as a Means for National
Integration : Historical and Comparative Study of Chinese and Muslim Assimilation
in Thailand" Ph.D. dissertation, University of Michigan, 317 หน้า มีตารางและแผนที่
เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาประวัติของกลุ่มชาวจีนและกลุ่มชาวมุสลิมในประเทศไทย กล่าวถึง
ทฤษฎีการผสมกลมกลืน ประวัติการศึกษาของชาวจีนในประเทศไทย ประวัติการศึกษาของชาว
มุสลิมในประเทศไทย เปรียบเทียบว่าการศึกษาที่มีผลต่อการผสมกลมกลืนอย่างไรในสองกลุ่มที่
ศึกษา มีบทสรุปและข้อเสนอแนะ

MP Mly HT ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, Hanna, Willard A., "Peninsular Thailand Part I: The Dim
Past" จุลสาร American Universities Field Staff Report Service, Southeast Asia Series
vol. XIII, No. 22 (Thailand) หน้า 1-16, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีบรรณานุกรมเพียง 2 เล่ม
กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพของคาบสมุทรมาลายู กล่าวถึงเกาะภูเก็ต รายงานทาง
ประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงเกาะภูเก็ตในงานเขียนของ Fernão Mendes Pinto ซึ่งได้แปลเป็นภาษา
อังกฤษชื่อ The Voyages and Adventures of Ferdinand Mendez Pinto พิมพ์ที่กรุงลอน
ดอน ค.ศ. 1653 และกล่าวถึงเกาะภูเก็ตตามที่ปรากฏในหนังสือชื่อ A Voyage From Calcutta
to the Mergui Archipelago แต่งโดย Thomas Forrest แห่งบริษัท East India Company
พิมพ์ที่กรุงลอนดอน ค.ศ. 1792 ในตอนท้ายของบทความได้กล่าวถึงตระกูลของผู้ปกครองจังหวัด
สงขลา ก่อน พ.ศ. 2475

MP Mly LC 2507/1964, รัตนา ศิริพานิช, "ความเข้าใจในการฟังและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่พูดภาษาไทยกลางในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและอำเภอลำลูกเกด
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, วิทยาลัยวิชาการศึกษา 138 หน้า
การศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้จำกัดขอบเขตเฉพาะนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่พูดภาษาไทยกลาง
ในโรงเรียนวัดใต้ และวัดไทรจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และนักเรียนที่พูดภาษามลายูในโรงเรียนบ้านกรือเซะ-
มายอ และโรงเรียนมะนิ่งดาลำในจังหวัดปัตตานีเท่านั้น ส่วนการศึกษาค้นคว้าทำเฉพาะด้านความ
เข้าใจและการฟังและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการซึ่งได้แก่ เลขคณิต เขียนไทย อ่านไทย ซึ่งนับเป็นวิชา
รากฐานสำคัญของเด็กในการเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น

MP Mly LC 2516/1973, Tugby, E. and D., "Inter-Cultural Mediation in South Thailand"
ในหนังสือชื่อ Studies of Contemporary Thailand (Robert Ho & E.C. Chapman editors),

Australian National University Canberra หน้า 273-293 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly LC 2517/1974, สุนีย์ ทองอินทร์เล็ก, "การเปรียบเทียบรูปแบบของการกระจายความคิดใหม่ไปสู่ชาวมุสลิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 48 หน้า + ภาคผนวกซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์

วิทยานิพนธ์นี้พบว่าการศึกษาที่มีผลต่อรูปแบบการยอมรับของบุคคลในแต่ละระดับการศึกษาอย่างเด่นชัด ผู้มีการศึกษาสูงจะมีรูปแบบการยอมรับที่มีความสำคัญตามลำดับมากไปหาน้อย คือ การเลียนแบบ จำแนกรูปแบบไม่ได้ สื่อสารมวลชน เจ้าหน้าที่และสุดท้ายคือเพื่อนและญาติ ส่วนผู้มีการศึกษาปานกลางมีรูปแบบความสำคัญมากไปหาน้อยคือ การเลียนแบบ จำแนกรูปแบบไม่ได้ เจ้าหน้าที่ สื่อสารมวลชน ญาติและเพื่อน

MP Mly LC 2518/1975, Court, Christopher, "The Segmental and Suprasegmental Representation of Malay Loanwords in Satun Thai: A Description with Historical Remarks", บทความลงใน Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney, โดยมี Jimmy G. Harris และ James R. Chamberlain เป็นบรรณาธิการ, Central Institute of English Language, Office of States Universities, Bangkok, AP Allied Printers, หน้า 67-88

บทความนี้กล่าวถึงภาษาไทยถิ่นใต้ จังหวัดสตูลซึ่งมีคำภาษามลายูเข้ามาปนมาก สิ่งที่น่าสนใจคือเมื่อคำภาษามลายูเข้ามาอยู่ในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัดสตูลนี้ คำภาษามลายูจะได้รับการออกเสียง วรรณยุกต์ด้วย ซึ่งวรรณยุกต์เป็นสิ่งที่ไม่มีในภาษามลายู บทความนี้กล่าวถึงการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมระหว่างมาเลย์กับไทย และกล่าวถึงกลุ่มชนซัหมซัม ซึ่งเป็นชาวมุสลิมที่พูดภาษาไทยทางภาคเหนือของประเทศมาเลเซีย

MP Mly LC 2518/1975, พิเชฐ อนุกุล, "การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของครูในการสอนภาษาไทย ชั้นเด็กเริ่มเรียนที่พูดภาษาไทยไม่ได้ในจังหวัดยะลา", ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 187 หน้า มีภาคผนวก

ความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อสำรวจสภาพการสอน ปัญหาในการสอนและการปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของครูในการสอนภาษาไทยชั้นเด็กเริ่มเรียนที่พูดภาษาไทยไม่ได้ในจังหวัดยะลา และเพื่อศึกษาว่าครูที่มีเพศ อายุ วุฒิ ศาสนา ภาษาพูดในครอบครัว ภูมิสำเนาและจำนวนปีที่สอนเด็กชั้นเริ่มเรียนต่างกันจะประสบปัญหาในการสอนเหมือนกันหรือต่างกัน

MP Mly LC 2519/1976, ประพนธ์ เรืองณรงค์, ตำนานการละเล่นและภาษาชาวดัตช์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, 103 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย, มีภาพประกอบ

หนังสือเล่มนี้ผู้ประพันธ์รวบรวมจากผลงานที่เคยเขียนลงวารสารต่างๆ รวม 12 เรื่อง

ได้แก่ 1. เรื่องตานิ 2. ชวนน้ำที่เกาะอาดัง 3. ลำนวนชาวใต้ 4. เพลงกล่อมเด็กภาคใต้
5. เพลงบอก 6. หนังสือสูง 7. สัมมนาหนังสือสูง 8. มโนห์รา 9. มะโย่ง 10. ลีละ 11. กริช
และ 12. ภาษามลายู-ภาษาไทย

MP Mly LC 2519/1976, ปรีชา ทิชนพงศ์, "การศึกษาเปรียบเทียบระบบประโยคภาษาไทยกับระบบ
ประโยคภาษามลายูในจังหวัดภาคใต้", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 123 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาเปรียบเทียบระบบประโยคภาษาไทยกับระบบ
ประโยคภาษามลายูในจังหวัดภาคใต้ ในเรื่องต่อไปนี้คือประโยค วลี และหมวดคำ โดยใช้ผู้บอก
ภาษา 2 กลุ่ม กลุ่มละ 2 คน ข้อมูลทางภาษาประกอบด้วย ประโยค 193 ประโยค วลี 144 วลี
และประโยคสำหรับทดสอบหมวดคำอีก 167 ประโยค ผลที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้จะ
เป็นประโยชน์สำหรับแนะนำครูผู้สอนภาษาไทย เป็นภาษาที่สองแก่เด็กไทยมุสลิม

MP Mly LC 2522/1979, Amporn Mana, The Acquisition of Thai by Malay Speaking
Children, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) เสนอต่อศูนย์ศึกษาภาษาและ
วัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ (ต่อมาเป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) และบัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 155 หน้า, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ศึกษาภาวะทวิภาษา (Bilingualism) ของเด็กที่พูดภาษามลายูเป็นภาษา
แรก 2 คนที่จังหวัดปัตตานี พรรณนาการที่เด็กทั้งสองรู้รับภาษาไทยทั้งในด้านระบบเสียง คำศัพท์
และระบบวากยสัมพันธ์ เสนอปัญหาที่เด็กทั้งสองเผชิญในการรู้รับภาษาไทย

MP Mly LC 2522/1979, Narong Kongchatree, Thai-Malay Bilingualism, วิทยานิพนธ์ศิลป-
ศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) เสนอต่อศูนย์ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ (ต่อมา
เป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,
106 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้พรรณนาภาวะทวิภาษาไทย-มาเลย์ ภาษาทั้งสองนี้ใช้คู่กันไปโดยผันแปร
ไปตามความสามารถของผู้พูด จุดประสงค์ของการใช้ การเลือกใช้ และการแทรกแซงของภาษาหนึ่ง
ในอีกภาษาหนึ่ง วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถาม การสังเกตและการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลที่อำเภอ
หนองจิก อำเภอเมือง อำเภอปะนาเระ อำเภอสายบุรี กิ่งอำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี และอำเภอ
บาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

MP Mly LC 2523/1980, Sukhuma-Vadee Khamhiran, Aspects of Bilingualism in Two
Malay-Speaking Communities in southern Thailand : A Pilot Study, A research
project presented to the SEAMEO Regional Language Centre in partial fulfilment of
the requirement for the award of the diploma in advanced study and research in

the field of Applied Linguistics. Singapore 1980, โรเนียว เย็บเล่ม, 116 หน้า

- MP Mly LC 2523/1980, วินัย ครุวรรณพัฒน์, ทศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประเทศสหพันธ์มาเลเซีย, รายงานการวิจัยโรเนียว, เย็บเล่ม, 300 หน้า มีแผนภาพและตารางประกอบ

รายงานการวิจัยนี้เป็นรายงานการวิจัยภาคสนามเกี่ยวกับทัศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นไทยมุสลิมเป็นส่วนมากกว่าพวกเขามีความรู้ มีภาพพจน์และมีความเห็นเกี่ยวกับประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียแตกต่างกันอย่างไร ข้อมูลบางอย่างเป็นประโยชน์ในเชิงวิชาการและบางอย่างก็เป็นประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ

- MP Mly LC 2525/1982, ประยงค์ อุปลัมภ์, "การศึกษานูมิหลังทางด้านภาษาและถิ่นที่อยู่ซึ่งส่งผลต่อความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดยะลา", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 87 หน้า

ผลของการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนไทยพุทธมีโอกาสใช้ภาษาไทยมากกว่านักเรียนไทยอิสลาม และนักเรียนที่มีถิ่นที่อยู่ต่างกันนั้น นักเรียนในเขตเทศบาลและนักเรียนในเขตสุขาภิบาลมีสิ่งแวดล้อมทางบ้านที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการใช้ภาษาไทยไม่แตกต่างกัน แต่นักเรียนทั้งสองเขตนี้มีสิ่งแวดล้อมทางบ้านที่เป็นปัจจัยเอื้อต่อการใช้ภาษาไทยมากกว่านักเรียนในเขตชนบท

ด้านความสามารถในการอ่าน ผลจากการทดสอบแสดงว่านักเรียนหญิงมีความสามารถมากกว่านักเรียนชาย นักเรียนไทยพุทธมีความสามารถในการอ่านมากกว่านักเรียนไทยอิสลาม และการศึกษาของบิดามารดามีผลต่อความสามารถในการอ่านของนักเรียน

- MP Mly LC 2526/1983, พิศมัย อินทรฉัตร, "คำยืมภาษามลายูในภาษาไทยท้องถิ่นใต้", วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2526 หน้า 81-108 เขียนเป็นภาษาไทย เขียนภาษามลายูด้วยสัทอักษร

- MP Mly LC 2527/1984, กัลยา ชูโชติ, โครงสร้างวากยสัมพันธ์ภาษามลายูท้องถิ่นสตูล, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 232 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย

วิทยานิพนธ์นี้เสนอการศึกษาโครงสร้างวากยสัมพันธ์ภาษามลายูท้องถิ่นสตูล ซึ่งเป็นภาษาที่พูดโดยชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในตำบลต่างๆ ของอำเภอเมือง จังหวัดสตูล ได้แก่ที่ตำบลตำมะลัง บ้านควน เจ๊ะบีลัง ดันหยงโป บ้านฉลุง และตำบลเกาะสาหร่าย พรรณนาประโยคบอกเล่า ประโยคคำถาม ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำสั่ง ประโยคภาคแสดงคำนาม

- MP Mly LC 2527/1984, พิศมัย อินทรฉัตร, "คำยืมภาษามลายูในภาษาไทยท้องถิ่นใต้", วารสารภาษา

และวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 หน้า 81-108

บทความนี้ให้รายการคำยืมภาษามลายูในภาษาไทยท้องถิ่นได้จำนวน 141 คำ

MP Mly LC 2528/1985, Anan Tipayarat, "The perceptions of Pattani Elementary School Principals Toward the Professional Competencies in Community Education for Pattani Elementary School Teachers for Community Development Through Elementary Schools.", Ph.D Dissertation, The Faculty of the Graduate School, University of Missouri-Columbia, 193 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ศึกษาเรื่องการจัดการประถมศึกษาในฐานะที่เป็นปัจจัยหลักที่รัฐบาลไทยใช้ในการพัฒนาประเทศ วัตถุประสงค์ของการศึกษาเพื่อประเมินดูความสามารถและศักยภาพของครูโรงเรียนประถม การศึกษาทำโดยสอบถามความเห็นของครูใหญ่โรงเรียนประถมในจังหวัดปัตตานี

MP Mly LC 2528/1985, Anat Wonggositkul, Word Classes in Pattani Malay, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 161 หน้า, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์นี้พรรณนามหุดคำในภาษามลายูถิ่นปัตตานี ที่พูดที่ตำบลยะมุ อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มหุดคำที่ศึกษา ได้แก่ มหุดคำนาม มหุดคำกริยา มหุดคำวิเศษณ์ และอนุพากย์ (Particles) การสร้างคำซ้ำ (Reduplication) และการลงปัจจัย (Affixation) ได้ถูกนำมาศึกษาด้วยภาคผนวกแบ่งเป็น 2 ส่วน ส่วนที่หนึ่งเสนอการเปรียบเทียบคำศัพท์พื้นฐานของ Swadesh 100 คำกับภาษามลายูถิ่นปัตตานี ส่วนที่สองให้กรอบโครงสร้าง

MP Mly LC 2528/1985, ชาลิต ผ่องแผ้ว, ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไทยพุทธกับไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส: ศึกษาระยะทางต่างสังคมเฉพาะกรณี วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 118 หน้า

MP Mly LC 2529/1986, Siriporn Nijdolruedee, A Phonological of the Nakorn Si Thammarat Malay Dialect at Nakhian Sub-District, in Comparison with the Satun Malay and Pattani Malay Dialects, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 265 หน้า, มีแผนที่และภาคผนวก เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้เป็นการศึกษาาระบบเสียงภาษามลายูถิ่นนครศรีธรรมราช พูดที่ตำบลนาเคียน อำเภอมือ จังหวัดนครศรีธรรมราชเปรียบเทียบกับภาษามลายูถิ่นสตูลและปัตตานี พรรณนาระบบเสียงภาษามลายูถิ่นนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบด้วยทำนองเสียง การเน้นน้ำหนัก

เสียง พยางค์ และหน่วยเสียง รวบรวมคำศัพท์ทั่วไปของภาษาทั้ง 3 ถิ่นนี้ไว้ในภาคผนวกประมาณ 1,700 คำ พร้อมภาษามาเลย์มาตรฐานและคำแปลเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly LC 2529/1986, นาดนารี บุญทวี, “ผลของคำเป็นคำตาย และคำที่มีเสียงควบกล้ำที่มีต่อการเรียนรู้การอ่านคำของนักเรียนที่พูดภาษาแม่ต่างกัน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 143 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรู้ผลของคำเป็นคำตายและคำที่มีเสียงควบกล้ำที่มีต่อการเรียนรู้ การอ่านคำของนักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ และนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ ตลอดจนกิจกรรมระหว่างตัวแปร ซึ่งได้แก่ภาษาแม่ คำเป็นคำตายและคำที่มีเสียงควบกล้ำนอกจากนี้เพื่อศึกษาผลพลอยได้ที่นอกเหนือจากการทดสอบสมมติฐานกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็กปีการศึกษา 2528 จากโรงเรียนที่เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก โครงการส่งเสริมการศึกษาในท้องถิ่นที่ใช้ภาษาอื่นมากกว่าภาษาไทย 9 โรงเรียน ของจังหวัดปัตตานี เป็นนักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ 36 คน และนักเรียนที่พูดภาษามลายูเป็นภาษาแม่ 36 คน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่และนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ใช้จำนวนรอบการเรียนรู้ในการเรียนคำเป็นน้อยกว่าคำตาย
- 2) นักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่และนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ใช้จำนวนรอบการเรียนรู้ในการเขียนคำที่มีเสียงไม่ควบกล้ำน้อยกว่าคำที่มีเสียงควบกล้ำ
- 3) นักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ ใช้จำนวนรอบการเรียนรู้น้อยกว่านักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่
- 4) มีกิจกรรมระหว่างคำเป็นคำตาย และคำที่มีเสียงควบกล้ำนั่นคือ จำนวนรอบการเรียนรู้ในการเรียนคำเป็นคำตายจะแตกต่างกันไปตามระดับของคำที่มีเสียงควบกล้ำ

MP Mly LC 2529/1986, อัมพร นิสัยจริยคุณ, ผลของวิธีการทบทวนและประเภทคำที่มีต่อการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีภาษาแม่ต่างกัน, วิทยานิพนธ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 87 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรู้ผลของวิธีการทบทวนและประเภทคำที่มีต่อการอ่านออกเสียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ตลอดจนกิจกรรมระหว่างภาษาแม่ วิธีการทบทวน และประเภทคำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2529 จำนวน 10 โรงเรียน เป็นนักเรียนที่มีภาษาไทยเป็นภาษาแม่ 60 คน และนักเรียนที่มีภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ 60 คน

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนที่เรียนอ่านคำโดยใช้วิธีการทบทวน โดยการเขียนอ่านคำได้มากกว่านักเรียนที่

เรียนอ่านคำโดยวิธีการท่องซ้ำ

2) นักเรียนอ่านคำรูปธรรมได้มากกว่าคำนามธรรม

3) นักเรียนที่มีภาษาไทยเป็นภาษาแม่อ่านคำได้มากกว่านักเรียนที่มีภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่

4) ไม่มีกิริยาร่วมระหว่างภาษาแม่ วิธีการทบทวนและประเภทคำ และไม่มีกิริยาร่วมระหว่างตัวแปรทั้งสาม เมื่อพิจารณาทีละคู่

MP Mly LC 2530/1987, ฉวีวรรณ สุขช่วย, "ผลของวิธีเรียนโดยรวมและโดยแยกต่อการเรียนรู้คำคล้ายของนักเรียนสองภาษาที่มีความพร้อมแตกต่างกัน", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 127 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรู้ผลของวิธีเรียนโดยรวมและวิธีเรียนโดยแยก ที่มีต่อการเรียนรู้คำประเภทที่คล้ายคลึงกันทางเสียงและทางความหมายของนักเรียนสองภาษาที่มีระดับความพร้อมทางภาษาไทยต่างกัน รวมทั้งกิริยาร่วมระหว่างตัวแปรทั้งสามกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนสองภาษา (มีภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ และภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี ปีการศึกษา 2527 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 128 คน

MP Mly LC 2530/1987, รื่น มีสุข, "อิทธิพลของคำประสมสระ และการมีตัวสะกดที่มีต่อการเรียนรู้การอ่านคำของนักเรียนที่พูดภาษาแม่ต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 146 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อรู้อิทธิพลของคำประสมสระ และการมีตัวสะกดที่มีต่อการเรียนรู้การอ่านคำของนักเรียนที่พูดภาษาแม่ต่างกัน ตลอดจนกิริยาร่วมระหว่างตัวแปรต่างๆ รวมทั้งผลพลอยได้ที่นอกเหนือจากการทดสอบสมมุติฐาน ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วยภาษาแม่ คำประสมสระ คำไม่มีตัวสะกดและคำมีตัวสะกด กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็ก ปีการศึกษา 2528 ใน จังหวัดปัตตานี รวม 72 คน

MP Mly LC 2530/1987, อมร ทวีศักดิ์, ภาษามลายูถิ่นในประเทศไทย, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 70 หน้า, มีแผนที่และภาคผนวก เขียนเป็นภาษาไทย งานวิจัยนี้เป็นการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะและสระในภาษามลายูถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยรวม 9 ท้องถิ่น พร้อมทั้งบรรยายลักษณะที่น่าสนใจบางอย่างที่พบ

MP Mly LC 2531/1988, ลัดดาวรรณ ศรีสังข์, "ผลของการเสนอข้อความต่างรูปแบบที่มีต่อการจำของนักเรียนที่พูดภาษาไทยและภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 113 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรู้ผลของการเสนอข้อความต่างรูปแบบที่มีต่อการจำ

ของนักเรียนที่พูดภาษาไทย และภาษามลายูเป็นภาษาที่หนึ่งตลอดจนกิจกรรมระหว่างตัวแปรต่างๆ ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วยภาษาที่หนึ่ง แปรค่าเป็น 2 ระดับ คือภาษาไทยและภาษามลายูถิ่น ข้อความแปรค่าเป็น 6 ระดับ คือข้อความธรรมดา ข้อความขีดเส้นใต้ ข้อความตัวหนา ข้อความตัวเอน ข้อความใช้สีเขียวทาทับ และข้อความตัวพิมพ์สีเขียว กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2530 โดยสุ่มมาจากโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี จำนวน 15 โรงเรียน รวม 360 คน

ผลของการวิจัยพบว่า นักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่ง จำข้อความธรรมดา ข้อความขีดเส้นใต้ ข้อความตัวหนา ข้อความตัวเอน ข้อความใช้สีเขียวทาทับ และข้อความตัวพิมพ์สีเขียวได้มากกว่านักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง

MP Mly LC 2531/1988, สมบัติ จินดาคำ, "อิทธิพลของวิธีเสนอให้เรียนและเพศของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนคำและการคงอยู่ของการเรียนรู้ของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 170 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของวิธีการเสนอให้เรียนที่มีต่อการเรียนคำ และการคงอยู่ของการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนกิจกรรมระหว่างเพศของนักเรียนกับวิธีเสนอให้เรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 ปีการศึกษา 2529 ทั้งชายและหญิงของโรงเรียนในสังกัดการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวน 128 คน

MP Mly LC 2531/1988, สายสมร ยุวนิมิ, ลักษณะของภาษาไทยถิ่นที่ชาวไทยมุสลิมใช้ในชีวิตประจำวัน ตำบลเจ๊ะเท อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 267 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงภูมิหลังของการวิจัย เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิธีดำเนินการค้นคว้า ผลของการศึกษาค้นคว้าในเรื่องระบบเสียง ระบบไวยากรณ์ มีสรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ

MP Mly LC 2532/1989, นวนิธิ อยู่โพธิ์, การออกเสียงภาษามลายูด้วยอักษรโรมัน และระบบเสียงในภาษามลายู, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, พิมพ์ที่โรงพิมพ์ พี.เอ. สี่พวง กรุงเทพฯ, 159 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย

MP Mly LC 2532/1989, นัจจรี ไสยรินทร์, "ผลของวิธีอ่านออกเสียงและวิธีอ่านในใจที่มีต่อความเข้าใจในเรื่องของนักเรียนที่พูดภาษาแม่ต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 77 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของวิธีอ่านออกเสียงและวิธีอ่านในใจที่มีต่อความเข้าใจในเรื่องของนักเรียนที่พูดภาษาแม่ต่างกัน ตลอดจนกิจกรรมของตัวแปรทั้งสอง ซึ่งได้แก่วิธีอ่านและภาษาแม่ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่พูดภาษาไทยเป็น

ภาษาแม่และนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ ปีการศึกษา 2532 จากจังหวัดปัตตานี จำนวน 128 คน แบ่งเป็นนักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ จำนวน 64 คน และนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ จำนวน 64 คน

ผลการวิจัยปรากฏว่า นักเรียนที่พูดภาษาไทยเป็นภาษาแม่ อ่านเรื่องแล้วเข้าใจเรื่องที่อ่าน สูงกว่านักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาแม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 วิธีอ่านออกเสียงส่งผลต่อความเข้าใจเรื่องสูงกว่าวิธีอ่านในใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่พบว่า ไม่มีกิจกรรมระหว่างภาษาแม่ของนักเรียนกับวิธีอ่าน

MP Mly LC 2532/1989, ศุภวัธย์ มีสุข, "ผลของการฝึกทักษะการอ่านต่างวิธีและการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 150 หน้า

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) นักเรียนกลุ่มที่ฝึกทักษะการอ่านโดยวิธีอ่านเรื่องแล้วตอบคำถาม มีความเข้าใจในการอ่านเรื่องสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ฝึกทักษะการอ่านโดยวิธีอ่านเรื่องแล้ว เขียนลำดับเรื่องราวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 2) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับทันที มีความเข้าใจในการอ่านเรื่องไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับนักเรียนกลุ่มที่ไม่ได้รับข้อมูลย้อนกลับ
- 3) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับล่าช้า มีความเข้าใจในการอ่านเรื่องสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับข้อมูลย้อนกลับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
- 4) นักเรียนกลุ่มที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับทันที มีความเข้าใจในการอ่านเรื่องไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับกลุ่มที่ได้รับข้อมูลย้อนกลับล่าช้า
- 5) ไม่มีกิจกรรมระหว่างวิธีฝึกทักษะการอ่านกับการให้ข้อมูลย้อนกลับ

MP Mly LC 2532/1989, สุรพงษ์ โสชนะเสถียร, (ดร.), การสื่อสารทางการเมือง และการไหลเวียนของข่าวสารในชุมชนมุสลิม คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 219 หน้า ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ THE ASIA FOUNDATION

หนังสือเล่มนี้ประกอบไปด้วย คำนำ สารบัญตาราง สารบัญภาพ บทนำ การสื่อสารทางการเมืองในชุมชนมุสลิม กระบวนการสื่อสารทางการเมืองกับภูมิหลังศาสนากับการมีส่วนร่วมทางการสื่อสาร วงจรทางการสื่อสาร บทสรุป ภาคผนวก

MP Mly LC 2533/1990, Thawika Raiwong, A Phonological Study of Pathumthani Malay, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อ

พัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ
 วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาระบบเสียงของภาษามลายูถิ่นปทุมธานีที่หมู่บ้านแถบคลองบางโพธิ์-
 เหนือ คลองประปาเก่าและคลองหนึ่ง ในอำเภอลาดหลุมแก้ว อำเภอสสามโคก อำเภอเมือง และ
 อำเภอดอนตาล จังหวัดปทุมธานีและเพื่อเปรียบเทียบกับภาษามลายูถิ่นปัตตานี มีภาคผนวก
 แบ่งเป็น 3 ส่วน ส่วนแรกเป็นกฎการสร้างคำ ส่วนที่สองเสนอการเปรียบเทียบคำศัพท์พื้นฐาน
 ของ Swadesh 100 คำ ระหว่างภาษามลายูถิ่นปัตตานีกับภาษามลายูถิ่นปทุมธานี ส่วนที่สามเป็น
 คำศัพท์ภาษามลายูถิ่นปทุมธานีจำนวน 1,900 คำ

MP Mly LC 2533/1990, สุภาพ รัตกี, "อิทธิพลของประโยคแวดล้อมและวิธีการเสนอซ้ำที่มีต่อการ
 เรียนรู้ความหมายของคำใหม่ของผู้เรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 273 หน้า
 การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อรู้อิทธิพลของประโยคแวดล้อม และวิธีการเสนอซ้ำที่มีต่อ
 การเรียนรู้ความหมายของคำใหม่ ของนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่งตลอดจนกิริยา
 ร่วม (Interaction) ระหว่างตัวแปรทั้งสอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษา
 ที่หนึ่ง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2532 จากโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการ
 ประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี จำนวน 240 คน

MP Mly LC 2534/1991, Waemaji Paramal, Long Consonants in Pattani Malay : The
 Result of Word and Phrase Shortening, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์)
 สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทและบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 196
 หน้า มีแผนที่, ภาพจากเครื่อง Sound Spectograph, ภาพประกอบ และภาคผนวก เขียนเป็น
 ภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้นำเสนอผลการศึกษาพยางค์เสียงยาวในภาษามลายูถิ่นปัตตานี ซึ่ง
 ปรากฏในตำแหน่งต้นของคำ อันเป็นผลจากการลดรูปคำและวลี วิทยานิพนธ์นี้ยังกล่าวถึงการลด
 รูปคำและวลีที่ไม่เกิดพยางค์เสียงยาวด้วย มีภาคผนวกแสดงคำที่ใช้พยางค์เสียงยาว
 ประมาณ 500 คำ

MP Mly LC 2534/1991, มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ, ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับ
 ทัศนคติต่อการพึ่งตนเองของชาวไทยมุสลิม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 167 หน้า

MP Mly LC 2534/1991, สุทินทร์ ปิณณาโง, "การศึกษาการรับรู้ข่าวสารของประชาชนเขตชนบท
 และเขตเมืองในอำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
 สงขลานครินทร์, 105 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ต่างกันมีการรับรู้ข่าวสารแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ก็เป็นปัจจัยต่อการรับรู้ข่าวสารอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนระดับการศึกษาสูงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข่าวสารของประชาชนทั้งในเขตชนบทและเขตเมืองมากที่สุด

MP Mly LC 2534/1991, สุภา วัชรสุขุม, คำยืมภาษามลายูท้องถิ่น ปัตตานีในภาษาไทยถิ่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายภาษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 399 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะนำคำที่อยู่ในข่ายสงสัยว่าเป็นคำยืมภาษามลายู ซึ่งรวบรวมมาจากเอกสารต่างๆ จำนวน 643 คำ มาวิเคราะห์ว่าคำใดเป็นคำที่ยืมมาจากภาษามลายูท้องถิ่นปัตตานี คำใดเป็นคำที่ใช้ร่วมกันระหว่างภาษามลายูท้องถิ่นปัตตานีกับภาษาไทยถิ่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (นราธิวาส ยะลา และปัตตานี) และได้ศึกษาว่าในการใช้คำยืมและคำนี้ใช้ร่วมกันนั้นมีการปรับการออกเสียงให้เข้ากับระบบเสียงของภาษาไทยหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ และความหมายของคำเหล่านั้น หรือไม่อย่างไร ตลอดจนศึกษาความหนาแน่นของการใช้คำเหล่านั้นในพื้นที่ของภาษาไทยถิ่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ และในพื้นที่ของภาษาไทยถิ่นใต้ทั่วไป โดยใช้หลักเกณฑ์และทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า คำที่อยู่ในข่ายสงสัยจำนวน 643 คำ เป็นคำที่มีอยู่ในปัจจุบันในภาษามลายูท้องถิ่นปัตตานี 400 หน่วยย่อย เป็นคำที่ยืมมาจากภาษามลายูท้องถิ่น ปัตตานี 352 หน่วยย่อย คำที่ใช้ร่วมกันระหว่างภาษามลายูท้องถิ่นปัตตานีกับภาษาไทยถิ่น 3 จังหวัดภาคใต้ 48 หน่วยย่อย

MP Mly LC 2535/1992, ณรงค์ฤทธิ์ ศักดารณรงค์, "การวิเคราะห์เรื่องสันสะท้อนปัญหาไทยมุสลิม จังหวัดชายแดนภาคใต้" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายวรรณคดี) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 199 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีจุดหมายเพื่อวิเคราะห์เรื่องสันที่สะท้อนปัญหาไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้ ระหว่าง พ.ศ. 2516-2530 เพื่อศึกษาแนวคิดและโลกทัศน์ของนักเขียน

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาของไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ันั้นเกิดจากปัญหาทางการศึกษา ปัญหาทางภาษา ปัญหาทางศาสนา ปัญหาทางวัฒนธรรม ปัญหาทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมือง ทั้งนี้ นักเขียนมีความเห็นว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากความผิดพลาดและความบกพร่องในนโยบายการปกครองของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการศึกษา ปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา เป็นปัญหาที่รัฐควรแก้ไข และควรจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นไทยมุสลิม

MP Mly LC 2536/1993, Prapai Ninlapan, Expressives in Pattani Malay, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 136 หน้า, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์นี้นำเสนอลักษณะคำเน้นในภาษามลายูถิ่นปัตตานีที่ใช้พูดกันที่อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ให้คำจำกัดความและตำแหน่งของคำนาม คำกริยา คำคุณศัพท์และคำวิเศษณ์ใน ภาษามลายู-ถิ่นปัตตานี ศึกษาลักษณะโครงสร้างของคำเน้น กล่าวถึงคำเน้นในบริบทต่างๆ มีภาคผนวกกล่าวถึงรายการของคำเน้นในภาษามลายูถิ่นปัตตานี

MP Mly LC 2537/1994, คอดีเยาะ สอเฮาะ, "ผลของกลวิธีอ่านที่มีต่อความเข้าใจเรื่องของนักเรียนไทยมุสลิมที่มีระดับความสามารถในการอ่านเข้าใจเรื่องต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 168 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกลวิธีอ่านที่มีต่อความเข้าใจเรื่องของนักเรียนไทยมุสลิมที่มีระดับความสามารถในการอ่านเข้าใจเรื่องต่างกัน ตลอดจนศึกษากิริยาร่วมระหว่างตัวแปรทั้งสอง ระดับความสามารถในการอ่านเข้าใจเรื่องแปรค่าเป็น 2 ระดับคือ ระดับความสามารถในการอ่านเข้าใจเรื่องสูง และระดับความสามารถในการอ่านเข้าใจเรื่องต่ำ กลวิธีอ่านแปรค่าเป็น 3 ระดับคือ การตั้งคำถามเอง การอ่านซ้ำและขีดเส้นใต้ และการเขียนโครงเรื่อง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2536 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปัตตานี 8 โรงเรียน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 180 คน

MP Mly LC 2537/1994, ประพันธ์ เจ๊ะอูมา, "ผลของการจัดสิ่งช่วยเสริมความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านเรื่องภาษาไทยของนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 182 หน้า

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาผลของการจัดสิ่งช่วยเสริมความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านเรื่องภาษาไทยของนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง ตลอดจนศึกษากิริยาร่วมระหว่างตัวแปรทั้งสองคือ การจัดสิ่งช่วยเสริมความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การจัดสิ่งช่วยเสริมความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องแปรค่าออกเป็น 4 ระดับคือ การจัดสิ่งช่วยเสริมความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องด้วยเรื่องย่อ ด้วยคำถามแทรกระหว่างเรื่อง การจัดสิ่งช่วยเสริมความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องด้วยแผนภูมิเรื่องประกอบท้ายเรื่อง และเนื้อเรื่องที่ไม่มีการจัดสิ่งช่วยเสริมความคิดรวบยอด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแปรค่าออกเป็น 2 ระดับคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2536 จากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบาเจาะ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนราธิวาส จำนวน 17 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 256 คน

MP Mly LC 2538/1995, กมลรัตน์ คนองเดช, "ผลของการฝึกเขียนแบบที่มีต่อการออกเสียงของเด็กสองภาษาระดับอนุบาล ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 234 หน้า

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลการฝึกการเลียนแบบที่มีต่อการออกเสียงของเด็กสองภาษาระดับอนุบาลใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นเด็กอนุบาลที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่สองในชีวิตประจำวัน จำนวน 90 คน ผลวิจัยปรากฏว่า หลังการฝึกการเลียนแบบเด็กสองภาษาระดับอนุบาลจะออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องมากกว่าก่อนฝึกการเลียนแบบ เด็กสองภาษาระดับอนุบาลที่ผ่านการฝึกการเลียนแบบครู และการเลียนแบบนักเรียนสามารถออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องมากกว่าเด็กกลุ่มที่ไม่ได้ผ่านการฝึกเลียนแบบ เด็กสองภาษาระดับอนุบาลที่ผ่านการฝึกการเลียนแบบครูและการเลียนแบบนักเรียนสามารถออกเสียงภาษาไทยได้ถูกต้องไม่แตกต่างกัน

MP Mly LC ไม่ทราบว่าจะเสร็จเมื่อไร, แวมายี ปารามัล (ผู้ร่วมงานและให้ข้อมูล), โครงการวิจัยภูมิภาคในจังหวัดภาคใต้สามจังหวัด, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

MP Mly LC ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, กองประสานราชการ กรมมหาดไทย, ภาษาถิ่นของสี่จังหวัดภาคใต้, เอกสารอันดับที่ 6, 23 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงภาษาท้องถิ่นในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สาเหตุที่ทำให้ภาษาในเขตนี้มีลักษณะผิดเพี้ยนไปจากภาษากลาง กล่าวถึงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่บนแหลมมลายู โดยอ้างหนังสือของพระบริหารเทพธานี ให้ตัวอย่างคำไทยเดิมบางคำที่ยังใช้อยู่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในตอนท้ายของหนังสือได้ให้รายการคำศัพท์เปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยภาษาที่ใช้ใน 3 จังหวัด และภาษามลายู

MP Mly LC 2526/1983, ประทีป แสงเปี่ยมสุข, "สภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาในภาคใต้", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 142 หน้า

MP Mly MI 2533/1990, นิสากร วิทยปรีชากุล, "บทบาทของโครงข่ายทางสังคมในการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในประเทศมาเลเซีย : กรณีศึกษาหมู่บ้านจะรัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์-วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาภูมิศาสตร์), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 142 หน้า

การศึกษามหาวิทยาลัยของโครงข่ายทางสังคมในการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในประเทศมาเลเซีย : กรณีศึกษาหมู่บ้านจะรัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาว่าโครงข่ายทางสังคมมีบทบาทในการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในประเทศมาเลเซียอย่างไร และ 2) มีการใช้เงินที่ได้จากการทำงานในประเทศมาเลเซียอย่างไร

วิธีการศึกษาเป็นการสำรวจภาคสนาม หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่เคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในประเทศมาเลเซียในช่วงเดือนมกราคม - ธันวาคม 2531 ทุกคน และในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นหลัก (Descriptive Statistics)

MP Mly NT 2536/1995, นราวดี พันธุ์นรา, การศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ของชาวไทยมุสลิม จังหวัดนราธิวาส, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 396 หน้า, โรเนียว, เย็บเล่ม, (เขียนเป็นภาษาไทย)

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษาพฤติกรรมการณ์ของชาวไทยมุสลิม ที่พูดภาษามลายูถิ่นในจังหวัดนราธิวาส โดยศึกษาจากคำศัพท์ ซึ่งแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและวัฒนธรรม

MP Mly PP 2467/1924, Graham, W.A., Siam, มี 2 vols., London, 385 หน้า มี Part II ใน Vol. I หน้า 102-176

หนังสือนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งการแบ่งกลุ่มและการเรียกชื่อกลุ่มในหนังสือนี้ไม่มีความเป็นปัจจุบัน เช่นเรียกว่ากลุ่ม Mon-Annam ซึ่งในปัจจุบันนี้เราเรียกว่ากลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก หรือกลุ่มมอญ-เขมร การจัดให้ชื่อนี้ และมาเลยไว้ในกลุ่ม Mon-Annam ก็ผิดพลาด เพราะชื่อนี้และมาเลยในปัจจุบันจัดเข้าตระกูลภาษาออสโตรเนเซียน นอกจากนี้ยังจัดมั่วและยำไว้ในกลุ่มทิเบต-พม่า ซึ่งปัจจุบันนี้แยกมั่ว-ย้าออกมาต่างหาก อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่นการกล่าวถึงการสำรวจทำสำมะโนประชากรครั้งแรกในประเทศไทย ใน ค.ศ. 1909 การกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ขมุขในในประเทศไทย ที่ใน ค.ศ. 1924 ยังมีอยู่มากถึงประมาณ 6,000 คน ที่ไชยา สงขลา และปัตตานี การกล่าวถึงประเพณีต่างๆ ที่น่าสนใจของชาว ซึ่งในปัจจุบันนี้เราเรียกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อูรักละโว้ย การกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ประมาณไว้ถึง 1,000,000 คน บางครั้งหนังสือเล่มนี้ให้ชื่อเก่าของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นชื่อที่ไม่ใครพบในที่อื่น เช่นให้ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ที่จังหวัดน่านว่าเป็นพวก กะฉะ (Kaché) ขมุ (Kamuk) ขะเม็ต (Kamet) ละเม็ต (Lamet) ข่าบิต (Ka Bit) ข่าฮอก (Ka Hok) และปัย (Pai) เป็นต้น ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์กะฉะ และข่าบิตนี้ปัจจุบันเราไม่พบแล้ว หนังสือนี้มีภาพประกอบมาก เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly PP 2513/1970, สมพงษ์ ชิวสันต์, การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของชาวไทยและชาวไทยมุสลิม วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

MP Mly PP 2515/1972, สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร, ความสัมพันธ์ระหว่างการสมรสกับการเจริญพันธุ์ของสตรีไทยมุสลิมในจังหวัดภาคใต้ วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

MP Mly PP 2522/1979, โกวิท ภิรมย์วงศ์ (ร.ต.อ.), "การศึกษาเรื่องความรู้ ทัศนคติและการปฏิบัติในการวางแผนครอบครัวของสตรีผู้นับถือศาสนาอิสลาม (ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี)" วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 155 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวว่าศาสนาที่นับถือส่งผลความแตกต่างในหมู่ประชากรที่รับการวางแผนครอบครัวไปปฏิบัติ ผู้ที่นับถือศาสนาพุทธนิยมวางแผนครอบครัวมากกว่าผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม การศึกษาใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สตรีไทยมุสลิมในเขตที่กำหนดศึกษาที่มีอายุระหว่าง 14-49 ปี เป็นประชากร 130 คน พบว่าความเข้าใจต่อการวางแผนครอบครัวนั้น สตรีมุสลิมร้อยละ 68.4 เข้าใจว่าการวางแผนครอบครัวหมายถึงการมีบุตรพอเลี้ยงได้หรือการเว้นระยะระหว่างการมีบุตรแต่ละคน หรือการกำหนดขนาดครอบครัวและหมายรวมถึงการป้องกันการมีบุตรมาก สตรีมุสลิมส่วนใหญ่รู้จักการวางแผนครอบครัวมากกว่าหนึ่งวิธีขึ้นไป และสตรีมุสลิมมีความต้องการมีบุตรเฉลี่ย 4.5 คน ทศนคติของสตรีมุสลิมร้อยละ 100 เห็นว่าการทำแท้งเป็นบาปขัดหลักศาสนา

MP Mly PP 2522/1979, จารุวรรณ เหมะธร, การศึกษาเปรียบเทียบภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยและสตรีไทยมุสลิมในเขตอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

MP Mly PP 2524/1981, สมใจ เสรีจรกิจเจริญ, "การศึกษาเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติการวางแผนครอบครัวของสตรีไทยและสตรีมุสลิมในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา", วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (สาขาวิชาประชากรศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 117 หน้า

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากรที่มีผลต่อความรู้และการใช้การวางแผนครอบครัวของสตรีไทยพุทธและสตรีไทยมุสลิมในเขตอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้ข้อมูลจากการสำรวจโครงการประเมินผลโครงการ "สงขลา" ในส่วนของการประเมินผลภาวะอนามัยครอบครัว ซึ่งเป็นโครงการร่วมระหว่างคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และกองอนามัยครอบครัว กระทรวงสาธารณสุข โดยทำการเก็บข้อมูลในระหว่างเดือนมิถุนายน 2523 ซึ่งมีสตรีที่สมรสแล้วและกำลังอยู่กินกับสามี อายุ 15-49 ปี ตกเป็นตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 1,035 คน แยกเป็นสตรีไทยพุทธ 514 คน สตรีไทยมุสลิม 521 คน

ผลการศึกษาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ สตรีไทยพุทธมีความรู้และใช้การวางแผนครอบครัวมากกว่าสตรีไทยมุสลิมหนึ่งเท่าตัว และสตรีไทยมุสลิมที่ไม่มีความรู้ และไม่ใช้การวางแผนครอบครัวมีมากกว่าสตรีไทยพุทธเกือบ 3 เท่าตัว

MP Mly PP 2525/1982, สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร, "ผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ที่เกิดจากความเชื่อทางศาสนาและระเบียบประเพณีของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้" ในหนังสือชื่อ ภาวะเจริญพันธุ์กับการพัฒนาในประเทศไทย, สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (บรรณาธิการ) พิมพ์ที่สหพรหมการพิมพ์ จังหวัดระยอง, 436 หน้า บทความนี้อยู่ในหน้า 415-436

MP Mly PP 2529/1986, อาหวัง ล่าญ, "การประเมินผลโครงการประชากรศึกษาภาคใต้ศึกษาเฉพาะ

กรณีการฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลาม", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล, 205 หน้า

ผลการวิจัยครั้งนี้ประเมินสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของโครงการประชากรศึกษาภาคใต้สอดคล้องกับปัญหาสภาพทางด้านประชากรของจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสถานการณ์ปัจจุบัน และผู้นำศาสนาอิสลามที่เข้าร่วมประชุมสัมมนามีความรู้ประชากรศึกษาเพิ่มขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นทางประชากรศึกษาไปทางบวก และผู้นำศาสนาอิสลามที่ผ่านการประชุมสัมมนาส่วนใหญ่กลับไปเผยแพร่ประชากรศึกษาให้แก่ประชาชน

MP Mly PP 2532/1989, วิจารณ์ พงศกิตติ, ลักษณะหญิง รัตสาร, เอี่ยมพร กฤษณะพันธ์, ไหมสาเหาะ บินมะหะหมัด, วีระศักดิ์ จงสุวิวัฒน์วงศ์, บรรณานุกรมทางด้านประชากรและวางแผนครอบครัวที่เกี่ยวกับภาคใต้ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90 หน้า ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการข่างานสารนิเทศด้านประชากร และวางแผนครอบครัวอาเซียนฝ่ายประเทศไทย กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง คำนำ, อธิบายวิธีใช้, บรรณานุกรม, สารสังเขป และแหล่งเก็บเอกสาร บทสรุป ดรรชนีผู้แต่ง ดรรชนีคำ

MP Mly SS 2512/1969, มงคล สุวรรณโชติช่วง (ร.ต.), "การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้ในระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2507-2509), วิทยานิพนธ์ปริญญาโทภาค 2 ทางรัฐศาสตร์ในลักษณะวิชาการบริหารงานแห่งรัฐ, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 131 หน้า

เนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้มุ่งไปในการวิเคราะห์การกำหนดนโยบาย การปฏิบัติตามนโยบายและการบริหารโดยทั่วไปของทางราชการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งของคณะกรรมการพัฒนาภาคใต้ที่เกี่ยวกับการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีหลักใหญ่อยู่ที่โครงการพัฒนาภาคใต้ว่าได้ดำเนินไปในแนวทางที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของท้องถิ่นหรือไม่ พร้อมกันนั้นก็พยายามชี้ให้เห็นถึงข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อแก้จุดอ่อนเหล่านั้น

MP Mly SS 2513/1970, ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Minority Groups in Thailand U.S. Government Printing Office Feb 1970, หน้า 1001-1064

หนังสือเล่มนี้ในบทที่สิบหกได้กล่าวถึงชาวไทยมุสลิม กล่าวถึงสภาพภูมิศาสตร์ในภาคใต้ของประเทศไทย กลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ ภาษาและศาสนา ประวัติที่มาจากนียบายปรัมปรา ประวัติที่มาจากประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน แผนภูมิของบ้านไทยมุสลิม การสาธารณสุขโครงสร้างสังคม และลักษณะนิสัยชาวไทยมุสลิม

MP Mly SS 2513/1970, สกิตย แสงศรี, "ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ :

บทศึกษาเฉพาะชาวไทยอิสลาม" วิทยานิพนธ์ ปริญาโทภาค 2 ทางรัฐศาสตร์ในลักษณะวิชา กฎหมายปกครองพิศดาร, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 169 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ กล่าวถึงประวัติความเป็นมาทางการปกครองและการเมืองในจังหวัด ชัยแดนภาคใต้ สภาพทั่วไปของจังหวัดชัยแดนภาคใต้ ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองชาวไทยอิสลามในจังหวัดชัยแดนภาคใต้ อันแยกเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาทางสังคม ปัญหาทางการเมือง กล่าวถึงวิธีการดำเนินการแก้ไขปรับปรุงของรัฐบาล

MP Mly SS 2515/1972, ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองประเทศ ราชมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2411)", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, วิทยาลัยวิชาการศึกษา, 140 หน้า มีภาคผนวก

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายประการสำคัญคือ เพื่อศึกษาปัญหาการปกครองหัวเมือง ประเทศราชมลายูของไทย พร้อมทั้งพระบรมราโชบายของกษัตริย์ไทยในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นใน การศึกษาได้วิเคราะห์เอกสารประเภทจดหมายเหตุในสมัยรัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3 ทั้งที่ยังไม่ได้ ตีพิมพ์และตีพิมพ์แล้ว ทั้งเอกสารของไทยและเอกสารต่างประเทศ เนื้อหาสำคัญสรุปได้ดังนี้คือ

ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ไทยได้หัวเมืองมลายู อันมี ปัตตานี ไทรบุรี กลันตัน และตรังกานู มาเป็นเมืองประเทศราชอีก และไทยได้หาวิธีปกครองหัวเมืองเหล่านี้ให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นกว่าในสมัยอยุธยา แต่ปัญหาในการปกครองก็เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 1 คือสุลต่านแห่ง ปัตตานี ได้ก่อการกบฏขึ้น เมื่อ พ.ศ. 2334 รัชกาลที่ 1 ทรงแก้ปัญหาโดยการแยกหัวเมืองปัตตานี ออกเป็น 7 หัวเมืองเป็นอิสระแก่กัน เพื่อไม่ให้มีกำลังก่อการกบฏขึ้นอีก ซึ่งนับว่าได้ผล เพราะ หลังจากนั้นมาการกบฏในหัวเมืองปัตตานีแม้จะเกิดขึ้นบ้างแต่ก็ไม่ร้ายแรงเหมือนในสมัยนั้น

MP Mly SS 2517/1974, Patya Saihoo, Social Organization of an Inland Malay Village Community in Southern Thailand, Ph.D. Thesis, the University of Oxford, 1974, 590 หน้า (2 volumes) เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

วิทยานิพนธ์ทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมเล่มนี้ศึกษาหมู่บ้านกะลา (Khala) ในจังหวัดยะลา ในระดับจุลภาคเพื่อให้เข้าใจโครงสร้างทางสังคมของชาวไทยมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม โครงสร้างทางสังคม ครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนบ้าน ศาสนา เศรษฐกิจ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรมและที่ไม่เกี่ยวข้อง การทำสวนยาง ระบบ โครงสร้างของสังคม ผู้นำสังคม และพัฒนาการของสังคม

MP Mly SS 2518/1975, สงคราม ชื่นนิบาล, "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดน ภาคใต้", วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 218 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้กล่าวถึงที่มาของปัญหาทางประวัติศาสตร์ พฤติกรรมของนักการเมืองที่ ต้องการแบ่งแยกดินแดน และปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลส่งให้ชาวมุสลิมส่วน

หนึ่งในดินแดนภาคใต้ต้องการแบ่งแยกดินแดน จากการศึกษาพบว่าทางราชการได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวอยู่ตลอดมา และผู้เขียนได้เสนอแนะข้อแก้ไขทางด้านสร้างความสามัคคีของคนในชาติ การปรับปรุงทางด้านการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

MP Mly SS 2519/1976, ขจัดภัย บรูซพัตน์, ไทยมุสลิม สำนักพิมพ์แพรวพิตยา กรุงเทพฯ 530 หน้า
หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง สภาพทั่วไปของจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ จังหวัดปัตตานี, จังหวัดยะลา, จังหวัดนราธิวาส, จังหวัดสตูล สถิติตัวเลขเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ และสรุปนอกจากนี้ยังกล่าวถึง ประวัติการปกครอง เมืองปัตตานี เมืองไทรบุรี อิทธิพลของศาสนาอิสลามที่มีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิม ปัญหาด้านภาษาและศาสนา ปัญหาด้านการศึกษา ปัญหาด้านการเมืองทั้งในอดีตและปัจจุบัน การแก้ไขปัญหายของรัฐบาลทางด้านการปกครอง ด้านการเข้าถึงประชาชน ด้านสังคม ด้านการปราบปราม ด้านการพัฒนาและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่มีต่อชาวไทยมุสลิม ปัญหามุสลิมในภาคใต้ของฟิลิปปินส์ กล่าวถึงสภาพทั่วไปสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่การกบฏ ขบวนการแบ่งแยกดินแดนมุสลิม สถานการณ์ทางทหาร มาตรการของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหา และข้อสังเกต, บทส่งท้าย, ภาคผนวก ก-ข-ค-ง-จ บรรณานุกรม

MP Mly SS 2521/1978, Scupin, Raymond, Thai Muslims in Bangkok : Islam and Modernization in a Buddhist Society, Ph.D dissertation, U. of California, Santa Barbara, 276 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้ กล่าวถึงชาวไทยมุสลิมในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นผู้ที่อพยพมาจากเปอร์เซีย จากภาคใต้ของไทย และจากประเทศอื่นๆ ในเอเชียอาคเนย์ กล่าวถึงความประสมกลมกลืนเป็นไทยจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์มาเลยไม่มีใครมีผลต่อพฤติกรรมของชาวมุสลิมในกรุงเทพฯ มากนัก วิทยานิพนธ์กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างกลุ่มมุสลิมที่ต้องการพัฒนาใกล้กลุ่มอนุรักษ์ กล่าวถึงแบบแผนพิธีกรรมและความเชื่อที่เปลี่ยนไปเข้ากับยุคสมัยในศตวรรษที่ยี่สิบ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly SS 2521/1978, รัชนี สาดเปรม, "บทบาทของชาวมุสลิมในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2325-2453", วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกประวัติ-ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 268 หน้า

วิทยานิพนธ์เรื่องนี้มุ่งที่จะค้นคว้าหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชาวมุสลิมตั้งแต่ พ.ศ. 2325-2453 เพื่อทราบถึงบทบาทของชาวมุสลิมที่มีต่อประเทศไทยในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองว่ามีบทบาทในแต่ละด้านมากน้อยเพียงใด พร้อมกันนี้ได้วิเคราะห์แยกแยะให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างชาวไทยมุสลิมในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยในแต่ละหัวข้อ

MP Mly SS 2521/1978, อุทัย หิรัญโต, มุสลิมในประเทศไทย สำนักพิมพ์โอเดียนส์โตร์ กรุงเทพฯ 224 หน้า

หนังสือเล่มนี้กล่าวถึง การปกครองบริเวณ 7 หัวเมืองอิสลามปักษ์ใต้ในอดีตกาล, มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้, มุสลิมนอกเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้, เอกลักษณ์ทางศาสนาและภาษาของมุสลิม, มุสลิมกับบ่อน้ำ, มุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้กับการพูดภาษาไทย, การใช้กฎหมายพิเศษสำหรับมุสลิม, ผู้นำทางศาสนาของมุสลิม, จุฬาราชมนตรี, ดะโต๊ะยุติธรรม, ปัญหาชาวไทยมุสลิมในประเทศไทย, ข้อพิจารณาเกี่ยวกับมุสลิมในประเทศไทย และภาคผนวก

MP Mly SS 2525/1982, ศุภลักษณ์ เกื้อวรกุลชัย, "สุขภาพจิตของครูในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้" วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขารณสุขศาสตร์), มหาวิทยาลัยมหิดล, 78 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะสุขภาพจิตของครูในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้าย จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพิจารณาสุขภาพจิตของครูแยกตามเพศ อายุ ศาสนา สถานภาพสมรส ที่พักอาศัย จำนวนปีของการสอน และการถูกคุกคามจากผู้ก่อการร้าย และเพื่อเปรียบเทียบสุขภาพจิตของครูในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้าย กับครูนอกเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้าย กลุ่มตัวอย่างคือ ครูในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายระดับประถมศึกษา 295 คน และระดับมัธยมศึกษา 55 คน รวม 350 คน และครูนอกเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายระดับประถมศึกษา 275 คน และระดับมัธยมศึกษา 65 คน รวม 340 คน

MP Mly SS 2525/1982, อนุชาติ สมานพันธ์, การวิเคราะห์พฤติกรรมในการปฏิบัติงานตามระบบราชการในทัศนคติของข้าราชการครูไทยพุทธและมุสลิมต่อการปฏิบัติราชการในจังหวัดสตูล วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต 113 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมในการปฏิบัติงานตามระบบราชการของข้าราชการครูไทยพุทธและมุสลิมในจังหวัดสตูล นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาค้นคว้าปัญหาและอุปสรรค ข้อบกพร่องต่างๆ ที่เป็นสาเหตุทำให้กระทบกระเทือนต่อขวัญและกำลังใจของข้าราชการครูไทยพุทธและมุสลิม การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยสนาม (field research)

MP Mly SS 2526/1983, ทรงพล สวัสดิ์ธรรม, สังคมประเพณีการเมืองของเยาวชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษากรณีนักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลา และยะลา วิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต 171 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึงการศึกษาเรื่อง "สังคมประเพณีการเมืองของเยาวชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลาและยะลา" นี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลาและยะลา ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ สงขลา ยะลา ปัตตานี สตูล และนราธิวาส มีความสนใจทางการเมือง ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองและความไว้วางใจทางการเมืองอยู่ในระดับใด

MP Mly SS 2527/1984, Panomporn Anurugsa, Political Integration Policy in Thailand : the case of the Malay Muslim Minority, Ph.D dissertation, U. of Texas at Austin, 516 หน้า

วิทยานิพนธ์นี้กล่าวถึงชาวมุสลิมในภาคใต้ของประเทศไทย ประวัติการแผ่ขยายอำนาจของสยามเข้าไปในดินแดนที่มีชาวมุสลิมมาก ความพยายามในนโยบายประสมกลมกลืน ค.ศ.1932-1959 การสร้างพัฒนาทางสังคมและความประสมกลมกลืนกันใน ค.ศ.1960-1979 การพัฒนาทางการเมืองและสังคม ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน นโยบายได้รื้อฟื้น เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Mly SS 2527/1984, สุรินทร์ พิศสุวรรณ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์, สิ่งจูงใจภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ 176 หน้า หนังสือการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิฟอร์ด มูลนิธิร็อกกีเฟลเลอร์ และมูลนิธิเอเชีย

หนังสือการวิจัยเล่มนี้กล่าวถึง คำนำ บรรณาธิการ, คำชี้แจงโครงการศึกษาวิจัย, เงื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้, อิสลามกับความรุนแรง : การศึกษาเฉพาะกรณีเหตุการณ์รุนแรงในจังหวัดภาคใต้ ประเทศไทย พ.ศ. 2519 - พ.ศ. 2524

MP Mly SS 2528/1985, Gowing, Peter G., "Moros and Khaek : The Position of Muslim Minorities in the Philippines and Thailand" ในหนังสือชื่อ Readings on Islam in Southeast Asia ซึ่งมี Ahmad Ibrahim, Sharon Siddique, Yasmin Hussain (compilers), Institute of Southeast Asian Studies, 407 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ บทความนี้อยู่ในหน้า 180-192

MP Mly SS 2530/1987, นิคม สุวรรณรุ่งเรือง, ชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 342 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย

วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี 2 ชุมชน คือ ชุมชนที่กำลังพัฒนาและที่พัฒนาแล้ว พบว่าในทั้งสองชุมชนไม่มีความแตกต่างกันเท่าไรในเรื่องชนชั้นผู้นำ กล่าวคือชนชั้นผู้นำมีคุณสมบัติคือ เป็นบุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดำรงตำแหน่งทางสังคมมาก เคยดำรงตำแหน่งมาก่อน มีระยะเวลาการดำรงตำแหน่งมานาน มีรายได้สูง มีการศึกษาสายศาสนาสูง เคยผ่านการอบรมมาก ติดต่อกับเจ้าหน้าที่มาก ฯลฯ เป็นต้น

MP Mly SS 2531/1988, นิคม สุวรรณรุ่งเรือง, "ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 341 หน้า

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายศึกษาว่า ใครหรือกลุ่มบุคคลใดเป็นชนชั้นผู้นำที่มีอำนาจในการปกครองชุมชน แล้วชนชั้นนำนั้นมีคุณสมบัติพิเศษอะไรที่ส่งเสริมให้ได้รับยอมรับเป็นชนชั้นนำ

กลุ่มชนชั้นนำด้วยกันมีความสัมพันธ์เชิงอำนาจซึ่งกันและกันอย่างไรและการศึกษายังศึกษาเปรียบเทียบว่า ลักษณะชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจชุมชนชาวไทยมุสลิมที่พัฒนาแล้วกับชุมชนชาวไทยมุสลิมที่กำลังพัฒนาแตกต่างกันอย่างไร โดยศึกษาเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามและศึกษาภาคสนามด้วยวิธีการแบบผู้มีส่วนร่วมในฐานะผู้สังเกตศึกษาในชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดปัตตานี 2 ชุมชน คือ ชุมชนดาโต๊ะ (ชุมชนชาวไทยมุสลิมที่กำลังพัฒนา) ชุมชนกรือเซะ (ชุมชนชาวไทยมุสลิมที่พัฒนาแล้ว)

MP Mly SS 2532/1989, สันติ บุญภิรมย์, "บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และคาดหวังของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) ในจังหวัดปัตตานี" วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 228 หน้า

MP Mly SS 2533/1990, ทรงวุฒิ อังคะนาวัน (ร.ต.อ.), ขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจในจังหวัดภาคใต้ วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน 126 หน้า

วิทยานิพนธ์เล่มนี้กล่าวถึง ระดับขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจในจังหวัดภาคใต้ 6 ด้านคือ ด้านลักษณะและสภาพการปฏิบัติงาน ด้านความมั่นคงของงาน ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ด้านความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน ด้านการได้รับการยอมรับและรู้สึกประสบความสำเร็จ และด้านความเชื่อมั่นและนับถือผู้บังคับบัญชา และศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างของขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจในจังหวัดภาคใต้ทั้ง 6 ด้าน โดยจำแนกตามอายุ วุฒิทางการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และระดับชั้นสถานีตำรวจ

MP Mly SS 2533/1990, อาคม ใจแก้ว, "การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จ" วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 371 หน้า

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นเฉพาะในส่วนของนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้กับชาวไทยมุสลิม ระเบียบวิธีการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเป็นเยาวชนไทยมุสลิมและข้าราชการที่รับผิดชอบในโครงการส่งเสริมการศึกษาสายสามัญและโครงการส่งเสริมการเรียนการสอนอิสลามศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้สามจังหวัดคือ ปัตตานี ยะลา และสงขลา

MP Mly SS 2534/1991, รศ.ดร. ศรีเรือน แก้วกังวาล, ความสัมพันธ์และทัศนคติของเด็กไทยมุสลิมต่อผู้ใหญ่ หนุ่มสาวและสูงอายุ (ญาติ-ไม่ใช่ญาติ), รายงานการวิจัยโรเนียว, เย็บเล่ม, ได้รับทุนอุดหนุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ 2534, 97 หน้า

ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างเครือญาติของไทยมุสลิมกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะชาวมุสลิมในภาคใต้ กับทั้งได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ และการเกาะกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่นของชาวไทยมุสลิมโดยรวม ประเด็นที่น่าสนใจที่ได้จากการวิจัยนี้คือการผสมกลมกลืนกันของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันในประเทศไทย ซึ่งน่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ไทยสามารถรักษาเอกราชได้นาน

MP Mly SS 2536/1993, พิเชฐ หงษ์ครุฑ, "ไทยมุสลิมกับความมั่นคงแห่งชาติ : ศึกษากรณีชาวไทยมุสลิมในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 261 หน้า

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการเสริมสร้างความมั่นคง และค้นหาแนวทางในการเสริมสร้างความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อความมั่นคงแห่งชาติ โดยใช้แนวคิดเรื่องความมั่นคงและทฤษฎีโครงสร้าง รวมทั้งวิธีการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การสอบถาม และการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง

MP Mly SS ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, คณะทำงานด้านสังคม, รายงานการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาจังหวัดภาคใต้ตอนล่างห้าจังหวัดด้านสังคม ในคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาและศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาจังหวัดภาคใต้ตอนล่างห้าจังหวัด (สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ให้เป็นแหล่งที่มีความก้าวหน้า อันเป็นความหวังใหม่ของชนในชาติ, ไม่บอกเลขหน้า ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม

รายงานฉบับนี้กล่าวถึง รายชื่อคณะทำงานด้านสังคมในคณะกรรมการ, รายชื่อที่ปรึกษา คณะทำงานด้านสังคม, แนวความคิดเชิงทฤษฎีทางสังคม, สภาพสังคมของจังหวัดภาคใต้ตอนล่างห้าจังหวัด, ผลการศึกษาทางด้านสังคม, สภาพปัญหาที่สำคัญทางด้านสังคม, แนวทางการแก้ไขปัญหาด้านสังคม, ภาคผนวก

MP Sem ANGN2520/1977, Keyes, Charles F., The Golden kninsula Culture and adaptation in Mainland Southeast Asia, Macmillan Publishing Co.,Inc. 370 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือเล่มนี้ในบทที่หนึ่งได้เขียนบรรยายลักษณะวัฒนธรรมดั้งเดิมในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และตอนแรกเริ่มประวัติศาสตร์ โดยยกตัวอย่างกลุ่มชาติพันธุ์เซมังในคาบสมุทรมลายู กลุ่มชาติพันธุ์จีนในประเทศพม่าตอนเหนือ และกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศพม่าและประเทศไทย

MP Sem ET 2467/1924, Graham, W.A., Siam, มี 2 vols., London, 385 หน้า มี Part II ใน Vol. I หน้า 102-176

หนังสือนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งการแบ่งกลุ่มและการเรียกชื่อกลุ่มในหนังสือนี้ไม่มีความเป็นปัจจุบัน เช่นเรียกว่ากลุ่ม Mon-Annam ซึ่งในปัจจุบันนี้เราเรียกว่า กลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก หรือกลุ่มมอญ-เขมร การจัดให้ชว่น้ำ และมาเลย์ไว้ในกลุ่ม Mon-Annam ก็ผิดพลาด เพราะชว่น้ำและมาเลย์ในปัจจุบันจัดเข้าตระกูลภาษาออสโตรเนเซียน นอกจากนี้ยังจัดเผ่าและเข้าไว้ในกลุ่มทิเบต-พม่า ซึ่งปัจจุบันนี้แยกเผ่า-เข้าออกมาต่างหาก อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่นการกล่าวถึงการสำรวจทำสำมะโนประชากรครั้งแรกในประเทศไทย ใน ค.ศ. 1909 การกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เขม็งในประเทศไทย ที่ใน ค.ศ. 1924 ยังมีอยู่มากถึงประมาณ 6,000 คน ที่ไชยา สงขลา และปัตตานี การกล่าวถึงประเพณีต่างๆ ที่น่าสนใจของชว่น้ำ ซึ่งในปัจจุบันนี้เราเรียกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อูรัก-ละว้าย การกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ประมาณไว้ถึง 1,000,000 คน บางครั้งหนังสือเล่มนี้ให้ชื่อเก่าของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นชื่อที่ไม่ใคร่พบในที่อื่น เช่นให้ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ที่จังหวัดน่านว่าเป็นพวก กะเจ (Kaché) ขมุ (Kamuk) ขะเม็ด (Kamet) ละเม็ด (Lamet) ข่าบิต (Ka Bit) ข่าฮอก (Ka Hok) และปัย (Pai) เป็นต้น ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์กะเจและข่าบิตนี้ปัจจุบันเราไม่พบแล้ว หนังสือนี้มีภาพประกอบมาก เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Sem ET 2500/1957, ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง, Thailand Past and Present, published by the Publicity Committee Ninth Pacific Science Congress, Bangkok, B.E. 2500, 193 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือนี้แบ่งแหล่งที่มาของความรู้ที่ได้มาจากหน่วยราชการไทยหน่วยต่างๆ แบ่งเป็น 22 บท ในบทที่สี่ (หน้า 19-30) ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยมีกล่าวถึงกลุ่มเนกริโต อันได้แก่พวกเซม็ง และกล่าวว่าพวกเซม็งที่อยู่ในพรมแดนไทย เรียกว่าตองกา (Tonga) หรือมอส (Mos) กล่าวถึงพวกเซม็งในประเทศไทยว่าอยู่ตามภูเขาในจังหวัดปัตตานี และนครศรีธรรมราช กล่าวว่าพวกนี้ไม่ตั้งบ้านเรือน มีความเป็นอยู่แบบเร่ร่อน มีอาวุธประจำกายคือลูกดอกอาบยาพิษ

หนังสือนี้ได้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเนเซียน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มมาเลย์ และกลุ่มชว่น้ำ ได้พูดถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลมอญ-เขมร นอกจากยังกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาที่ยังไม่จัดเข้าตระกูลภาษาอะไร เช่น เผ่า เย้า กะเหรี่ยง ข่าถิ่น และผิทองเหลือง ข้อมูลในหนังสือนี้ค่อนข้างเก่า ปัจจุบันนี้เราทราบแล้วว่าภาษาข่าถิ่น เป็นภาษาเดียวกับภาษาละว้าเป็นอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมร และภาษาผิทองเหลืองนั้นคือ ภาษามราฐี ซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษามอญ-เขมรอีกเช่นกัน ไม่มีบรรณานุกรม

MP Sve ANGN 2449/1906, Skeat, Walter William and Charles Otto Blagden, Pagan Races of the Malay Peninsula, London, Macmillan and Co.Ltd., in two volumes, volume one 724 pages, volume two 855 pages มีภาพประกอบ

หนังสือนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในคาบสมุทรมลายูอย่างละเอียด นับเป็นความพยายามแรกๆ ที่จะกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เล็กๆ ที่ยังไม่เป็นที่รู้จักในเวลานั้น (ค.ศ. 1906) อย่างเป็นระบบ มีบางกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีในประเทศไทยด้วย เช่น ซาไก-เซมัง

MP Sve ANGN 2478/1935, Kennedy, Raymond, The Ethnology of the Greater Sunda Islands
Ph.D. Dissertation, Yale University

MP Sve ED 2530/1987, Department of Non-Formal Deducation Ministry of Education.
Thailand's Experiences in the Promotion of Literacy.

MP Sve ET 2535/1992, อมรา พงศาพิชญ์. "กลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียอาคเนย์". เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 7
ฉบับที่ 1 หน้า 50-61

บทความนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์หลักหรือชนกลุ่มใหญ่และกลุ่มชาติพันธุ์ย่อย หรือชนกลุ่มน้อยในเอเชียอาคเนย์ โดยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ผู้เขียนนำเสนอวิธีการแบ่งกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็นชนกลุ่มดั้งเดิม ได้แก่ กลุ่มเร่ร่อน กลุ่มตั้งถิ่นฐานกึ่งถาวร กลุ่มรัฐประเทศ และกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาพร้อมๆ กัน หรือหลังการแพร่กระจายของวัฒนธรรมหลัก เช่น คนจีน และคนอินเดีย บทความนี้ได้กล่าวถึงสภาพภูมิศาสตร์ของเอเชียอาคเนย์และการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิม กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมแบ่งเป็นกลุ่มเร่ร่อน ได้แก่ ผีตองเหลือง (ในไทยและลาว) ซามัง ซาไก (ในไทยและมาเลเซีย) และกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานกึ่งถาวร ได้แก่ กลุ่มชาวเขาบนแผ่นดินใหญ่ เช่น คะถิ่น (ในพม่า) ฉาน กะเหรี่ยง กะโร ชิน นากะ ฯ ในประเทศไทยมีกลุ่มฮ่อ แม้ว เย้า ซึ่งเป็นกลุ่มจีน และลีซอ มูเซอร์ อีก้อ เป็นกลุ่มทิเบต กลุ่มชาในลาวไทย เวียดนาม และกลุ่มไทดำ ไทแดง ไทขาว ฯ ส่วนกลุ่มชาวเขาบนเกาะอยู่ในเขตมาเลเซียและอินโดนีเซีย เช่น อินัน ดายัต ดุซุน ฯ ส่วนกลุ่มชาติพันธุ์รัฐประเทศ ได้แก่ อาณาจักรพุนาน จาม เจนละ สุโขทัย ทวารวดี ศรีวิชัย ฯ สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาอยู่ในเอเชียอาคเนย์ หลังการแพร่กระจายของวัฒนธรรมหลัก ได้แก่ กลุ่มชาวจีน อินเดีย เป็นต้น

MP Sve HL 2540/1997, สมบูรณ์ เกียรตินันท์ และกัมมมาล กุมารปาว่า. รายงานการวิจัยเรื่อง
ปัญหาสุขภาพอนามัยของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย

รายงานผลการวิจัยฉบับนี้ศึกษาปัญหาสุขภาพของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องและการให้บริการและการส่งเสริมสุขภาพ เช่น ปัญหาสุขภาพอนามัยและโรคที่เกิดจากการอพยพโยกย้าย โรคที่เกิดจากความสูงของที่อยู่อาศัย โรคทางพันธุกรรม โรคที่เกิดจากความเชื่อ โรคที่เกิดจากสุขภาพสิ่งแวดล้อม ปัญหาโภชนาการ ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาสุขภาพจิต สุขภาพฟัน ปัญหาอนามัยแม่และเด็กและการวางแผนครอบครัว การให้บริการ และการส่งเสริมสุขภาพ ผู้วิจัยได้พบว่าการศึกษาและการดำเนินงานที่ผ่านมามีลักษณะต่างคนต่างทำ บางงานขาดความต่อเนื่องยากแก่การติดตามประเมินผล การรวบรวมงานไม่แยกชาวเขาแต่ละเผ่าและชนกลุ่มน้อย

ต่างๆ ไว้ชัดเจน และไม่ครอบคลุมทั่วถึงทั้งหมด ข้อมูลไม่ค่อยครบถ้วน การสำรวจปัญหามักได้มาจากการใช้แบบสอบถามเร่งด่วน มีใช้การเจ็บป่วยจริงที่ตรวจได้ มีข้อเสนอแนะให้มีการศึกษาติดตามโดยใกล้ชิด และศึกษาดำเนินการแบบองค์รวมเพราะมีปัญหาทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ สังคม ประเพณี วัฒนธรรม ปัจจัยแวดล้อม และอื่นๆ มีการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เป็นต้น

MP Sve LC 2506/1963, United States Information Agency Research and Reference Service, Communication Fact Book Thailand, โรเนียว, เย็บเล่ม, 48 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

กล่าวถึงการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ในสังคมไทย กล่าวถึงหนังสือพิมพ์ วารสาร ห้องสมุด วิทยุ และโทรทัศน์ กล่าวถึงชนกลุ่มน้อยที่สำคัญคือ กลุ่มจีน, กลุ่มมาเลย์ กลุ่มญวน และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเขาเผ่าต่างๆ

MP Sve SS 2541/1998, พรชัย ดำนิลวิวัฒน์. รายงานการวิจัยเรื่อง สิทธิของชนกลุ่มน้อยในกฎหมายระหว่างประเทศ. โครงการวิจัยประเมินสถานะภาพองค์ความรู้เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

รายงานการวิจัยนี้ศึกษาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในแง่ความหมายของชนกลุ่มน้อย กำหนดโดยศาลประจำยุติธรรมระหว่างประเทศว่าเป็นพลเมืองที่มีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับชนกลุ่มใหญ่ แต่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมเป็นสำคัญ ในภาพรวมชนกลุ่มน้อยอาจแตกต่างกันในด้านเชื้อชาติ (ลักษณะทางกายภาพและบรรพบุรุษ) เผ่าพันธุ์ (ethnicity) คือมีวิถีการดำเนินชีวิตร่วมกัน ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี อุดมการณ์ทางการเมือง ได้กล่าวถึงสิทธิทั่วไปที่ชนกลุ่มน้อยจะพึงได้รับตามกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น สิทธิที่จะดำรงตนอยู่ (right to existence) สิทธิที่จะดำรงรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่มชน (right to identity) สิทธิที่จะไม่ได้รับการเลือกปฏิบัติ (right not to be discriminated against) นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัญหากฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่น การให้สัญชาติไทย ความหมายที่ชัดเจนของคำว่า "ชนกลุ่มน้อย" สิทธิในการที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ การนับถือศาสนา สิทธิที่จะถือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการรับพันธุกรรมตามที่ปรากฏในอนุสัญญาต่างๆ และบทบาทของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาชนกลุ่มน้อย ซึ่งเจ้าหน้าที่และหน่วยงานของรัฐ พึงมี เช่น จัดสำนักความตั้งใจจริงในการแก้ไข วิสัยทัศน์ในการวางแผนการแก้ไขที่เป็นระบบ และการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างส่วนราชการต่างๆ และที่สำคัญที่ประชาชนทั่วไปให้ความสนใจ ต่อปัญหานี้และร่วมมือกันแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์และความสามัคคีภายในประเทศ

MP Sve SS 2541/1998, พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. รายงานการวิจัยเรื่อง สถานภาพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. โครงการวิจัยประเมินสถานะภาพองค์ความรู้เรื่อง สถานภาพและการ

ดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

รายงานการวิจัยฉบับนี้ศึกษาสถานภาพทางกฎหมายของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย โดยได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของชนกลุ่มน้อย การปฏิบัติของรัฐและความด้อยสิทธิ ข้อเท็จจริงที่กฎหมายของรัฐสมัยใหม่ใช้ในการจำแนกสถานภาพบุคคล การเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ “ชนกลุ่มน้อย” ในประเทศไทย การจำแนกประเภทของ “ชนกลุ่มน้อย” ตามทะเบียนของทางราชการไทย การกำหนดสถานภาพในทางกฎหมายของชนกลุ่มน้อยโดยสัญญาชาติ ความเป็นไปได้ทางกฎหมายที่ชนกลุ่มน้อยจะได้สัญชาติไทย อุปสรรคที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยไม่มีสัญชาติไทย ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐเจ้าของดินแดนและชนกลุ่มน้อยที่ไม่มีสัญชาติไทย การกำหนดสถานภาพในทางกฎหมายของชนกลุ่มน้อยโดยภูมิลาเนา สิทธิของชนกลุ่มน้อยที่จะอยู่ในประเทศไทยในลักษณะถาวร เงื่อนไขในการล่าชนกลุ่มน้อยออกจากประเทศไทย นโยบายในการผสมกลมกลืน เป็นต้น

MP Urk ANGN 2525/1982, เจริญ จรัสจัด, “อุรัก ลาไว้อย วิญญานอิสระแห่งท้องทะเล” อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 22 ฉบับที่ 8

MP Urk ANGN 2539/1996, วิชิตี ไกรเทพ, “เรื่องจากหมู่บ้าน งานลอยเรือชาวเล (ก่อนจะถูกลอยแพ) เกาะสิเหร่ ภูเก็ต” ในวารสารแลใต้, 33, ธันวาคม 2539 หน้า 3-6

บทความนี้กล่าวถึงชาวเลที่เกาะสิเหร่ที่เรียกตนเองว่าอุรักลาไว้อย กล่าวถึงภาษา การลอยเรือปลากุ้ง วรrongแรง และการเปลี่ยนแปลงที่อาจจะเกิดขึ้นเพราะผลกระทบจากโครงการทำเรื่อน้ำลึก

MP Urk ANTR 2467/1924, Graham, W.A., Siam, มี 2 vols., London, 385 หน้า มี Part II ใน Vol. I หน้า 102-176

หนังสือนี้กล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศไทย ซึ่งการแบ่งกลุ่มและการเรียกชื่อกลุ่มในหนังสือนี้ไม่มีความเป็นปัจจุบัน เช่นเรียกว่ากลุ่ม Mon-Annam ซึ่งในปัจจุบันนี้เราเรียกว่า กลุ่มตระกูลภาษาออสโตรเอเชียติก หรือกลุ่มมอญ-เขมร การจัดให้ชาวน้ำ และมาเลย์ไว้ในกลุ่ม Mon-Annam ก็ผิดพลาด เพราะชาวน้ำและมาเลย์ในปัจจุบันจัดเข้าตระกูลภาษาออสโตรเนเซียน นอกจากนี้ยังจัดเผ่าและเย้าไว้ในกลุ่มทิเบต-พม่า ซึ่งปัจจุบันนี้แยกเผ่า-เย้าออกมาต่างหาก อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจหลายอย่าง เช่นการกล่าวถึงการสำรวจทำสัมมะโนประชากรครั้งแรกในประเทศไทย ใน ค.ศ. 1909 การกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์เซม้งในประเทศไทยที่ใน ค.ศ. 1924 ยังมีอยู่มากถึงประมาณ 6,000 คน ที่ไชยา สงขลา และปัตตานี การกล่าวถึงประเพณีต่างๆ ที่น่าสนใจของชาวน้ำ ซึ่งในปัจจุบันนี้เราเรียกว่ากลุ่มชาติพันธุ์อุรัก-ละไว้อย การกล่าวถึงกลุ่มชาติพันธุ์มาเลย์ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ประมาณไว้ถึง 1,000,000 คน บางครั้งหนังสือเล่มนี้ให้ชื่อเก่าของกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งเป็นชื่อที่ไม่ใครพบในที่อื่น เช่นให้ชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลออสโตรเอเชียติก ที่จังหวัดน่านว่าเป็นพวก กะเจ้ (Kaché) ขมุ (Kamuk) ขะเม็ต (Kamet) ละเม็ต (Lamet) ข่าบิต (Ka Bit)

ข้าฮอก (Ka Hok) และปัย (Pai) เป็นต้น ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์กะเจ๋ และข้าปิตนี้ปัจจุบันเราไม่พบแล้ว หนังสือนี้มีภาพประกอบมาก เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

MP Urk LC 2522/1979, Amon Saengmani, Phonology of the Urak Lawoi' Language : Adang Island, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) เสนอต่อศูนย์ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ (ต่อมาเป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 155 หน้า, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ
วิทยานิพนธ์เรื่องนี้ศึกษาระบบเสียงภาษาอุรักละไว้ยที่เกาะอาดัง จังหวัดสตูล พรรณนาทำนองเสียง ระบบคำ พยางค์ หน่วยเสียง มีค่า 100 ค่าตามบัญญัติคำของ Swadesh เปรียบเทียบระหว่างภาษาอุรักละไว้ย และภาษามลายูมาตรฐานแปลเป็นภาษาอังกฤษ มีภาคผนวกคำภาษาอุรักละไว้ยแปลเป็นภาษาอังกฤษ ประมาณ 1,500 คำ

MP Urk LC 2528/1985, Hogan, David W., Basic Structures of the Urak Lawoi' Language and Their Functions, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เสนอต่อ The Pacific College of Graduate Studies and the William Carey International University, 146 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ
วิทยานิพนธ์เล่มนี้พรรณนาระบบเสียง ระบบคำ และระบบไวยากรณ์ภาษาอุรักละไว้ยจนถึงระดับวลี ใช้ข้อมูลภาษาอุรักละไว้ยที่ตำบลเกาะลิเฮอร์ จังหวัดภูเก็ตเป็นข้อมูลจากข้อความ (texts) ภาษาอุรักละไว้ย จำนวน 46 เรื่อง

MP Urk LC 2529/1986, Amon Thavisak, "Urak Lawoi' Vowel Formant Frequencies", วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 หน้า 117-121
บทความนี้ศึกษาภาษาอุรัก ละไว้ย สำเนียงเกาะลิเฮอร์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ศึกษาหน่วยเสียงสระด้วยเครื่องมือ Sound Spectrograms

บรรณานุกรม

- Amon Saengmani. 2522/1979, Phonology of the Urak Lawoi' Language : Adang Island, วิทยาลัยศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) เสนอต่อศูนย์ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ (ต่อมาเป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 155 หน้า, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Urk LC)
- Amon Thavisak. 2529/1986, "Urak Lawoi' Vowel Formant Frequencies", วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 หน้า 117-121 (MP Urk LC)
- Amporn Mana. 2522/1979, The Acquisition of Thai by Malay Speaking Children, วิทยาลัยศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) เสนอต่อศูนย์ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ (ต่อมาเป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 155 หน้า, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)
- Anan Tipayarat. 2528/1985, "The perceptions of Pattani Elementary School Principals Toward the Professional Competencies in Community Education for Pattani Elementary School Teachers for Community Development Through Elementary Schools.", Ph.D Dissertation, The Faculty of the Graduate School, University of Missouri-Columbia, 193 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)
- Anat Wonggositkul. 2528/1985, Word Classes in Pattani Malay, วิทยาลัยศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 161 หน้า, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)
- Blanchard, Wendell. 2509/1966, Thailand its people its society its culture, Human Relations Area Files Press, New Haven, 526 หน้า มีแผนที่ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN, AA Sve ET)
- Boonsanong Punyodyana. 2517/1974, "Minority Groups and Minority Class : The Oppressed and Oppresser in Thai Social Structure", paper from the Conference on the Majority-Minority Situation in Southeast Asia, Manila, Philippines, May 8-10, 1974, บทความ โรเนียว เย็บเล่ม, 26 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANOT, AA Sve ANOT)
- Braly, Rochelle. 2510/1967, "The Muslim South", วารสาร Sawaddee, August, 1967 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)

- Chaem Chunya. 2516/1973, "Sea Tribes of Phuket cling to tradition". Bangkok Post, หน้า 13, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Ch1 ANGN)
- Chang, Chi Jen. 2499/1956, The Minority Groups of Yunnan and Chinese Political Expansion into Southeast Asia, Ph.D. dissertation, University of Michigan, 1956, 198 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีแผนที่ และภาคผนวก (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN)
- Chaveewan Vannaprasert, Perayot Rahimmula, Manop Jittpoosa (Translated from Thai into English by Prachitr Mahahing and Khate Ratanajarana. 2529/1986, The Traditions Influencing the Social Integration Between the Thai Buddhists and the Thai Muslims, Faculty of Humanities and Social Sciences and Center for Southern Thailand Studies, Prince of Songkla University, Pattani, Thailand, เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม, 215 หน้า มีบรรณานุกรมและประวัติผู้แต่ง แผนที่ และตาราง (MP Mly ANTR)
- Chavivun Prachuabmoh. 2529/1986, "The Role of Religion and Economics in Decision Making: The case of Thai/Malay Women". หน้า 295-316, in Anuson Walter Vella edited by Ronald D. Renard, 1986, Published by the Walter F. Vella Fund, Payap University, Chiangmai Thailand (MP Mly ANBL, MP Mly EC)
- Court, Christopher. 2514/1971, "A Fleeting Encounter with the Moken (The Sea Gypsies) in Southern Thailand: Some Linguistic and General Notes". Journal of the Siam Society, หน้า 83-95 (MP Mkn LC)
- Court, Christopher. 2518/1975, "The Segmental and Suprasegmental Representation of Malay Loanwords in Satun Thai: A Description with Historical Remarks". บทความลงใน Studies in Tai Linguistics in Honor of William J. Gedney, โดยมี Jimmy G. Harris และ James R. Chamberlain เป็นบรรณาธิการ, Central Institute of English Language, Office of States Universities, Bangkok, AP Allied Printers, หน้า 67-88 (MP Mly LC)
- Cultural Information Analysis Center (CINFAC), Center for Research in Social Systems (CRESS). 2513/1970, Ethnographic Study Series : Minority Groups in Thailand. Washington, D.C. : Staff for Military Operations, Department of the Army. 1135 pages (AAA ANGN, ST Ak1 ANGN, ST Ch1 ANGN, ST Ch9 ANGN, ST Hm1

ANGN, ST Kr1 ANGN, ST Lh1 ANGN, ST Lsu ANGN, ST Sve ANGN, ST Yao ANGN)

David N. Hogan. 2515/1972, "Men of the Sea : Coastal Tribes Thailand's west coast",
Journal of the Siam Society Vol.60 Part 1. (MP Chl ANGN)

Department of Non-Formal Deducation Ministry of Education. Thailand's Experiences in the
Promotion of Literacy. 2530/1987, (AA Sve ED, MP Sve ED)

Embree, John F. and William L. Thomas, Jr. 2493/1950, Ethnic Groups of Northern
Southeast Asia, โรเนียวเย็บเล่ม, 175 หน้า, มีดรรชนีชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ และมีบรรณานุกรม
เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN)

Farouk, Omar. 2527/1984, "The historical and transnational dimensions of Malay-Muslim
separatism in Southern Thailand" ในหนังสือชื่อ Armed Separatism in Southeast Asia
edited by Lim Joo-Jock และ Vani S., Issues in Southeast Asian Security, Regional
Strategic Studies Programme, Institute of Southeast Asian Studies Singapore, 269
หน้า บทความนี้อยู่ในหน้า 234-257 มีบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)

Fraser, Jr. Thomas M. 2503/1960, Rusembilan : A Malay Fishing Village in Southern
Thailand, Cornell University Press, Ithaca, New York, 281 หน้า (MP Mly ANGN)

Fraser, Jr., Thomas M. 2509/1966, Fishermen of South Thailand The Malay Villagers, Holt,
Rinehart and Winston, INC., Case Studies in Cultural Anthropology, General editors
George and Lonise Spindler Stanford University, 110 หน้า มีภาพประกอบ มีอภิธานศัพท์
และบรรณานุกรมเลือกสรร (MP Mly ANGN)

Frey, Hubert. 2509/1966, "Southern Stirs" ในวารสาร Far Eastern Economic Review, volume
LIV Number 2, October 13, 1966, หน้า 58 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ANOT)

Futchs, Mariya Johanna. 2513/1970, "A Comparative Study of Thai and Filipino Muslims",
Thesis Master of ARTS (International Studies), The American University,
Washington.D.C., 87 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)

Gowing, Peter G. 2528/1985, "Moros and Khaek : The Position of Muslim Minorities in the
Philippines and Thailand" ในหนังสือชื่อ Readings on Islam in Southeast Asia ซึ่งมี
Ahmad Ibrahim, Sharon Siddique, Yasmin Hussain (compilers), Institute of

- Southeast Asian Studies, 407 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ บทความนี้อยู่ในหน้า 180-192 (MP Mly SS)
- Graham, A.W. 2455/1912, Siam : A Handbook of Practical, Commercial, and Political Information London, Alexander Moring, Limited, 1912, 637 หน้า มีภาพประกอบ แผนที่ บรรณานุกรม และดรรชนี เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ET, AA Sve ET)
- Graham, W.A. 2467/1924, Siam, มี 2 vols., London, 385 หน้า มี Part II ใน Vol. I หน้า 102-176 (MP Mly PP, MP Sem ET, MP Urk ANTR, AA Sve ET)
- Hanna, Willard A. 2508/1965, "Peninsular Thailand Part II: The Border Provinces" American Universities Field Staff Report Service, Southeast Asia Series, Vol.XIII No.23 (Thailand), 6 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)
- Hanna, Willard A. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, "Peninsular Thailand Part I: The Dim Past" จุลสาร American Universities Field Staff Report Service, Southeast Asia Series vol. XIII, No. 22 (Thailand) หน้า 1-16, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีบรรณานุกรมเพียง 2 เล่ม (MP Mly HT)
- Harris, George L. และคนอื่นๆ. 2509/1966, Area Handbook for Thailand, Superintendent of Documents, U.S. Government Printing Office, 527 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN)
- Hewisen, Kevin. 2529/1986, "Thailand's Malay-Muslims: The deep South" ในวารสาร Inside Asia, July-August 1986, หน้า 30-32 (MP Mly ANGN)
- Hogan, David W. 2515/1972, "Men of the Sea : Coastal Tribes of South Thailand's West Coast" Journal of the Siam Society, January 1972, หน้า 205-235 (MP Mkn ET, MP Mkn ANGN)
- Hogan, David W. 2528/1985, Basic Structures of the Urak Lawoi? Language and Their Functions, วิทยาลัยศิลปศาสตรมหาบัณฑิต เสนอต่อ The Pacific College of Graduate Studies and the William Carey International University, 146 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Urk LC)
- Hunter, Guy. 2509/1966, South-East Asia : Race, Culture & Nation, Oxford University press, 191 หน้า, มีบรรณานุกรมและดรรชนี เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve LC, AA Sve LC, AA Sve MI)

Jirawan Chomsomboon. 2511/1968, "The Changing Look of Islam in Thailand, Bangkok Post 17 March 1968 (MP Mly HT)

Kanniga Sachakul. 2527/1984, "Education as a Means for National Integration : Historical and Comparative Study of Chinese and Muslim Assimilation in Thailand" Ph.D. dissertation, University of Michigan, 317 หน้า มีตารางและแผนที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)

Kennedy, Raymond. 2478/1935, The Ethnology of the Greater Sunda Islands Ph.D. Dissertation, Yale University (MP Sve ANGN)

Kenneth Perry Landon. 2482/1939, Siam in Transition A Brief Survey of Cultural Trends in the Five Year Since the Revolution of 1932, 1939, University of Chicago Press, also Greenwood Press New York 1968, 328 หน้า เป็นภาษาอังกฤษ มีบรรณานุกรม, ภาคผนวก, ดรรชนี เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ANGN)

Keyes, Charles F. 2520/1977, The Golden kninsula Culture and adaptation in Mainland Southeast Asia, Macmillan Publishing Co.,Inc. 370 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีบรรณานุกรม ดรรชนี และภาคผนวก (MP Sem ANGN, TH Sve ANGN)

Kochapum Na Taksin. 2523/1980, "Thai Politics Through Southern Eyes", Southeast Asia Chronicle, Issue No.69, January-February 1980, หน้า 21-27 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)

Kunstadter, Peter. 2510/1967, Southeast Asia Tribes, Minorities and Nations, Princeton Center of International Studies, 1967, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีบรรณานุกรม มีภาพประกอบมาก และมีตารางแสดงจำนวนประชากรต่างๆ (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN, AA Lwa ANTR)

Kunstadter, Peter. 2513/1970, "Integration and Assimilation of Minorities in Mae Hongson Province", Paper prepared for Asian Studies Association Meeting, 3 April, 1970, San Francisco, California, โรเนียว เย็บเล่ม, 16 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AA Sve ANOT, AAA Sve ANOT)

Ladd, Thomas M. 2528/1985, "Cultural Factors Affecting the Rural Development Interface of Thai Bureaucrats and Thai Muslim Villagers" วารสาร Contemporary Southeast Asia

Vol.7 No.1 June 1985, หน้า 1-12 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ANOT)

Lebar, Frank M. 2507/1964, Gerald C. Hickey and John K. Musgrave, Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia, Human Relations Area Files Press, New Haven, Connecticut, 288 หน้า มีดรรชนี บรรณานุกรมและแผนที่ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANGN)

Lebar, Frank M. 2509/1966, "The Ethnography of Mainland Southeast Asia : A Bibliographic Survey", Behavior Science Notes, 1, 1966, หน้า 14-40 (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN)

Lebar, Hickey and Musgrave (eds.). 2507/1964, Ethnic Groups of Mainland Southeast Asia New Haven: Human Relations Area Files Press. (AAA ANGN)

MacMichael, David C. 2511/1968, "Analysis of the Present Situation in South Thailand in Relation to the Internal Security of Thailand" Stanford Research Institute, Bangkok, Thailand (MP Mly ANOT)

Madmarn, Hasan. 2533/1990, "Traditional Muslim Institutions in Southern Thailand : A Critical Study of Islamic Education and Arabic Influence in the *Pondok* and *Madrasah* Systems of Pattani", Ph.D dissertation, University of Utah, 313 หน้า (MP Mly ED)

Mcbeth, John and K. Das. 2523/1980, "A frontier of fear and factions", Far Eastern Economic Review, June 20, 1980, หน้า 16-22 มีต่อหน้า 51 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ANOT)

McKinnon, John & Wanat Bhruksasri (editors). 2526/1983, Highlanders of Thailand, Oxford University Press, 1983, 358 หน้า มีบรรณานุกรมและดรรชนี เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN)

Moore, Frank J. 2517/1974, Thailand : its people, its society, its culture, HRAF Press, New Haven 607 หน้า มีบรรณานุกรมและดรรชนี (MP Mly ANGN)

Nantawan Haemindra. 2519/1976, "The Problem of the Thai-Muslims in the Four Southern Provinces of Thailand (Part One)", Journal of Southeast Asian Studies, vol 7, No.2, September 1976, หน้า 197-225 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)

- Nantawan Haemindra. 2521/1978, "The Problem of the Thai-Muslims in the Four Southern Provinces of Thailand (Part Two)", *Journal of Southeast Asian Studies*, March 1978, หน้า 85-105 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)
- Narong Kongchatree. 2522/1979, Thai-Malay Bilingualism, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) เสนอต่อศูนย์ศึกษาภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ (ต่อมาเป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 106 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)
- Noi Chandumpai. 2530/1987, "The Muslims Situation in the Southern Thailand", บทความเสนอในที่ประชุม International Conference on Thai Studies, The Australian National University, Canberra, 3-6 July, 1987 บทความถ่ายทอดเอกสาร เย็บเล่ม 25 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ANOT)
- Panomporn Anurugsa. 2527/1984, Political Integration Policy in Thailand : the case of the Malay Muslim Minority, Ph.D dissertation, U. of Texas at Austin, 516 หน้า (MP Mly SS)
- Pataya Saihoo. 2506/1963, The Hill Tribes of Northern Thailand, Chulalongkorn University. (AAA Sve)
- Pataya Saihoo. 2517/1974, Social Organization of an Inland Malay Village Community in Southern Thailand, Ph.D. Thesis, the University of Oxford, 1974, 590 หน้า (2 volumes) เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly SS)
- Pensiri Swastham. 2525/1982, A Description of Moklen: A Malayo-Polynesian Language in Thailand, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 239 หน้า, มีแผนที่และภาคผนวก เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mkl LC)
- Prapai Ninlapan. 2536/1993, Expressives in Pattani Malay, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 136 หน้า, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)
- Rodulfo, A.M. 2513/1970, "Ethnic and Religious Minority in South-East Asia", *Pacific Community*, winter 1970, หน้า 1-16 (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN)

- Roop, Delagnel H. 2510/1967, "The Problem of Linguistic Diversity in Thailand : An approach to a solution", paper presented at the First Symposium on the Hill Tribes and Thailand, August 1967, โรเนียว เย็บเล่ม, 18 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve LC, AA Sve LC)
- Schrock, Joann L. และคนอื่นๆ. 2513/1970, Minority Groups in Thailand, Ethnographic Study Series, Department of the Army, Washington D.C., USA, February 1970, 1135 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีแผนที่มาก มีบรรณานุกรม ภาพประกอบและดรรชนี เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANGN, AA Lwa ANGN, AA Sve ANGN)
- Scupin, Raymond. 2521/1978, Thai Muslims in Bangkok : Islam and Modernization in a Buddhist Society, Ph.D dissertation, U. of California, Santa Barbara, 276 หน้า (MP Mly SS)
- Seidenfaden, Erik. 2510/1967, The Thai Peoples Book 1 The Origins and Habitats of the Thai peoples with a Sketch of their Material and Spiritual Culture, The Siam Society, Bangkok 1967, 162 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีภาพประกอบมาก (AAA Sve ANGN, AA Sve ANGN)
- Siriporn Nijdolruedee. 2529/1986, A Phonological of the Nakorn Si Thammarat Malay Dialect at Nakhian Sub-District, in Comparison with the Satun Malay and Pattani Malay Dialects, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 265 หน้า, มีแผนที่และภาคผนวก เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)
- Skeat, Walter William and Charles Otto Blagden. 2449/1906, Pagan Races of the Malay Peninsula, London, Macmillan and Co.Ltd., in two volumes, volume one 724 pages, volume two 855 pages มีภาพประกอบ (MP Sve ANGN)
- Smalley, William A. 2515/1972, "Problems in Writing Thailand Minority Languages in Thai Script" ในหนังสือชื่อ Tai Phonetics and Phonology, edited by Jimmy G. Harris and Richard B. Noss หน้า 131-136 (AAA Sve LC, AA Sve LC)
- Smith, Harvey H. และคนอื่นๆ. 2511/1968, U.S. Army Area Handbook for Thailand, 557 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANGN, AAA Sve LC, AA Sve ANGN, AA Sve LC)

- Soontaree Suvipakit. 2512/1969, "A pilot study of family health in Thai muslims communities in South Thailand", Report No.1, Yala project, National Research Council, August 1969, โรเนียว, เย็บเล่ม, 39 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HL)
- Standish, W.A. 2510/1967, "Malay Moslem Mixtures, South Thailand", Far Eastern Economic Review, July 6, 1967, หน้า 19-22 (MP Mly ANOT)
- Stifel, Laurence D. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, "The Growth of the Rubber Economy of Southern Thailand", เอกสารโรเนียว คณะเศรษฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, มีเชิงอรรถ, ภาคผนวก, 21 หน้า (MP Mly EC)
- Suhrke, Astri. 2516/1973, "The Thai-Muslim Border Provinces : Some National Security Aspects" ในหนังสือชื่อ Studies of Contemporary Thailand (Robert Ho & E.C. Chapman editors), Australian National University Canberra หน้า 295-311 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ANOT)
- Sukhuma-Vadee Khamhiran. 2523/1980, Aspects of Bilingualism in Two Malay-Speaking Communities in southern Thailand : A Pilot Study, A research project presented to the SEAMEO Regional Language Centre in partial fulfilment of the requirement for the award of the diploma in advanced study and research in the field of Applied Linguistics. Singapore 1980, โรเนียว เย็บเล่ม, 116 หน้า (MP Mly LC)
- Surin Pitsuwan. 2525/1982, "Islam and Malay Nationalism : A Case Study of the Malay-Muslims of Southern Thailand", Ph.D. dissertation, Harvard University, 297 หน้า (MP Mly ANOT)
- Surin Pitsuwan. 2525/1982, "Issues Affecting Border Security Between Malaysia and Thailand", Monograph Series No.4, Research Center, Faculty of Political Science, Thammasat University, 1982, โรเนียว, เย็บเล่ม, 47 หน้า, มีบรรณานุกรม, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly HT)
- Sunya Ratanakul, David Thomas and Suwilai Premsrirat (editors). 2528/1985, Southeast Asian Linguistic Studies presented to Andre-G.Haudricourt, Mahidol University, Bangkok, 1985, Printed by Parbpim Ltd. 587 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษและฝรั่งเศส (AAA Sve LC, AA Sve LC)

Sunya Ratanakul. 2520/1977, "Aspects of Linguistic Features in Minority Languages" โรเนียว 12 หน้า เป็นบทความเสนอในที่ประชุม The Regional Seminar on Language Education in Multilingual Societies : Its Challenges and Potentials, Singapore 18-22 April, 1977 (AAA Sve LC, AA Lwa LC, AA Sve LC)

Tasker, Rodney. 2525/1982, "The Borders of Suspicion", Far Eastern Economic Review, " October 1, 1982, หน้า 13-16'(MP Mly ANOT)

Thawika Raiwong. 2533/1990, A Phonological Study of Pathumthani Malay, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, มีภาคผนวก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)

Thieme, Jr., Alfred B. 2508/1965, Reconnaissance Study of South Thailand with Special Emphasis on the Four Southern Provinces of Satun, Pattani, Yala and Nara Thiwat, unclassified report of the USOM, 28 หน้า โรเนียว, เย็บเล่ม, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly EC)

Thompson, Virginia and Richard Adloff. 2497/1954, Minority Problems in Southeast Asia, New York/Russell & Russell, 1954, 295 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ET)

Tugby, E. and D.. 2516/1973, "Inter-Cultural Mediation in South Thailand" ในหนังสือชื่อ Studies of Contemporary Thailand (Robert Ho & E.C. Chapman editors), Australian National University Canberra หน้า 273-293 เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)

United States Information Agency Research and Reference Service. 2506/1963, Communication Fact Book Thailand, โรเนียว, เย็บเล่ม, 48 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AA Sve LC, MP Sve LC)

Uthai Dulyakasem. 2527/1984, "Muslim-Malay Separatism in southern Thailand: Factors underlying the political revolt" ใน Armed Separatism in Southeast Asia edited by Lim Joo-Jock และ Vani S., Issues in Southeast Asian Security, Regional Strategic Studies Programme, Institute of Southeast Asian Studies, Singapore, 269 หน้า บทความนี้อยู่ในหน้า 217-233, มีบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ANOT)

Uthai Dulyakasem, 2524/1981, "Education and Ethnic Nationalism : A Study of the Muslim-Malays in Southern Siam", Ph.D dissertation, U. of Stanford, 270 หน้า (MP Mly ED)

- Veena Chantanakomes. 2523/1980, A Description of Moken : A Malayo-Polynesian Language, วิทยาลัยศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์), สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทและบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 280 หน้า + 33 หน้า, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ มีภาคผนวก (MP Mkn LC)
- Waemaji Paramal. 2534/1991, Long Consonants in Pattani Malay : The Result of Word and Phrase Shortening, วิทยาลัยศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทและบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 196 หน้า มีแผนที่, ภาพจากเครื่อง Sound Spectograph, ภาพประกอบ และภาคผนวก เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly LC)
- Walker, Anthony R. 2526/1983, "In Mountain and Ulu : A Comparative History of Development Strategies for Ethnic Minority Peoples in Thailand and Malaysia", วารสาร Contemporary Southeast Asia Vol.4, No.4, March 1983 หน้า 451-485 (AAA Sve ANOT, AA Sve ANOT)
- Wanni Wibulswasdi Anderson. 2530/1987, "Friendship, Social and Economic Networks among Thai Muslim Adolescents" บทความเสนอในที่ประชุม International Conference on Thai Studies, The Australian National University, canberra, 3-6 July 1987 ลงพิมพ์ใน Volume 3, Part two compiled by Ann Buller, หน้า 191-196 (MP Mly ANOT)
- White, Walter G. 2465/1922, The Sea Gypsies of Malaya, London, Seeley, Service (MP Chl ANGN)
- Yenchius, Mildred M. 2509/1966, Bibliography on Minority Groups in Southeast Asia, the Department of Army, The United States., 43 หน้า เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve BB, AA Sve BB)
- Young, Gordon. 2504/1961, The Hill Tribes of Northern Thailand, ฉบับพิมพ์ครั้งแรก 1961 โดยความอนุเคราะห์ของรัฐบาลไทยและรัฐบาลอเมริกัน ต่อมาได้พิมพ์อีกหลายครั้งโดยสยามสมาคม ฉบับพิมพ์ครั้งที่ห้า ค.ศ. 1974, 96 หน้า มีภาพประกอบ เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA Sve ANGN)
- Young, Oliver Gordon. 2504/1961, The Hilltribes of Northern Thailand (A Socio-Ethnological Report) Prepared Under the Auspices of the Government of Thailand and the Cooperation of the United States Operations Mission to Thailand, 120 หน้า มีตาราง

และภาพประกอบมาก, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ (AAA ANGN, AAA Sve ANGN, AA Kmu ANGN, AA Lwa ANGN, AA Mrb ANGN, AA Sve ANGN)

กนก (อัญสกุล) ชูลักษณ์. 2521/1978, "พิชิตล่อยเรือของชาวเลที่เกาะลิหะห์" ในหนังสือ ผังทะเลตะวันตก
ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูภูเก็ต จัดพิมพ์ในโอกาส
"นิทรรศการชีวิตไทยฝั่งทะเลตะวันตก" ครั้งที่สอง 10-14 พฤศจิกายน 2521, หน้า 86-92 (MP
Mkn ANTR)

กนก ชูลักษณ์. 2522/1979, "พิชิตล่อยเรือ" ใน ประเพณีเกาะภูเก็ต วิทยาลัยครูภูเก็ต หน้า 91-96 อัดสำเนา
(MP Chl ANTR)

กมลรัตน์ คนองเดช. 2538/1995, "ผลของการฝึกเลียนแบบที่มีต่อการออกเสียงของเด็กสองภาษาระดับ
อนุบาล ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา
การศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 234 หน้า (MP Mly LC)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2529/1986, จริยธรรม หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา ระดับประถม
ศึกษา 61 หน้า มีภาพประกอบ (MP Mly ANBL)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2529/1986, ชุมชนของอัปดุลหะลิ้ม หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา
ระดับประถมศึกษา 21 หน้า มีภาพประกอบ (MP Mly ANGN)

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. 2529/1986, ศาสนประวัติ หนังสืออ่านเพิ่มเติมอิสลามศึกษา ระดับ
ประถมศึกษา 50 หน้า มีภาพประกอบ (MP Mly ANBL)

กรรณิการ์ จุฑามาศ สุมาลี. 2528/1985, ซาวะวาในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2445-2492 วิทยานิพนธ์อักษร
ศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 184 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย
(MP Jav MI)

กองประสานราชการ กรมมหาดไทย. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, ภาษาถิ่นของสี่จังหวัดภาคใต้, เอกสารอันดับที่ 6,
23 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly LC)

กัมภณท์ จุนโท. 2535/1992, "การปฏิบัติงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรง
เรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัย เขตการศึกษา 2", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 229 หน้า (MP Mly ED)

กัลยา ชูโชติ. 2527/1984, โครงสร้างวากยสัมพันธ์ภาษามาลายูท้องถิ่นสตูล, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร
มหาบัณฑิต (ภาษาศาสตร์) สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท และบัณฑิตวิทยาลัย

- มหาวิทยาลัยมหิดล, 232 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly LC)
- กิตติภูมิ วิเศษศักดิ์. 2534/1991, กระบวนการพัฒนาและดำรงเอกลักษณ์การแต่งกายแบบอิสลามของนักศึกษาสตรีมุสลิมในมหาวิทยาลัยส่วนกลาง วิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามหลักสูตรสังคมวิทยามหาบัณฑิต 207 หน้า (MP Mly ANBL)
- เกษมสุข เฉลียวศักดิ์. 2521/1978, "ความเชื่อของบิดามารดาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูและความกลัวของเด็กก่อนวัยเรียนใน 4 จังหวัดภาคใต้" วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 65 หน้า, มีภาคผนวก (MP Mly ANOT)
- โกวิทย์ ภิรมย์วงศ์ (ร.ต.อ.). 2522/1979, "การศึกษาเรื่องความรู้ หัตถ์คดีและการปฏิบัติในการวางแผนครอบครัวของสตรีผู้นับถือศาสนาอิสลาม (ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี)" วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 155 หน้า (MP Mly PP)
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2515/1972, ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, กรุงเทพฯ แพร่พิทยา, 356 หน้า (AA Vnm ANOT, MP Mly ANOT)
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2519/1976, ไทยมุสลิม สำนักพิมพ์แพร่พิทยา กรุงเทพฯ 530 หน้า (MP Mly SS)
- ขจัดภัย บุรุษพัฒน์. 2526/1983, ชนกลุ่มน้อยในไทยกับความมั่นคงของชาติ, สำนักพิมพ์แพร่-พิทยา, 315 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย (AAA Sve ANOT, AA Sve ANOT)
- เขต รัตนะจรณะ, เต็มดวง เศวตจินดา, ระวีวรรณ ชุ่มพฤกษ์ และกุศล นาคะชาติ. 2537/1994, เรือนไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้, สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 143 หน้า, มีภาพประกอบ (MP Mly ANTN)
- เขมชาติ เทพไชย. 2526/1983, "ชาวเล: รายงานการศึกษาเบื้องต้นทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม" โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) กองโบราณคดี กรมศิลปากร 2526, 64 หน้า อัดสำเนา (MP Chi ANGN)
- เขมชาติ เทพไชย. 2527/1984, ชาวเลบ้านแหลมตง : การศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) กองโบราณคดี กรมศิลปากร จัดพิมพ์ พ.ศ. 2527, โรเนียว, เย็บเล่ม, 29 หน้า มีบรรณานุกรม (MP Chi ANGN)
- เขมชาติ เทพไชย. 2528/1985, "ชาวเล : ชนเผ่าพื้นเมืองทางชายฝั่งทะเลตะวันตกของภาคใต้" ใน รายงานการลัมนาประวัติศาสตร์กลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต หน้า 246-253 (MP Chi ANGN)

คณะกรรมการด้านสังคม. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, รายงานการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาจังหวัดภาคใต้ตอนล่างห้าจังหวัดด้านสังคม ในคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาและศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาจังหวัดภาคใต้ตอนล่างห้าจังหวัด (สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ให้เป็นแหล่งที่มีความก้าวหน้า อันเป็นความหวังใหม่ของชนในชาติ, ไม่บอกเลขหน้า ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Mly SS)

คอดีเยาะ สอเฮาะ. 2537/1994, "ผลของกลวิธีอ่านที่มีต่อความเข้าใจเรื่องของนักเรียนไทยมุสลิมที่มีระดับความสามารถในการอ่านเข้าใจเรื่องต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 168 หน้า (MP Mly LC)

โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้). 2526/1983, ชวเล : รายงานการศึกษาเบื้องต้นทางด้านมานุษยวิทยาวัฒนธรรม โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) กองโบราณคดี กรมศิลปากร จัดพิมพ์ พ.ศ. 2526, 64 หน้า มีบรรณานุกรม, มีรูปประกอบ (MP Chl ANGN)

จงจิตร พัฒนเมธีกูร, 2525/1982, รายงานการฝึกภาคปฏิบัติทางจิตวิทยาสังคม ชุมชนบ้านควั่นเหนือ กิ่งเพชร กรุงเทพฯ, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง (MP Cam ANGN)

จรัส จ๊ะสมัน. 2534/1991, "การศึกษานิทานชาวเลจังหวัดสตูล" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 218 หน้า (MP Chl ANFR)

จักรกฤษณ์ นรนิติผดุงการ (ร.ต.). 2505/1962, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับกระทรวงมหาดไทย วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, 473 หน้า มีบรรณานุกรม เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly ANOT)

จารุวรรณ โล่ห์วีระ (ดร.) และ ดร.ญอง บัฟฟี, "2535/1992, บ้านควั่น อดีตอันรุ่งโรจน์ หรือ อนาคตจะดับสูญ" ศิลปวัฒนธรรม 13, 10: 176-186 (MP Cam ANGN)

จารุวรรณ เหมะธร. 2522/1979, การศึกษาเปรียบเทียบภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยและสตรีไทยมุสลิมในเขตอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (MP Mly PP)

จุไรรัตน์ สวัสดิภาพ. 2530/1987, ชุมชนกับความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวไทยมุสลิม : ศึกษากรณีไทยมุสลิมอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช วิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามหลักสูตรสังคมวิทยามหาบัณฑิต 166 หน้า (MP Mly ANBL)

เจอร์ จรจัด, 2525/1982, "อุรัก ลาไว้ย วิญญาณอิสระแห่งท้องทะเล" อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 22 ฉบับที่ 8 (MP Urk ANGN)

- เจษฎา อรพีพัฒพงศ์. 2528/1985, การปฏิบัตินโยบายสำหรับจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดนราธิวาส วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรเนียว เย็บเล่ม, 277 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly ANOT)
- ฉวีวรรณ สุขช่วย. 2530/1987, "ผลของวิธีเรียนโดยรวมและโดยแยกต่อการเรียนรู้คำคล้ายของนักเรียนสองภาษาที่มีความพร้อมแตกต่างกัน", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 127 หน้า (MP Mly ED, MP Mly LC)
- ฉัตรแก้ว ลิมารักษ์. 2514/1971, ประเพณีการทำศพของชาวไทยอิสลาม วิทยานิพนธ์นี้ เสนอต่อคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาศิลปบัณฑิต (โบราณคดี) 55 หน้า (MP Mly ANBL)
- ฉันทส ทองช่วย. 2519/1976, "ระบบเสียงภาษาชาวเลเกาะลิเเห่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 199 หน้า (MP Chl LC)
- ชนิตา รักษ์พลเมือง, กรรณิการ์ สัจกุล, รัตนา ตุงคสวัสดิ์ และเพชรวรรณ จันทรางศุ. 2531/1988, การศึกษาของชาวไทยใหญ่ จีนฮ่อ ลัวะ และกะเหรี่ยง : การศึกษาเฉพาะกรณีบ้านไม้ลุงชน บ้านถ้ำบ้านกองลอย และบ้านผาแตก รายงานผลการวิจัย ทุนวิจัยชาติภักชีเกษมโกษ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 163 หน้า (AAA Ch9 ED, AAA Kr1 ED, AAA Lwa ED, AAA Yai ED, AA Yai ED)
- ชวน เพชรแก้ว. 2523/1980, ชีวิตไทยบักเซ่ใต้ ชุดที่ 3 ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพฯ 181 หน้า (MP Mly ANOT)
- ชลิต ผ่องแผ้ว. 2528/1985, ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไทยพุทธกับไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส: ศึกษาระยะทางต่างสังคมเฉพาะกรณี วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา 118 หน้า (MP Mly LC)
- ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, พ.อ. ม.ร.ว.ศุภวัฒน์ เกษมศรี, คุณหญิงสมร ภูมิณรงค์ และ ร.ต.นิสิต อภิภาชน์. 2531/1988, ศาสนาและวัฒนธรรมไทยในจังหวัดชายแดนภาคใต้ คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ จัดพิมพ์เป็นคู่มือสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในท้องที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาสและสตูล, โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 103 หน้า, มีภาพประกอบมาก (MP Mly ANBL)
- ไชย พรหมศรี. 2533/1990, "ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่อเนื่องของสมาชิกศูนย์เยาวชนตำบล อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 115 หน้า (MP Mly ANOT)

ณรงค์ฤทธิ์ คักदारณรงค์. 2528/1985, "กินข้าวเหนียวในประเพณีมาแกปูโละ และมาแกแด" ศิลปวัฒนธรรม 6, 9: 100-103 (MP Mly ANTR)

ณรงค์ฤทธิ์ คักदारณรงค์. 2535/1992, "การวิเคราะห์เรื่องสันสะท้อนปัญหาไทยมุสลิมจังหวัดชายแดนภาคใต้" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายวรรณคดี) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 199 หน้า (MP Mly LC)

ดร.จันทส ทองช่วย. 2528/1985, "ชาวเลและภาษาชาวเลเกาะสิเหร่" ลงใน ประวัติศาสตร์กลาง เอกสารรายงานการสัมมนาในโอกาสฉลอง 200 ปี วีรสตรีเมืองกลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2528 โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, กรุงเทพฯ, 347 หน้า บทความนี้อยู่ในหน้า 254-261 (MP Chl LC)

ดลมนรจน บากา. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, การศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบความเชื่อทางศาสนาและผลกระทบที่มีต่อลักษณะสังคมเศรษฐกิจ และแนวทางการดำเนินชีวิตของชาวพุทธและชาวมุสลิมในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอสุไหงปาดี จังหวัดนราธิวาส วิทยานิพนธ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล สาขาศาสนาเปรียบเทียบ ตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต 235 หน้า (MP Mly ANBL)

ดำเนิน เลชะกุล (พ.อ.), 2501/1958, "ชาวน้ำที่ภูเก็ต" ลงพิมพ์ในหนังสือ รอบภาคใต้ พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพพันตรีพระพิทักษ์มหาราชมณเฑียร 22 มีนาคม 2501, บริษัทการพิมพ์สตรีสาร หน้า 31-36 (MP Chl ANGN)

ถนอม ไวถนอมสัตว์ (พลตรี). 2520/1977, "การส่งเสริมความมั่นคงในจังหวัดชายแดนภาคใต้" เอกสารวิจัยส่วนบุคคลในลักษณะวิชาการเมือง วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร พ.ศ. 2519-2520 เอกสารโรเนียว, มีบรรณานุกรม (MP Mly ANOT)

ถวิล นำปัญจพล. 2526/1983, ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีชาวเลในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2526, โรเนียว, เย็บเล่ม 168 หน้า (MP Chl PP)

ถาวร พูเฟื่อง. 2536/1993, บรรณานุกรมชาวเขา-ชนกลุ่มน้อย สถาบันวิจัยชาวเขา (บรรณานุกรมหัวเรื่อง) เชียงใหม่ สถาบันวิจัยชาวเขา, 89 หน้า (AAA, ST Sve BB)

ทรงพล สวัสดิ์ธรรม. 2526/1983, สังคมประเพณีการเมืองของเยาวชนจังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษากรณี นักศึกษาวิทยาลัยครูสงขลา และยะลา วิทยานิพนธ์เสนอต่อคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต 171 หน้า (MP Mly SS)

- ทรงวุฒิ อังคะนาวัน (ร.ต.อ.). 2533/1990, ขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจประจำสถานีตำรวจ
ในจังหวัดภาคใต้ วิทยานิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน 126 หน้า (MP Mly SS)
- ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. 2515/1972, "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองประเทศราชมลายูในสมัยรัตน
โกสินทร์ตอนต้น (พ.ศ. 2325-2411)", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, วิทยาลัยวิชาการศึกษา,
140 หน้า มีภาคผนวก (MP Mly SS)
- ทัศนีย์ พรหมไพจิตร. 2524/1981, "แนวทางการจัดสวัสดิการแก่ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ :
ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านสามยอด ตำบลโคกโพธิ์ อำเภโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 121 หน้า (MP Mly HP)
- ทิพย์วรรณ สุขสุพันธ์. 2535/1992, "ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสมาชิกกองทุนยา
และเวชภัณฑ์ประจำหมู่บ้านในจังหวัดนราธิวาส", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 166 หน้า (MP Mly HL)
- ธงไชย แสงประดับ. 2511/1968, "ทัศนคติของราษฎรในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วารสารสังคมศาสตร์
ปริทัศน์, ฉบับนักศึกษา ฉบับที่หก สิงหาคม พ.ศ. 2511, หน้า 17-24 (MP Mly ANOT)
- ธนา วสวนนท์ (ว่าที่ ร.ต.). 2522/1979, "แนวทางในการจัดสวัสดิการให้แก่ชนกลุ่มน้อยในจังหวัดภาคใต้ :
จากกรณีศึกษาเรื่องของชาวเลในจังหวัดภูเก็ตและพังงา", วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 177 หน้า (MP Chl HP)
- ธีयर ธรรมาธิปต์ (ร.ต.). 2505/1962, "เปรียบเทียบสภาวะของกำนันแห่งจังหวัดยะลา กับนครพนม" Thai
Journal of Public Administration, vol. II, No. 3, January 1962, หน้า 487-523 เขียนเป็น
ภาษาไทย ไม่มีบรรณานุกรม (MP Mly ANOT)
- นรุพงศ์ เทพจारी (พ.อ.). 2534/1991, ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาอิสลามของคนไทยมุสลิมชนบท จังหวัด
ชายแดนภาคใต้ที่มีผลต่อพฤติกรรมด้านสังคม เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิต วิทยานิพนธ์เสนอต่อ
ภาควิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ตามหลักสูตรศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต 190 หน้า (MP Mly ANBL)
- นพดล โรจนอุดมศาสตร์. 2523/1980, "ปัญหาการจัดการศึกษาในมณฑลปัตตานี (พ.ศ. 2449-2474)"
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 199 หน้า (MP Mly ED)
- นราวดี พันธุ์นรา. 2536/1995, การศึกษาคำศัพท์เกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์ของชาวไทยมุสลิม จังหวัด
นราธิวาส, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

- มหิตล, 396 หน้า, โรเนียว, เย็บเล่ม, (เขียนเป็นภาษาไทย) (MP Mly NT)
- นวนิธิ อยู่โพธิ์. 2532/1989, การออกเสียงภาษามาลาเลย์ด้วยอักษรโรมัน และระบบเสียงในภาษามาลาเลย์, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, พิมพ์ที่โรงพิมพ์ พี.เอ. ลีฟวิ่ง กรุงเทพฯ, 159 หน้า, เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly LC)
- นัจจรี ไสยรินทร์. 2532/1989, "ผลของวิธีอ่านออกเสียงและวิธีอ่านในใจที่มีต่อความเข้าใจในเรื่องของนักเรียนที่พูดภาษาแม่ต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 77 หน้า (MP Mly LC)
- นันทวรรณ ภู่ว่าง. 2521/1978, ปัญหาชาวไทยมุสลิมในสี่จังหวัดภาคใต้ จัดพิมพ์โดยสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 10 พฤษภาคม 2521, เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม, 65 หน้า, มีเชิงอรรถ, ไม่มีบรรณานุกรม, เขียนเป็นภาษาไทย, มีบทคัดย่อเป็นภาษาอังกฤษ (MP Mly ANOT)
- นาถนารี บุญทวี. 2529/1986, "ผลของคำเป็นคำตาย และคำที่มีเสียงควบกล้ำที่มีต่อการเรียนรู้การอ่านคำของนักเรียนที่พูดภาษาแม่ต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 143 หน้า (MP Mly LC)
- นิคม พรหมย้อย. 2529/1986, "ความพึงพอใจในการทำงานของครูโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ภาคใต้" วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 100 หน้า. (MP Mly ED)
- นิคม สุวรรณรุ่งเรือง. 2530/1987, "ชนชั้นนำ และโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 342 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly SS)
- นิคม สุวรรณรุ่งเรือง. 2531/1988, "ชนชั้นนำและโครงสร้างอำนาจของชุมชนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 341 หน้า (MP Mly SS)
- นิสากร วิทย์ปริชากุล. 2533/1990, "บทบาทของโครงข่ายทางสังคมในการเคลื่อนย้ายแรงงานไปทำงานในประเทศมาเลเซีย : กรณีศึกษาหมู่บ้านจะรัง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภูมิศาสตร์), มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 142 หน้า (MP Mly MI)
- นุชนาท เหลือดุหวิ, 2537/1994, "การวิเคราะห์นิทานพื้นบ้านไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายวรรณคดี) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 359 หน้า (MP Mly ANFR)
- เนตรดาว แพทย์กุล(เรื่อง) อนุพงษ์ สงวนทรัพย์ากร(ภาพ). 2535/1992, "ชาวเล สอนสัตรีมนุษย์ริมฝั่ง

อันดามัน" นิตยสาร Decade ธค. 2534 - มค. 2535 (MP Chl ANGN)

เบญจนาฏ วัฒนประดิษฐ์. 2533/1990, การประสานงานของ 5 กระทรวงหลักในการจัดการศึกษานอกระบบ
โรงเรียนแกสตรีในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา
การศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 221 หน้า (MP Mly ED)

ประกิจ ประจันปัจจนึก. 2516/1973, "การปรับปรุงและส่งเสริมปอเนาะให้เป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนา
อิสลาม", วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 280 หน้า (MP Mly ED)

ประทีป ชุมพล. 2524/1981, "ชาวเล ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับสังคมชีวิตการศึกษา" ใน แลใต้ วารสาร
รายสามเดือนของฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ปีที่ 5, นํ้าอักษรการ
พิมพ์ (MP Chl ED)

ประทีป แสงเบี่ยมสุข. 2526/1983, "สภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาในภาคใต้", วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 142 หน้า (MP Mly LC)

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. 2521/1978, "วัฒนธรรมชาวทะเล" อนุสารขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่ง
ประเทศไทย 18, 7: 14-17 และ 72-79 (MP Chl ANGN)

ประเทือง เครือหงส์. 2519/1976, ชวน้ำ (ชาวเล) ในเมืองไทย กรุงเทพฯ, บรรณกิจ, 175 หน้า (MP Chl
ANGN)

ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2519/1976, ตำนานการละเล่นและภาษาชาวใต้, สำนักพิมพ์โอเดียนส์เตอร์, 103 หน้า,
เขียนเป็นภาษาไทย, มีภาพประกอบ (MP Chl ANGN, MP Mly LC)

ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2517/1974, "ชวน้ำที่เกาะอาดัง" วิทยาสาร 25 (13) 32-37 (MP Chl ANGN)

ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2527/1984, สมบัติไทยมุสลิมภาคใต้ : การศึกษาคัดชีชาวบ้านไทยมุสลิม จังหวัด
ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เจริญวิทย์การพิมพ์
273 หน้า (MP Mly ANFR)

ประพนธ์ เรืองณรงค์. 2534/1991, "มะโย่ง ถึงโนรา" ศิลปวัฒนธรรม 12, 5: 64-72 (MP Mly ANAR)

ประพนธ์ เจ๊ะอูมา. 2537/1994, "ผลของการจัดสิ่งช่วยเสริมความคิดรวบยอดของเนื้อเรื่องและผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านเรื่องภาษาไทยของนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษา
ที่หนึ่ง", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 182 หน้า (MP Mly
LC)

- ประมุข อุทัยพันธุ์. 2532/1989, ฝากไว้ที่ปัตตานี, ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีจัดพิมพ์ กันยายน 2532, 447 หน้า (MP Mly ANGN)
- ประยงค์ อุปถัมภ์. 2525/1982, "การศึกษาภูมิหลังทางด้านภาษาและถิ่นที่อยู่ซึ่งส่งผลต่อความสามารถด้านการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดยะลา", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 87 หน้า (MP Mly LC)
- ประสิทธิ์ เวชสุวรรณ (พ.อ.). 2509/1966, การพัฒนาการศึกษาเพื่อบูรณาภาพของจังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์เสนอคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาสำหรับปริญญารัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, 200 หน้า (MP Mly ED)
- ปราโมทย์ หัตถาสุวรรณ. 2512/1969, "ชาวทะเล" อนุสารขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 9, 8: 36-40 และ 45-55 (MP Chl ANGN)
- ปรีชา ทิทธิพงศ์. 2519/1976, "การศึกษาเปรียบเทียบระบบประโยคภาษาไทยกับระบบประโยคภาษามลายูในสี่จังหวัดภาคใต้", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 123 หน้า (MP Mly LC)
- ปรีชา นุ่นสุข, (ผศ.). 2535/1992, อันดามันสัญจร เอกสารประกอบการศึกษาภาคสนามตามโครงการการศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยา ครั้งที่ 10 และโครงการโบราณคดี ครั้งที่ 13 ของโปรแกรมวัฒนธรรมศึกษา วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช วันที่ 28-30 สิงหาคม 2535 ณ จังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต, 129 หน้า, เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม, มีบรรณานุกรม (MP Chl ANGN)
- ปรีชา นุ่นสุข. 2534/1991, วัฒนธรรมชาวเล : กรณีจังหวัดภูเก็ต ผู้จัดพิมพ์ : โปรแกรมวัฒนธรรมศึกษา วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช 557 หน้า (MP Chl ANGN)
- ปาลิต ผ่องแผ้ว. 2528/1985, ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มไทยพุทธกับไทยมุสลิมในจังหวัดนราธิวาส: ศึกษาระยะทางทางสังคมเฉพาะกรณี วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต ในภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 118 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly ANOT)
- พจนีย์ ทรัพย์สมาน. 2528/1995, อิทธิพลของ วัฒนธรรมอิสลามที่มีต่อนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมในสถาบันอุดมศึกษา วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โรเนียว เย็บเล่ม, 205 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly ANBL)
- พนิดา สงวนเสรีวานิช. 2537/1994, "ลอยเรือ สีสันพิธีกรรมโบราณของชาวเล-ลันตา" ศิลปวัฒนธรรม 15:3 หน้า 142-148 (MP Chl ANTR)

- พรชัย ดำเนวิวัฒน์. 2541/1998, รายงานการวิจัยเรื่อง สิทธิของชนกลุ่มน้อยในกฎหมายระหว่างประเทศ. โครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (AA Sve SS, MP Sve SS)
- พรทิพย์ อุตุภรณ์ และเสาวภา พรสิริพงษ์. 2532/1989, "ชุมชนเขากามที่ยังคงหลงเหลืออยู่ในกรุงเทพ", วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2532 หน้า 20-29 เขียนเป็นภาษาไทย (MP Cam ANGN, AA Kmr ANGN)
- พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ร.ศ. 128. 2453/1910, จดหมายเหตุประพาสหัวเมืองปักข์ใต้ ร.ศ.128 องค์การคำครุสภาจัดพิมพ์ ในหน้า 51-53 ได้กล่าวถึงชาวเลที่ระนองที่องค์ผู้แต่งทรงพบที่จังหวัดระนอง เมื่อ 18 เมษายน ร.ศ.128 (MP Chl ANGN)
- พัทธยา สายทุ. 2538/1995, "ข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย", เอกสารประกอบการอภิปรายในหัวข้อ "ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย" ในการประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 1 เรื่องสถานภาพการศึกษาด้านชนกลุ่มน้อยของประเทศไทย วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2538 ลงพิมพ์ใน วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนา ชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 17 ฉบับที่ 2, หน้า 78-84 (AAA Sve ANOT, AA Sve ANOT)
- พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสมุทร. 2541/1998, รายงานการวิจัยเรื่อง สถานภาพของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย. โครงการวิจัยประเมินสถานภาพองค์ความรู้เรื่อง สถานภาพและการดำรงชีวิตของชาวเขาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (AA Sve SS, MP Sve SS)
- พิเชษฐ์ ทองศรีนุ่น. 2536/1993, "ไทยมุสลิมกับความมั่นคงแห่งชาติ : ศึกษากรณีชาวไทยมุสลิมในอำเภอรามัน จังหวัดยะลา" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 261 หน้า (MP Mly SS)
- พิเชฐ อนุกุล. 2518/1975, "การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของครูในการสอนภาษาไทยชั้นเด็กเริ่มเรียนที่พูดภาษาไทยไม่ได้ในจังหวัดยะลา", ปรินญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 187 หน้า มีภาคผนวก (MP Mly LC)
- พิศมัย อินทรจันทร์. 2526/1983, "คำยืมภาษามลายูในภาษาไทยท้องถิ่นใต้". วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม 2526 หน้า 81-108 เขียนเป็นภาษาไทย เขียนภาษามลายูด้วยสัทอักษร (MP Mly LC)

- พิศวง ธรรมพันทา. 2524/1981, รายงานการฝึกงานพัฒนา ชุมชนบ้านครัวเหนือ กิ่งเพชร, เสนอต่อคณะ
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (MP Cam HP)
- เพ็ญศรี กาญจน์ไฉย และนันทนา กปิลกาญจน์. 2521/1978, รายงานผลวิจัยบทบาทมุสลิมในปลายอยุธยา-
ธนบุรี พ.ศ. 2300-2325 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (MP Mly HT)
- ไพฑูริย์ ดัสเช (ดร.). 2527/1984, ปัญหาชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย : เอกภาพกับคอมมิวนิสต์, รายงานการ
วิจัยโรเนียว, เย็บเล่ม, 223 หน้า, มีบรรณานุกรม (AAA Sve ANOT, AA Sve ANOT, AA
Sve SS, MP Mly ANOT)
- ไพบุลย์ ดวงจันทร์ (ผ.ศ.) 2526/1983, ดนตรี กีฬา และการละเล่นของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาค
ใต้ของไทย สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ 69 หน้า (AA Kns
ANAR, MP Mly ANAR)
- ไพศิษฐ์ ชีวะกุล. 2532/1989, "ปรัชญาการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้", วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 283 หน้า (MP Mly ED)
- ภาคินี เปรมโยธิน. 2519/1976, "กระบวนการบริหารราชการส่วนภูมิภาคกับการแก้ปัญหาชนกลุ่มน้อยใน
จังหวัดชายแดนภาคใต้" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 369 หน้า
(MP Mly HT)
- มงคล พูนเพิ่มสุขสมบัติ. 2534/1991, ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับทัศนคติต่อการพึ่งตน
เองของชาวไทยมุสลิม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา วิทยานิพนธ์นิเทศ
ศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 167 หน้า (MP Mly LC)
- มงคล สุวรรณโชติช่วง (ร.ต.). 2512/1969, "การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยคณะกรรมการพัฒนาภาค
ใต้ในระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2507-2509), วิทยานิพนธ์ปริญญาโทภาค 2 ทางรัฐศาสตร์ในลักษณะวิชา
ระบบบริหารงานแห่งรัฐ, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 131 หน้า (MP Mly SS)
- มนตรี คักดีเมือง. 2527/1984, แนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินของชุมชนเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้ :
ศึกษาชุมชนเมืองยะลา วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาผังเมือง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ตามหลักสูตรปริญญาการผังเมืองมหาบัณฑิต 369 หน้า (MP Mly EG)
- มัญญ ดารามิตร, 2525/1982, "การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามเขตการศึกษา 2",
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, 77 หน้า (MP Mly
ED)

- มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 2526/1983, รายงานการประชุมสัมมนาเพื่อจัดตั้งศูนย์
อิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี 27-29 พฤษภาคม 2526, เอกสาร
โรเนียว, เย็บเล่ม 412 หน้า (MP Mly ANOT)
- มัลลิกา คณานุรักษ์. 2523/1980, "เพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิม จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์การศึกษา
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 370 หน้า (MP Mly ANFR)
- มัลลิกา คณานุรักษ์. 2524/1981, เพลงกล่อมเด็กไทยมุสลิมภาคใต้ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 72 หน้า (MP Mly ANFR)
- มานพ จิตต์ภูษา, ฉวีวรรณ วรณประเสริฐ และ พีรยศ รามิมูลา. 2526/1983, "ความร่วมมือระหว่างไทย
และมาเลเซียในการปราบปรามกองกำลังที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลไทยและมาเลเซีย", พิมพ์ในรายงาน
การประชุมทางวิชาการ ครั้งที่ 21 สาขาสังคมศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 31 มกราคม -
3 กุมภาพันธ์ 2526, หน้า 128-138 เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly ANOT)
- มานิต จารงค์ (ศึกษานิเทศก์ 6 สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดยะลา). ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, วัฒนธรรม
และประเพณีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เอกสารโรเนียว, เย็บเล่ม, 115 หน้า, มี
บรรณานุกรม (MP Mly ANTR)
- โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, ดร. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, ความเข้าใจเรื่อง ศาสนาอิสลามและชาวไทยมุสลิมเบื้องต้น
ใน 4 จังหวัดภาคใต้ ผู้ประสานงานโครงการพัฒนาการศึกษาของระบบโรงเรียนภาคเหนือ และ
ภาคใต้, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, 116 หน้า (MP Mly ANBL)
- ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2500/1957, Thailand Past and Present, published by the Publicity
Committee Ninth Pacific Science Congress, Bangkok, B.E. 2500, 193 หน้า เขียนเป็น
ภาษาอังกฤษ (AA Sve ET, MP Chl ET, MP Mly ET, MP Sem ET)
- ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2530/1987, 1986 Refugee Relief Programmes, The Church of Christ in
Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 47 หน้า (AAA ATL HP,
AAA Kmr HP, AAA Kr1 HP, AAA Vnm HP, AA Vnm HP)
- ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2531/1988, 1988 Refugee Relief Programmes, The Church of Christ in
Thailand, 14 Pramuan Road, Bangkok, บทความโรเนียว เย็บเล่ม, 43 หน้า (AAA ATL HP,
AAA Krm HP, AAA Kr1 HP, AAA Vnm HP, AA Vnm HP)
- ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2531/1988, รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับ
ชาวไทยต่างวัฒนธรรม, กองวิจัยการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงาน

รัฐมนตรี, มิถุนายน 2531, 147 หน้า (AAA Sve ED, AA Sve ED)

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2507/1964, Unclassified United State Operations Mission to Thailand Memorandum of Conversation เป็นบทความโรเนียว 7 หน้า เย็บเล่ม ของกลุ่มบุคคลที่เดินทางไปสัมภาษณ์บุคคลต่างๆ ในจังหวัดปัตตานีของประเทศไทย (MP Mly EC)

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2513/1970, Minority Groups in Thailand U.S. Government Printing Office Feb 1970, หน้า 1001-1064 (MP Mly SS)

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2525/1982, รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของปัญหาที่มีผลต่อสวัสดิภาพครูในสามจังหวัดภาคใต้, โครงการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากคุรุสภา, หนังสือนี้คณะกรรมการดำเนินการตามโครงการศึกษาองค์ประกอบของปัญหาที่มีผลต่อสวัสดิภาพของครูในสามจังหวัดภาคใต้ และสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา กรุงเทพฯ จัดพิมพ์, 314 หน้า (MP Mly ED)

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2528/1985, ประวัติศาสตร์ถลาง เอกสารรายงานการสัมมนาในโอกาสฉลอง 200 ปี วีรสตรีเมืองถลาง, องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต พ.ศ. 2528 โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์, กรุงเทพฯ, 347 หน้า (MP Chl ANGN)

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. 2530/1987, Southeast Asian Tribal Groups and Ethnic Minorities : Prospects for the Eighties and Beyond, Proceedings of a conference co-sponsored by Cultural Survival, Inc., and the Department of Anthropology, Harvard University, Cultural Survival Report 22, Cambridge, MA.02138, เขียนเป็นภาษาอังกฤษ, 171 หน้า (AAA Sve MI, AA Sve MI)

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, North Thailand Distribution of Hilltribes, ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์, เลขที่ที่ศูนย์เอกสารประเทศไทย 10807, 4 แผ่น (AAA Sve LC, AAA Sve MS, AA Sve LC, AA Sve MS)

ยี่ตฟอง อินทโกษี. 2537/1994, "คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เสี่ยงภัยจังหวัดยะลา", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 174 หน้า (MP Mly ED)

รัชณี กัลยาคุณาวุฒิ. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์, รายงานวิจัยเรื่องการศึกษาสำรวจเอกสารการวิจัยเกี่ยวกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ระหว่าง พ.ศ. 2521-2532), ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้, 102 หน้า มีแผนที่ (MP Mly ANOT, MP Mly BB)

รัชณี สาดเปรม. 2521/1978, "บทบาทของชาวมุสลิมในภาคกลางและภาคใต้ของประเทศไทยในสมัยรัตน

- โกสินทร์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2325-2453", วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 268 หน้า (MP Mly SS)
- รัตนา ศิริพานิช. 2507/1964, "ความเข้าใจในการฟังและผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่พูดภาษาไทยกลางในจังหวัดพระนครและภาษามลายูในจังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, วิทยาลัยวิชาการศึกษา 138 หน้า (MP Mly LC)
- ริน มีสุข. 2530/1987, "อิทธิพลของคำประสมสระ และการมีตัวสะกดที่มีต่อการเรียนรู้การอ่านคำของนักเรียนที่พูดภาษาแม่ต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 146 หน้า (MP Mly LC)
- รุ่ง แก้วแดง. 2511/1968, "ทัศนคติของโต๊ะครูต่อการปรับปรุงปอเนาะเป็นโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลาม", วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 154 หน้า (MP Mly ED)
- ลัดดาวรรณ ศรีสังข์. 2531/1988, "ผลของการเสนอข้อความต่างรูปแบบที่มีต่อการจำของนักเรียนที่พูดภาษาไทยและภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 113 หน้า (MP Mly LC)
- ลิขิต ชีรเวคินและคณะ. 2521/1978, ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย, กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา, 218 หน้า, มีบรรณานุกรม (AA Vnm ANOT, MP Mly ANOT)
- ลีนา ดังกะนัคย์. 2535/1992, ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการให้บริการทำคลอดแบบพื้นบ้าน และแบบสมัยใหม่ของมารดาไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 113 หน้า (MP Mly HL)
- วาสนา บุญรอด. 2535/1993, "ลักษณะของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนและกรรมการสภาตำบลที่มีบทบาทที่คาดหวัง และบทบาทที่เป็นจริงของผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในจังหวัดยะลา", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 167 หน้า (MP Mly ANOT)
- วิชัย อนันตมงคลกุล. 2528/1985, "บันทึกलयเรือชาวเลสิงห์" ใน บันทึกวัฒนธรรมภูเก็ต ศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดภูเก็ต 2528 หน้า 178-180 ฉบับเขียน (MP Chl ANTR)
- วิจิต กาฬกาญจน์. 2528/1985, "นโยบายการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2444-2503", วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 454 หน้า (MP Mly EC)

- วิจิต ชาติเพชร. 2524/1981, "การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมทางด้านสุขภาพระหว่างนักเรียนไทยพุทธ กับนักเรียนไทยมุสลิมระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตการศึกษา 2", วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์ มหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์), มหาวิทยาลัยมหิดล, 116 หน้า (MP Mly HL)
- วิจิต ไกรเทพ. 2539/1996, "เรื่องจากหมู่บ้าน งานลอยเรือชาวเล (ก่อนจะถูกลอยแพ) เกาะลิหะห์ ภูเก็ต" ใน วารสารแลใต้, 33, ธันวาคม 2539 หน้า 3-6 (MP Urk ANGN)
- วิทยา บุญสม. 2521/1978, "การบริหารงานโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 180 หน้า (MP Mly ED)
- วินัย ครุวรรณพัฒน์. 2523/1980, "ทัศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประเทศสหพันธ์มาเลเซีย, รายงานการวิจัยโรเนียว, เย็บเล่ม, 300 หน้า มีแผนภาพและตารางประกอบ (MP Mly LC)
- วิจารณ์ พงศ์กิตติ, ลักษณะหญิง รัตสาร, เอื้อมพร กฤษณะพันธุ์, ไหมสา-หะเราะะ บินมะหะหมัด, วีระศักดิ์ จงสูวิวัฒน์วงศ์. 2532/1989, "บูรณานุกรมทางด้านประชากรและวางแผนครอบครัวที่เกี่ยวกับภาคใต้ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา 90 หน้า ได้ รับงบประมาณสนับสนุนจากโครงการช่ายงานสารนิเทศด้านประชากร และวางแผนครอบครัวว่า เขียนฝ่ายประเทศไทย กองอนามัยครอบครัว กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (MP Mly PP)
- วิรัช นิยมธรรม. 2533/1990, "ระบบฐานข้อมูลภาษาและชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ด้วยคอมพิวเตอร์. นครปฐม : สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล. 121 หน้า (AAA, ST Sve LC, ST Sve BB, ST Sve ED)
- วิโรจน์ ชวัญเกื้อ. 2530/1987, "บทบาทของโต๊ะอิหม่ามในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในการสนับสนุนการพัฒนา โครงการการศึกษาในระบบโรงเรียน ตามการรับรู้ของผู้บริหารการศึกษานอกโรงเรียน ผู้นำท้องถิ่น และโต๊ะอิหม่าม. วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาการศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต 175 หน้า (MP Mly ED)
- วิวรรณ และคนอื่นๆ. 2537/1994, "นักร้องนก ชาวสวนมะพร้าวและชาวเล สิ้นชีวิตท่ามกลางวงล้อมแห่งทะเล". อนุสารองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปีที่ 34 เล่มที่ 8 หน้า 80-90, มีภาพประกอบ (MP Chl ANGN)
- วิศิษฐ์ศักดิ์ ไทยทอง. 2517/1974, "ค่านิยมทางกิจการครอบครัวและหมู่บ้านของนักเรียนชาวเขาในจังหวัดตาก เชียงราย และน่าน, วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517, โรเนียว เย็บเล่ม, 133 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย (AAA Sve ANOT, AA Sve ANOT)

วิสิฐริ มยะเฉยว. 2528/1985, “สภาพปัจจุบันของชาวเลภูเก็ต” ใน รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์กลาง องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต 2528 หน้า 262-277 (MP Chl HT)

วิสิฐริ มยะเฉยว. 2532/1989, “ชีวิตชาวเลภูเก็ต” ใน นางวิสันธิ โปธิสุนทร (บรรณาธิการ 2532) กลาง ภูเก็ต และชายฝั่งทะเลอันดามัน : โบราณคดี ประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์และเศรษฐกิจ กรมศิลปากร จัดพิมพ์ในโอกาส สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สเด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพิธีเปิด พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กลาง 14 มีนาคม 2532, 276 หน้า, บทความนี้อยู่ในหน้า 217-254 (MP Chl ANGN)

วีรชาติ ไชยบุญ. 2538/1995, “บทบาทของหัวหน้าครูในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในเขตการศึกษา 2”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 208 หน้า (MP Mly ED)

วุฒิพล รัตตะมาน. 2515/1973, ชุมชนตากใบ, สารนิพนธ์เสนอต่อโครงการการศึกษาชั้นประกาศนียบัตรชั้นสูงบัณฑิตอาสาสมัคร, พฤษภาคม 2515, 40 หน้า, มีแผนที่ เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly ANGN)

แวมยิ ปารามัล (ผู้ร่วมงานและให้ข้อมูล). ไม่ทราบว่าจะเสร็จเมื่อไร, โครงการวิจัยภูมินามในจังหวัดภาคใต้ สามจังหวัด, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (MP Mly LC)

ศรีเรือน แก้วกังวาล, (รศ.ดร.). 2534/1991, ความสัมพันธ์และทัศนคติของเด็กไทยมุสลิมต่อผู้ใหญ่ หนุ่มสาวและสูงอายุ (ญาติ-ไม่ใช่ญาติ), รายงานการวิจัยโรเนียว, เย็บเล่ม, ได้รับทุนอุดหนุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ 2534, 97 หน้า (MP Mly SS)

ศศิเพ็ญ รักกะเปา และอรุณรัตน์ สรรเพชร. 2535/1992, ภายใต้ที่ปรึกษาของอาจารย์สุเทพ วุฒิกัดดี การวิเคราะห์ชุมชนชาวเลบ้านแหลมตึกแก ศูนย์กศ.บ.ป. ภูเก็ต สถาบันราชภัฏภูเก็ต ภาคการเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2535, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, 60 หน้า (MP Mkl ANGN)

ศุภลักษณ์ เกื้อวรกุลชัย. 2525/1982, “สุขภาพจิตของครูในเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายในจังหวัดชายแดนภาคใต้” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (สาธารณสุขศาสตร์), มหาวิทยาลัยมหิดล, 78 หน้า (MP Mly SS)

ศุภวัลย์ มีสุข. 2532/1989, “ผลของการฝึกทักษะการอ่านต่างวิธีและการให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านเรื่องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 150 หน้า (MP Mly LC)

สงคราม ชื่นนิบาล. 2518/1975, "การผสมกลมกลืนชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 218 หน้า (MP Mly SS)

สถาพร ขวัญยืน. 2513/1970, ศาสนากิจของมุสลิม วิทยานิพนธ์นี้เสนอต่อคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อเป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญาศิลปบัณฑิต (โบราณคดี) 101 หน้า (MP Mly ANBL)

สถิตย์ แสงศรี, 2513/1970, "ปัญหาและอุปสรรคในการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ : บทศึกษาเฉพาะ
ชาวไทยอิสลาม" วิทยานิพนธ์ ปริญญาโทภาค 2 ทางรัฐศาสตร์ในลักษณะวิชากฎหมายปกครอง
พิชิตาร, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 169 หน้า (MP Mly SS)

สมศักดิ์ หาญณรงค์ชัย. 2533/1990, "ลักษณะของครูที่เอื้อต่อการพัฒนาชนบทตามแนวความคิดเห็นของ
คณะกรรมการสภาตำบลในเขตรับผิดชอบของวิทยาลัยครูยะลา", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์
มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 169 หน้า (MP Mly ED)

สมคิด มณีวงศ์. 2507/1964, "มุสลิมไทย", ในวารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์, vol.1, No.3, หน้า 69-73.
กุมภาพันธ์ 2507 (MP Mly HT)

สมใจ เสรีจรกิจเจริญ. 2524/1981, "การศึกษาเปรียบเทียบความรู้และการปฏิบัติการวางแผนครอบครัวของ
สตรีไทยและสตรีมุสลิมในอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา", วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต ภาค
วิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (สาขาวิชาประชากรศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 117 หน้า
(MP Mly PP)

สมชาย แสงสุวรรณ. 2538/1995, "วินัยในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัด
นราธิวาส", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 131 หน้า (MP
Mly ED)

สมเชื้อ วงศ์ปาลามานนท์. 2526/1983, การศึกษาค่านิยมทางจริยธรรมของอาจารย์และนักศึกษา ในสถาบัน
การศึกษาครู ซึ่งตั้งอยู่ในเขตที่ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยมุสลิม วิทยานิพนธ์เสนอต่อ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการ
ศึกษามหาบัณฑิต 182 หน้า ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่ พระราชทาน
ทุนภูมิพล ประจำปีการศึกษา 2526 (MP Mly ANBL)

สมทรง พะยิเจ๊ะมะ. 2534/1991, บรรณานุกรมสิ่งพิมพ์อิสลามศึกษา ฝ่ายหอสมุดจอห์น เอฟ. เคนเนดี
สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี พ.ศ. 2530-พ.ศ. 2531 โรเนียว,
เย็บเล่ม, 127 หน้า (MP Mly BB)

- สมบัติ จินดาดำ. 2531/1988, "อิทธิพลของวิธีเสนอให้เรียนและเพศของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนคำและการคงอยู่ของการเรียนรู้ของนักเรียนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 170 หน้า (MP Mly LC)
- สมบัติ โยธาทิพย์. 2535/1993, "ขวัญในการปฏิบัติงานของพัฒนาการในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้" วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 151 หน้า (MP Mly ANOT)
- สมบุรณ์ เกียรตินันท์ และกัมมมาล กุมารปาวา. 2540/1997, รายงานการวิจัยเรื่อง ปัญหาสุขภาพอนามัยของชาวเขาและชนกลุ่มน้อย (AA Sve HL, MP Sve HL)
- สมบุรณ์ แก่นตะเคียน, 2515/1972, ประวัติเมืองภูเก็ต, หนังสือโรเนียว เย็บเล่ม, 75 หน้า มีภาคผนวกเป็นประมวลเอกสารเกี่ยวกับเมืองถลาง 36 หน้า (AA Sem ANGN, MP Chl ANGN)
- สมบุรณ์ พุทธจักร. 2529/1986, การใช้กฎหมายอิสลามในเขตจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 211 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly ANBL, MP Mly ANOT)
- สมพงศ์ กุลธิรธรรม. 2535/1992, "ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติงานพัฒนาชนบทของคณะกรรมการสภาตำบลในจังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 143 หน้า (MP Mly HP)
- สมพงษ์ ชิวสันต์. 2513/1970, การศึกษาเปรียบเทียบทัศนคติ และพฤติกรรมที่มีผลต่อภาวะเจริญพันธุ์ของชาวไทยและชาวไทยมุสลิม วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (MP Mly PP)
- สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2524/1981, "ร้องเงิง" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต 2 หน้า อัดสำเนา (MP Chl ANAR)
- สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529/1986, "ไปหลา" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 3 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Chl ANGN)
- สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529/1986, "ร้องเงิง" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 4 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Chl ANAR)
- สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2528/1985, ชาวลี : การปรับตัว ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต 29 พฤศจิกายน 2528 โรเนียวเย็บเล่ม, 4 หน้า (MP Chl ANOT)
- สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529/1986, "การเตรียมสร้างเรือพิธี" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สห

วิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 2 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Chi ANTR)

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529/1986, "ถิ่นที่อาศัย" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัย
ทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 1 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Chi EG)

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529/1986, "พิธีกรรมก่อนลอยเรือ" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สห
วิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 4 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Chi ANTR)

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529/1986, "ไม้กาอยู่ฮาดัก" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัย
ทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 5 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Chi ANBL)

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529/1986, "วันลอยเรือ" ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต สหวิทยาลัย
ทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต หน้า 1 เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Chi ANTR)

สมหมาย ปิ่นพุทธศิลป์. 2529/1986, ประเพณีลอยเรือชาวเล ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม วิทยาลัยครูภูเก็ต
สหวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตภูเก็ต 11 หน้า เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม (MP Chi ANTR)

สว่าง เลิศฤทธิ์. 2535/1992, สตรีไทยมุสลิมกับโรงงานอุตสาหกรรมในปัตตานี : ศึกษาผลกระทบต่องานชีวิต
เอกสารการวิจัย 119 หน้า ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์ เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม โรงพิมพ์สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (MP Mly EC)

สะแลแม อาแวนิ. 2536/1993, "ปัจจัยที่มีผลทำให้หมู่บ้านในชนบทจังหวัดปัตตานีมีส้วมใช้ทุกหลังคาเรือน",
วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน, มหาวิทยาลัยสงขลา
นครินทร์, 96 หน้า (MP Mly HL)

สันติ บุญภิรมย์. 2532/1989, "บทบาทที่ปฏิบัติอยู่และคาดหวังของคณะกรรมการพัฒนาหมู่บ้านอาสาพัฒนา
และป้องกันตนเอง (อพป.) ในจังหวัดปัตตานี" วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์, 228 หน้า (MP Mly SS)

สายัสมร ยูนานิ. 2531/1988, ลักษณะของภาษาไทยถิ่นที่ชาวไทยมุสลิมใช้ในชีวิตประจำวัน ตำบลเจ๊ะเห
อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สงขลา, 267 หน้า (MP Mly LC)

สาส์ เจลิมวรรณพงศ์. 2530/1987, การศึกษาความเชื่อด้านสุขภาพของชาวไทยมุสลิม ที่ใช้บริการสุขภาพใน
โรงพยาบาลในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 112 หน้า (MP Mly HL)

- สาวิตร พงศ์วัชร. 2539/1996, "วัฒนธรรมชาวเลกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน" ลงใน สมหมาย ปิ่นพุทธร
ศิลป์ (บรรณาธิการ) 2529 คน ราชภัฏราชตะกุกเกิด ในวโรกาสปีกาญจนากิเชก พุทธศักราช 2539
หน้า 21-34 (MP Chl ANGN)
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2526/1983, เอกสารประกอบการสัมมนาการประถม
ศึกษาเพื่อชาวเขา (ฉบับร่าง), โรเนียว เย็บเล่ม 194 หน้า มีภาคผนวก และบรรณานุกรม เขียนเป็น
ภาษาไทย (AAA Sve ED, AA Sve ED)
- สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 ร่วมกับโครงการฮาร์ปปีนบารู. 2536/1993, พิมพ์ออฟเซต ที่โรง
พิมพ์สำนักงานศึกษาธิการเขต เขตการศึกษา 2 ยะลา, 158 หน้า (MP Mly ANBL)
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2530/1987, รายงานการสำรวจประชากรชาวเขา : พ.ศ.2530 จังหวัดน่าน สำนักงาน
สถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 80 หน้า (AAA Sve PP, AA Sve PP)
- สุกิจ เจริญรัตนกุล (บรรณาธิการ). 2529/1986, บทบาทของกลุ่มในสังคมไทย, โอเอสพริตติ้งเฮาส์, หนังสือ
เล่มนี้เป็นเล่มที่สามในจำนวนหนังสือชุด 6 เล่มที่ผู้นี้เป็นบรรณาธิการ มีบทความของ เรย์มอนด์
สกุปีน เรื่อง "การเมืองของขบวนการปฏิรูปศาสนาอิสลามในประเทศไทย" หน้า 53-65 (MP Mly
ANBL)
- สุขุมวดี ชำหิรัญ. 2525/1982, "จาม จาม จาม" วารสารภาษาและวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒน
ธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 หน้า 28-36 (MP Cam LC)
- สุทินทร์ ปิเนบาโง. 2534/1991, "การศึกษาการรับรู้ข่าวสารของประชาชนเขตชนบท และเขตเมืองในอำเภอ
สายบุรี จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 105
หน้า (MP Mly LC)
- สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร. 2515/1972, ความสัมพันธ์ระหว่างการสมรสกับการเจริญพันธุ์ของสตรีไทยมุสลิมใน
จังหวัดภาคใต้ วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษย
วิทยา (MP Mly PP)
- สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร. 2525/1982, "ผลกระทบต่อภาวะเจริญพันธุ์ที่เกิดจากความเชื่อทางศาสนาและ
ระเบียบประเพณีของชาวไทยมุสลิมในภาคใต้" ในหนังสือชื่อ ภาวะเจริญพันธุ์กับการพัฒนาใน
ประเทศไทย, สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (บรรณาธิการ) พิมพ์ที่สหพรหมการพิมพ์ จังหวัดระยอง, 436
หน้า บทความนี้อยู่ในหน้า 415-436 (MP Mly PP)
- สุทธิพงศ์ แสงมณี. 2524/1981, "ความคิดเห็นของผู้นำท้องถิ่นที่มีต่อการปฏิบัติงานของพัฒนากรในท้องถิ่น
3 จังหวัดภาคใต้" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาศักดิ์), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์,

67 หน้า (MP Mly ANBL)

สุนิตย์ สุวรรณฉวี. 2534/1991, "การศึกษาปัญหาการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา", วิทยานิพนธ์การศึกษา มหามบัณฑิต วิชาเอกการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 159 หน้า (MP Mly ED)

สุนีย์ ทองอินทร์เล็ก. 2517/1974, "การเปรียบเทียบรูปแบบของการกระจายความคิดใหม่ไปสู่ชาวมุสลิมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหามบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 48 หน้า + ภาคผนวกซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ (MP Mly LC)

สุพลี สือรี. 2536/1993, "คุณลักษณะของครูเพื่อการพัฒนาชนบทตามความคิดเห็นของคณะกรรมการทำงานสนับสนุนการปฏิบัติการพัฒนาชนบทระดับอำเภอ จังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหามบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 234 หน้า (MP Mly ED)

สุพัฒน์ บิลอัลดุลลáh. 2530/1987, "การรับรู้ของผู้ปกครองไทยมุสลิม ในการส่งเสริมวินัยแห่งตนของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหามบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 181 หน้า (MP Mly ED)

สุภา วัชรสุขุม. 2534/1991, คำยืมภาษามลายูท้องถิ่น ปัตตานีในภาษาไทยถิ่น 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย (สายภาษา) มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 399 หน้า (MP Mly LC)

สุภาพ รัตกี. 2533/1990, "อิทธิพลของประโยคแวดล้อมและวิธีการเสนอข่าวที่มีต่อการเรียนรู้ความหมายของคำใหม่ของนักเรียนที่พูดภาษามลายูถิ่นเป็นภาษาที่หนึ่ง", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหามบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 273 หน้า (MP Mly LC)

สมนัส จิตพิทักษ์ (ประทุมศิริ). 2520/1977, ระยะทางทางสังคมในภาคใต้ของประเทศไทย วิทยานิพนธ์ มหามบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (MP Mly ANOT)

สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร, (ดร.). 2532/1989, การสื่อสารทางการเมือง และการไหลเวียนของข่าวสารในชุมชนมุสลิม คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 219 หน้า ได้รับทุนสนับสนุนจากคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และ THE ASIA FOUNDATION (MP Mly LC)

สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร. 2531/1988, คุณลักษณะทางสังคมของชาวไทยมุสลิม และการสนองตอบต่อรัฐบาล, โครงการงานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากชมรมสังคมศาสตร์ภาคใต้ และศูนย์อำนวยการบริหาร

จังหวัดชายแดนภาคใต้, โรเนียว เย็บเล่ม, 196 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly ANOT)

สุรพล โพพิศ. 2518/1975, "การเปรียบเทียบค่านิยมทางสังคมของนักศึกษาไทยพุทธ และนักศึกษาไทยอิสลามที่ศึกษาอยู่ในวิทยาลัยครูยะลา", วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 106 หน้า (MP Mly ANBL)

สุรศักดิ์ สันติธัญญาโชค. 2521/1978, "การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชายแดนภาคใต้", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 183 หน้า (MP Mly ANBL)

สุรัตน์ บุญฤทธิ์. 2534/1991, "การประเมินผลกระทบงานโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทจังหวัดปัตตานี", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 190 หน้า, มีภาคผนวก (MP Mly ED)

สุรางค์ศรี ดันเสียงลม(ผู้รวบรวม). 2524/1981, บรรณานิติคณหนังสืองานวิจัย และบทความต่างๆ เกี่ยวกับชาวมุสลิมในประเทศไทย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 104 หน้า (MP Mly BB)

สุรินทร์ พิศสุวรรณ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2527/1984, สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาสิทธิมนุษยชน สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ 176 หน้า หนังสือการวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิฟอร์ด มูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ และมูลนิธิเอเซีย (MP Mly ANOT, MP Mly SS)

สุรินทร์ พิศสุวรรณ. 2525/1982, "นโยบายประสมประสานชาวมลายูมุสลิม ในประเทศไทยสมัยรัตนโกสินทร์" เอกสารวิชาการหมายเลข 43, เพื่อประกอบการสัมมนา "สองศตวรรษรัตนโกสินทร์ : ความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย", 24 ธันวาคม 2525 จัดโดยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, เอกสารโรเนียวเย็บเล่ม, 25 หน้า (MP Mly ANOT)

สุริยา รัตนกุล (บรรณาธิการ). 2521/1978, รวบรวมบทความจากการสัมมนาเรื่อง "การศึกษาวิจัยภาษาในประเทศไทย" จัดโดยโครงการศูนย์ศึกษาและวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, จัดที่หอประชุมจางจินต์, โรงพยาบาลรามาริบัติ 23-24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 เป็นการรวมบทความเข้าไว้ด้วยกัน ลงเลขหน้าใหม่ทุกบทความ เขียนเป็นภาษาอังกฤษบางบทความ และเขียนเป็นภาษาไทยบางบทความ โรเนียวเย็บเล่ม เลขหมู่ที่ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย 29452 (AAA Sve LC)

สุริยา รัตนกุล (บรรณาธิการ). 2521/1978, รวบรวมบทความจากการสัมมนาเรื่อง "การศึกษาวิจัยภาษาใน

ประเทศไทย" จัดโดยศูนย์ศึกษาและวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ (ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. 2524 พัฒนาขึ้นเป็นสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท) มหาวิทยาลัยมหิดล, จัดที่ หอประชุมจางจินต์, โรงพยาบาลรามาธิบดี 23-24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2521 เป็นการรวมบทความเข้าไว้ด้วยกัน ลงเลขหน้าใหม่ทุกบทความ เขียนเป็นภาษาอังกฤษบางบทความและเขียนเป็นภาษาไทย บางบทความ โรเนียว เย็บเล่ม เลขหมู่ที่ศูนย์เอกสารแห่งประเทศไทย 31367 (AAA Sve LC, AA Sve LC)

สุริยา รัตนกุล. 2518/1975, "นานาภาษาในประเทศไทย" บทความลงพิมพ์ครั้งแรกใน เรื่องน่ารู้สำหรับประชาชน เล่มที่ 1 ชมรมนักเรียนทุนมูลนิธิอานันทมหิดล ต่อมาเสนอในที่สัมมนาเรื่อง ภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ณ หอประชุมจางจินต์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี วันที่ 3-5 กุมภาพันธ์ 2520 โรเนียว เย็บเล่ม, 15 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย ต่อมาพิมพ์ใน วารสารรามาธิบดี ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 มิถุนายน 2524 หน้า 64-75 (AAA Sve LC, AA Sve LC)

สุริยา รัตนกุล. 2519/1976, "นานาภาษาในประเทศไทย" เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ โครงการศูนย์ภาษาเอเชียอาคเนย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2519 โรเนียวเย็บเล่ม, 16 หน้า เขียนเป็นภาษาไทย (AAA Sve LC, AA Sve LC)

สุลักษณ์ ชลาชน. 2515/1972, ปัญหาสุขภาพอนามัยของชุมชนชาวไทยใหม่ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต, สารนิพนธ์ เสนอต่อคณะกรรมการโครงการการศึกษาขั้นประกาศนียบัตรชั้นสูง บัณฑิตอาสาสมัคร, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์ดีด, เย็บเล่ม, 29 หน้า (MP Chl HL, MP Chl LC)

สุวิชา ยี่สุนทร. 2533/1990, คุณลักษณะของผู้นำศาสนาอิสลามที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนและแนวทางการจัดฝึกอบรมผู้นำศาสนาอิสลาม เพื่อพัฒนาชุมชนในจังหวัดปัตตานี วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เสนอต่อสาขาวิชาศึกษาศาสตร์เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 285 หน้า (MP Mly ANBL)

เสนีย์ มะตากะกุล และคณะ. 2520/1977, หักศนคติของประชาชนที่มีต่ออาชญากรรมและการก่อการร้ายในจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และปัญหาสืบเนื่อง, รายงานการวิจัย โรเนียว เย็บเล่ม, 156 หน้า, มีภาคผนวก 16 หน้า (MP Mly ANOT)

เสาวณีย์ ศิริบุญหลง. 2535/1992, "ผลของตำแหน่งของคำถามประกอบการอ่านที่มีต่อความเข้าใจเนื้อเรื่อง ของนักเรียนที่มีระดับความสามารถทางภาษาต่างกัน", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขา วิชาจิตวิทยาการศึกษา), มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 187 หน้า (MP Mly ED)

เสาวณีย์ จิตต์หมวด (พ.ศ.). 2531/1988, กลุ่มชาติพันธุ์ : ชาวไทยมุสลิม กองทุนสง่ารจิระอัมพร กรุงเทพฯ

ผู้จัดพิมพ์ พ.ศ. 2531, 355 หน้า (MP Mly ANBL, MP Mly ANGN)

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. 2527/1984, "หน้าที่ของมัสยิดต่อสังคมมุสลิมในภาคกลาง วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต 198 หน้า (MP Mly ANBL)

เสาวภา พรศิริพงษ์. 2532/1989, "การทอผ้าไหมที่บ้านครัวเหนือ", วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท, มหาวิทยาลัยมหิดล ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2532 หน้า 44-59 (MP Cam ANTJ)

อนุชาติ สมานพันธ์. 2525/1982, การวิเคราะห์พฤติกรรมในการปฏิบัติงานตามระบบราชการในทัศนคติของข้าราชการครูไทยพุทธและมุสลิมต่อการปฏิบัติราชการในจังหวัดสตูล วิทยานิพนธ์เสนอต่อภาควิชาการปกครอง บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต 113 หน้า (MP Mly ANOT, MP Mly SS)

อภินันท์ บัวหภักดี. 2531/1988, "มอแกน.....ชาวเลกลุ่มสุดท้าย", อนุสารองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปีที่ 28 เล่มที่ 11 หน้า 92-105 มีภาพประกอบ (MP Mkn ANGN)

อมร ทวีศักดิ์. 2525/1982, "ลาต่า : อาการบ้าจี้ในกลุ่มชาวเล" วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน พ.ศ. 2525 หน้า 9-19 เขียนเป็นภาษาไทย (MP Chl HL)

อมร ทวีศักดิ์. 2530/1987, ภาษามลายูถิ่นในประเทศไทย, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, 70 หน้า, มีแผนที่และภาคผนวก เขียนเป็นภาษาไทย (MP Mly LC)

อมร แสงมณี. 2524/1981, "ประเพณีลอยเรือของชาวเล", วารสารภาษาและวัฒนธรรม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, ปีที่ 1, ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2524 หน้า 1-17 เขียนเป็นภาษาไทย (MP Chl ANTR)

อมรา พงศาพิชญ์. 2535/1992, "กลุ่มชาติพันธุ์ในเอเชียอาคเนย์" เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 1 หน้า 50-61 (AA Sve ET, MP Sve ET)

อร กุ้งแก้ว. 2522/1979, "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับสิ่งใหม่ของชาวเล เกาะสิเหร่ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต", วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนสังคม), มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 79 หน้า (MP Chl ANTR, MP Chl LC)

อังคณา บุญสิทธิ์. 2525/1982, "บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามกับปัญหาอาชญากรรมในสามจังหวัดภาคใต้",

วิทยานิพนธ์สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหิดล, 236 หน้า (MP Mly ANBL)

อัมพร นิสัยจริยคุณ. 2529/1986, ผลของวิธีการทบทวนและประเภทคำที่มีต่อการอ่านออกเสียงของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่มีภาษาแม่ต่างกัน, วิทยานิพนธ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 87 หน้า (MP
Mly LC)

อาคม ใจแก้ว. 2533/1990, "การนำนโยบายไปปฏิบัติในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : ศึกษาปัจจัยที่ส่งผล
กระทบต่อความสำเร็จ" วิทยานิพนธ์พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหาร
ศาสตร์, 371 หน้า (MP Mly SS)

อาหวัง ลำนุ้ย. 2529/1986, "การประเมินผลโครงการประชากรศึกษาคัดศึกษาเฉพาะกรณีการฝึกอบรมผู้
นำศาสนาอิสลาม", วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล,
205 หน้า (MP Mly PP)

อุทัย หิรัญโต. 2516/1973, "เรื่องของชาวน้ำ" วารสารกระบี่ 1 (ฉบับปฐมฤกษ์) (MP Chi ANGN)

อุทัย หิรัญโต. 2521/1978, มุสลิมในประเทศไทย สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ กรุงเทพฯ 224 หน้า (MP Mly
SS)

อุบล เสถียรปติรณกรณ์. 2521/1978, การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนไทยมุสลิมในวิทยาลัยครูยะลา
วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แผนกสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา (MP Mly
ANOT)